

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА



Народна банка Србије

2022

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ
О ПОСЛОВАЊУ И РЕЗУЛТАТИМА РАДА

2022

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

Београд, Краља Петра 12

Тел. 011/3027-100

Београд, Немањина 17

Тел. 011/333-8000

www.nbs.rs

Тираж: 100 примерака

ISSN 2217-6284

Уводна напомена

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада Народна банка Србије подноси Народној скупштини најкасније до 30. јуна наредне године.¹

Статутом Народне банке Србије² утврђено је да тај извештај садржи податке о остварењу циљева и обављању функција Народне банке Србије, и то функција које се односе на монетарну и девизну политику, управљање девизним резервама, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, контролу банака, контролу обављања делатности осигурања, односно надзора над том делатношћу, надзор над обављањем делатности друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, надзор над обављањем послова лизинга, надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, издавање новчаница и кованог новца и управљање токовима готовине, као и платни систем.

Извештај такође садржи финансијске извештаје о пословању Народне банке Србије у којима су исказани приходи и расходи по најважнијим позицијама, као и имовина, обавезе и капитал, затим податке о институционалном оквиру Народне банке Србије, о законодавно-правној активности, о међународној сарадњи, о заштити корисника финансијских услуга, о платним картицама, о интерној ревизији и информационој технологији, о унутрашњој организацији и кадровској политици, о људским ресурсима, о раду филијала и Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер, као и податке о осталим активностима Народне банке Србије.

Годишњи извештај о пословању и резултатима рада у 2022. размотрен је и усвојен на седници Извршног одбора Народне банке Србије 8. јуна 2023. године.

Извршни одбор Народне банке Србије:

Др Јоргованка Табаковић, гувернер

Др Жељко Јовић, вицегувернер

Др Ана Ивковић, вицегувернер

Мр Драгана Станић, вицегувернер

Никола Драгашевић, вицегувернер

¹ Закон о Народној банци Србије, „Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 – одлука УС и 44/2018.

² „Службени гласник РС”, бр. 12/2013, 18/2015 и 72/2015.

Уводна реч гувернера



Протекла, 2022. година, остаће упамћена као трећа у низу година с никад изазовнијим окружењем за носиоце економских политика на глобалном нивоу. Свет се још увек није опоравио од ефеката пандемије вируса корона и енергетске кризе у Европи, а уследили су снажне геополитичке тензије и конфликт у Украјини, што је за последицу имало велику енергетску неизвесност, инфлацију на вишедеценијски

највишим нивоима у многим земљама и знатно погоршање изгледа глобалног привредног раста. Истовремено, то је била година у којој је тестирана и потврђена отпорност наше земље на изазове из међународног окружења. Исказана отпорност огледала се пре свега у задржаним повољним изгледима нашег привредног раста и статусом Србије као пожељне инвестиционе дестинације, двоцифреном расту извоза робе и услуга упркос нижој екстерној тражњи, обезбеђеној релативној стабилности девизног курса, девизним резервама на рекордном нивоу, очуваној и додатно ојачаној финансијској стабилности, као и здравим и одрживим јавним финансијама. Значајан допринос у остваривању свих ових резултата дала је Народна банка Србије захваљујући правовременим и адекватно одмереним одлукама и мерама. Као и у претходних девет година, били смо гарант макроекономске и финансијске стабилности, чиме смо јачали институционалне капацитете и отпорност на евентуалне будуће ризике.

Свакако највећи изазов с којим смо се, као и друге централне банке, суочили током прошле године био је наставак кретања инфлације узлазном путањом. **Инфлација у Србији**, која се крајем 2022. кретала на нивоу од око 15%, **превасходно је била последица снажног раста цена енергената и хране на светском тржишту**, док се базна инфлација (по искључењу цена хране, енергије, алкохола и цигарета), на коју мере монетарне политике у већој мери делују, све време налазила на знатно нижем нивоу од укупне инфлације и у децембру је износила 10% међугодишње. Важни фактори ниже базне инфлације, као и претходних година, били су очувана релативна стабилност девизног курса и усидрена средњорочна инфлациона очекивања финансијског сектора, која указују

на кредитбилитет монетарне политике. С обзиром на чињеницу да су инфлацију махом водили фактори на страни понуде из међународног окружења, **наша реакција монетарне политике била је постепена, али континуирана.** Својим мерама настојали смо да спречимо веће секундарне ефекте на цене осталих производа и услуга на домаћем тржишту преко инфлационих очекивања и осигурамо повратак инфлације у границе циља у хоризонту пројекције, а да при томе не угрозимо економску активност и оставимо простор за њен даљи раст. Користећи флексибилност коју нам је пружао постојећи оквир монетарне политике, монетарне услове до априла поопштравали смо повећањем просечне пондерисане каматне стопе на реверзним репо аукцијама, не мењајући ниво референтне каматне стопе, а од априла смо реаговали и повећањем референтне каматне стопе, која је крајем 2022. износила 5%.

Адекватно и конзистентно деловање монетарне и фискалне политике на очувању и јачању виталности економије у сложеним међународним околностима допринело је томе да кумулативни реални раст наше економије у претходне три године износи 9%. Ако се посматра само 2022, раст бруто домаћег производа водили су сектор услуга, пре свега захваљујући очуваном тржишту рада, као и повећани производни капацитети у индустрији, јер смо претходних година одговорним вођењем економске политике Србију учинили пожељном инвестиционом дестинацијом и успели да привучемо обимне стране директне инвестиције. О томе најбоље говори и чињеница да је поново остварен рекорд по годишњем приливу страних директних инвестиција – у 2022. оне су достигле ниво од 4,4 милијарде евра. Подједнако је важно и то што су страна улагања и даље у највећој мери била усмерена у разменљиве секторе, док је њихов кумулативни прилив за три године износио 11,3 милијарде евра, што је допринело повећању извоза робе и услуга са 23 милијарде евра у 2019. на 38 милијарди евра у 2022. години.

Очувана релативна стабилност динара према евру и у условима глобално изражене неизвесности била је важна кочница већег преноса ефеката раста светских цена на домаће цене и један је од кључних стубова финансијске стабилности, извесности пословања и инвестиционог и потрошачког поверења. Као и претходних година, и током 2022. пажљиво смо пратили дешавања на домаћем тржишту и у међународном окружењу, реаговали правовремено, одмерено и непристрасно у оба смера. С обзиром на то да су, упркос знатним депрецијацијским притисцима по избијању конфликта у Украјини, у остатку године преовладали апрецијацијски притисци, на нивоу године били смо нето купци на међубанкарском девизном тржишту у износу од 1,0 милијарди евра. То је пета од последњих шест година да је куповина девиза биле већа од продаје у интервенцијама на међубанкарском девизном тржишту. То је допринело **расту девизних**

резерви, које су крајем 2022. износиле 19,4 милијарде евра, што је знатно изнад свих стандардних мера којима се утврђује њихова адекватност. Такав ниво девизних резерви представља важан стуб одбране наше земље од широког спектра ризика који могу доћи из међународног окружења. У складу с принципима сигурности и ликвидности, средства девизних резерви пласирали смо код првокласних институција, као и у високоликвидне хартије од вредности издавалаца с највишим рејтингом. При томе, резерве у злату повећане су за 1,1 тону, на рекордних 38,5 тона, а њихово учешће у укупним резервама прешло је 10%.

Конфликт у Украјини донео је изазов и у смислу стабилности финансијског сектора. Ипак, брзом и адекватном реакцијом Народне банке Србије успешно је извршен **поступак реструктурирања Sberbank Srbija** и након спроведених свих законом прописаних радњи, АИК банка је постала власник Sberbank Srbija a.d. Beograd стицањем 100% акција те банке. Ова активност, која је обезбедила заштиту клијената и депонената, уз примену снажног регулаторног и макропруденцијалног оквира, допринела је очувању стабилности целокупног банкарског система. **Финансијско здравље банака потврђују висока капитална адекватност и ликвидност**, знатно изнад регулаторних минимума, док пад учешћа проблематичних кредита у укупним кредитима на најнижи ниво до сада од 3,0% указује на смањење кредитног ризика у банкарском сектору. Да је наш банкарски сектор остао стабилан и отпоран на потресе из домаћег и међународног окружења, потврђивали су и макропруденцијални стрес-тестови, које смо редовно спроводили.

И поред изазовних околности, Народна банка Србије је наставила да усавршава и унапређује и своје остале функције. **Платни системи су функционисали ефикасно, без прекида, и уредно су извршене све трансакције**, чији је број у оквиру IPS НБС система плаћања у 2022. достигао 53,5 милиона. Захваљујући промоцији и континуираном развоју услуга базираних на инстант плаћањима, нашим грађанима су на располагању били најсавременији видови безготовинског плаћања, чиме смо допринели процесу дигитализације.

На пољу **међународне сарадње**, истакла бих пре свега успешну реализацију аранжмана подржаног **Инструментом за координацију политике** с Међународним монетарним фондом и почетак новог стендај аранжмана, који има за циљ да обезбеди пре свега енергетску сигурност и фискалну одрживост. Редовно смо одржавали дијалог с другим међународним институцијама и кредитним рејтинг агенцијама, с којима смо размењивали макроекономске пројекције и виђење кључних питања за одржив раст и развој Србије. У својим извештајима релевантне међународне институције посебно су истицале кредибилан оквир монетарне политике и очуване позитивне трендове у банкарском сектору, као и адекватан ниво девизних резерви.

Од осталих функција истакла бих и активности на повећању нивоа **заштите корисника финансијских услуга и њиховој едукацији, правовремено обезбеђивање релевантних статистичких података и макроекономских анализа и пројекција**, које олакшавају процес планирања и на макро и на микро нивоу, **транспарентно информисање јавности** о свим аспектима нашег пословања путем различитих видова комуникације, **контролу девизног и мењачког пословања и извршење кредитних обавеза Републике Србије према иностранству**. Поносна сам што смо и у овако тешким околностима наставили да се бавимо **друштвено одговорним активностима** и акцијама и пружимо подршку најосетљивијим категоријама друштва.

Чак и у условима повећаних трошкова вођења монетарне политике, у 2022. остварен је **позитиван пословни резултат Народне банке Србије**, који је износио 39,5 милијарди динара, што је одраз одговорног и ефикасног управљања трошковима. Добит из оперативног пословања (која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви) од укупно 3,9 милијарди динара, у складу с чланом 77. Закона о Народној банци Србије, расподељена је тако да је 70% ове добити, односно 2,75 милијарди динара, пренето у буџет Републике Србије. Остатак је расподељен тако да се 10% укључује у основни капитал, а 20% у посебне резерве Народне банке Србије.

Претходно наведено јасно потврђује да смо водили одговорну монетарну и макропруденцијалну политику, доносили правовремене и адекватне мере и да је то допринело очувању макроекономске стабилности и бржем и снажнијем привредном расту, чиме смо очували сопствени кредибилитет у крајње неповољним екстерним условима. Упркос тешкоћама с којима се суочава цео свет, Народна банка Србије је изабрала свој пут и правац, водећи рачуна о заједничким интересима свих тржишних актера – државе, привреде, грађана и финансијског сектора. Пратили смо шта су радиле друге централне банке, али нисмо се угледали на њих. Наша визија и стратегија је била и остала стабилност – ценовна и финансијска стабилност, и стабилност девизног курса, које доносе добробит свима и омогућавају раст и развој наше земље и повећање животног стандарда наших грађана.



Др Јоргованка Табаковић, гувернер

**СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ
У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ**

БДП – бруто домаћи производ
BIS – Банка за међународне обрачуне
б.п. – базни поен
ДКРТ – девизни консолидовани рачун трезора
EBRD – Европска банка за обнову и развој
ЕИБ – Европска инвестициона банка
ЕУ – Европска унија
ЕЦБ – Европска централна банка
ИПЦ – индекс потрошачких цена
мг. – међугодишњи
МДТ – међубанкарско девизно тржиште
млн – милион
млрд – милијарда
ММФ – Међународни монетарни фонд
NPL – проблематични кредити
ОПЕС – Организација земаља извозница нафте
П – полугодиште
п.п. – процентни поен
RTGS – обрачун у реалном времену по бруто принципу
СДИ – стране директне инвестиције
SDR – специјална права вучења
Т – тромесечје
ФЕД – Систем федералних резерви Сједињених Америчких Држава
ХоВ – хартије од вредности
ННИ – Херфиндал–Хиршманов индекс

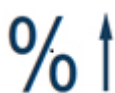
Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	
У 2022. ГОДИНИ.....	9
II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ	
СРБИЈЕ.....	13
II.1. УСТАВНО ОДРЕЂЕЊЕ И ЗАКОН О НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ.....	13
II.2. ОРГАНИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	16
II.3. ОРГАНИЗАЦИЈА ПОСЛОВАЊА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	20
III. ЕКОНОМСКИ УСЛОВИ У МЕЂУНАРОДНОМ	
И ДОМАЋЕМ ОКРУЖЕЊУ.....	23
III.1. ЕКОНОМСКИ УСЛОВИ У МЕЂУНАРОДНОМ ОКРУЖЕЊУ	23
III.2. ЕКОНОМСКИ УСЛОВИ У ДОМАЋЕМ ОКРУЖЕЊУ	26
IV. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА	31
IV.1. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА	31
IV.1.1. МОНЕТАРНА ПОЛИТИКА У 2022. ГОДИНИ.....	31
IV.1.2. ИНСТРУМЕНТИ МОНЕТАРНЕ ПОЛИТИКЕ	35
IV.1.3. ОСТВАРЕЊЕ ЦИЉАНЕ ИНФЛАЦИЈЕ У 2022. ГОДИНИ	40
IV.2. РЕГУЛАЦИЈА И СУПЕРВИЗИЈА ФИНАНСИЈСКИХ ИНСТИТУЦИЈА	42
IV.2.1. БАНКЕ.....	42
IV.2.2. СЕКТОР ОСИГУРАЊА.....	56
IV.2.3. ДОБРОВОЉНИ ПЕНЗИЈСКИ ФОНДОВИ	63
IV.2.4. ФИНАНСИЈСКИ ЛИЗИНГ	67
IV.2.5. СУПЕРВИЗИЈА ИНФОРМАЦИОНИХ СИСТЕМА ФИНАНСИЈСКИХ	
ИНСТИТУЦИЈА.....	71
IV.2.6. ЗАШТИТА КОРИСНИКА ФИНАНСИЈСКИХ УСЛУГА	72
IV.2.7. АКТИВНОСТИ У ОБЛАСТИ СПРЕЧАВАЊА ПРАЊА НОВЦА И	
ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА.....	75
IV.3. ФУНКЦИЈА РЕСТРУКТУРИРАЊА БАНАКА	79
IV.4. СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА.....	81
V. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	89

V.1. УПРАВЉАЊЕ ДЕВИЗНИМ РЕЗЕРВАМА	89
V.2. ЕМИСИЈА НОВЦА И УПРАВЉАЊЕ ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ	95
V.2.1. ИЗДАВАЊЕ НОВЧАНИЦА И ГОТОВОГ НОВЦА.....	95
V.2.2. АКТИВНОСТИ ФИЛИЈАЛА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	98
V.3. ОПЕРАТОР ПЛАТНОГ СИСТЕМА, НАДЗОР НАД ПРУЖАОЦИМА ПЛАТНИХ УСЛУГА, ИЗДАВАЊЕМ ЕЛЕКТРОНСКОГ НОВЦА И ПРУЖАЊЕМ УСЛУГА ПОВЕЗАНИХ С ВИРТУЕЛНИМ ВАЛУТАМА.....	103
V.4. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ	114
V.4.1. ЕКОНОМСКЕ АНАЛИЗЕ И СТАТИСТИКА	114
V.4.2. МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА.....	119
V.4.3. ДЕВИЗНИ ПОСЛОВИ И КРЕДИТНИ ОДНОСИ СА ИНОСТРАНСТВОМ.....	129
V.4.4. ЗАКОНОДАВНО-ПРАВНИ ПОСЛОВИ.....	136
V.4.5. ПРИНУДНА НАПЛАТА.....	139
V.4.6. ПОСЛОВИ АДМИНИСТРИРАЊА ЈАВНОГ ДУГА.....	140
V.4.7. КОМУНИКАЦИЈА С ЈАВНОШЋУ	141
V.4.8. ДРУШТВЕНА ОДГОВОРНОСТ	143
V.5. УПРАВЉАЊЕ	145
V.5.1. УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ РЕСУРСИМА.....	145
V.5.2. ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА И УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА	147
V.5.3. ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ.....	148
VI. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ.....	151
VI.1. ФИНАНСИЈСКИ ПОЛОЖАЈ И РЕЗУЛТАТ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ	151
VI.2. РАЧУНОВОДСТВЕНИ ПРИНЦИПИ И СТАНДАРДИ.....	154
VI.3. ИЗЛОЖЕНОСТ И УПРАВЉАЊЕ РИЗИЦИМА	158
VI.4. ИЗВЕШТАЈ НЕЗАВИСНОГ РЕВИЗОРА	163
VI.5. ГОДИШЊИ ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ	165
VI.6. ПОСЛОВАЊЕ ЗАВОДА ЗА ИЗРАДУ НОВЧАНИЦА И КОВАНОГ НОВЦА – ТОПЧИДЕР	170
VII. ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД	173
СПИСАК ГРАФИКОНА И ТАБЕЛА.....	183

I. НАЈВАЖНИЈИ РЕЗУЛТАТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ У 2022. ГОДИНИ



Инфлација у Србији, која је крајем 2022. износила 15,1%, била је махом вођена факторима на страни понуде, о чему сведочи податак да је око две трећине доприноса инфлацији потицало од цена хране и енергената. У истом периоду, **базна инфлација, на коју мере монетарне политике највише утичу, задржана је знатно испод укупне инфлације** (10,1% м.г. у децембру), и поред тога што се и на њен раст одражавала повећана увозна инфлација.



Као одговор на глобалне инфлаторне притиске, а с циљем спречавања њихових секундарних ефеката на цене на домаћем тржишту преко инфлационих очекивања, Народна банка Србије је током 2022. заштравала монетарне услове. Краткорочна инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде расла су током 2022. спорије од текуће инфлације и стабилизовала су се од октобра, при чему су **средњорочна очекивања финансијског сектора очувана у границама циља**, тј. између 3% и 4%, што је потврда високог кредибилитета монетарне политике. **Постепеност у заштравању монетарне политике** одражавала је тежњу Народне банке Србије да се заштравањем монетарне политике у што мањој мери утиче на финансијску стабилност и привредни раст.



Релативна стабилност девизног курса очувана је и у најизазовнијој години у последњој деценији – динар је према еврџ ојачао за 0,2% у 2022. То је допринело очувању инвестиционог и потрошачког поверења, као и одржавању базне инфлације на нижем нивоу од укупне, јер Народна банка Србије није дозволила да у периодима повећане глобалне неизвесности слабљење динара према еврџ додатно појача ефекат увозне инфлације, као што је то био случај 2010. и 2012. године, када је инфлација у Србији била на сличном нивоу, а ценовни шок на светском тржишту вишеструко мањи. Прва четири месеца 2022. године обележили су снажни депрецијацијски притисци који су били последица геополитичких тензија, раста цена енергената и повећане тражње за страном готовином у мењачницама. У том периоду Народна банка Србије је реаговала продајом девиза у нето износу од 2,27 млрд евра. У остатку године преовладавали су апрецијацијски притисци као резултат повећаног прилива девиза по основу СДИ и извоза робе и услуга, тако да је Народна банка Србије годину завршила с позитивним салдом – у девизним интервенцијама **на нивоу целе 2022. нето куповина је износила 1,0 млрд евра.**



Упркос повећаној аверзији према инвестирању на глобалном нивоу, захваљујући очуваној повољној макроекономској перспективи земље, у 2022. остварен је рекордан прилив **СДИ у Србију од 4,4 млрд евра** (4,3 млрд евра у нето изразу). При томе, прилив СДИ је остао географски и пројектно распрострањен и претежно усмерен у разменљиве секторе, а највише у прерађивачку индустрију, која је кључни извозни сектор српске привреде. То је омогућило да извор робе и услуга у 2022. достигне ниво од 38 млрд евра, шта је за 32% било више него годину дана раније. Прилив по основу СДИ је осму годину заредом у потпуности покрио дефицит текућег рачуна платног биланса (104%), што је доприносило екстерној одрживости земље.



Прилив СДИ и интервенције Народне банке Србије на МДТ-у нето куповином девиза током 2022. допринели су **повећању бруто девизних резерви на ниво од 19,4 млрд евра** на крају године, што је двоструко већи износ него у периоду светске економске и финансијске кризе 2008. У структури девизних резерви, крајем 2022. највеће учешће су имале иностране, високоликвидне ХоВ с највишим кредитним рејтингом, при чему је учешће злата од 10,8% знатно више од просека за земље у успону и развоју. Ниво девизних резерви изнад је свих мера које се користе за

оцену адекватности и **покрива широк спектар ризика из међународног окружења.**



И у периоду вишедимензионалне кризе **сачувана је стабилност банкарског сектора Србије, који је остао високо ликвидан и капитализован.** Учешће *NPL* у укупним кредитима на крају 2022. године износило је 3,0%, што представља најнижи ниво откад се овај показатељ прати. Резултати спроведених макропруденцијалних стрес-тестова такође потврђују стабилност и отпорност банкарског сектора Србије на последице вишедимензионалне кризе с којом се суочавамо у протекле три године. У изазовним тренуцима за пословање *Sberbank Srbija* Народна банка Србије је реаговала прва у региону и у најкраћем могућем року и након спроведених свих законом прописаних радњи, АИК банка је постала власник *Sberbank Srbija a.d. Beograd* стицањем 100% акција те банке.



О позитивној перцепцији Србије као инвестиционе дестинације говори и **очуван кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, тј. на корак од инвестиционог** (према оцени рејтинг агенција *Fitch* и *Standard & Poor's*), упркос израженој глобалној неизвесности. Рејтинг агенције, као и релевантне међународне финансијске институције, попут ММФ-а и Европске комисије, које су **сагласне у оцени да је у протекле три године српска привреда показала изузетну отпорност на кризе с којима се суочава цео свет и да је томе у великој мери допринела и кредибилна монетарна политика.**



Поред настојања да сузбије инфлацију на добробит свих тржишних учесника, **Народна банка Србије је и другим мерама олакшавала приватном сектору терет кризе.** Тако је, на пример, пољопривредницима омогућен репрограм постојећих обавеза код банака и давалаца лизинга; банке су подстакнуте да грађанима с финансијским тешкоћама продуже рок за отплату готовинских, потрошачких и других сличних кредита; продужена је примена мере усмерене на олакшавање услова отплате стамбених кредита грађанима којом је продужен рок отплате стамбених кредита за додатних пет година у односу на иницијално уговорену рочност и др. Прописана је и ограничена цена пакета платног рачуна са основним услугама на 150 динара и прецизирана његова гарантована садржина. Обезбеђено је да све банке које су повећавале накнаде за платне услуге грађанима од 1. јануара 2021. године ове накнаде умање за 30% или их врате на ниво пре њиховог повећања и да у наредној години дана не повећавају накнаде у вези с платним рачуном и др.



Народна банка Србије је активно радила на даљем развоју услуга базираних на инстант плаћањима и пројектима подршке процесу дигитализације у Србији. У систему инстант плаћања (*IPS* НБС систем) број трансакција је у 2022. години повећан за преко четвртину у односу на претходну годину и настављене су активности на укључивању платних институција и институција електронског новца у овај систем. **Омогућено је прихватање картица *DinaCard-UnionPay* на целокупној прихватној мрежи,** односно на свим ПОС и АТМ уређајима и интернет продајним местима у земљи, а настављене су активности на издавању електронске менице. У децембру 2022. Народна банка Србије је издала прве две дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама, на основу *Закона о дигиталној имовини*, који се примењује од јуна 2021. године.



Током 2022. године, **у сарадњи с ММФ-ом, успешно је окончано друго и треће разматрање резултата економског програма подржаног Инструментом за координацију политике (*Policy Coordination Instrument*).** У складу с потребама за финансирањем буџета, овај програм је 19. децембра заменио **нови стендбај аранжман с ММФ-ом** у износу од 1.898,92 млн *SDR* (290% квоте Републике Србије у ММФ-у) у трајању од 24 месеца. У оквиру новог стендбај аранжмана држави су стављена на располагање средства прве транше у износу од 785,8 млн *SDR* (120% квоте), која су повучена 21. децембра 2022. године.



Најзначајнија активност Народне банке Србије у процесу европских интеграција током 2022. године односила се на припрему новог Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ за период 2022–2025. године. Народна банка Србија је учествовала и у припреми прилога за *Годишњи извештај о напретку Републике Србије за 2022. годину*, где је истакнуто да је финансијска стабилност у Србији очувана, уз подршку мера за ублажавање негативних ефеката кризе и економски опоравак.

II. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ОРГАНИЗАЦИЈА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

II.1. Уставно одређење и Закон о Народној банци Србије

Основе институционалног положаја Народне банке Србије постављене су у делу *Устава Републике Србије* посвећеном економском уређењу и јавним финансијама. Наиме, чланом 95. *Устава* утврђено је да је Народна банка Србије централна банка Републике Србије, да је самостална и да подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара, да њеним радом руководи гувернер, те да ће се о њој донети закон.

У члану 107. став 2. *Устава* додатно је потврђена зајамчена самосталност Народне банке Србије прописивањем да ова банка има право предлагања закона из своје надлежности.

Закон о Народној банци Србије

*Законом о Народној банци Србије*³ уређени су положај, организација, овлашћења и функције Народне банке Србије, као и однос Народне банке Србије према органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама.

Циљеви

Основни циљ Народне банке Србије јесте постизање и одржавање стабилности цена.

Не доводећи у питање остваривање свог основног циља, Народна банка Србије доприноси очувању и јачању стабилности финансијског система.

³„Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018.

Народна банка Србије, не доводећи у питање остваривање претходно наведених циљева, подржаће спровођење економске политике Владе Републике Србије, послујући у складу с начелима тржишне привреде.

Функције

Народна банка Србије обавља следеће функције:

- утврђује и спроводи монетарну и девизну политику;
- управља девизним резервама;
- утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, активности и мере ради очувања и јачања стабилности финансијског система;
- издаје новчанице и ковани новац и управља токовима готовине;
- уређује, контролише и унапређује несметано функционисање платног промета у земљи и са иностранством, у складу са законом;
- издаје и одузима банкама дозволе за рад, врши контролу бонитета и законитости пословања банака и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују банке;
- издаје и одузима дозволе за обављање делатности осигурања, врши контролу ове делатности, односно надзор над обављањем те делатности, издаје и одузима овлашћења за обављање појединих послова из делатности осигурања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује осигурање;
- издаје и одузима дозволе за обављање послова финансијског лизинга, врши надзор над обављањем ових послова и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује финансијски лизинг;
- издаје и одузима друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозволе за рад и дозволе за управљање тим фондовима, врши надзор над овом делатношћу и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују добровољни пензијски фондови;
- издаје и одузима платним институцијама дозволе за пружање платних услуга, а институцијама електронског новца дозволе за издавање овог новца, врши надзор над пружањем платних услуга и издавањем електронског новца, а обавља и друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- обавља послове заштите права и интереса корисника услуга које пружају банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за осигурање, друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, пружаоци платних услуга и издаваоци електронског новца, у складу са законом којим се уређују права и интереси корисника наведених услуга;
- утврђује испуњеност услова за покретање поступака реструктурирања банака, односно чланова банкарске групе и

спроводи ове поступке, одлучује о инструментима и мерама које ће се предузети у реструктурирању и обавља друге послове у вези с реструктурирањем банака, у складу са законом којим се уређују банке;

- издаје и одузима операторима платног система дозволе за рад овог система, врши надзор над њиховим пословањем и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређују платне услуге;
- издаје и одузима овлашћења за обављање мењачких послова, врши контролу мењачког и девизног пословања и обавља друге послове, у складу са законом којим се уређује девизно пословање;
- обавља законом односно уговором утврђене послове за Републику Србију, не угрожавајући притом своју самосталност и независност;
- обавља друге послове из своје надлежности, у складу са законом (нпр. послове спровођења принудне наплате или послове у области званичне статистике).

Народна банка Србије је на основу *Закона о дигиталној имовини*,⁴ који је усвојен у децембру 2020. године, поред надзора над пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, у 2021. години преузела и послове издавања и одузимања дозвола пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама, као и надзора над њиховим целокупним пословањем.

Положај Народне банке Србије

У складу с међународним правилима и стандардима, *Законом о Народној банци Србије* ближе је уређено уставно начело самосталности Народне банке Србије, тако што је прописано да је Народна банка Србије самостална и независна у обављању функција утврђених овим и другим законом, те да органи Народне банке Србије и чланови ових органа у обављању својих функција не примају нити траже упутства од државних органа и организација, као ни од других лица, односно да државни органи и организације, као ни друга лица, не могу угрожавати самосталност и независност Народне банке Србије, нити могу утицати на Народну банку Србије, органе Народне банке Србије и чланове ових органа у обављању њихових функција.

Народна банка Србије има својство правног лица *ex lege* и не уписује се у регистар правних лица. Народна банка Србије има *Статут*, који се објављује у „Службеном гласнику РС”.

Народна банка Србије у извршавању својих функција сарађује с Владом и другим државним органима и у оквиру своје надлежности, а не угрожавајући остваривање својих циљева, предузима мере за унапређење те сарадње.

Народна банка Србије може бити чланица међународних финансијских организација и институција, те може сарађивати са страним централним

⁴ „Службени гласник РС”, бр. 153/2020.

банкама, регулаторним телима и финансијским и кредитним институцијама. Не угрожавајући остваривање својих циљева, Народна банка Србије може заступати Републику Србију у међународним финансијским организацијама и институцијама и другим облицима међународне сарадње, уз сагласност Владе.

Народна банка Србије не може одобравати кредите, позајмице, прекорачења по рачуну или друге видове кредитних олакшица Републици Србији, аутономној покрајини или јединици локалне самоуправе, јавним предузећима и другим правним лицима чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, односно у којима Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе имају контролно учешће, не може давати гаранције за измирење обавеза тих субјеката или на други начин обезбеђивати измирење њихових обавеза, нити може непосредно куповати ХоВ од ових субјеката. Изузетак од забране монетарног финансирања представљају дневни кредити и кредити који се одобравају ради измиревања обавеза по основу чланства у ММФ-у. Када је реч о банкама у којима контролно учешће имају Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе – ове банке имају приступ кредитима и кредитним олакшицама Народне банке Србије под истим условима као и друге банке.

II.2. Органи Народне банке Србије

Органи Народне банке Србије су:

- Извршни одбор Народне банке Србије (у даљем тексту: Извршни одбор);
- гувернер Народне банке Србије (у даљем тексту: гувернер);
- Савет гувернера Народне банке Србије (у даљем тексту: Савет).

За остваривање циљева Народне банке Србије у оквиру својих надлежности утврђених *Законом о Народној банци Србије* одговорни су Извршни одбор и гувернер.

Извршни одбор

Извршни одбор чине гувернер и вицегувернери.

Извршни одбор утврђује монетарну и девизну политику, као и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује:

- програм монетарне политике Народне банке Србије;
- начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату;
- услове и начин издавања ХоВ Народне банке Србије;

- услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове;
- политику одобравања краткорочних кредита;
- политику курса динара;
- основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издвајања и коришћења средстава обавезне резерве банака;
- политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама;
- друге инструменте и мере монетарне и девизне политике;
- мере за одржавање ликвидности банака;
- мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система.

Извршни одбор утврђује референтну каматну стопу и друге каматне стопе које Народна банка Србије примењује у спровођењу монетарне политике, као и начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије.

Поред тога, Извршни одбор има надлежности у области супервизије финансијских институција. Извршни одбор у складу са законом доноси прописе и друге опште акте из области контролне и надзорне функције над финансијским институцијама (банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга, друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима, платним институцијама и институцијама електронског новца), а такође одлучује о давању и одузимању дозвола за рад, односно дозвола за обављање делатности поменутим финансијским институцијама, као и о испуњености услова за покретање стечајног поступка, односно поступка ликвидације над банкама, друштвима за осигурање, даваоцима финансијског лизинга и друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима.

Извршни одбор доноси и прописе и друге опште и појединачне акте у области реструктурирања банака у складу са законом којим се уређују банке.

Извршни одбор утврђује јединствену тарифу по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Извршни одбор, у складу са законом, доноси прописе и друге опште акте из области издавања и одузимања овлашћења за мењачке послове и области контроле мењачког и девизног пословања, као и из области заштите права и интереса корисника финансијских услуга. Поред тога, Извршни одбор даје смернице за јединствену примену прописа из надлежности Народне банке Србије.

Седнице Извршног одбора одржавају се по потреби, а најмање једном месечно. Седницама Извршног одбора председава гувернер. Извршни одбор доноси одлуке већином гласова свих чланова, а у случају изједначеног броја гласова, одлучује глас гувернера. На седнице Извршног одбора позива се

министар надлежан за послове финансија, који на њима учествује без права гласа. Извршни одбор доноси пословник о раду.

Гувернер и вицегувернери

Гувернер:

- заступа и представља Народну банку Србије;
- руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад;
- спроводи одлуке Извршног одбора и Савета;
- доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета;
- предлаже прописе, опште и појединачне акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако *Законом о Народној банци Србије* није друкчије уређено;
- уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије;
- именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије;
- обавља и друге послове утврђене законом на начин који није у супротности с циљевима утврђеним *Законом о Народној банци Србије*.

Гувернера бира Народна скупштина на предлог председника Републике Србије. Гувернер се бира на шест година, с правом поновног избора.

Сагласно одредбама *Закона о Народној банци Србије*, Народна банка Србије има од два до четири вицегувернера. Вицегувернере бира Народна скупштина, на предлог гувернера, на шест година, с правом поновног избора. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса вицегувернера сходно се примењују одредбе *Закона о Народној банци Србије* које се односе на гувернера. Поједини послови које гувернер може поверити вицегувернерима ближе се уређују *Статутом Народне банке Србије*.

Савет гувернера

Савет чини пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Чланови Савета нису запослени у Народној банци Србије. На избор, неспојивост функција и сукоб интереса чланова Савета сходно се примењују одредбе *Закона о Народној банци Србије* које се односе на гувернера. Најмање један члан Савета мора имати најмање десет година искуства на пословима рачуноводства или ревизије.

Савет:

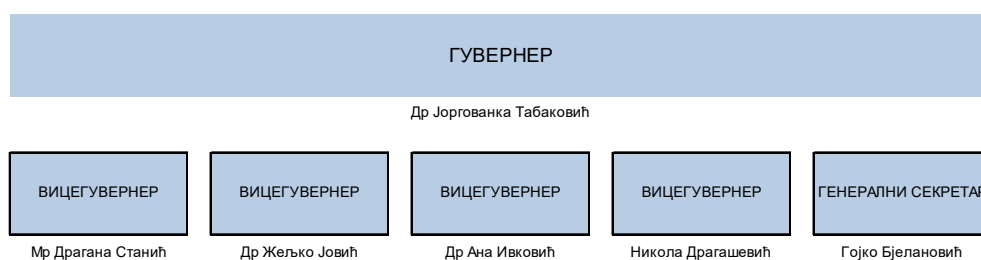
- доноси *Статут Народне банке Србије*, на предлог Извршног одбора;
- утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе;
- доноси стратегију управљања девизним резервама, на предлог Извршног одбора;
- одлучује о чланству у међународној финансијској организацији и институцији;
- доноси финансијски план Народне банке Србије;
- усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије;
- бира руководиоца у организационој јединици Народне банке Србије за послове интерне ревизије;
- бира спољног ревизора, разматра извештај спољног ревизора и прати примену препорука тог ревизора у Народној банци Србије;
- врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије;
- оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће;
- усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији;
- врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије;
- доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење.

Савет по потреби, а најмање два пута годишње, Народној скупштини подноси извештај о свом раду.

Седнице Савета одржавају се по потреби, а најмање једном у два месеца, и то ако су присутна најмање три члана Савета. Савет доноси одлуке већином гласова.

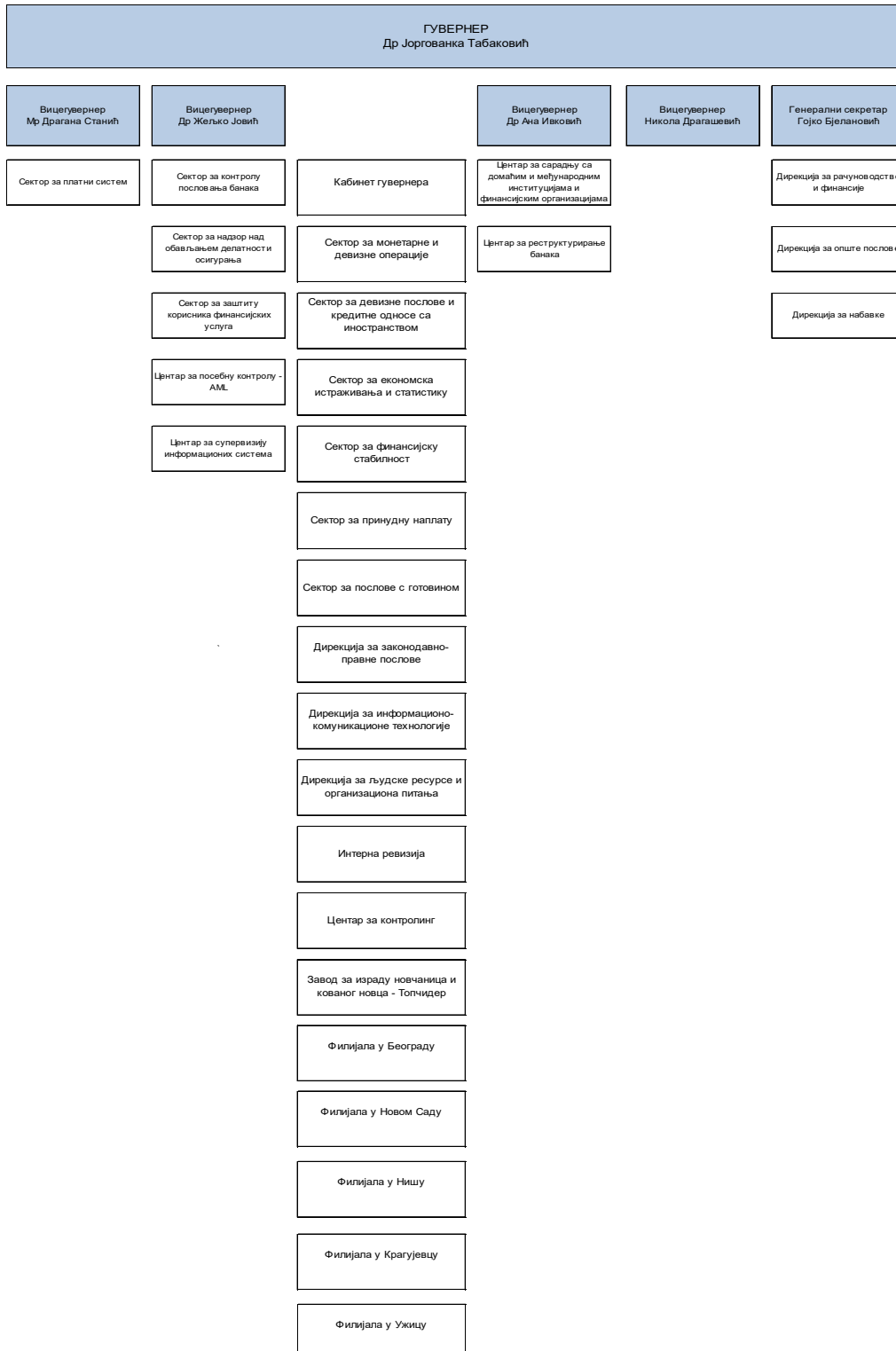
II.3. Организација пословања Народне банке Србије

РУКОВОДСТВО НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2022)



КООРДИНИРАЊЕ РАДОМ У НАРОДНОЈ БАНЦИ СРБИЈЕ

(на дан 31. 12. 2022)



ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ (на дан 31. 12. 2022)

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ						
Организационе јединице					Специјализована организација	
Основне организационе јединице	Филијала у Београду	Филијала у Новом Саду	Филијала у Нишу	Филијала у Крагујевцу	Филијала у Ужицу	Завод за израду новчаница и кованог новца - Топчидер
Сектор за монетарне и девизне операције	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Група за едукацију корисника финансијских услуга	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Центар за развој и квалитет
Сектор за девизне послове и кредитне односе са иностранством	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одељење за трезорско и благајничко пословање	Одсек за опште послове	Дирекција за припрему
Сектор за финансијску стабилност		Одсек за опште послове	Одсек за опште послове	Одсек за опште послове		Дирекција за производњу новчаница
Сектор за економска истраживања и статистику						Дирекција за производњу кованог новца
Центар за сарадњу са домаћим и међународним институцијама и финансијским организацијама						Дирекција за вредносне и заштићене папире
Центар за реструктурирање банака						Центар за производњу и персонализацију
Сектор за послове с готовином						Дирекција за одржавање и енергетику
Сектор за платни систем						Дирекција за продају
Сектор за принудну наплату						Одељење за економске послове
Кабинет гувернера						Одељење за опште послове
Интерна ревизија						
Дирекција за законодавно-правне послове						
Дирекција за рачуноводство и финансије						
Дирекција за информационо-комуникационе технологије						
Дирекција за људске ресурсе и организациона питања						
Дирекција за опште послове						
Дирекција за набавке						
Центар за контролинг						
Сектор за контролу пословања банака						
Сектор за надзор над обављањем делатности осигурања						
Центар за супервизију информациононих система						
Сектор за заштиту корисника финансијских услуга						
Центар за посебну контролу - АМЛ						

III. ЕКОНОМСКИ УСЛОВИ У МЕЂУНАРОДНОМ И ДОМАЋЕМ ОКРУЖЕЊУ

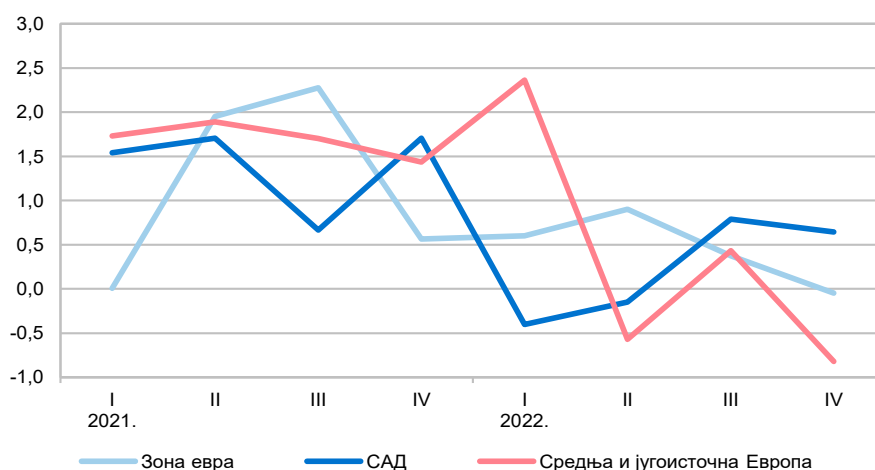
Економски услови у међународном окружењу

Дешавања у међународном окружењу током 2022, која су у великој мери опредељивала и домаћа макроекономска кретања и одлуке монетарне политике Народне банке Србије, обележили су **ескалација конфликта у Украјини и продужетак енергетске кризе и с тим повезан знатан раст цена енергената и примарних производа на светском тржишту, висока глобална инфлација и повећање степена рестриктивности монетарних политика великог броја централних банака, што је све за последицу имало успорен глобални привредни раст.**

Заоштравање геополитичких тензија од почетка 2022. и избијање сукоба у Украјини изазвали су значајну нестабилност на међународном робном и финансијском тржишту. Светска цена нафте типа брент достигла је рекордан ниво у јуну, док су цене природног гаса и електричне енергије вишеструко повећане и забележиле максимум у августу, након чега су се, иако и даље на високом нивоу, цене ових производа кретале доминантно силазном путањом. Расле су и светске цене примарних производа, пре свега житарица, због чињенице да су Русија и Украјина њихове главне светске извознице. И глобални финансијски услови услед повећане глобалне неизвесности постали су неповољнији. Поред тога, на успоравање глобалне економске активности деловало је и пооштравање здравствених мера у Кини због поновног ширења вируса корона, као и јачање инфлаторних притисака услед раста глобалних трошковних притисака. Према извештају ММФ-а из априла 2023, **светска економска активност успорила је са 6,1% у 2021. на 3,6% у 2022.** Међутим, економска кретања у већем броју развијених земаља и земаља у успону и развоју током П2 2022. била су боља од очекиваних, пре свега у САД и зони евра, након чега су се појавили први сигнали економског опоравка и попуштања глобалних трошковних притисака.

Привреда зоне евра, нашег најзначајнијег трговинског партнера, успорила је раст на 3,5% у 2022. години (са 5,3% из 2021), према процени Eurostat-а. Остварени раст је вођен повећањем домаће тражње, пре свега потрошње домаћинстава и инвестиција у основна средства, насупротив чега је деловао пад нето извоза. Таква кретања су определили високе цене енергената и по том основу повишена укупна инфлација, затезање монетарне политике ЕЦБ-а и строжи услови финансирања. Упркос томе, настављене су позитивне тенденције на тржишту рада у зони евра – број запослених је премашао претпандемијски ниво, док је стопа незапослености спуштена на историјски минимум и у просеку је износила 6,7% у 2022. години.

Графикон III.1. Раст реалног БДП-а
(дсз., тромесечно, у %)



Извор: Eurostat, U.S. BEA и прерачун НБС.

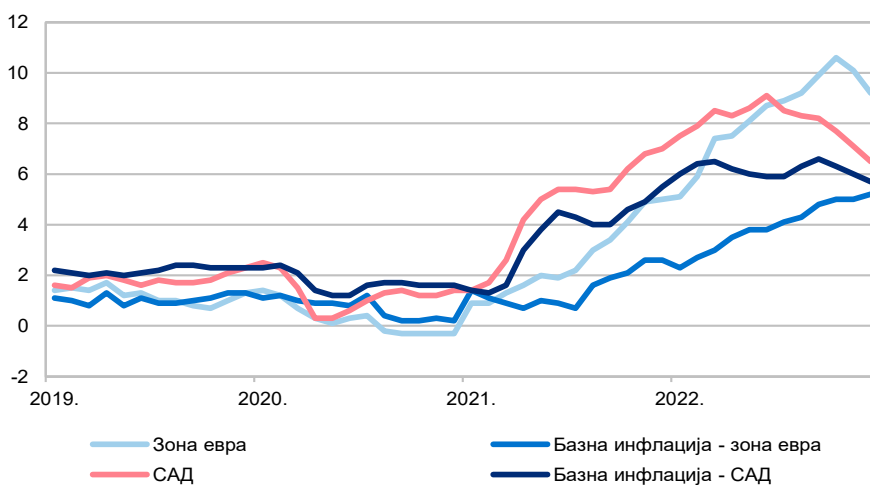
Привреда САД забележила је у П1 2022. пад економске активности у два узастопна тромесечја, чиме се нашла у техничкој рецесији. Пад активности је доминантно вођен смањењем нето извоза у Т1, а потом укупних инвестиција у Т2. Након тога, привреда САД опоравила се у П2 и на нивоу године остварила је раст од 2,1% (5,9% у 2021). Тржиште рада у САД и током 2022. остало је затегнуто – настављен је раст номиналних зарада, док је стопа незапослености достигла нови рекордно најнижи ниво од 3,5%.

Услед знатног раста светских цена хране, енергије и других примарних производа, инфлација је у већини земаља расла у 2022. и достигала вишедеценијске максимуме. Мг. инфлација у зони евра кретала се узлазном путањом до октобра, када је достигла рекордни ниво од 10,6% мг., након чега је уследило благо успоравање. С друге стране, базна инфлација је наставила да расте до краја године и у децембру је износила 5,2% мг. Додатни инфлаторни притисци у развијеним земљама долазили су са затегнутог тржишта рада.

Под утицајем високе и перзистентне инфлације већина централних банака заострала је монетарне услове у 2022. У складу са очекивањима, ФЕД је од марта 2022. заостривао монетарне услове повећањем своје основне

каматне стопе до краја године за укупно 425 б.п., тако да је она достигла до тада највиши ниво у последњих 15 година (распон 4,25–4,5%). ЕЦБ није мењала референтну каматну стопу до јула 2022, већ је њено повећање најавила у јуну и одлучила да оконча нето куповине активе у оквиру програма *APP*. Због снажног раста ризика по средњорочну ценовну стабилност, ЕЦБ се од јула одлучила за снажно повећање референтне каматне стопе, за укупно 250 б.п. до краја године, на 2,5%, што је био њен највиши ниво од 2008. Такође, ЕЦБ је у децембру донела одлуку да ће од марта 2023. смањивати обим портфолио програма *APP*, јер се главница доспелих ХоВ више неће у целости реинвестирати. Заоштравање монетарне политике ЕЦБ-а било је усмерено на смањење агрегатне тражње, као и спречавање перманентног раста инфлационих очекивања, с обзиром на то да су стопе инфлације у зони евра, иако успорене од октобра 2022, и даље биле високе. Референтна каматна стопа Банке Енглеске у децембру 2022. године, након девет узастопних повећања од децембра 2021, достигла је 3,50%. Банка Енглеске је такође донела одлуку о смањењу биланса стања, прво престанком реинвестирања средстава од доспећа обвезница, а од новембра и директном продајом државних обвезница из свог портфеља. Банка Канаде је у марту 2022. године започела пооштравање монетарне политике, тако да је након седам узастопних повећања референтна стопа у децембру достигла 4,25%. Процес смањивања биланса стања отпочела је од априла 2022. године.

Графикон III.2. Укупна и базна инфлација зоне евра и САД
(у %)



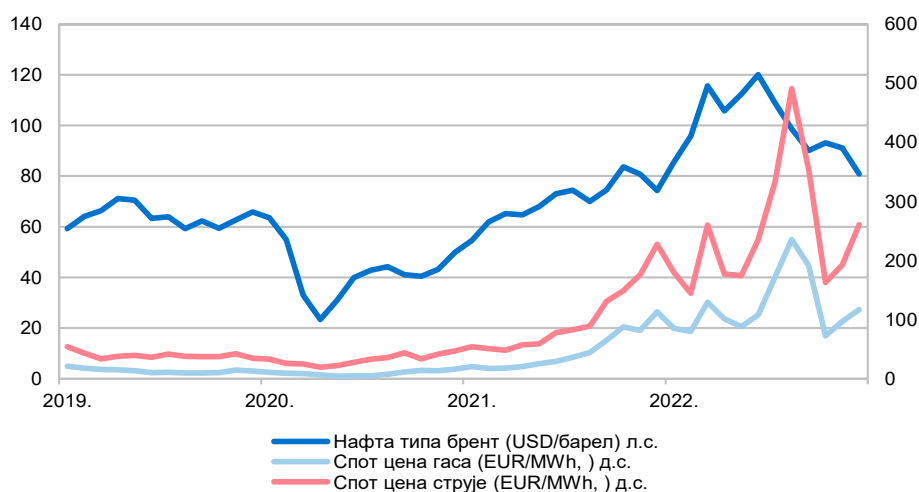
Извор: Eurostat, U.S. BEA и прерачун НБС.

Сличну динамику су имале и референтне каматне стопе земаља у окружењу, па су тако у децембру у Чешкој, Мађарској, Пољској и Румунији оне износиле 7,00%, 13,00%, 6,75% и 6,75%, респективно.

Током 2022. порасли су приноси на десетогодишње државне ХоВ широм света, после одлука водећих централних банака о заоштравању монетарних услова. У развијеним земљама повећање је у просеку износило око 3 п.п., док је израженији раст приноса забележен код десетогодишњих

обвезница земаља у региону средње и источне Европе, по основу знатнијег заостравања монетарних услова. У исто време повећана је премија ризика европских земаља у успону, које је опредељено дешавањима из међународног окружења. С тим у вези, композитна мера ризика земаља у успону за дуг у еврима, *EURO EMBIG Composite*, повећана је током 2022. за 45 б.п. и крајем 2022. износила је 208 б.п.

Графикон III.3. Цене одабраних енергената



Извор: Рефинитив.

Економски услови у домаћем окружењу

Као резултат одговорне економске политике и координираног и ефикасног одговора монетарне и фискалне политике, привреда Србије показала се отпорнијом на неповољна кретања из међународног окружења у поређењу с претходним кризним епизодама, јер је уједно успела да сачува инвестиционо

Графикон III.4. Доприноси м.г. стопи раста БДП-а – расходна страна (у п.п.)

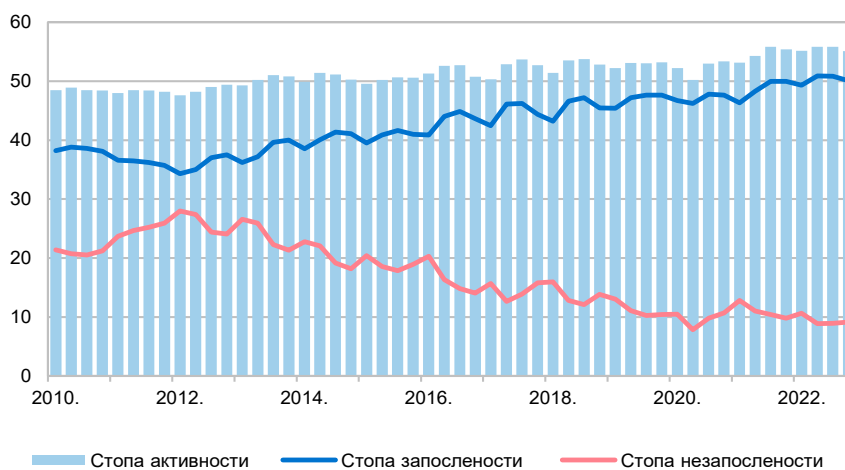


Извор: РЗС и прерачун НБС.

и потрошачко поверење, производне капацитете и радна места. Тиме је Србија у 2022. остварила **реални раст БДП-а од 2,3%**, доминантно због релативно високе стопе раста у П1 од 4,0% м.г., након чега је у П2 успорила економска активност на 0,7% м.г., под утицајем смањене екстерне тражње, енергетске кризе и раста глобалне инфлације, као и лошије домаће пољопривредне сезоне изазване сушом. Највећи допринос привредном расту потекао је од услужног сектора, а у нешто мањој мери и од активности индустрије, док је у супротном смеру деловао пад активности у грађевинарству и пољопривреди.

Тржиште рада је остало очувано током 2022. упркос успоравању економске активности и убрзању инфлације, о чему сведочи даље повећање просечних зарада и формалне запослености, као и смањење регистроване незапослености. Број формално запослених повећан је током године за око 79 хиљада лица, достигавши ниво од 2,35 млн у децембру, док је истовремено смањен број незапослених за око 50 хиљада лица, испод 430 хиљада лица у децембру. У свим привредним делатностима повећана је зарада, која је у децембру достигла 84.227 динара у просеку, што је за 12,9% више него годину дана раније. Према **Анкети о радној снази**, која прати и формални и неформални сегмент тржишта рада, стопа запослености у Т4 2022. достигла је ниво од 50,1%, док је стопа незапослености остала једноцифрена, на нивоу од 9,2%.

Графикон III.5. Показатељи тржишта рада
према Анкети о радној снази
(у %)



Извор: РЗС.

Глобални трошковни притисци утицали су на наставак раста инфлације у Србији, као и у већини земаља у свету, која је у просеку износила 11,9% у 2022. Остварена инфлација у Србији доминантно је вођена факторима на страни понуде, услед знатног раста цена примарних производа, пре свега енергената и примарних пољопривредних производа, који је додатно интензивирао након избијања конфликта у Украјини. Пратећи динамику светских цена, цене хране и енергије на домаћем тржишту доминантно су

определиле динамику мг. инфлације у 2022. (с доприносом од преко две трећине). С друге стране, **базна инфлација, на коју монетарне политике највише утичу, налазила се испод укупне инфлације и у просеку је износила 7,1% мг.**

Као одговор на трошковне притиске из међународног окружења, и уједно водећи рачуна о финансијској стабилности и економској активности, **Народна банка Србије наставила је да пажљиво, одмереним темпом, заоштрава монетарне услове.** Поред тога, **очувана је релативна стабилност девизног курса** правовременим и одмереним реакцијама на девизном тржишту. С обзиром на то да су након Т1, када су највише повећани увоз енергената и када су били најизраженији ефекти конфликта у Украјини на инвестиционо и потрошачко поверење у свету, у остатку године преовладавали апрецијацијски притисци, Народна банка Србије је на нивоу 2022. била нето купац девиза у износу од 1 млрд евра. То је допринело повећању девизних резерви на **19,4 млрд евра крајем 2022, што је била до тада највиша вредност откад постоје статистички упоредиви подаци.**

И поред високих издатака за набавку енергената, **одговорно вођење фискалне политике допринело је томе да у 2022. буде остварен нижи дефицит опште државе од пројектованог Фискалном стратегијом за 2023. с пројекцијама за 2024. и 2025. годину, који је износио 3,2% БДП-а.** Томе су допринели већи од планираних јавни приходи, као и нижи од планираних расходи. Поред тога, економске мере Владе, усмерене на ограничење цена основних животних намирница, допринеле су очувању животног стандарда становништва и ублажавању инфлаторних притисака. **Јавни дуг централне државе на крају 2022. износио је 55,1% БДП-а, што је за 1,4 п.п. ниже него годину дана раније** услед раста економске активности. При томе, примена **нових фискалних правила, која су усвојена крајем године,** треба да обезбеди наставак опадајуће путање јавног дуга и одрживост јавних финансија.

Првенствено услед раста цена енергената на светском тржишту и по том основу увећаним увозним трошковима, у 2022. **остварен је дефицит текућег рачуна платног биланса од 6,9% БДП-а.** У супротном смеру, упркос успоравању екстерне тражње, деловао је наставак раста робног извоза по релативно високим стопама (28,0% мг.), пре свега захваљујући извозу прерађивачке индустрије, као и суфицит у трговини услугама и суфицит секундарног дохотка. Иако је глобално повећана аверзија према инвестирању, **СДИ су осму годину заредом у потпуности покриле дефицит текућег рачуна (104%), доприносећи одрживости екстерне позиције Србије.**

Агенција *Fitch Ratings* задржала је у фебруару и августу 2022, као и у фебруару 2023, кредитни рејтинг Републике Србије на корак до инвестиционог, на нивоу ББ+, упркос израженим геополитичким ризицима. Истовремено, ова рејтинг агенција је задржала и стабилне изгледе кредитног рејтинга Републике Србије у наредном периоду. Као кључне факторе такве одлуке рејтинг агенција је навела кредибилан оквир макроекономске политике, одговорну фискалну политику, као и квалитетније управљање и

виши ниво економског развоја у односу на земље са сличним кредитним рејтингом. Агенција *Standard & Poor's* задржала је у јуну 2022. кредитни рејтинг Републике Србије на нивоу ББ+, док је изгледе променила с позитивних на стабилне. У децембру 2022. ова рејтинг агенција задржала је кредитни рејтинг на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, при чему је посебно истакла кредибилан оквир макроекономских политика, као и адекватан ниво девизних резерви, које су један од важних стубова одбране домаће привреде од потреса из екстерног окружења.

IV. СТАБИЛНОСТ ЦЕНА И СТАБИЛНОСТ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА

IV.1. Монетарна политика

IV.1.1. Монетарна политика у 2022. години

Монетарна политика од почетка 2022. водила се у складу с *Програмом монетарне политике Народне банке Србије у 2022. години*⁵ и допринела је очувању макроекономске и финансијске стабилности у условима снажних потреса из међународног окружења. *Програм монетарне политике*, који је донет у децембру 2021, предвиђао је да ће Народна банка Србије остати посвећена остваривању ценовне стабилности у средњем року, чиме на најбољи начин доприноси очувању стабилности финансијског система и одрживом привредном расту. Као и до сада, Народна банка Србије је задржала потребну флексибилност монетарне политике у погледу степена реакције и коришћења инструмената како би обезбедила ценовну стабилност у средњем року, али и наставила да пружа подршку одрживом привредном расту. Монетарна и фискална политика настављају да буду координиране – и међусобно и са структурним политикама – како би се и даље јачала отпорност на потенцијалне негативне ефекте фактора из међународног окружења.

Народна банка Србије је од почетка 2022. године наставила да заоштрава монетарне улове – до седнице у априлу повећавањем просечне пондерисане каматне стопе на реверзним репо аукцијама којима на недељу дана повлачи вишкове динарске ликвидности из банкарског система, а од априла и повећањем референтне каматне стопе.

У периоду јануар–март Извршни одбор је задржао референтну стопу на непромењеном нивоу од 1,0%, као и каматне стопе на депозитне (0,10%) и кредитне олакшице (1,90%). Међутим, у условима повећања инфлаторних

⁵ „Службени гласник РС”, бр. 119/2021.

притисака, који су у великој мери последица фактора на страни понуде из међународног окружења, Народна банка Србије је наставила да користи флексибилност коју јој пружа постојећи монетарни оквир – **повећавала је просечну пондерисану каматну стопу на једнонедељним реверзним репо аукцијама, као и проценат вишкова динарске ликвидности банака које повлачи путем ових аукција.** Процес постепеног смањивања рестриктивности монетарне политике започет је у октобру 2021. године, тако да је до априлске седнице Извршног одбора просечна пондерисана каматна стопа на аукцијама репо продаје ХоВ повећана за укупно 84 б.п. Аукције репо продаје ХоВ обављају се по методи вишеструке каматне стопе од децембра 2012. (уместо по фиксној стопи као до тада), чиме је Народна банка Србије отворила простор да прилагоди монетарне услове и без промене основних каматних стопа, као и да реагује и између састанака Извршног одбора.

С обзиром на то да се просечна репо стопа готово изједначила с референтном каматном стопом, **на седници у априлу започето је повећање референтне каматне стопе, која је до краја 2022. године повећана на свакој седници, за укупно 400 б.п., на 5,0%.** Истовремено су повећане и стопа на депозитне олакшице и стопа на кредитне олакшице, тако да су на крају године износиле 4,0% и 6,0%, респективно. На одлуку Извршног одбора да пооштрава монетарне услове утицали су инфлаторни притисци пре свега из међународног окружења, који су се показали јачим и постојанијим него што се претходно очекивало. Ограничавању ефеката преливања раста увозних цена на домаће цене, као и претходних година, Народна банка Србије доприносила је и **одржавањем релативне стабилности курса динара према евр.** Посматрано од почетка године закључно с крајем децембра, динар је према евр номинално ојачао за 0,2%, док је према долару ослабио за 5,7% услед јачања долара према евр на међународном тржишту.

На заоштравање монетарних услова утицали су пре свега **више увозне и произвођачке цене**, на које се одразио претходни раст светских цена енергената, хране и сировина, **још увек присутни високи трошкови транспорта, као и застоји у снабдевању и несташице појединих сировина** у производњи на глобалном нивоу. Наиме, током већег дела 2022. године настављена је серија глобалних инфлаторних потреса, повезаних најпре са опоравком светске привреде од пандемије, а затим с геополитичким тензијама, сукобом у Украјини и заоштравањем енергетске кризе у Европи. Ти потреси су условили додатан знатан раст цена нафте и других примарних производа, посебно природног гаса, угља, електричне енергије и бројних индустријских и пољопривредних сировина, чије су се цене током 2022. године приближиле историјски највишим нивоима или их чак и премашиле. У условима интензивираних спољнотрговинских размена Србије са остатком света, то се пренело и на Србију. Такође, снажни глобални инфлаторни притисци негативно су се одразили на пословно, потрошачко и инвестиционо поверење, нарочито у оним чланицама зоне евра које су наши највећи трговински партнери и у чијем ланцу производње и дистрибуције учествује знатан део домаће индустрије. Иако су слабији изгледи глобалног привредног раста и

повећање ризика од рецесије у САД и зони евра утицали на то да се светске цене нафте и других примарних производа смање последњих месеци 2022. године, оне су се и даље налазиле на знатно вишем нивоу него почетком године.

Заоштравање геополитичких тензија **повећало је и неизвесност на међународном финансијском тржишту** услед лошијих изгледа глобалног привредног раста. Уз ефекте **оствареног и очекиваног заоштравања монетарних политика водећих централних банака, ФЕД-а и ЕЦБ-а**, то је утицало на мању спремност инвеститора за портфолио улагањима, као и на раст премије ризика Србије и других европских земаља у успону, одражавајући се и на више неутралне каматне стопе у тим земљама. С обзиром на то да би се **рестриктивнија монетарна политика ФЕД-а и ЕЦБ-а могла одразити на нижи прилив капитала и депрецијацијске притиске у земљама у успону**, Извршни одбор је констатовао да је **неопходна опрезност монетарне политике Народне банке Србије**.

У већини земаља, укључујући и зону евра, **раст инфлације током 2022. био је виши од очекивања**, што је утицало на константну ревизију навише пројекција инфлације. У **зони евра** инфлација је у октобру достигла максимум од 10,6% м.г., после чега је у наредна два месеца успорила на 10,1% и 9,2% м.г., респективно. Успоравање укупне инфлације било је превасходно резултат успоравања раста цена енергената, док је базна инфлација, која искључује волатилне категорије као што су енергенти и храна, алкохол и цигарете, наставила да расте, достижући у децембру дотадашњи максимум (5,2% м.г.). Раст базне инфлације у великој мери био је последица притисака веће тражње у појединим секторима, заострених услова на тржишту рада и још увек присутних застоја у ланцима снабдевања. У **земљама региона у режиму циљања инфлације**, с којима такође остварујемо значајне трговинске везе, поред виших цена енергената и других трошкова у производњи, раст инфлације на двоцифрен ниво водила је и домаћа тражња, као и затегнути услови на тржишту рада, о чему сведочи и базна инфлација у овим земљама, која је виша него у Србији. Због тога су централне банке ових земаља у 2022. у већој мери заостравале монетарне услове него што је то чинила Народна банка Србије.

Када је реч о **инфлацији у Србији**, она се од почетка 2022. године наставила кретати узлазном путањом, са 8,2% м.г. у јануару до 15,1% м.г. у децембру. Под утицајем виших цена хране и енергената на глобалном нивоу, а током лета и суше у земљи и региону, инфлација се углавном кретала на нешто вишем нивоу од очекиваног. Око две трећине доприноса м.г. инфлацији потицало је од цена хране и енергије, при чему се, као и у другим земљама, допринос цена енергије током године смањивао, а допринос цена хране наставио да расте. И поред извесног попуштања глобалних трошковних притисака, произвођачке и увозне цене још увек су бележиле релативно високе м.г. стопе раста, што се преносило на **базну инфлацију на домаћем тржишту**, на коју мере монетарне политике највише утичу. Иако је расла, базна инфлација се све време кретала испод укупне инфлације и у децембру је

износила 10,1% м.г. Очувању базне инфлације на nižем нивоу од укупне доприносила је релативна стабилност девизног курса, која представља снажно сидро ценовне стабилности, као и изостанак снажнијих инфлаторних притисака са стране тражње.

Инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде за годину дана унапред умерено су расла током 2022. године и кретала су се изнад горње границе циља. Ипак, **средњорочна очекивања су била нижа и у случају финансијског сектора налазила су се у границама циља**, што указује на то да финансијски сектор и привреда сматрају да ће фактори који утичу на раст инфлације у наредном периоду почети да слабе.

Приликом доношења одлуке о монетарним условима, Извршни одбор је имао у виду и да **досадашње заостравање монетарних услова неће знатније успорити домаћу тражњу**. Према процени РЗС-а, реални раст БДП-а Србије у 2022. години износио је 2,3%, а остварен је као резултат раста активности услужних сектора и у мањој мери индустрије, упркос изузетно неповољним условима у међународном окружењу. Највећи допринос расту активности индустрије потекао је од раста физичког обима производње у рударству, а затим од прерађивачке индустрије, упркос снажном расту цена енергената на глобалном нивоу, као и присутним застојима у глобалним ланцима снабдевања. С друге стране, пољопривредна производња је била слабија због суше, док је активност у грађевинарству, у условима снажног раста трошкова грађевинског материјала и других инпута, такође ослабила. Иако је у грађевинарству забележена мања активност, укупне фиксне инвестиције остале су стабилне захваљујући снажном приливу СДИ.

Укупна инфлација је остала повишена и почетком 2023. године, пре свега због поскупљења струје и гаса, али се од априла успорава. Према процени Извршног одбора, и у остатку године инфлација би требало да се нађе на опадајућој путањи, уз **знатнији пад у П2 2023. године и повратак у границе циља средином 2024. године**. У смеру смиривања инфлаторних притисака деловаће досадашње заостравање монетарних услова, очекивано слабљење ефеката глобалних економских фактора који су водили раст цена енергената и хране у претходном периоду, као и нижа екстерна тражња у условима неповољнијих изгледа глобалног привредног раста. У зависности од кретања кључних монетарних и макроекономских фактора из домаћег и међународног окружења, као и глобалне геополитичке ситуације у наредном периоду, Народна банка Србије ће процењивати да ли има потребе за наставком заостравања монетарних услова, узимајући истовремено у обзир да се пуни ефекти претходног заостравања монетарне политике тек очекују. Приоритет монетарне политике и даље ће бити обезбеђење ценовне и финансијске стабилности у средњем року, уз подршку даљем привредном расту.

IV.1.2. Инструменти монетарне политике

Основни инструмент монетарне политике Народне банке Србије јесте **референтна каматна стопа, тј. каматна стопа која се примењује у спровођењу главних операција на отвореном тржишту**. Улога референтне каматне стопе подржана је **коридором каматних стопа на депозитне и кредитне олакшице и другим операцијама на отвореном тржишту**. Поред основног инструмента, Народна банка Србије у спровођењу монетарне политике користи и друге инструменте монетарног регулисања, пре свега **обавезну резерву и операције на девизном тржишту**.

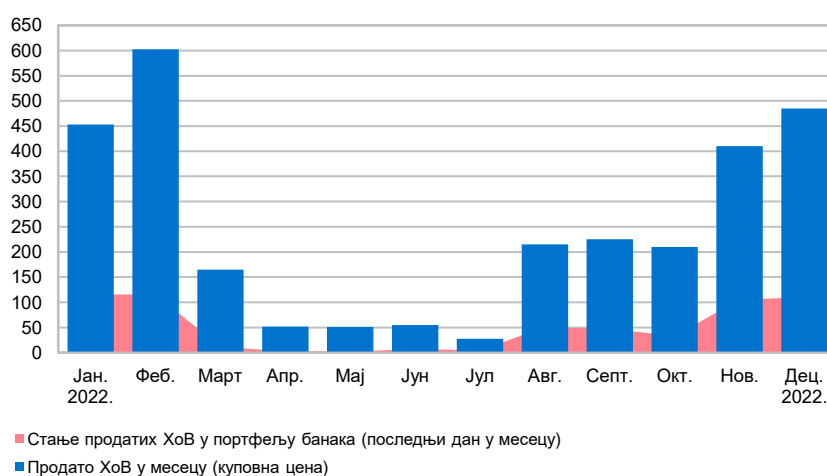
Операције на отвореном тржишту

Главне операције на отвореном тржишту Народне банке Србије и током 2022. године биле су једнонедељне реверзне репо трансакције, тј. репо трансакције продаје ХоВ (повлачење ликвидности).

Народна банка Србије је репо трансакције спроводила својим ХоВ. За потребе репо продаје у 2022. години емитована је једна серија благајничких записа у укупној номиналној вредности од 500,0 млрд динара. Емисија једне серије благајничких записа високе номиналне вредности наставак је праксе из претходних година која банкама омогућава да адекватније располажу хартијама у оквиру исте серије и једноставније управљају ликвидношћу.

Током 2022. године организоване су 52 аукције репо продаје ХоВ. Аукције су организоване једном недељно по моделу варијабилне вишеструке каматне стопе. Остварени обим продаје ХоВ у 2022. години (2.951,5 млрд динара) био је већи него у 2021. години (2.446,6 млрд динара).

Графикон IV.1.2.1. **Репо продаја и стање продатих ХоВ**
(у млрд RSD)



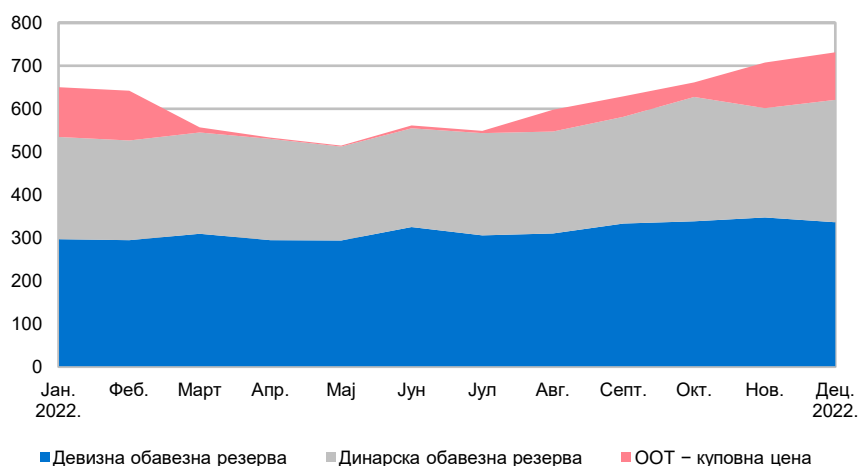
Извор: НБС.

Просечно стање ХоВ Народне банке Србије у портфолију банака током 2022. године износило је 56,3 млрд динара, што је за 9,5 млрд динара више него у 2021. години. Посматрано у односу на крај 2021. године, стање тих ХоВ

повећано је скоро два пута (за 65,5 млрд динара) и крајем 2022. године износило је 110,0 млрд динара.

У условима смањења динарске ликвидности из банкарског система (чему су највећим делом допринеле интервенције Народне банке Србије нето продаје девиза на МДТ-у у прва четири месеца 2022. године услед глобалне неизвесности након избијања кризе у Украјини), од краја фебруара Народна банка Србије је обезбеђивала додатну динарску ликвидност банкама путем билатералних трансакција репо куповине динарских државних ХоВ на кратак рок и у ограниченом обиму. Путем тих трансакција Народна банка Србије је укупно (укључујући и занављања трансакција о доспећима) обезбедила банкама ликвидност у износу од 144,5 млрд динара, при чему је стање репо купљених динарских државних ХоВ 31. децембра 2022. године износило 30,8 млрд динара. Поред тога, Народна банка Србије је у условима непостојања довољних износа међубанкарских лимита за њихово међусобно трговање спроводила и посредничке репо трансакције – у којима је посредовала између банака које су имале вишкове ликвидности и оних којима је ликвидност била потребна. У наведеним трансакцијама Народна банка Србије је с банкама које су имале вишак динарске ликвидности обављала трансакције репо продаје благајничких записа, док је истовремено с банкама којима је ликвидност била потребна обављала трансакције репо куповине динарских државних ХоВ. При томе, задржан је неутрални ефекат на укупну динарску ликвидност банкарског сектора. На тај начин вршила се прерасподела вишкова динарске ликвидности, што је допринело очувању стабилности на међубанкарском новчаном тржишту.

Графикон IV.1.2.2. **Обим стерилизације инструментима
монетарне политике**
(у млрд RSD)



Извор: НБС.

Депозитне и кредитне олакшице

Банке су у 2022. години наставиле да преконоћно депонују средства код Народне банке Србије (депозитне олакшице). Просечно дневно стање депонованих средстава банака код Народне банке Србије у 2022. години износило је 67,7 млрд динара, што је за 22,6 млрд динара мање него 2021. године. Максимално просечно месечно стање депонованих средстава забележено је у децембру (144,8 млрд динара), а минимално у мају (29,4 млрд динара).

Банке су у 2022. години користиле кредите за одржавање дневне ликвидности на основу залоге ХоВ (кредитне олакшице), и то две банке као дневни кредит у укупном износу од 147,1 млрд динара и једна банка као преконоћни кредит у износу од 1 млрд динара.

Обавезна резерва

Обрачуната обавезна резерва која се издваја у девизама у 2022. години повећана је за 316,2 млн евра и износила је 2,8 млрд евра. Такво кретање је резултат раста девизних обавеза банака које чине основицу за обрачун обавезне резерве, за 2,6 млрд евра, при чему се то повећање претежно односи на обавезе с рочношћу до две године (2,4 млрд евра), а у знатно мањој мери на обавезе дужих рочности. Ако се пође од структуре девизне основице, повећање се односи на све категорије девизних обавеза, а највише на девизну штедњу (1,1 млрд евра), девизне депозите привреде (0,8 млрд евра) и девизне инообавезе (0,7 млрд евра).

У истом периоду, обрачуната обавезна резерва која се издваја у динарима повећана је за 25,3 млрд динара (за 10,2%) и крајем године износила је 272,6 млрд динара. Наведено повећање у највећој мери је остварено по основу раста девизне обавезне резерве (21,9 млрд динара) – с обзиром на то да се један њен део издваја у динарима. Раст је остварен и по основу повећања динарске основице (3,4 млрд динара), што је у целости резултат раста динарских депозита привреде с рочношћу до две године (за 84,4 млрд динара).

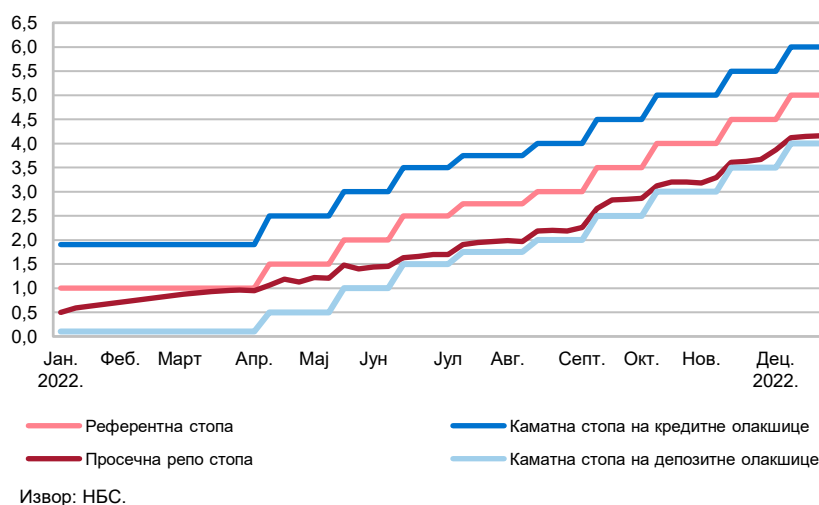
Каматне стопе

У Т1 2022. референтна каматна стопа Народне банке Србије задржана је на нивоу од 1,00%, уз непромењен коридор каматних стопа ($\pm 0,90$ п.п. у односу на референтну стопу), тако да су каматне стопе на кредитне и депозитне олакшице износиле 1,90% и 0,10%.

У склопу постепеног пооштравања домаћих монетарних услова, Народна банка Србије је и у Т1 2022. наставила да реализује трансакције репо продаје ХоВ, уз повећања просечне пондерисане репо стопе – са 0,50% на 0,96%, што је близу тадашњег нивоа референтне каматне стопе од 1%.

Почев од априла, у условима повећаних инфлаторних притисака на светском и домаћем тржишту, Извршни одбор Народне банке Србије повећавао је референтну каматну стопу сваког месеца постепено у износима од 25 б.п. или 50 б.п., тј. укупно за 400 б.п. у 2022. години, на ниво од 5,00%. У априлу је проширен коридор каматних стопа (са $\pm 0,9$ п.п. на ± 1 п.п. у односу на референтну стопу), тако да су каматне стопе на депозитне и кредитне олакшице крајем децембра износиле 4,00% и 6,00%, респективно.

Графикон IV.1.2.3. Кретање референтне и просечне репо стопе
(дневни подаци, на годишњем нивоу, у %)



У 2022. години повећавана је и каматна стопа по којој Народна банка Србије обрачунава и плаћа камату на износ оствареног просечног дневног стања издвојене динарске обавезне резерве, и то у априлу са 0,10% на 0,25%, затим у мају на 0,50% и у јуну на 0,75%.

Операције на девизном тржишту

У складу с *Програмом монетарне политике у 2022. години*, Народна банка Србије је наставила да спроводи режим руковођено пливајућег девизног курса, уз могућност спровођења интервенција на девизном тржишту ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација курса динара према евр, очувања стабилности цена и финансијског система и одржавања адекватног нивоа девизних резерви.

Динар је у 2022. години номинално ојачао према евр за 0,2%. У току прва четири месеца преовладавали су снажни депрецијацијски притисци на курс динара према евр, узроковани пре свега високом тражњом домаћих компанија – увозника енергената за девизама, највише услед повећања цена енергената на светском тржишту у условима геополитичке и енергетске кризе у свету. Тензије на међународном финансијском тржишту пренеле су се и на домаће тржиште, тако да је у марту реализована рекордно висока нето продаја ефективног страног новца од стране банака овлашћеним мењачима и грађанима, што је изазвало додатне депрецијацијске притиске на домаћу

валуту. Међутим, Народна банка Србије је успела да одржи релативну стабилност девизног курса захваљујући правовременим и адекватним реакцијама, укључујући нето продају девиза у износу од 2,27 млрд евра током прва четири месеца 2022. године.

Захваљујући првенствено томе што је Народна банка Србије очувала стабилност на домаћем девизном тржишту, деловање фактора који су узроковали слабљење динара почело је постепено да јењава у априлу, да би од маја до краја 2022. године преовладавали апрецијацијски притисци. Тражња за девизама увозника енергената била је висока и у овом периоду, али су фактори на страни понуде девиза били доминантни. Нето прилив девиза долазио је из различитих извора, као што су СДИ, извоз, дознаке, туризам и др. Повећана понуда девиза у овом периоду, која је креирала притиске ка јачању домаће валуте, генерисана је понудом девиза од стране резидената искључујући увознике енергената, високим нето откупом ефективног страног новца банака од овлашћених мењача и грађана, повећањем нето индексиране имовине банака и продужењем девизне позиције банака по основу коришћења платних картица нерезидената. Од маја до краја 2022. године Народна банка Србије је нето купила девизе на домаћем међубанкарском тржишту у износу од 3,27 млрд евра.

Народна банка Србије је у активностима на МДТ-у на нивоу целе 2022. године била нето купац девиза у износу од 1 млрд евра, што је пета од последњих шест година (од 2017. године) у којима је Народна банка Србије била нето купац девиза на годишњем нивоу.

Девизни своп

Народна банка Србије је у току првих седам месеци 2022. године наставила да организује редовне тромесечне и двонедељне аукције своп продаје и куповине девиза (евра) за динаре на којима је своп продала и своп купила по 27 млн евра.

Почетком 2022. године банкама је омогућено да закључују билатералне трансакције своп куповине и своп продаје девиза (евра) с Народном банком Србије. Увођењем билатералних своп трансакција Народна банка Србије настоји да пружи не само подршку банкама у управљању ликвидношћу, у смислу превазилажења проблема недовољних лимита за закључивање међубанкарских трансакција, већ и већу флексибилност у односу на редовне своп аукције у погледу тренутка закључивања трансакција и њихове рочности. У току 2022. године Народна банка Србије је с банкама закључила 122 билатерална своп уговора, путем којих је своп купила 966,6 млн евра и своп продала 653,6 млн евра.

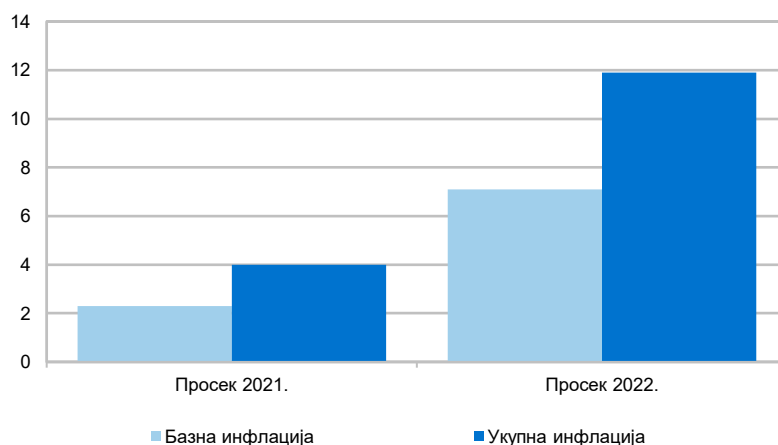
С обзиром на то да су се билатералне своп трансакције показале као ефикаснији инструмент за пружање помоћи банкама у управљању динарском и девизном ликвидношћу у поређењу са своп аукцијама, Народна банка Србије је 1. августа 2022. године престала да организује редовне двонедељне и

тримесечне девизне своп аукције, не искључујући могућност поновног увођења у случају да се за тим укаже потреба.

IV.1.3. Остварење циљане инфлације у 2022. години

У условима изражених глобалних трошковних притисака, пре свега због раста цена примарних производа и других сировина, који је додатно интензивирао са ескалацијом украјинске кризе и продубљивањем геополитичких тензија, **укупна инфлација у Србији**, као и у другим земљама, **током 2022. кретала се узлазном путањом и у просеку је износила 11,9%.** **Базна инфлација** (мерена променом ИПЦ-а по искључењу енергије, хране, алкохола и цигарета), **на коју мере монетарне политике највише утичу, налазила се испод укупне инфлације и у просеку је износила 7,1% у 2022.** што указује на то да је раст потрошачких цена у Србији у великој мери изазван факторима на страни понуде, на које монетарне мере имају мали или ограничен ефекат. Нижем нивоу базне инфлације у односу на укупну инфлацију доприносила је и очувана релативна стабилност девизног курса у врло неизвесним међународним околностима.

Графикон IV.1.3.1. **Инфлација у 2021. и 2022.**
(у %)



Извор: РЗС и прерачун НБС.

Пратећи кретање светских цена, цене хране и енергије на домаћем тржишту определиле су доминантно (с преко две трећине доприноса) динамику **мг. инфлације** током 2022, која је у октобру достигла 15,1% и на сличном нивоу задржала се до краја године, када су се појавили сигнали постепеног попуштања трошковних притисака. Постојан раст произвођачких и увозних цена у Србији током целе 2022. одразио се на динамику **мг. базне инфлације** (мерене променом ИПЦ-а по искључењу енергије, хране, алкохола и цигарета), која је у децембру износила 10,1%.

Посматрано по компонентама ИПЦ-а у 2022, **цене** на нивоу групе **хране и безалкохолних пића** повећане су за 23,4% (уз допринос инфлацији од 7,5 п.п.),

услед виших светских цена примарних пољопривредних производа и пораста трошкова у производњи и транспорту хране, као и испољавања негативних ефеката суше у Србији и већем делу Европе. Поменути фактори су се одразили на раст цена и **прерађене и непрерађене хране**, уз допринос децембарској инфлацији од 5,1 п.п. и 2,4 п.п., респективно. При томе, раст цена хране вероватно би био и већи да Влада није привремено крајем 2021. и почетком 2022. **ограничавала цене основних животних намирница** (хлеба, шећера, брашна, уља, меса и млека), чиме су ублажени негативни ефекти на куповну моћ становништва.

Графикон IV.1.3.2. Укупна и базна инфлација

(мг. стопе, у %)



Извор: РЗС и прерачун НБС.

Цене енергије су порасле за 16% у 2022. (уз допринос инфлацији од 2,5 п.п.), од чега се половина односи на више цене **чврстих горива** (угља и дрва), због изражене забринутости у погледу њихове расположивости у зимским месецима по ескалацији украјинске кризе. Цене **нафтних деривата** повећане су за 9,1% у 2022, при чему су од јула смањивале допринос мг. инфлацији (на 0,6 п.п. у децембру). У августу и септембру реализовано је претходно најављено повећање цене **електричне енергије** за домаћинства, које је у 2022. износило 10,7% (уз допринос инфлацији од 0,5 п.п.), док се паралелно поскупљење **гаса** за домаћинства од 8,8% није битније одразило на инфлацију због малог учешћа ове категорије у структури потрошачке корпе. Влада је током 2022. смањила акцизе на нафтне деривате како би спречила њихов прекомерни раст и преношење на остале цене.

Цене индустријских производа без хране и енергије повећане су за 10,7% у 2022. (уз допринос инфлацији од 3,0 п.п.). Унутар ове групе, највећи допринос инфлацији у 2022. потекао је од виших цена намештаја и опреме за домаћинства, производа за рекреацију и културу, одеће и обуће, алкохолних пића, возила и делова. На кретање цена индустријских производа одражавају се и цене енергената и других инпута који се користе у њиховој производњи.

Цене услуга су у 2022. повећане за 8,7% (уз допринос инфлацији од 2,1 п.п.), најпре по основу виших цена угоститељских услуга, станарина и услуга транспорта, при чему су и цене осталих услуга биле у порасту.

Регулисане цене, које су под директним или индиректним утицајем државе, порасле су за 7,0% у 2022. (уз допринос инфлацији од 1,3 п.п.), на који је у највећој мери утицало поскупљење електричне енергије и комуналних услуга, као и редовно годишње усклађивање акциза на цигарете.

IV.2. Регулација и супервизија финансијских институција

IV.2.1. Банке

У току 2022. године структура финансијског сектора, у делу који је под надзором Народне банке Србије, није се битније променила. Банкарски сектор и даље има доминантну улогу и представља кључни фактор стабилности финансијског система. У укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије, која је у 2022. години износила око 84% БДП-а, банкарски сектор је учествовао са 91,2%.⁶

Тренд смањења броја запослених у банкарском сектору Републике Србије,

Табела IV.2.1.1. Структура финансијског система

	31. децембар 2021.			31. децембар 2022.		
	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)	Број	Билансна сума (у млрд RSD)	Учешће (у %)
Банкарски сектор	23	5.048,0	90,9	21	5.455,4	91,2
Даваоци финансијског лизинга	16	123,5	2,2	15	145,0	2,4
Друштва за осигурање	20	334,0	6,0	20	336,6	5,6
Доброволни пензијски фондови	7	49,1	0,9	7	48,2	0,8
Укупно	66	5.554,6	100,0	63	5.985,2	100,0

Извор: НБС.

започет још у 2009, после привременог успоравања у 2019, настављен је у 2022. На крају године, у банкарском сектору је било 21.995 запослених, што је за 555 запослених мање него на крају 2021. године.

Структура банкарског сектора

Банкарски сектор је крајем 2022. године бројао 21 банку,⁷ што је за две банке мање него на крају 2021. године. Услед припајања спроведених у току

⁶ Подаци су дати на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали спољни ревизори, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

⁷ *NLB banka a.d. Beograd* је 29. априла 2022. године припојена Комерцијалној банци а.д. Београд, која је истовремено променила пословно име у *NLB Komercijalna banka a.d. Beograd*. Наша АИК банка је 1. децембра 2022. припојена Агроиндустријској комерцијалној банци АИК банци а.д. Београд.

године, на крају 2022. било је 17 банака у већинском власништву страних акционара, две банке с већинским приватним домаћим капиталом и две банке у већинском власништву Републике Србије.⁸

Табела IV.2.1.2. Власничка структура банкарског сектора у 2022.

	Билансна сума (у млн RSD)	Учешће (у %)	Капитал (у млн RSD)	Учешће (у %)
Банке у власништву домаћих лица:	894.103	16,4	106.337	14,8
– државне	426.572	7,8	25.018	3,5
– приватне	467.531	8,6	81.319	11,3
Банке у власништву страних лица	4.561.345	83,6	613.793	85,2
Укупно	5.455.448	100,0	720.130	100,0

Извор: НБС.

Укупна билансна сума банкарског сектора у 2022. години увећана је за 407,5 млрд динара, тј. за 8,1%. Услед промена у власничкој структури и припајања банака, учешће банака у власништву страних акционара у 2022. години смањено је за 3,4 п.п., на 83,6% на крају године, учешће банака у власништву државе смањено је за 0,5 п.п., на 7,8%, док је учешће банака у власништву домаћих акционара повећано за 2,8 п.п., на 8,6%.

Од банака у власништву страних акционара, највеће учешће у укупној активи имале су банке чији су акционари из Италије (25,8%), Аустрије (19,3%), Мађарске (13,6%), Словеније (10,1%) и Грчке (5,6%), док се на банке са акционарима из осталих земаља односило 9,2% укупне aktive.

Билансни капитал банкарског сектора у 2022. години увећан је за 0,5 млрд динара (0,1%). Банке у власништву страних акционара чиниле су 85,2% капитала банкарског сектора, следе банке у већинском власништву домаћих акционара са учешћем од 11,3%, док су државне банке учествовале са 3,5% у укупном капиталу банкарског сектора. Учешће банака у власништву страних акционара на крају 2022. године смањено је за 2,1 п.п., учешће банака у власништву државе смањено је за 1,0 п.п., док је учешће банака у власништву домаћих акционара повећано за 3,1 п.п.

Степен концентрације

Степен тржишне концентрације, мерен *HHI*,⁹ у 2022. години повећан је у све три кључне категорије (билансна сума, укупни кредити и укупни депозити). Вредност индекса у категоријама билансне суме и депозита и даље је испод 1.000, што указује на то да у овим сегментима није присутна концентрација, али је вредност индекса у сегменту кредитне активности први пут ушла у зону умерене концентрације.

⁸ Република Србија је већински власник или појединачно највећи акционар.

⁹ *HHI* (Херфиндал–Хиршманов индекс) израчунава се као сума квадрата учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације у сектору, вредност између 1.000 и 1.800 на умерену концентрацију, а вредност изнад 1.800 на изражену концентрацију.

Табела IV.2.1.3. Степен концентрације (ННП) и учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора

	31. децембар 2021.	31. децембар 2022.
Билансна сума (вредност ННП)	867	936
Учешће у билансној суми (у %):		
Прва банка	14,8	15,1
Првих пет банака	56,9	59,3
Првих десет банака	84,8	89,2
Бруто кредити (вредност ННП)	923	1004
Учешће у бруто кредитима (у %):		
Прва банка	16,7	16,5
Првих пет банака	57,4	61,3
Првих десет банака	83,5	90,2
Депозитни потенцијал (вредност ННП)	873	950
Учешће у депозитном потенцијалу (у %):		
Прва банка	15,2	15,9
Првих пет банака	57,4	59,8
Првих десет банака	85,4	89,5

Извор: НБС.

Структура активе и пасиве банкарског сектора

Структура активе

Будући да су пословни модели банака окренути традиционалним кредитно-депозитним пословима, највећи део нето активе банкарског сектора, која је на крају 2022. године износила 5.455,4 млрд динара, чинили су кредити и потраживања,¹⁰ који представљају и најзначајнију детерминанту њеног квалитета. Највећи део (88,0%) кредита и потраживања био је пласиран нефинансијском сектору, а остатак банкама и другим финансијским организацијама. Поред номиналног раста нето кредита и потраживања у 2022. години (за 311,4 млн динара), порасло је и њихово учешће у укупној нето активи, са 64,3% на 65,2%. Значајно је још учешће ХоВ, које заједно са заложеним финансијским средствима чине 13,8% нето активе. Учешће готовине и средстава код централне банке током 2022. године повећано је са 16,0% на 17,8%.

¹⁰ Поред датих кредита и депозита, ова билансна ставка укључује и девизне рачуне у иностранству, потраживања по каматама, накнадама и провизијама и остала потраживања (факторинг, форфетинг, авалирања, акредитиви и друга јемства), а искључује депоноване вишкове ликвидних средстава и девизну обавезну резерву код Народне банке Србије.

Табела IV.2.1.4. Структура нето активе банака на дан 31. децембра 2022.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Готовина и средства код централне банке	969.499,5	17,8%
Заложена финансијска средства	33.051,4	0,6%
Потраживања по основу деривата	4.775,0	0,1%
ХоВ	718.263,8	13,2%
Кредити и потраживања од банака и других фин. орг.	428.323,9	7,8%
Кредити и потраживања од комитената	3.127.539,5	57,3%
Промена фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0%
Потраживања по основу деривата намењених заштити од ризика	1.250,2	0,0%
Инвестиције у придружена друштва и заједничке подухвате	490,7	0,0%
Инвестиције у зависна друштва	25.285,7	0,5%
Нематеријална имовина	21.101,1	0,4%
Некретнине, постројења и опрема	69.873,4	1,3%
Инвестиционе некретнине	6.493,2	0,1%
Текућа пореска средства	2.923,0	0,1%
Одложена пореска средства	6.030,4	0,1%
Стална средства намењена продаји и средства пословања које се обуставља	1.666,3	0,0%
Остала средства	38.880,6	0,7%
Укупно актива	5.455.447,7	100,0%

Извор: НБС.

Структура пасиве

Забележен је раст позиције *депозити и остале обавезе*¹¹ (од чега се 84,9% односи на нефинансијски сектор) у укупним изворима средстава банкарског

Табела IV.2.1.5. Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2022.

	Износ (у млн RSD)	Учешће (у %)
Обавезе по основу деривата	4.212,2	0,1
Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци	693.078,4	12,7
Депозити и остале обавезе према другим комитентима	3.889.897,6	71,3
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика	2.197,9	0,0
Промене фер вредности ставки које су предмет заштите од ризика	0,0	0,0
Обавезе по основу ХоВ	0,0	0,0
Субординиране обавезе	44.588,7	0,8
Резервисања	26.533,7	0,5
Обавезе по основу средстава намењених продаји и средстава пословања које се обуставља	0,0	0,0
Текуће пореске обавезе	7.675,1	0,1
Одложене пореске обавезе	692,8	0,0
Остале обавезе	66.440,2	1,2
Укупно обавезе	4.735.316,6	86,8
Капитал	720.131,1	13,2
Укупно пасива	5.455.447,7	100,0

Извор: НБС.

¹¹ У складу с билансним шемама које важе од 1. јануара 2018, ставка *депозити и остале обавезе*, поред депозита, обухвата и примљене кредите, као и обавезе по каматама, накнадама и провизијама.

сектора Републике Србије са 83,0% на 84,0%. Учешће капитала, и поред номиналног раста, смањено је са 14,3% на 13,2%.

Укупан нераспоређени нето добитак банкарског сектора у 2022. години износио је 115,7 млрд динара, што је за 31,6 млрд динара више него на крају 2021. године. Банке су забележиле повећање добитка из текуће године за 37,8 млрд динара и покриће губитака за 1,4 млрд динара. Резерве су у односу на 2021. нето смањене за 25,9 млрд динара.

Табела IV.2.1.6. Структура капитала банака
(у млн RSD)

	31. децембар 2021.	31. децембар 2022.
Акцијски и остали капитал	385.301	380.031
Сопствене акције	0	0
Резерве*	250.291	224.400
Добитак текуће и ранијих година	104.076	134.335
Губитак текуће и ранијих година	20.006	18.635
Укупно	719.661	720.131

Извор: НБС.

* И нереализовани губици.

Ванбилансне ставке

Укупне ванбилансне ставке банкарског сектора на крају 2022. године износиле су 7.208,7 млрд динара и у поређењу с крајем 2021. повећане су за 7,3%.

Највећи део ванбиланса банкарског сектора чине ставке по којима банка није изложена кредитном ризику¹² (80,3% укупних ванбилансних ставки). На крају 2022. године највећи удео у укупним ванбилансним ставкама имали су потраживања по дериватима (11,3%), дате гаранције и друга јемства (7,9%), преузете неопозиве обавезе (4,0%) и финансијска средства пренета у ванбиланс у складу са *Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банке* (2,8%).

Девизни ризик

На крају 2022. укупна отворена девизна позиција банака износила је 11,4 млрд динара, а изложеност банкарског сектора девизном ризику (исказана показатељем девизног ризика) 1,8%, што је знатно испод прописаног максимума (20%).

¹² Примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, средства из депо и кастоди послова, неискоришћени оквирни кредити и кредитне линије одобрени банци, преузете опозиве обавезе, пласмани у име и за рачун трећих лица и остала ванбилансна актива.

Табела IV.2.1.7. Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2022.

(у млн RSD)

Отворена позиција у EUR		Отворена позиција у USD		Отворена позиција у CHF		Отворена позиција у осталим валутама		Отворена позиција у злату		Укупно отворена позиција		Укупна нето отворена девизна позиција
Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	Дуга	Кратка	
1.420	10.927	456	152	154	92	618	180	139	0	2.648	11.351	11.351

Извор: НБС.

Квалитет активе

Према подацима на крају децембра 2022. године, показатељ учешћа *NPL* у укупним кредитима смањен је на 3,01%, што је за 0,56 п.п. ниже него пре годину дана и најнижа забележена вредност овог показатеља. Од увођења *Стратегије за решавање проблематичних кредита* у августу 2015. године, овај показатељ је снижен за чак 19,2 п.п. Укупни бруто *NPL* износе 99,5 млрд динара и мањи су за 9,5 млрд динара (8,7%) у односу на 2021. годину. Од укупних *NPL*, на привреду¹³ се односило 40,9% (*NPL* показатељ од 2,48%), а на физичка лица¹⁴ 57,5% (*NPL* показатељ од 3,91%).

Табела IV.2.1.8. Структура *NPL*

(у млн RSD)

	31. децембар 2021.	31. децембар 2022.
Укупни бруто <i>NPL</i>		
износ	109.011	99.509
показатељ	3,6%	3,0%
Привреда*		
износ	51.216	40.661
показатељ	3,4%	2,5%
Физичка лица**		
износ	56.401	57.228
показатељ	4,1%	3,9%
Остало		
износ	1.395	1.620
показатељ	1,0%	0,8%

* Сектор привреде укључује сектор привредних друштава, сектор јавних предузећа, привредних друштава у стечају и јавних предузећа у стечају, као и правна лица и установе из области образовања и здравствене заштите које се не финансирају из буџета.

** Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленима и регистровани пољопривредни произвођачи.

Извор: НБС.

Покривеност *NPL* исправкама вредности повећана је у 2022. години, што показује да су банке задржале опрезан и проактиван приступ при процени очекиваних кредитних губитака. На крају 2022. године 58,1% укупних бруто *NPL* било је покривено припадајућим исправкама вредности извршеним у

¹³ Укључује сектор привредних друштава, сектор јавних предузећа, привредних друштава у стечају и јавних предузећа у стечају, као и правна лица и установе из области образовања и здравствене заштите које се не финансирају из буџета.

¹⁴ Обухвата сектор становништва, сектор предузетника, приватна домаћинства са запосленима, регистроване пољопривредне произвођаче и предузетнике у стечају.

складу с Међународним стандардима финансијског извештавања 9 (МСФИ 9), док је 102,5% *NPL*-а покривено исправкама вредности укупних кредита.

Структура класификоване билансне и ванбилансне активе банкарског сектора побољшана је током 2022. године, с обзиром на то да је учешће најлошије класификованих категорија Г и Д смањено са 6,0% на 5,1%.

Укупне исправке вредности класификоване билансне активе и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама на крају 2022. године износиле су 115,5 млрд динара (што представља повећање за 8,0% у односу на крај 2021).

Табела IV.2.1.9. Класификација активе банака
(у млн RSD)

	Бруто износ	Укупна класификована актива	Класификована актива		Учешће активе класификоване у катег. Г и Д у укупној класификованој активи (у %)
			A + Б + В	Г + Д	
31. децембар 2022.					
Билансна актива	5.664.812	3.582.915	3.366.523	216.391	6,0
Ванбилансне ставке	7.208.721	1.418.730	1.379.832	38.897	2,7
Укупно	12.873.533	5.001.645	4.746.355	255.288	5,1
31. децембар 2021.					
Билансна актива	5.244.127	3.363.953	3.125.872	238.082	7,1
Ванбилансне ставке	6.716.412	1.315.790	1.272.492	43.298	3,3
Укупно	11.960.539	4.679.743	4.398.364	281.380	6,0

Извор: НБС.

Ликвидност банкарског сектора

Домаћи банкарски сектор и даље је изузетно ликвидан, па ризик ликвидности представља најмање изражени ризик у систему.

Просечан месечни показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2022. године био је на двоструко вишем нивоу од прописаног минимума (1,0) и износио је 2,19. Током 2022. године овај показатељ је константно био изнад 2, што указује на то да су ликвидна средства (ликвидна потраживања првог реда и остала потраживања која доспевају у наредном месецу) двоструко већа од збира обавеза без утврђеног рока доспећа и обавеза које доспевају у наредни месец дана. Ликвидна средства су са стањем на дан 31. децембра 2022. године чинила 39,6% укупне билансне активе и 51,5% краткорочних обавеза. Просечан месечни ужи показатељ ликвидности банкарског сектора у децембру 2022. године с вредношћу од 1,74 такође се налазио знатно изнад регулаторног минимума (0,7).

Вредност показатеља покрића ликвидном имовином (*Liquidity Coverage Ratio* – *LCR*, који је у примени од јуна 2017. године и обрачунава се на исти начин као и у ЕУ) износи 177,5% и такође потврђује високу ликвидност банкарског сектора.

Адекватност капитала банкарског сектора

Захваљујући знатним резервама капитала формираним у претходним годинама, као и повољној структури регулаторног капитала, који се у највећој мери (око 93%) састоји од основног капитала (који се скоро у целости састоји од најквалитетније компоненте капитала – основног акцијског капитала), **банкарски сектор Републике Србије остао је адекватно капитализован и у 2022. години.** Показатељ адекватности капитала на крају године износио је 20,15%, што је знатно изнад регулаторног минимума од 8%, који је у примени од јуна 2017. године. Показатељ адекватности основног капитала износио је 18,8% (регулаторни минимум је 6%), а показатељ адекватности основног акцијског капитала 18,75% (регулаторни минимум је 4,5%). Показатељ леверица, тј. однос основног капитала и укупне билансне и ванбилансне изложености (који је такође у примени од јуна 2017. године), на крају 2022. године износио је 10,28%.

Усклађеност показатеља пословања

На крају 2022. године, од укупно 21 банке, усклађеност са свим прописаним лимитима показатеља пословања била је потпуна код 20 банака, док је једна банка имала неусклађен један показатељ.

Табела IV.2.1.10. Показатељи пословања банака

	31. децембар 2022.	Број банака с неусклађеним показатељима
Показатељ адекватности капитала (мин. 8%)	20,2%	0
Показатељ трајних улагања (макс. 60%)	12,0%	1
Показатељ изложености према једном лицу или групи повезаних лица	-	0
Показатељ ликвидности*	2,19	0
Показатељ девизног ризика (макс. 20%)	1,8%	0

* Просечни месечни показатељ.

Извор: НБС.

Профитабилност

Банкарски сектор Републике Србије и у 2022. години остварио је позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 99,62 млрд динара. Принос на активу је са 1,12%, колико је износио у 2021. години, повећан на 1,9%, а принос на капитал са 7,50% на 13,84%.

Табела IV.2.1.11. Финансијски резултат банака

	31. децембар 2021.		31. децембар 2022.	
	Износ (у млн RSD)	Број банака	Износ (у млн RSD)	Број банака
1. Добитак	54.683	20	99.815	20
2. Губитак	816	3	192	1
Финансијски резултат (1–2)	53.867	23	99.923	21

Извор: НБС.

У 2022. години с добитком је пословало 20 банака, док је једна банка забележила негативан нето резултат пре опорезивања.

Табела IV.2.1.12. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

	2021.	2022.
Принос на активу (ROA)	1,1	1,9
Принос на капитал (ROE)	7,5	13,8
Каматна маржа / просечна билансна актива	2,7	2,9
Каматна маржа / укупни оперативни приходи	65,9	58,4
Пословни расходи / укупни оперативни приходи	66,7	52,3
Расходи зарада / пословни расходи	35,9	36,4

Извор: НБС.

У условима и даље присутног раста кредитне активности, и поред постепеног повећања просечног нивоа каматних стопа од П2 2022, а с обзиром на претежну ослоњеност домаћих банака на традиционалне кредитно-депозитне пословне моделе, највећи генератори нето добитка банкарског сектора Републике Србије у 2022. години, као и претходних година, били су нето приходи од камата и накнада, који су износили 219,5 млрд динара. Нето приходи од камата у 2022. години износили су 149,9 млрд динара и већи су за 16,1% него претходне године, што је првенствено последица већих прихода од камата као последица повећања референтних каматних стопа (за 33,1 млрд динара виши него у 2021), али и већих расхода од камата (за 12,4 млрд динара виши него у 2021). Нето кредитни губици износили су 22,8 млрд динара и већи су за 11,5 млрд динара него у 2021. години, највише услед раста индиректних отписа финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности. Оперативни расходи су у односу на 2021. већи за 3,6 млрд динара и износили су 134,3 млрд динара.

Активности у области контроле пословања банака

Регулаторна активност

Уважавајући то да економски ефекти пандемије вируса корона на становништво и привреду нису били у потпуности исцрпљени, као и да су наступиле неочекиване околности у контексту геополитичке ситуације, Извршни одбор Народне банке Србије је на седници одржаној 9. јуна 2022. године усвојио:

- Одлуку о изменама Одлуке о адекватности капитала банке,
- Одлуку о изменама Одлуке о роковима за усклађивање унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака и
- Одлуку о измени Одлуке о извештавању банака.¹⁵

На тај начин је за додатних 12 месеци одложен почетак примене мера усвојених у децембру 2019. године ради дестимулисања одобравања нових,

¹⁵ „Службени гласник РС”, бр. 67/2022 од 17. јуна 2022.

ненаменских и неинвестиционих, девизно индексираних кредита и кредита у инострану валути привредним субјектима, предузетницима и пољопривредницима, и то у делу који се односи на почетак примене нове одбитне ставке од капитала банке.

Ради ублажавања негативних ефеката промене цена ХоВ на капитал и подстицања банака да купљене ХоВ задрже у својим портфолијама и предузму нова улагања, на седници Извршног одбора Народне банке Србије одржаној 29. јуна 2022. године усвојена је **Одлука о привременој мери која се односи на израчунавање капитала банке**.¹⁶ Привремена мера се односи на дужничке ХоВ чији су издаваоци Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе Републике Србије, а које се вреднују по фер вредности кроз остали резултат у складу с *Међународним стандардом финансијског извештавања 9*. Привременом мером омогућава се да се из обрачуна основног акцијског капитала банке до краја 2022. године искључи 70% нето нереализованих губитака и добитака проистеклих по основу вредновања поменутих дужничких инструмената.

С тим у вези, на седници Извршног одбора одржаној 10. новембра 2022. године усвојена је **Одлука о изменама и допунама Одлуке о привременој мери која се односи на израчунавање капитала банке**.¹⁷ Будући да су банке наведену привремену меру могле да примењују у периоду од 30. јуна 2022. до 31. децембра 2022. године, усвојеним изменама и допунама наведене одлуке дефинисана привремена мера продужена је на начин да се може применити до 31. децембра 2023. године.

Полазећи од чињенице да је у периоду од 1. јануара 2021. године већина банака које послују у Републици Србији знатно повећала цену платних услуга које пружају, и то посебно услуга по основу платних рачуна, ради избегавања потенцијалних правних ризика и заштите стандарда грађана, Народна банка Србије је предузела низ активности чији је резултат одлука свих банака које су повећавале накнаде за платне услуге грађанима од 1. јануара 2021. године да те накнаде од 1. септембра 2022. умање за 30%, односно да их врате на ниво од 1. јануара 2021. године. Такође, све банке су прихватиле позив Народне банке Србије да у току 2023. године не повећају цене платних услуга. Поред тога, на седници Извршног одбора Народне банке Србије одржаној 11. августа 2022. године усвојена је **Одлука о допуни Одлуке о управљању ризицима банке и Одлука о платном рачуну са основним услугама**.¹⁸

Одлуком о платном рачуну са основним услугама, а ради заштите стандарда грађана, ограничена је и прописана цена пакета платног рачуна са основним услугама на 150 динара и прецизирана је његова гарантована садржина. За 150 динара грађани који се одлуче за овај рачун могу бесплатно да подижу готовину на шалтеру и на банкоматима своје банке, да добију дебитну картицу, мобилно и електронско банкарство, које омогућава и неограничен број трансакција путем *QR* кода на продајним местима. Код

¹⁶ „Службени гласник РС”, бр. 72/2022 од 29. јуна 2022.

¹⁷ „Службени гласник РС”, бр. 124/2022 од 10. новембра 2022.

¹⁸ „Службени гласник РС”, бр. 89/2022 од 11. августа 2022.

оних банака које наплаћују налоге у електронском или мобилном банкарству, банка може кориснику наплатити износ по трансакцији који не може бити виши од 70% износа по трансакцији који наплаћује корисницима пакета у оквиру којег се наплаћује најнижи износ по трансакцији за њено извршење, односно 70% износа који је најнижи у тарифи накнада за ту услугу.

Одлуком о допуни Одлуке о управљању ризицима прописана је обавеза за банку да у примереном времену обавести Народну банку Србије о планираним изменама тарифника и успостављен је додатни контролни механизам поступања банака ради обезбеђења транспарентног и јасног поступања банака у случају намераваног повећања накнада за пружање платних услуга, као и приликом увођења нових накнада.

У складу са устаљеном праксом превентивне и благовремене реакције на потенцијалне изазове из међународног и домаћег окружења, а полазећи од економске ситуације у којој су се нашли поједини пољопривредни произвођачи, као и стратешког значаја пољопривредне производње за грађане и привреду, на седници одржаној 6. октобра 2022. године Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је **Одлуку о привременим мерама за банке у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у портфолију пољопривредних кредита у условима отежане пољопривредне производње**,¹⁹ којом је дужницима банке из сегмента пољопривреде (под прописаним условима који се односе на статус дужника и претходну уредност у измиривању обавеза тог дужника према банци) омогућен репрограм постојећих обавеза који подразумева да се ти дужници могу определити да им се одложи измиривање обавеза по основу главнице у периоду од најмање шест до 12 месеци, а у зависности од сопственог избора трајања грејс-периода.

У условима неопходног заштравања монетарне политике, Народна банка Србије је показала одлучност да са становишта својих законских овлашћења пружи подршку грађанима у постојећим околностима и истовремено очува стабилност банкарског сектора, те су на седници Извршног одбора Народне банке Србије одржаној 8. децембра 2022. године усвојене:

- **Одлука о допуни Одлуке о адекватности капитала банке и**
- **Одлука о изменама Одлуке о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима.**²⁰

Одлуком о допуни Одлуке о адекватности капитала банке омогућено је банкама да, без утицаја на свој капитал, физичким лицима који су у финансијским потешкоћама реструктурирају потраживање по основу одобреног потрошачког, готовинског или другог сличног кредита на рочност за три године дужу у односу на досадашње регулаторно решење. То значи да банка дужнику који се суочава с проблемима у измиривању обавеза може несметано да продужи рок за отплату ове врсте кредита, на начин да тај рок за готовинске и потрошачке кредите буде краћи од девет година, односно за потрошачке кредите за куповину моторних возила краћи од 11 година. У

¹⁹ „Службени гласник РС”, бр. 111/2022 од 7. октобра 2022.

²⁰ „Службени гласник РС”, бр. 137/2022 од 9. децембра 2022.

оквиру тих рокова, дужнику може да се одобри уступак у вези са отплатом потраживања без обзира на степен његове кредитне задужености у тренутку реструктурирања.

Одлуком о изменама Одлуке о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима, између осталог, продужена је примена мере Народне банке Србије којом се одобрава продужење рока отплате стамбених кредита за додатних пет година у односу на иницијално уговорену рочност, што у тренутним околностима раста стопе *EURIBOR* у кратком року може да смањи притисак на кориснике стамбених кредита с варијабилним каматним стопама. Поред наведеног, овом одлуком наставља се подршка олакшаном приступу финансирању физичким лицима и у 2023. години.

Посредна контрола пословања банака

Посредна контрола пословања банака подразумева контролу и анализу извештаја и друге документације коју банке достављају на основу закона и прописа Народне банке Србије, других података о пословању банака којима Народна банка Србије располаже и података из екстерних извора (укључујући и страна регулаторна тела с којима Народна банка Србије има потписане мултилатералне или билатералне споразуме о сарадњи, размени информација и координацији супервизорских активности).

Ради утврђивања главних ризика у пословању банака и сагледавања њиховог ризичног профила, израђене су годишње супервизорске процене које подразумевају анализу пословног модела банке, процену квалитета корпоративног управљања и система унутрашњих контрола, ризика који утичу на солвентност и ликвидност банке, као и процену адекватности капитала банке, при чему су супервизорске процене обухватиле и оцену ажурираних појединачних планова опоравка. Банкама ће бити достављене процене минималног нивоа показатеља адекватности капитала банке, у вези с којима ће им бити упућена решења о одређивању показатеља адекватности капитала већег од прописаног, датим у складу са одредбама члана 23. *Закона о банкама*²¹ и тачком 5. *Одлуке о адекватности капитала банке*.²²

У току 2022. године, на дневној основи су се пратиле информације у вези с кретањем показатеља ликвидности, док су се на недељној основи пратиле промене међу највећим депонентима, односно промене потраживања и обавеза банкарског сектора према страним банкама и међународним финансијским институцијама и анализа гепи ликвидности за наредна три месеца. Такође, месечно су се израђивале информације о кредитној активности и кретању *NPL*, профитабилности банкарског сектора, као и о извршеној „оптимизацији” показатеља покрића ликвидном активом од стране банака, док

²¹ „Службени гласник РС”, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015.

²² „Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020 и 59/2021.

су се тромесечно пратили солвентност банака и ризик концентрације као подврсте кредитног ризика.

У вези с привременим мерама усвојеним с циљем подршке грађанима и привреди у условима пандемије вируса корона, месечно су се израђивале информације о искоришћености укупно одобреног износа из гарантне шеме за банкарски сектор, као и информације у вези с применом олакшица у отплати обавеза дужника. Током 2022. године праћена је реализација планова банака за смањење бруто *NPL*, као и анализа могућности даљег смањења тог показатеља на нивоу појединачних банака. Поред тога, анализирано је 37 обавештења о увођењу нових производа, као и обавештења о поверавању активности и о уступању потраживања.

У вези с контролним поступцима, током 2022. године спроведена је једна посредна контрола пословања банке која се односи на контролу начина обављања послова управљања токовима готовине и контролу начина обављања послова провере аутентичности и обраде ефективног страног новца. Такође, ради превентивног деловања и спречавања преливања негативних ефеката на банкарски сектор и на реалну економију, појачано су праћене ликвидносна позиција и активности процеса одобравања пласмана појединих банака. Као и у претходном периоду, праћени су финансијско стање и тенденције пословања у банкама у власништву Републике Србије (где је држава највећи појединачни или већински акционар). Поред тога, одржавани су састанци са органима управљања банака, праћене су активности у вези с планираним интеграцијама (припајањима) банака и анализирани су поједини аспекти пословања банака.

На основу свих поменутих анализа и информација, припремљен је предлог плана непосредних контрола за 2023. годину, као и план супервизорских активности за ту годину.

Непосредна контрола пословања банака

Непосредна контрола пословања банака представља контролу која се врши непосредно увидом у пословне књиге и другу документацију банке, а која се спроводи у складу с годишњим планом непосредних контрола. **У току 2022. године извршено је 16 поступака непосредних контрола бонитета и законитости пословања банака у складу са Законом о банкама**, и то осам циљаних контрола бонитета и законитости пословања банака и осам контрола поступања банака, у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије. Преглед извршених непосредних контрола у 2022. години према предмету контроле дат је у следећој табели.

Табела IV.2.1.13. Преглед непосредних контрола извршених у 2022.

Врста непосредне контроле	Предмет непосредне контроле	Број непосредних контрола
Контрола бонитета и законитости пословања банке у складу са <i>Законом о банкама</i>	Управљање банком	1
	Процес одобравања пласмана правним лицима	1
	Процес одобравања пласмана правним лицима и тачност сачињавања обрасца о стању и структури књиговодствених рачуна банке	1
	Процес процене обезвређења билансне активе и вероватног губитка по ванбилансним ставкама, као и управљање ризиком ликвидности	1
	Управљање активом и пасивом и ликвидношћу банке и утврђивање цене извора финансирања	1
	Процес процене обезвређења билансне активе и вероватног губитка по ванбилансним ставкама	1
	Тачност сачињавања обрасца о стању и структури књиговодствених рачуна банке	2
Контрола поступања банке у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије	У вези с контролама бонитета и законитости пословања банака у складу са <i>Законом о банкама</i>	8
Укупно непосредних контрола извршених у 2022.		16

Извор: НБС.

Предузимање мера према банкама

У поступку контроле пословања банака у 2022. години Народна банка Србије је донела: три решења о изрицању новчане казне трима банкама у укупном износу од 8 млн динара; два решења о изрицању новчане казне за четири члана органа управљања банком који су то били у време учињених неправилности, у поновном поступку поступајући по пресуди Управног суда у Београду, у укупном износу од 13,5 млн динара.

Такође, донето је девет писмених опомена, 11 закључака о обустави поступка контроле и једно решење о привременој мери.

Поступање по захтевима за давање сагласности

У поступцима по захтевима за давање дозволе за рад, различитих сагласности и одобрења, у складу са *Законом о банкама*, Народна банка Србије је у току 2022. године донела:

- 18 решења о давању сагласности на основне акте банака (оснивачки акт и статут); једно решење о обустављању поступка за давање сагласности на измене и допуне статута и *Одлуке о оснивању*;
- 58 решења о давању претходне сагласности на именовање чланова управних и извршних одбора банака;
- два решења о давању претходне сагласности за укључивање субординиране обавезе у обрачун допунског капитала;
- пет решења о давању претходне сагласности банци да укључи у обрачун свог основног акцијског капитала елемент тог капитала (обичне акције) ради повећања основног акцијског капитала уносом неновчаног улога;

- три решења о давању сагласности банци да подређено друштво које је лице у финансијском сектору не укључи у свој консолидовани финансијски извештај са стањем на дан 31. децембра 2021. године;
- два решења о давању сагласности банци да подређена друштва, која нису банка, не укључи у годишњу ревизију финансијских извештаја банкарске групе за пословну 2021. годину;
- два решења за давање сагласности банци за припајање друге банке;
- три решење о давању претходне сагласности за стицање власништва у банци;
- два решења о давању претходног одобрења за расподелу нераспоређене добити из претходних година исплатом дивиденди акционарима банке која укупно прелази 10% капитала банке;
- једно решење о давању сагласности за стицање подређеног друштва;
- једно решење о одузимању сагласности – дозволе за отварање представништва стране банке;
- три решење о давању претходне сагласности за смањење вредности елемената допунског капитала;
- четири решења о давању претходне сагласности да се добит из текуће године укључи у основни акцијски капитал;
- једно решење о давању претходне сагласности да се добит из претходне године укључи у основни акцијски капитал;
- три решења о давању претходне сагласности да се изложеностима према другој уговорној страни додели пондер ризика 0%.

Такође, обрађена су 223 обавештења о поверавању активности банке трећим лицима и 33 обавештења о намеравању уступању потраживања банке.

IV.2.2. Сектор осигурања

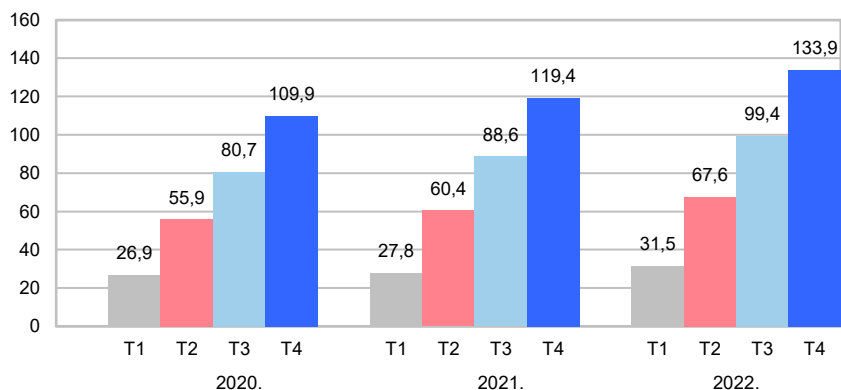
Учешће билансне суме сектора осигурања у укупној билансној суми финансијског сектора под надзором Народне банке Србије (банке, даваоци финансијског лизинга, друштва за (ре)осигурање и добровољни пензијски фондови)²³ износило је 5,6%, што је ниже него у 2021. години, кад је износило 6,0%.

На крају 2022. године у Републици Србији је пословало 20 друштава за (ре)осигурање, што је непромењено у односу на претходну годину. Пословима осигурања бавило се 16 друштава, а искључиво пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањима бавило се њих четири, док се искључиво неживотним осигурањима, односно и животним и неживотним осигурањима

²³ Осим платних институција и институција електронског новца.

бавило по шест друштава. Посматрано према власничкој структури капитала, 15 друштава је било у већинском страном власништву.

Графикон IV.2.2.1. **Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима**
(у млрд RSD)

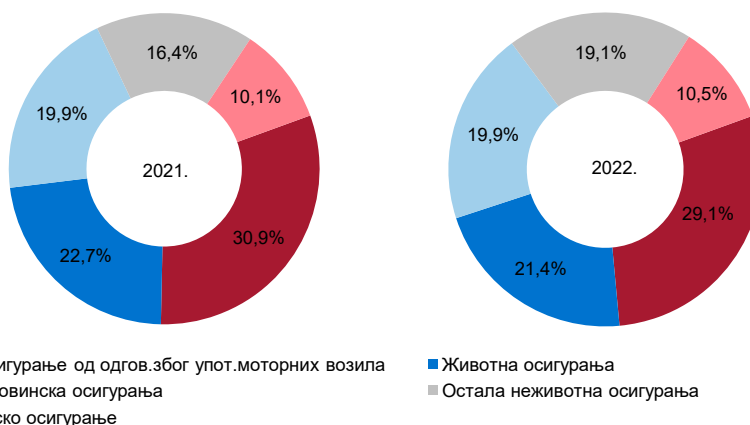


Извор: НБС.

У продајној мрежи, поред друштава за (ре)осигурање, учествовало је и 17 банака, осам давалаца финансијског лизинга и јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 109 правних лица (друштава за посредовање у осигурању и друштава за заступање у осигурању), 78 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника). Укупно 4.404 особе које поседују овлашћење за обављање послова посредовања односно послова заступања у осигурању уписане су у регистар активних овлашћених посредника у осигурању, односно заступника у осигурању који се води код Народне банке Србије.

Друштва за осигурање су у 2022. години остварила укупну премију у висини од 133,9 млрд динара (1,9% БДП-а), што је за 12,2% више него у 2021. години. У структури премије, учешће неживотних осигурања износило је 78,6%, а животних 21,4%. При томе, премија неживотних осигурања порасла је у односу на 2021. годину за 14,0%, а животних осигурања за 5,9%.

Графикон IV.2.2.2. **Укупна премија према врстама осигурања**



Извор: НБС.

Посматрано према врсти осигурања, највеће учешће у укупној премији у 2022. години имало је, као и раније, осигурање од одговорности због употребе моторних возила (29,1%), а иза њега следе животна осигурања (21,4%), имовинска осигурања (19,9%) и осигурање моторних возила – каско (10,5%).

Билансна сума друштава за (ре)осигурање на крају 2022. године износила је 336,6 млрд динара и била је за 0,8% већа него годину дана раније. Највећи део активе друштава за (ре)осигурање на крају 2022. године односио се на дужничке ХоВ расположиве за продају (40,7%), дужничке ХоВ с фиксним приносом (15,2%), потраживања (9,8%), готовину и краткорочне депозите (9,7%), некретнине, постројења и опрему (8,2%) и техничке резерве које падају на терет саосигуравача, реосигуравача и ретроцесионара (6,4%).

Највећи део пасиве друштава за (ре)осигурање чиниле су техничке резерве (68,3%), као и капитал (21,4%). При томе, капитал је у 2022. години смањен за 11,2% (на 72,0 млрд динара), док су техничке резерве повећане за 4,8% (на 229,7 млрд динара). Највеће учешће у техничким резервама имала је математичка резерва, која је у 2022. години порасла за 3,3%.

Концентрација на тржишту, мерена *HHI*, у 2022. години смањена је у поређењу с претходном годином, али је остала умерена и износила је 1.243.²⁴

Показатељи пословања

Основни **показатељ адекватности капитала**,²⁵ као показатељ капиталног покрића изложености ризицима, код друштава која су се претежно бавила неживотним осигурањима у 2022. години износио је 206,4%, а код друштава која су се претежно бавила животним осигурањима 210,6%.

Комбиновани рацио у самопридржају,²⁶ као показатељ политике цена и њене адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о неживотном осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, у 2022. години био је задовољавајући (93,4%) и већи је него у 2021. години (85,3%).

Бенефит рацио,²⁷ као показатељ адекватности премије животних осигурања, у 2022. години износио је 85,7%, што представља смањење у односу на претходну годину, када је износио 89,8%.

Резултат пословања

Сектор осигурања је у 2022. години остварио позитиван нето резултат, који је пре опорезивања износио 8,6 млрд динара, а после опорезивања²⁸

²⁴ *HHI* је израчунат на бази билансних сума друштава за (ре)осигурање.

²⁵ Однос расположиве и захтеване маргине солвентности.

²⁶ Однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају према меродавној премији у самопридржају.

²⁷ Однос збира решених штета и промене техничких резерви у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

²⁸ Обухвата само пореске расходе које су друштва за (ре)осигурање исказала до момента достављања података Народној банци Србије.

8,2 млрд динара. Укупни приходи друштава за (ре)осигурање износили су 217,5 млрд динара и у односу на 2021. годину били су већи за 16,1%. Највеће учешће у приходима имали су приходи од премија (69,2%) и други пословни (функционални) приходи (19,6%). Укупни расходи друштава за (ре)осигурање у 2022. износили су 208,9 млрд динара и били су за 19,1% већи него у 2021. години. Највеће учешће у расходима имале су накнаде штета и уговорених сума заједно с расходима извиђаја, процене, ликвидације и исплате штета (40,8%), остали пословни (функционални) расходи (32,6%) и трошкови спровођења осигурања (22,4%).

Резултати надзорних активности

Контролне активности (непосредне контроле) код друштава за осигурање и других субјеката надзора током 2022. године обављане су у складу с планом. **Сprovedена су укупно четири поступка непосредних контрола субјеката надзора у делатности осигурања**, сви у оквиру *пруденцијалног надзора*.

Поред наведеног, током 2022. године из делокруга *пруденцијалног надзора* друштвима за осигурање уручени су записници о непосредним контролама из три поступка која су започела у ранијем периоду, затим изречене мере надзора у вези с такође три друга спроведена поступка.²⁹

У 2022. години окончана су четири контролна поступка у сегменту *тржишног понашања* започета у претходном периоду доношењем решења о мерама надзора, при чему је један поступак непосредне контроле и обустављен након спроведених мера надзора и уплаћених новчаних казни.

1) Непосредне контроле – из делокруга *пруденцијалног надзора*, сходно утврђеном плану непосредних контрола, обављене су две свеобухватне контроле друштава за осигурање, затим једна свеобухватна контрола друштва за реосигурање, као и једна циљана контрола друштва за осигурање.

Сprovedеним поступцима свеобухватних непосредних контрола у делу пруденцијалног надзора извршена је контрола поштовања законских одредаба пре свега у делу адекватности капитала, начину образовања техничких резерви, поштовања правила инвестирања средстава осигурања у смислу облика и ограничења инвестирања у поједине облике имовине, затим утицаја промена каматних стопа у вези са адекватношћу капитала и инвестирањем, затим процене других значајних билансних позиција, као и других посредним надзором утврђених значајних активности. Поред наведеног, контролама је оцењена адекватност успостављеног система интерних контрола, утврђени су ризици у пословању и спроведена је оцена управљања друштвом за осигурање/реосигурање. Све наведено у делу система управљања оцењено је и обављеном циљаном непосредном контролом друштва за осигурање чији је предмет формирање и обрачун резервисаних штета, формирање и обрачун математичке резерве. Контрола је имала за резултат знатно унапређење

²⁹ Један поступак непосредне контроле обухватио је истовремено активности из делокруга надзора тржишног понашања и пруденцијалног надзора.

система интерних контрола допуном интерних аката у делу правила резервисања штета, провере адекватности техничких резерви, методологија за прераду уговора о осигурању живота и др.

У сегменту *надзора тржишног понашања* у 2022. години настављено је с проверама начина на који друштва за осигурање врше продајне активности, поступају по одштетним захтевима, приговорима, затим на који начин спроводе анализе узрока приговора и с тим у вези да ли предузимају благовремене и одговарајуће мере за превенцију настанка приговора, као и друге активности од значаја за заштиту права и интереса корисника услуга осигурања. Сprovedеним контролним поступцима констатовани су пропусти у начину информисања и уговарања осигурања, решавања одштетних захтева и приговора супротно интерним актима, и то код осигурања живота, осигурања од последице незгоде, имовинских осигурања, осигурања од инсолвентности и осигурања од одговорности за штету нанету путнику, а посебно код колективних осигурања, где је обухват осигураника велики, због чега се не може запоставити пре свега значај правилног информисања. При томе, у 2022. години адекватним мерама надзора обезбеђено је да осигураницима – пензионерима буду враћена средства осигурања уплаћена на име премије осигурања, као и да буду исплаћене накнаде по основу одштетних захтева и поднетих приговора у њихову корист, све због утврђених пропуста у продајним активностима и информисању осигураника, односно закључењу уговора о осигурању. Такође, постигнуто је да друштва за осигурање која су пружила гаранције путовања путницима исплате уплаћена средства за њихова нереализована путовања од стране туристичких агенција које су постале инсолвентне. Осим тога, у одређеном обиму унапређен је квалитет информисања осигураника, преузимања ризика у осигурање, као и начин обавештавања осигураника у поступку одлучивања о одштетним захтевима или приговорима.

2) Посредни надзор – континуирано су се обављали послови посредног надзора и у делу *пруденцијалног надзора* и у делу *надзора тржишног понашања*.

Активности посредног *пруденцијалног надзора* подразумевале су континуирано праћење пословања друштава за (ре)осигурање и с *финансијско-економског* аспекта и са *актуарског* аспекта, као и предузимање активности на разјашњењу достављених података и информација, односно отклањању уочених неправилности. Посебно су спроведене активности посредног пруденцијалног надзора, и то: (1) праћење ризика путем супервизорских матрица ризика друштава за (ре)осигурање; (2) анализа тромесечних мишљења овлашћеног актуара, мишљења овлашћеног актуара о финансијским извештајима и годишњим извештајима о пословању друштава, мишљења овлашћеног актуара на извештаје о спровођењу политике саосигурања и реосигурања, анализа извештаја рада интерне ревизије друштава, пријем и анализа достављених интерних аката друштава за (ре)осигурање; (3) пријем и анализа достављених годишњих, тромесечних и месечних података друштава за осигурање и састављање одговарајућих извештаја; (4) сачињавање

тримесечних извештаја о стању сектора осигурања. Посредним пруденцијалним надзором посебан акценат стављен је на спровођење законских одредаба које се тичу захтева солвентности, образовања прописаних техничких резерви, спровођења политике саосигурања и реосигурања, инвестирања средстава осигурања, ликвидности, процене билансних позиција, трошкова обављања делатности и др.

У оквиру посредног *надзора над тржишним понашањем* друштава за осигурање редовно су праћени ризици тржишног понашања, на основу анализе квалитативних и квантитативних показатеља, при чему су препознати проблематични аспекти пословања појединих друштава за осигурање и других субјеката надзора. Ови аспекти пословања, односно активности друштава за осигурање и других субјеката надзора које су препознате као потенцијално штетне за права и интересе корисника услуга осигурања обухваћене су контролним поступцима како би се благовремено проверило поступање и спровеле одговарајуће мере ради заштите права и интереса корисника услуга осигурања. Истовремено с поменутим активностима, спроведен је већи број тематских анализа, пружена су неопходна мишљења корисницима услуга осигурања, субјектима надзора, новинарима и другим заинтересованим странама, и то у погледу увођења нових производа осигурања, оглашавања и продаје осигурања, канала дистрибуције различитих врста осигурања, закључивања уговора о осигурању на даљину, садржини услова осигурања, права на накнаду из уговора о осигурању и остало.

Када је реч о другим субјектима надзора, у 2022. години спроведене су редовне анализе годишњих извештаја за 2021. годину о пословима заступања и пословима посредовања у осигурању, које је 205 других субјеката надзора (друштва за посредовање/заступање у осигурању, заступници – предузетници, банке, даваоци финансијског лизинга, јавни поштански оператер) доставило Народној банци Србије, на основу којих су предузете надзорне активности (писмена упозорења, посредна контрола).

У току 2022. године још једно друштво за осигурање на тржишту осигурања (до сада укупно два) испунило је прописане услове о спровођењу поступка провере идентитета странке коришћењем средстава електронске комуникације и без обавезног присуства лица чија се идентификација врши (видео-идентификација).

У оквиру активности лиценцирања током 2022. године, код друштава за (ре)осигурање извршена је промена дозволе за рад једног друштва за осигурање, издате су 34 претходне сагласности за обављање функције члана управе, 20 претходних сагласности за избор друштва за ревизију, једна претходна сагласност за стицање квалификованог учешћа, три претходне сагласности за трајно пребацивање капитала и имовине из групе неживотних осигурања у групу животних осигурања, једна претходна сагласност за трајно пребацивање капитала и имовине из групе животних осигурања у групу неживотних осигурања, једна претходна сагласност за улагање у друго правно лице и једна сагласност за промену адресе седишта, а на основу претходно извршених анализа које су подразумевале и процену економског утицаја

давања сагласности на пословање друштва. Код других субјеката надзора, током извештајног периода издате су четири дозволе за обављање послова посредовања у осигурању друштвима за посредовање у осигурању, две дозволе за обављање послова заступања у осигурању друштвима за заступање у осигурању и три дозволе за обављање послова заступања у осигурању заступницима у осигурању. Исто тако, код других субјеката надзора спроведена су два поступка за давање претходне сагласности за обављање послова заступања у осигурању као допунске делатности, седам поступака за давање претходне сагласности за стицање/увећање квалификованог учешћа, пет поступака за давање претходне сагласности за обављање функције члана управе, један поступак за давање претходне сагласности за улагање у друго правно лице и 13 поступака за давање претходне сагласности за промену пословног имена, односно адресе седишта.

Стицање звања и усавршавање у делатности осигурања

Услед пандемије вируса корона током 2022. године, Народна банка Србије је у ванредним околностима, у редовним испитним роковима, организовала стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању. Организовала је и два редовна испитна рока за стицање звања овлашћеног актуара. На основу коначних резултата о положеним испитима, лицима су издата 393 решења о стицању звања овлашћеног посредника и овлашћеног заступника у осигурању, а шест лица је стекло звање овлашћеног актуара.

У 2022. години редовно се спроводио надзор професионалног континуираног усавршавања овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Доказ о континуираном усавршавању овлашћених актуара за 2022. годину доставио је 61 овлашћени актуар, а обавезу професионалног континуираног усавршавања у 2022. години извршило је 3.246 овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању.

Регулаторна активност и послови европских интеграција

Народна банка Србије континуирано прати прописе ЕУ из области осигурања и усклађује домаће прописе с прописима ЕУ ради адекватне припреме Републике Србије за улазак у ЕУ, водећи рачуна о стабилности тржишта осигурања и о заштити права и интереса корисника услуге осигурања. У току су стручне редактуре превода правних аката која допуњују *Директиву Солвентност 2*, као део поступка превода правне тековине ЕУ у Републици Србији, који ће олакшати даље усклађивање прописа из области осигурања.

У складу с динамиком дефинисаном *Стратегијом за имплементацију Солвентности II у Републици Србији*, у току 2022. године настављено је са израдом прелиминарне радне верзије нацрта прописа неопходних за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и

реосигурања. Настављен је и рад на изради прелиминарне радне верзије нацрта прописа којим се преноси *Директива о дистрибуцији осигурања* у Републици Србији.

Током 2022. године Народна банка Србије је донела и следећа подзаконска акта:

- *Одлуку о примени фактора пола у делатности осигурања*,³⁰ којом се уређује начин на који се обезбеђује јединствена примена правила да друштво за осигурање не може да користи фактор пола при одређивању премија и накнада из осигурања који доводи до разлика у појединачним премијама и накнадама, ради унапређења родне равноправности у приступу услугама у делатности осигурања, у складу са *Законом о родној равноправности*;
- *Одлуку о допунама Одлуке о систему управљања у друштву за осигурање/реосигурање*,³¹ којом је уређено питање измене услова и тарифа обавезних осигурања у друштвима за осигурање, као и обавештавање Народне банке Србије о планираној промени тарифе премија и премијског система с техничким основама премије обавезног осигурања власника моторних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима;
- *Одлуку о измени Одлуке о инвестирању средстава осигурања*,³² којом је пролонгиран рок важења потраживања за недоспеле премије неистеклих неживотних осигурања, саосигурања и реосигурања као облика инвестирања средстава техничких резерви за две године, односно са 31. децембра 2022. на 31. децембар 2024. године;
- *Одлуку о допуни одлуке о извештавању друштава за осигурање/реосигурање*,³³ којом је утврђена обавеза друштва за (ре)осигурање да Народној банци Србије доставља предлоге одлука о расподели добити или међудивиденди, а по усвајању ових одлука и обавештења о планираним датумима њихове исплате акционарима.

IV.2.3. Добровољни пензијски фондови

На крају 2022. године, на тржишту добровољних пензијских фондова пословала су четири друштва, која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова. Имовина свих фондова води се на рачунима код једне кастоди банке. Услуге посредовања приликом закључења уговора о чланству у добровољним пензијским фондовима пружало је пет банака посредника и једно друштво за осигурање посредник, а услуге информисања о чланству у тим фондовима 736 агената продаје од укупно 1.051 лица којима је Народна банка Србије издала дозволу за обављање ових

³⁰ „Службени гласник РС”, бр. 58/2022.

³¹ „Службени гласник РС”, бр. 94/2022.

³² „Службени гласник РС”, бр. 137/2022.

³³ „Службени гласник РС”, бр. 58/2022.

послова. Агенти су ангажовали друштва за управљање добровољним пензијским фондовима (у даљем тексту: друштва за управљање), банке посредници и друштво за осигурање посредник. За потребе обављања куповине и продаје ХоВ, друштва за управљање сарађивала су с десет брокерских кућа.

Тржиште је и даље високо концентрисано – *ННП* је на крају 2022. године износио 2.723 поена. Учешће нето имовине највећег фонда у нето имовини сектора добровољних пензијских фондова износило је око 41%, а учешће четири највећа фонда око 92%.

У 2022. години смањена је билансна сума добровољних пензијских фондова. **На крају 2022. године нето имовина фондова износила је 48,2 млрд динара и била је мања за 1,7% него на крају претходне године.** Током 2022. године, на индивидуалне рачуне чланова укупно је уплаћено 3,7 млрд динара, што је на готово истом нивоу као и остварене нето уплате у 2021. години, док је члановима исплаћено 3,5 млрд динара. Значајан утицај на кретање вредности нето имовине имао је и остварени губитак од улагања средстава фондова, који је у 2022. години износио око 971,9 млн динара, и превасходно је био последица пада фер вредности државних обвезница, које имају доминантно учешће у структури имовине фондова.

Услуге добровољних пензијских фондова на крају 2022. године користило је 215.451 лице, што чини око 3,2% укупног броја становника, односно 9,2% укупног броја запослених.

Основни принципи улагања сваког фонда дефинисани су инвестиционом политиком. У зависности од инвестиционе политике, сваки фонд дефинише структуру својих улагања, па тако неки фондови улажу средства само у евроинструменте, а други претежно у динарске инструменте. Сви фондови углавном улажу у државне дужничке ХоВ.

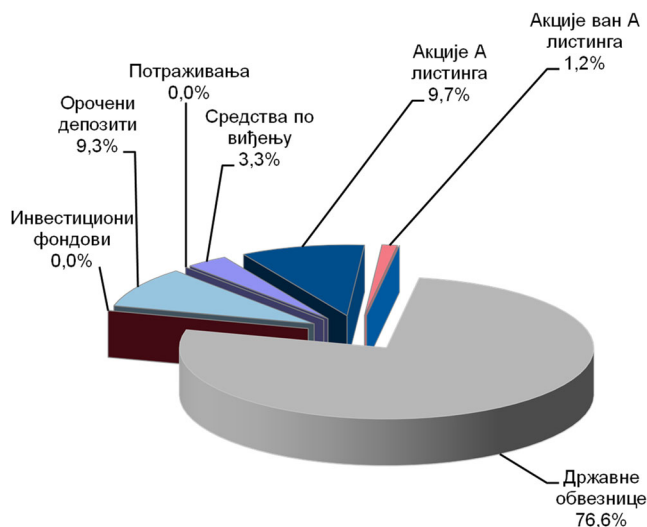
С обзиром на различиту структуру улагања, разликују се и приноси које фондови остварују. Годишњи приноси које су фондови остварили у 2022. години кретали су се у распону од –10,54% до 0,91%. Принос фондова, мерен индексом *FONDex*, који приказује кретање вредности инвестиционих јединица свих добровољних пензијских фондова, износио је –2,2% на годишњем нивоу у 2022. години.

Улагања добровољних пензијских фондова била су, као и у претходном периоду, одређена околностима на финансијском тржишту, па је тако на крају 2022. године највећи део имовине фондова био уложен у државне обвезнице – 76,6%, средства по виђењу чинила су 3,3%, акције 10,9%, а улагање у орочене депозите 9,3%.

На крају 2022. године највећи део државних дужничких инструмената у имовини фондова био је рочности од две до пет година. Конкретно, 8,4% инструмената имало је рок доспећа до годину дана, 16,6% од једне до две године, 39,2% од две до пет година, 30,6% од пет до десет година, а 5,2% имало је рок доспећа дужи од десет година. Просечна рочност средстава уложених у

државне ХоВ, пондерисана њиховим уделом у укупним улагањима у те ХоВ, износила је 4,6 година.

Графикон IV.2.3.1. Структура имовине добровољних пензијских фондова
(на дан 31. 12. 2022. године)



Извор: НБС.

Посматрано према валутној структури, на крају 2022. године 84,7% имовине фондова чинила је динарска имовина, а остатак од 15,3% била је имовина у иностраној валути (еврима).

У 2022. години чланови су на индивидуалне рачуне уплатили за око 0,2% више него у 2021. години, а што указује на очувано поверење грађана у ове финансијске институције.

Регулаторна активност

Запослени у Народној банци Србије континуирано прате едукативне садржаје, као и измене домаћих прописа и прописа ЕУ, а ради усклађивања и унапређивања прописа из области добровољних пензијских фондова како би се очувала стабилност сектора добровољних пензијских фондова и заштитили интереси чланова фондова.

У 2022. године донета су следећа подзаконска акта:

Одлука о изменама одлуке о начину обрачунавања приноса добровољног пензијског фонда.³⁴ Измењене су формуле за обрачун приноса, тако да се уместо вредности инвестиционе јединице првог дана периода за који се обрачунава принос фонда узима вредност инвестиционе јединице последњег дана периода који претходи периоду за који се принос обрачунава, чиме се постигло прецизније утврђивање стопе приноса за периоде од једне и од пет

³⁴ „Службени гласник РС”, бр. 137/2022.

година, јер се на тај начин у обзир узимају и приноси остварени почетног дана периода од једне односно пет година;

Одлука о посредницима друштва за управљање добровољним пензијским фондом и издавању дозволе за обављање услуга пружања информација о том фонду,³⁵ којом се ближе уређују услови за издавање физичким лицима дозволе Народне банке Србије за обављање услуга пружања информација о чланству у добровољном пензијском фонду и о пословању тог фонда, као и поделе проспеката, те начин на који Народна банка Србије води евиденцију посредника и физичких лица који имају ову дозволу.

Континуирано вршење надзора

Народна банка Србије је током 2022. године континуирано вршила надзор над добровољним пензијским фондовима прикупљањем, праћењем и проверавањем достављених извештаја, обављала непосредне контроле и спроводила поступке лиценцирања.

У Т1 је спровођен поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом. Након завршених активности на терену, израђен је први нацрт записника.

У Т2 спроводио се поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом. Достављен је записник о извршеној непосредној контроли и отпочела је израда нацрта решења о мерама надзора. Такође, отпочео је поступак свеобухватне непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом. Упоредо с контролним активностима на терену, израђиван је и нацрт записника.

У Т3 спроводио се поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом. Израђено је решење о мерама надзора, након чега је достављен и први извештај у вези с поступањем по основу изречених налога. У поступку свеобухватне непосредне контроле пословања једног друштва за управљање добровољним пензијским фондом израђен је записник о спроведеној непосредној контроли.

У Т4 је отпочео поступак циљане непосредне контроле пословања једног друштва за управљање. Обустављен је један поступак надзора непосредном контролом.

Током 2022. године издата су два решења о давању сагласности на избор за члана управе друштва за управљање, као и решење којим је дата сагласност за продужење рока у коме ће се доставити документација потребна за добијање претходне сагласности да се предложено лице изабере за члана управе једног друштва за управљање. Издато је и решење којим се једном друштву за управљање даје сагласност за продужење прописаног рока за усклађивање висине учешћа депозита у имовини добровољног пензијског фонда с прописаним ограничењем улагања. Издато је и седам решења о давању

³⁵ „Службени гласник РС”, бр. 111/2022.

сагласности на проспект и скраћени проспект добровољних пензијских фондова, као и пет решења о давању сагласности на текст огласа.

Током 2022. године, Народна банка Србије је у два редовна испитна рока и једном ванредном испитном року организовала стручни испит за издавање дозвола за обављање услуга пружања информација о чланству у добровољном пензијском фонду и о пословању тог фонда, као и поделе проспеката, и на основу поднетих захтева издала је 55 дозвола лицима која су положила испит.

IV.2.4. Финансијски лизинг

Учесници на тржишту

На крају 2022. године дозволу Народне банке Србије за обављање послова финансијског лизинга имало је 15 давалаца финансијског лизинга, са 296 запослених.

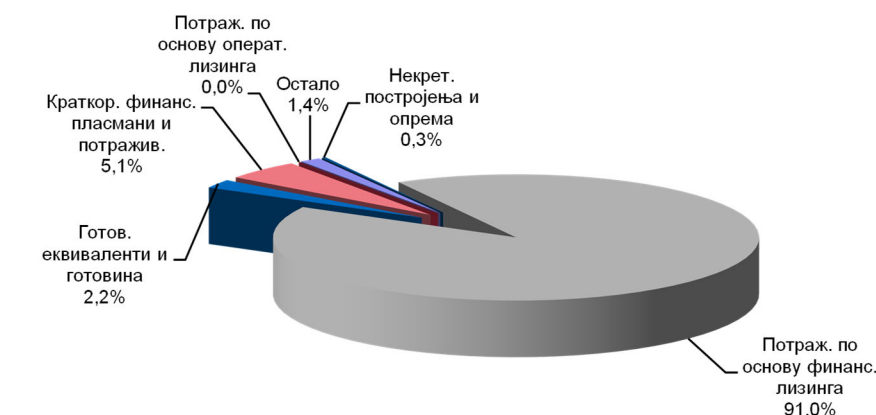
Највећи број давалаца финансијског лизинга (њих 11) у власништву је банака, чланица банкарских група или других финансијских институција, седам давалаца финансијског лизинга налази се у потпуном или већинском власништву страних правних лица, док је осам давалаца финансијског лизинга у већинском власништву домаћих лица, од чега седам у власништву домаћих банака са страним капиталом.

Биланс стања

Укупна билансна актива свих давалаца финансијског лизинга на крају 2022. године износила је 145 млрд динара, што је за 17,4% више него на крају 2021. године. У структури укупне билансне активе давалаца финансијског лизинга, највећи део односио се на потраживања по основу финансијског лизинга (91%). Учешће краткорочних финансијских средстава и потраживања износило је 5,1%, док је учешће позиције готовине и готовинских еквивалената у укупној билансној активи износило 2,2%.

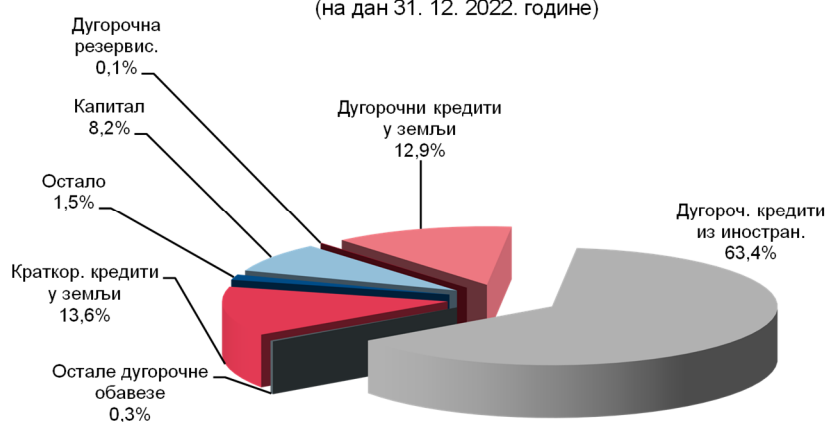
Даваоци финансијског лизинга највећи део својих активности финансирају путем дугорочног задуживања у иностранству, тако да се на крају 2022. године највећи део укупне билансне пасиве (63,4%) односио на дугорочне кредите из иностранства, док дугорочни кредити у земљи чине 12,9% билансне пасиве, а краткорочни кредити 13,6%. Учешће капитала у укупној билансној пасиви износило је 8,2%.

Графикон IV.2.4.1. Структура активе
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2022. године)



Извор: НБС.

Графикон IV.2.4.2. Структура пасиве
давалаца финансијског лизинга
(на дан 31. 12. 2022. године)



Извор: НБС.

Тржишно учешће

Тржиште финансијског лизинга спада у категорију тржишта са умереном концентрацијом, на шта указује показатељ *HHI*, који је током 2022. године износио 1.489,8 поена. Учешће највећег даваоца финансијског лизинга у укупној билансној активи износи 20,3%, што је више него у 2021. години (18%).

Структура пласмана

Највећи део пласмана по основу финансијског лизинга на крају 2022. године одобрен је привредним друштвима која не припадају финансијском сектору (82,9%), док су предузетници у укупним пласманима учествовали са 6,3%, јавна предузећа са 4,3%, физичка лица са 3,2%, а пољопривредници са 2,9%. Пласмани одобрени по основу оперативног лизинга привредним

друштвима која не припадају финансијском сектору на крају 2022. чинили су 92%, а предузетницима 8%.

На крају 2022. године структуру потраживања према предмету **финансијског лизинга** чинило је финансирање путничких возила са 40,5%, док је финансирање теретних возила, минибуса и аутобуса износило 35,9%. Финансирање грађевинских машина и опреме учествовало је са 8% у укупним потраживањима по основу финансијског лизинга, док су пољопривредне машине учествовале са 6%. Најмање учешће према предметима финансирања заузимају: производне машине и опрема (2,8%), машине и опрема за пружање услуга (2,4%), остале покретне ствари (1,7%), комерцијалне непокретне ствари (1,2%), шинска возила, пловни објекти и ваздухоплови (0,9%) и остале непокретне ствари (0,6%). Структуру потраживања према предмету **оперативног лизинга** чинила су путничка возила (са 95,1% учешћа) и теретна возила, минибуси и аутобуси (са 4,9% учешћа).

У секторској структури пласмана по основу финансијског лизинга учешће су имале: остале делатности (26%), сектор саобраћаја и складиштења, информисања и комуникација (25,1%), сектор трговине (14,2%), сектори рударства, прерађивачке индустрије, снабдевања и управљања водама са сектором снабдевања електричном енергијом и гасом (13,6%), сектор грађевинарства (12,8%), сектор пољопривреде, шумарства и рибарства (6,1%), сектор услуга, смештаја и исхране (1,2%), сектор здравствене и социјалне заштите (0,7%) и финансијски сектор (0,3%). У секторској структури пласмана по основу оперативног лизинга, сектор трговине учествовао је са 95,1%, а сектор грађевинарства са 4,9%.

Биланс успеха

Укупан резултат пре опорезивања на нивоу тржишта финансијског лизинга у 2022. години износио је 1,4 млрд динара (што је за 2,3% мање у поређењу са 2021. годином, када је износио 1,5 млрд динара). У односу на 2021. годину, укупни приходи и добици повећали су се за 15,3%, а укупни расходи и губици за 23,2%.

Најзначајнија категорија прихода давалаца финансијског лизинга били су приходи од камата по основу финансијског лизинга са учешћем од 73,2% у укупним приходима. У укупним приходима, приходи по основу посла финансијског лизинга учествовали су са 16,5%, а приходи по основу посла оперативног лизинга са 0,3%. Нето приходи од осталих камата учествовали су са 1,6% у укупним приходима.

У структури расхода, највеће учешће имали су расходи камата по основу лизинга (финансијског) са учешћем од 30,3% у укупним расходима, затим трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (26,6%), затим остали трошкови пословања (20,3%), као и нето расходи по основу обезвређења имовине (7,1%).

Посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

На основу података из тромесечних извештаја достављених у току 2022. године, извршен је посредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга, којим нису утврђена поступања која имају обележја неправилности и незаконитости због којих се даваоцима финансијског лизинга могу изрећи законом прописане мере.

Непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга

У складу с годишњим планом супервизорских активности за 2022. годину започет је поступак непосредног надзора над пословањем једног даваоца финансијског лизинга. Сачињена је службена белешка о примедбама даваоца финансијског лизинга на достављени записник о извршеном непосредном надзору. Сачињена су и достављена даваоцима финансијског лизинга два решења: једно решење о упућивању писмене опомене и једно решење о обустављању поступка надзора даваоцу финансијског лизинга коме је изречена мера упућивања писмене опомене.

Активности у вези с нормативном функцијом

Извршни одбор Народне банке Србије на седници одржаној 6. октобра 2022. године усвојио је **Одлуку о привременим мерама за даваоце лизинга у циљу адекватног управљања кредитним ризиком у портфолију пласмана по основу лизинга пољопривредних машина и опреме у условима отежане пољопривредне производње.**³⁶ Ова одлука примењује се од 8. октобра 2022. године. Наведена одлука има превентивни и привремени карактер и треба да допринесе превенцији настанка проблематичних потраживања у делу портфолија давалаца лизинга.

Послови у вези с издавањем дозвола и давањем сагласности

Народна банка Србије је у току 2022. године донела:

- 26 решења којима је дата сагласност на именовање чланова управног и извршног одбора давалаца финансијског лизинга;
- четири решења којима се обуставља поступак по захтеву давалаца финансијског лизинга за давање сагласности на именовање чланова управног и извршног одбора давалаца финансијског лизинга;

³⁶ „Службени гласник РС”, бр. 111/2022 од 7. октобра 2022.

- једно решење којим се одбија захтев за давање сагласности на именовање члана извршног одбора једног даваоца финансијског лизинга;
- три решења којима се даје сагласност за стицање власништва над уделима даваоца финансијског лизинга које власнику тих удела омогућава 10% и више управљачких права.

IV.2.5. Супервизија информационих система финансијских институција

Народна банка Србије, ради благовременог деловања, континуирано прати начин на који финансијске институције чију супервизију врши управљају ризиком информационо-комуникационог система насталим коришћењем тих технологија и процењује ризик информационо-комуникационог система у финансијским институцијама, а све ради постизања већег нивоа безбедности и стабилности рада тих институција. Народна банка Србије, почев од 2021. године, издаје дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама, те је и током 2022. процењивала адекватност информационо-комуникационог система пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама.

Током 2022. године Народна банка Србије, у складу са својим надлежностима, спровела је више контрола које су се односиле на управљање информационим системом и континуитетом пословања у финансијским институцијама, а све према плану контрола за 2022. годину, односно у банкама су спроведене две непосредне контроле, од којих је једна била ванредна непосредна контрола. С тим у вези, Народна банка Србије је пратила отклањање уочених неправилности у информационим системима, у складу с мерама које је изрекла у наведеним контролама.

Народна банка Србије је током 2022. године активно пратила активности више финансијских институција у вези с преласком на нови систем главних пословних апликација и миграције података услед статусне промене (аквизиције) финансијске институције, односно услед планираног спровођења стратегије развоја информационо-комуникационог система. **Током 2022. године Народна банка Србије је пратила миграцију података због статусне промене код четири банке, односно спајања њихових информационих система,** као и прелазак на нови систем главне банкарске апликације услед планираног спровођења стратегије развоја информационо-комуникационог система код две банке. Такође, код једне платне институције и једног друштва за осигурање праћена је миграција током 2022. године. Народна банка Србије је активно пратила наведени поступак редовним одржавањем састанака, а ради превентивног деловања и заштите интереса клијената.

Поред праћења миграције података, Народна банка Србије је у више наврата надзирала усмеравала и саветовала финансијске институције код којих

се догодио инцидент, који је озбиљно угрозио и нарушио пословање, како би се обезбедило стабилно функционисање финансијског сектора и заштитили финансијска средства и подаци корисника финансијских услуга.

У намери да сагледа примену стандарда и прописа који регулишу информационо-комуникационе технологије у финансијским институцијама, Народна банка Србије тромесечно је пратила податке о инцидентима у складу са одредбама **Одлуке о минималним стандардима управљања информационом системом финансијске институције**,³⁷ односно обавезом финансијских институција да достављају тромесечни извештај о инцидентима. Пратећи ове извештаје, Народна банка Србије је у више наврата упозоравала на растући сајбер криминал, коме су изложене финансијске институције услед све већег броја услуга које користе информационо-комуникационе технологије.

Ради сагледавања стања информационих система у финансијским институцијама, као и процене ризика у вези са информационом системом, Народна банка Србије је током 2022. године припремила редовни годишњи Упитник о информационом систему, а овог пута посебан акценат је био на клауд технологијама.

Народна банка Србије је спровела успешне едукације из области супервизије информационих система у сарадњи са Удружењем банака и другим централним банкама.

Народна банка Србије је анализирала достављену документацију у оквиру обавештења о поверавању активности у вези са информационом системом трећим лицима и обавештењима о новим примењеним технологијама и процени ризика у области пружања електронских услуга. Обрађена су 464 достављена предмета, а највећи број је посвећен новим иновативним решењима за електронске услуге које обухватају нове канале комуникација с корисницима тих услуга.

Два пружаоца услуга повезаних с виртуелним валутама испунила су регулаторне услове односно захтеве, те им је Народна банка Србије издала дозволу за рад.

IV.2.6. Заштита корисника финансијских услуга

Народна банка Србије је током 2022. године активно помагала корисницима финансијских услуга у остваривању заштите њихових права спровођењем поступака **индивидуалне заштите** – поступањем по притужбама корисника, спровођењем поступака посредовања у решавању спорних односа, као и едукацијом и информисањем корисника финансијских услуга. Поред тога, Народна банка Србије је спроводила и поступке **колективне заштите корисника финансијских услуга** – контролне поступке (контрола тржишног понашања). Иако је и у поступцима по притужбама корисника финансијских услуга на рад банака, давалаца финансијског лизинга, пружалаца платних

³⁷ „Службени гласник РС”, бр. 23/2013, 133/2013, 2/2017, 88/2019 и 37/2021.

услуга и издавалаца електронског новца Народна банка Србије овлашћена да даваоцу финансијских услуга наложи отклањање неправилности и изрекне новчану казну, најзначајнији резултати у заштити корисника остварују се управо спровођењем поступака колективне заштите, у којима Народна банка Србије, када утврди одређену системску неправилност, налаже отклањање те неправилности у односу на све кориснике који су њоме обухваћени.

Поступање по притужбама

У 2022. години решено је 1.899 притужби корисника, од чега се 55,9% односило на поступање банака, 43,6% на поступање друштава за осигурање, 0,3% на поступање платних институција, а по 0,1% на поступање друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, давалаца финансијског лизинга и институција електронског новца.

Табела IV.2.6.1. Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2022.

Даваоци финансијских услуга	Укупно	У %
Банке	1.061	55,9
Друштва за осигурање	828	43,6
Друштва за управљање ДПФ	2	0,1
Даваоци финансијског лизинга	1	0,1
Платне институције	5	0,3
Институције електронског новца	2	0,1
Укупно	1.899	100,0

Извор: НБС.

У току 2022. године решена је 1.061 притужба на поступање банака, од чега се највећи број односио на платне услуге (око 64%, од чега на платне рачуне 42,2% и на платне картице 21,7%).

Решено је и 828 притужби корисника на поступање друштава за осигурање, а највећи број тих притужби односио се на аутоодговорност (34%), док се по 16% односило на осигурање од одговорности и осигурање од последица несрећног случаја.

Поступци посредовања

У 2022. години поднето је 147 предлога за посредовање, а стране у поступку посредовања прихватиле су 44 предлога. У том периоду поступано је по 59 поступака посредовања, од чега се на друштва за осигурање односило 74,6%, а на банке 25,4%.

Табела IV.2.6.2. Број посредовања у 2022.

Даваоци финансијских услуга	У току	Споразуми	Окончано мирним путем	Обуставе	Одустанци	Укупно	У %
Банке	1	5	0	8	1	15	25,4
Друштва за осигурање	6	18	7	12	1	44	74,6
Укупно	7	23	7	20	2	59	100,0

Извор: НБС.

Од укупног броја окончаних поступака посредовања (52), у 23 поступка спроведена пред Народном банком Србије постигнут је споразум између финансијске институције и корисника, док су у седам поступака стране постигле споразум о мирном решењу спорног односа након окончаног поступка посредовања пред Народном банком Србије.

Изрицање мера

У поступцима по притужбама корисника Народна банка Србије доноси решења којима се налаже отклањање неправилности и/или изриче новчана казна у случају када се утврди да банка није поступала у складу с појединим одредбама закона којима се уређује област заштите корисника финансијских услуга. Осим ових решења, Народна банка Србије сачињава и налазе о утврђеним неправилностима, на основу којих банке у току поступка могу да отклоне неправилности. У посматраном периоду Народна банка Србије донела је два решења којима је банкама наложено отклањање неправилности и којима су изречене новчане казне и сачинила три налаза којима се налаже отклањање неправилности.

Поред тога, Народна банка Србије је обављала поступке контроле законитости пословања банака, у складу са *Законом о банкама*, а у делу који се односи на прописе којима се уређује област заштите корисника финансијских услуга (пружање финансијских услуга, пружање платних услуга, оглашавање итд.), као и контролу поступања банака у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије. **Народна банка Србије спроводила је поступке посредне и непосредне контроле у области заштите корисника финансијских услуга, при чему обе врсте контрола имају одређене предности у конкретним случајевима.** Посредне контроле у области заштите корисника омогућавају брзо реаговање када се уочи одређени проблем у поступању, почев од утврђивања проблема, самог поступка контроле, до изрицања мера ради отклањања неправилности према свим корисницима код којих је та неправилност учињена. С друге стране, непосредна контрола банака обавља се на основу плана непосредних контрола у просторијама банака и омогућава свеобухватан поступак. Значај поступака контроле огледа се у томе што се спровођењем таквих поступака обезбеђује да банке отклањају утврђене системске неправилности које се односе на велики број корисника, па чак и оних који за које корисници нису уочили неправилност. У посматраном периоду извршено је девет таквих поступака, и то седам поступака посредне контроле, један поступак непосредне контроле, као и један поступак контроле

поступања банке, у складу с мерама које је изрекла Народна банка Србије, при чему је Народна банка Србије упутила две писмене опомене, донела једно решење којим је изречена новчана казна, а три поступка су обустављена након отклањања утврђених неправилности.

Информисање корисника финансијских услуга и финансијска едукација

Током 2022. године корисници финансијских услуга информисани одговарањем на захтеве медија и питања корисника, као и одговарањем на позиве упућене Инфо-центру, док су регионалне канцеларије за финансијску едукацију у филијалама информисале кориснике одговарајући на позиве упућене тим канцеларијама.

У вези с финансијским услугама и заштитом права корисника, одговорено је на око 50 медијских захтева, и то на питања штампаних односно електронских медија, учешћем у ТВ програмима и давањем фоно-изјава. Поред тога, Народној банци Србије обратило се 788 корисника, којима је одговорено на питања у вези с финансијским услугама и правима корисника, а највећи број питања односио се на рад банака (74%). Преко Инфо-центра Народне банке Србије одговорено је на 15.589 позива корисника, док се регионалним канцеларијама за финансијску едукацију у филијалама Народне банке Србије у Београду, Новом Саду, Нишу и Крагујевцу обратило 2.548 корисника.

С обзиром на епидемијску ситуацију, активности у вези с финансијском едукацијом углавном су биле усмерене на сајт намењен корисницима финансијских услуга *Твој новац*, који се континуирано ажурира.

Будући да су услови за организовање трибина били знатно отежани, у посматраном периоду одржано је 26 едукативних трибина, од чега је осам трибина одржано онлајн. Трибинама је присуствовало око 750 учесника, а подељено је око 6.400 комада едукативних проспеката.

IV.2.7. Активности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

У области спречавања прања новца и финансирања тероризма Народна банка Србије има двоструку улогу – као регулатор и као супервизор.

Регулаторна улога

Функција Народне банке Србије као регулатора у овој области огледа се у изради и учешћу у изради појединих секторских закона и подзаконских аката који, између осталог, имају за циљ смањивање могућности прања новца и финансирања тероризма кроз финансијске институције и друге субјекте чије

пословање контролише Народна банка Србије, у складу са *Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма*.³⁸

Улога супервизора

Улога Народне банке Србије као супервизора, осим у поступку издавања одговарајућих дозвола и сагласности, огледа се и у поступку вршења надзора провером да ли је пословање субјеката надзора усклађено с прописима. Супервизија се посебно односи на оцену усклађености пословања субјеката надзора с прописима у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Ако се утврде недостаци односно неправилности у примени прописа односно предузимању радњи и мера у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије предузима корективне мере односно санкције у складу с прописима.

Посредна контрола

Ради даљег јачања стабилности финансијског сектора и унапређења функције супервизије у складу с развојем и растом активности субјеката надзора, као и усклађивања с прописима ЕУ, међународним стандардима из ове области и принципима најбоље праксе, Народна банка Србије континуирано ради на унапређењу процеса супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Извори података који се користе за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор јесу унутрашња акта у вези са управљањем ризиком од прања новца и финансирања тероризма, налази спроведених непосредних контрола и других супервизорских процена, подаци и информације који се добијају од Управе за спречавање прања новца, подаци из упитника који је сачињен ради прикупљања квантитативних и квалитативних података и информација, информације које се добијају од надлежних тужилаштава и судова, резултати извршене националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у Републици Србији, као и остали подаци и информације којима супервизор располаже.

Континуирано су унапређивани обрасци упитника о активностима у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма путем којих се прикупљају релевантни подаци од банака, давалаца финансијског лизинга, друштава за осигурање која обављају послове животних осигурања, друштава за посредовање у осигурању која посредују при закључивању уговора о животним осигурањима, друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, овлашћених мењача, платних институција, институција електронског новца и пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама како

³⁸ „Службени гласник РС”, бр. 113/2017, 91/2019 и 153/2020.

би се одговорило на све трендове и благовремено обезбедила ажурност супервизорских информација.

Кључни резултат супервизорске процене ризика од прања новца и финансирања тероризма јесте формирање супервизорског мишљења о изложености финансијских институција овом ризику, о квалитету управљања тим ризиком, односно његовог одржавања на прихватљиво ниском нивоу. У исте сврхе, унапређене су и интерне методологије за оцену тог ризика.

Поред непосредних контрола предвиђених планом за 2022. годину, континуирано су се спроводиле и посредне контроле управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма код обвезника над којима Народна банка Србије врши надзор. У току 2022. године укупно су извршене 1.503 посредне контроле субјеката које Народна банка Србије надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Поред тога, у току 2022. године овлашћеним мењачима и јавном поштанском оператору упућен је позив да доставе Годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли за 2021. годину, на основу ког је извршена анализа 725 пристиглих извештаја. У фебруару 2023. године упућен је позив за достављање годишњих извештаја о извршеној унутрашњој контроли за 2022. годину, а њихова анализа је у поступку израде.

Непосредна контрола

У току 2022. године извршене су 243 непосредне контроле субјеката које Народна банка Србије надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма. Народна банка Србије је у вези с тим предузела следеће мере – упућивала је писмене опомене, донела решење о мерама за отклањање незаконитости и неправилности и подносила захтеве за покретање прекршајног поступка. У овој години је обустављено шест контролних поступака.

На основу израђених супервизорских процена о изложености ризику прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије је израдила планове непосредних надзора над пословањем субјеката у својој надлежности у области спречавања прања новца и финансирања тероризма за 2023. годину.

Народна банка Србије као члан Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма

Народна банка Србије је активно учествовала у раду Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма (СПН/ФТ Координационо тело), као и Националног координационог тела за борбу против ширења оружја за масовно уништење, које је Влада Републике Србије образовала ради побољшања координације и ефикасности сарадње свих актера у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и систему за спречавање ширења оружја за масовно уништење у Републици Србији.

Ради узимања у обзир налаза националних процена ризика које су спроведене у 2021. години,³⁹ а у чијим израдама је учествовала Народна банка Србије, у марту 2022. године усвојен је ажурирани *Акциони план за спровођење Стратегије за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2022–2024. (СПН/ФТ Акциони план)*. Народна банка Србије је активно учествовала у реализацији и праћењу спровођења активности утврђених тим планом и редовно су израђивани извештаји о спроведеним активностима.

Ради координираног и свеобухватног спровођења и праћења спровођења активности из СПН/ФТ *Акционог плана*, Координационо тело за спречавање прања новца и финансирања тероризма образовало је стручне тимове чији чланови су представници релевантних надлежних институција у Републици Србији. Запослени у Народној банци Србије активно су учествовали у раду шест стручних тимова чији је задатак спровођење активности из СПН/ФТ *Акционог плана* које се односе на: анализу правног оквира којим се регулише пренос физички преносивих средстава плаћања, сагледавање квалитета анализе ризика које спроводе обвезници, израду посебне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору некретнина, израду оперативног приручника за анализу ефикасности и делотворности СПН/ФТ система, израду препорука за пријаву сумњивих активности и израду анализе претњи у вези с пословањем институција електронског новца из трећих држава.

Поред наведеног, запослени у Народној банци Србије, у сарадњи с представницима других надлежних органа у Републици Србији, учествовали су у представљању резултата Националне процене ризика представницима јавног и приватног сектора одржавањем више презентација о рањивости финансијског сектора.

Сарадња с међународним организацијама (Комитет експерата за евалуацију мера за борбу против прања новца и финансирања тероризма – Манивал)

Народна банка Србије активно учествује у раду Комитета експерата Савета Европе за процену мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма – Манивал, који окупља експерте за процену усклађености прописа држава чланица са свим релевантним међународним стандардима за борбу против прања новца и финансирања тероризма у области правне праксе, финансијског система и унутрашњих послова, узајамном евалуацијом равноправних чланова. Циљ овог комитета јесте да све државе чланице, у које спада и Република Србије, имају делотворне системе за борбу против прања новца и финансирања тероризма и да буду усклађене с релевантним стандардима у тој области, пре свега с препорукама Радне групе за финансијску акцију – *FATF*, као и са одређеним међународним конвенцијама. Извештаји Манивала садрже препоруке за унапређење делотворности система мера и радњи за борбу против прања новца и

³⁹ Национална процена ризика од прања новца, Национална процена ризика од финансирања тероризма, Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине и Процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење.

финансирања тероризма у појединачним државама, као и капацитета за сарадњу на међународном нивоу. Представник Народне банке Србије, у саставу делегације Републике Србије (коју чине представници Управе за спречавање прања новца, Народне банке Србије и Министарства унутрашњих послова), учествовао је на две (63. и 64) пленарне седнице Манивала, као и, у својству посматрача, на три пленарне седнице FATF-а. О напретку и предузетим активностима у Републици Србији у области спречавања прања новца и финансирања тероризма редовно и ванредно су извештавани Европска комисија, ММФ, као и тела Манивала и FATF-а.

IV.3. Функција реструктурирања банака

Правни оквир

По избијању светске финансијске кризе 2007/08. године, али и у посткризном периоду, постојећи механизми су се на глобалном нивоу показали недовољним за решавање проблема с којима су се суочиле банке са озбиљним потешкоћама у свом пословању. Они нису омогућавали довољно брзу и ефикасну интервенцију надлежних тела, нити су у потребној мери обезбеђивали услове за одржавање критичних функција банке, а тиме ни очување финансијске стабилности система као целине. Због свега тога, на међународном и локалном нивоу додатно је појачана свест о неопходности постојања јасно дефинисаних правила и механизма по којима ће се поступати у кризним ситуацијама. На нивоу ЕУ, то је резултирало доношењем *Директиве о утврђивању оквира за опоравак и реструктурирање кредитних институција и инвестиционих друштава* у мају 2014. године, која је почела да се примењује 1. јануара 2015. године.

Следећи стратешко опредељење Републике Србије које се односи на процес придруживања ЕУ, Народна банка Србије је израдила *Закон о изменама и допунама Закона о банкама*, који је почео да се примењује 1. априла 2015. године. Измене и допуне тог закона биле су саставни део измене сета финансијских закона (*Закон о Народној банци Србије, Закон о банкама, Закон о осигурању депозита, Закон о Агенцији за осигурање депозита и Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање*). Њиховим изменама правни оквир из области реструктурирања банака усклађен је с *Директивом ЕУ*, као и регулаторним тенденцијама на међународном нивоу. **Народној банци Србије је том приликом додељена нова функција – функција тела надлежног за реструктурирање банака.**

Циљеви поступка реструктурирања су:

- остваривање континуитета у обављању критичних функција банке;
- избегавање знатног негативног утицаја на стабилност финансијског система;

- заштита буџетских и других јавних средстава;
- заштита депонената и инвеститора;
- заштита новчаних средстава и друге имовине клијената.

Основни циљ реструктурирања банака јесте да се употреба буџетских и других јавних средстава, ради очувања финансијске стабилности, сведе на најмању могућу меру. Да би се то постигло, предвиђено је да губитке банке која не може да настави с редовним пословањем снесе, на првом месту, њени акционари и повериоци, уз поштовање прописаних ограничења и заштитних механизма (они не могу претрпети веће губитке од оних губитака које би претрпели у случају спровођења стечајног поступка над банком).

Активности

Почетком 2022. године усвојени су ажурирани предлози планова реструктурирања за све банке и банкарске групе у надлежности Народне банке Србије. У складу са одредбама *Закона о банкама*, саставни део плана реструктурирања је и **минимални захтев за капиталом и подобним обавезама**, с роком у коме је банка дужна да достигне прописани ниво тог захтева. Приликом ажурирања планова реструктурирања банака, Народна банка Србије, полазећи од процене могућности реструктурирања, преиспитала је и претходно утврђене минималне захтеве за капиталом и подобним обавезама и утврдила нове.

У фебруару 2022. године Народна банка Србије је, благовремено реагујући ради спречавања преливања негативних ефеката по основу околности у вези с тадашњим акционаром *Sberbank Srbija a.d. Beograd*, донела решење о покретању поступка реструктурирања те банке, и то применом инструмента реструктурирања – продајом акција. Уговор о продаји акција *Sberbank Srbija* закључен је са Агроиндустријском комерцијалном банком АИК банком а.д. Београд истог дана, с обзиром на то да је АИК банка претходно већ добила сагласност Народне банке Србије за стицање 100% власништва у *Sberbank Srbija*, у ком је процењена њена подобност за такво стицање. Од успостављања оквира за реструктурирање банака 2015. године, ово је био први случај примене инструмената реструктурирања у Републици Србији.

Такође, Народна банка Србије остварује континуирану успешну сарадњу са страним регулаторним телима надлежним за реструктурирање, попут Јединственог одбора за реструктурирање (*Single Resolution Board*) – регулаторног тела надлежног за реструктурирање финансијских институција Банкарске уније у оквиру ЕУ и централне банке Мађарске, с којима редовно размењује информације у области реструктурирања банака и учествује у раду колегијума за реструктурирање која та регулаторна тела организују.

IV.4. Стабилност финансијског система

IV.4.1. Функција финансијске стабилности

Поред основног циља – одржавања стабилности цена, Народној банци Србије законом је поверена и функција очувања и јачања стабилности финансијског система.

Народна банка Србије утврђује и спроводи, у оквиру своје надлежности, мере и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система. Регулаторне и друге препоруке и мере Народне банке Србије у овој области, као и детаљна анализа стања финансијске стабилности и потенцијалних ризика, објављују се у *Годишњем извештају Народне банке Србије о стабилности финансијског система*, који се, у складу са *Законом о Народној банци Србије*, доставља Народној скупштини.

Народна банка Србије је 2015. објавила консултативни документ *Макропруденцијални оквир*, којим се ближе уређују циљеви, инструменти и процес доношења мера макропруденцијалне политике, а да се притом не доводи у питање остваривање основног циља Народне банке Србије – одржавање стабилности цена.

У погледу очувања финансијске стабилности, као одговор на светску финансијску кризу 2007/2008. усвојен је на међународном плану регулаторни стандард Базел III. Ради примене овог стандарда у Републици Србији, Извршни одбор Народне банке Србије усвојио је 2016. регулаторни пакет којим се он преноси у домаћу регулативу. Саставни део овог регулаторног пакета јесте и *Одлука о адекватности капитала банке*, којом су у банкарску регулативу уведени заштитни слојеви капитала, који представљају најважније инструменте макропруденцијалне политике. Заштитни слојеви капитала представљају додатни основни акцијски капитал, који су банке у обавези да одржавају изнад прописаног регулаторног минимума, а ради ограничавања системских ризика у финансијском систему. Заштитни слојеви капитала примењују се од 30. јуна 2017. и обухватају заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за глобалне системски значајне банке, заштитни слој капитала за системски значајне банке и заштитни слој капитала за структурни системски ризик.

Заштитни слој за очување капитала представља обавезу банке да одржава додатни основни акцијски капитал у прописаној висини од 2,5% ризичне активе.

Контрациклични заштитни слој капитала представља додатни основни акцијски капитал који се уводи у узлазној фази финансијског циклуса и може се кретати у висини од 0% до 2,5% ризичне активе банке. Народна банка Србије тромесечно утврђује стопу контрацикличног заштитног слоја капитала, узимајући у обзир одступање учешћа кредита у БДП-у од свог дугорочног тренда, као и додатне опционе показатеље који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности,

екстерну позицију земље и кретања у банкарском сектору. Одлуком о стопи контрацикличног заштитног слоја капитала за Републику Србију из јуна 2017. утврђена је стопа овог заштитног слоја од 0%. Ова стопа задржана је на нивоу од 0% и током 2022. ради подршке кредитној активности и ублажавања утицаја глобалних неизвесности на домаће услове финансирања привреде и становништва.

Заштитни слој капитала за системски значајне банке, које су као такве препознате у Републици Србији, утврђује се на основу најмање једног од следећих критеријума – величина банке, значај за привреду Републике Србије, значај прекограничних активности банке, повезаност банке с финансијским системом, замењивост банке у финансијском систему и сложеност пословања банке. Утврђене системски значајне банке обавезне су да одржавају додатни основни акцијски капитал у висини до 2% ризичне активе. Одлуком о утврђивању листе системски значајних банака у Републици Србији и стопа заштитног слоја капитала за те банке од 16. јуна 2022. утврђено је девет системски значајних банака, од којих је пет банака у обавези да одржава заштитни слој капитала у висини од 2% ризичне активе банке, а четири банке у висини од 1%. Листа системски значајних банака и стопе заштитног слоја капитала које су те банке дужне да одржавају објављује се на интернет страници Народне банке Србије, а преиспитују се најмање једном годишње.

Примена заштитног слоја капитала за глобалне системски значајне банке у Републици Србији одложена је до дана приступања Републике Србије ЕУ.

Заштитни слој капитала за структурни системски ризик утврђен је у јуну 2017. године ради ограничења системског ризика евроизације, као и подстицања банака да смање степен евроизације. С обзиром на то да евроизација представља кључни структурни системски ризик, утврђено је да су све банке са седиштем у Републици Србији код којих је учешће девизно и девизно индексираних пласмана становништву и привреди у укупним пласманима становништву и привреди изнад 10% дужне да одржавају заштитни слој капитала за структурни системски ризик у висини од 3% девизних и девизно индексираних пласмана привреди и становништву у Републици Србији. Обавеза одржавања заштитног слоја капитала за структурни системски ризик ревидира се најмање сваке друге године.

Народна банка Србије је у децембру 2022. године донела Одлуку о изменама Одлуке о привременим мерама за банке у циљу олакшавања приступа финансирању физичким лицима, којом се продужава примена ове мере ради олакшавања услова отплате стамбених кредита током 2023. године. У складу са овом одлуком, банке се подстичу да продуже рок отплате стамбених кредита за додатних пет година у односу на првобитно уговорени рок, што у ситуацији када стопа *EURIBOR* расте може да ублажи притисак на дужнике који отплаћују стамбене кредите по променљивој каматној стопи и тиме спречи пораст *NPL*. Поред наведеног, продужењем примене мера наставиће се пружање подршке лакшем приступу финансирања физичких лица у 2023. години.

Макропруденцијалне мере које се тренутно примењују у Републици Србији у складу су с прописима ЕУ и најбољом међународном праксом. С обзиром на различите ризике којима је изложен финансијски систем, сви макропруденцијални инструменти и мере подједнако доприносе очувању укупне финансијске стабилности. Народна банка Србије ће наставити да води ефикасну макропруденцијалну политику ради очувања и даљег јачања постигнуте финансијске стабилности Републике Србије.

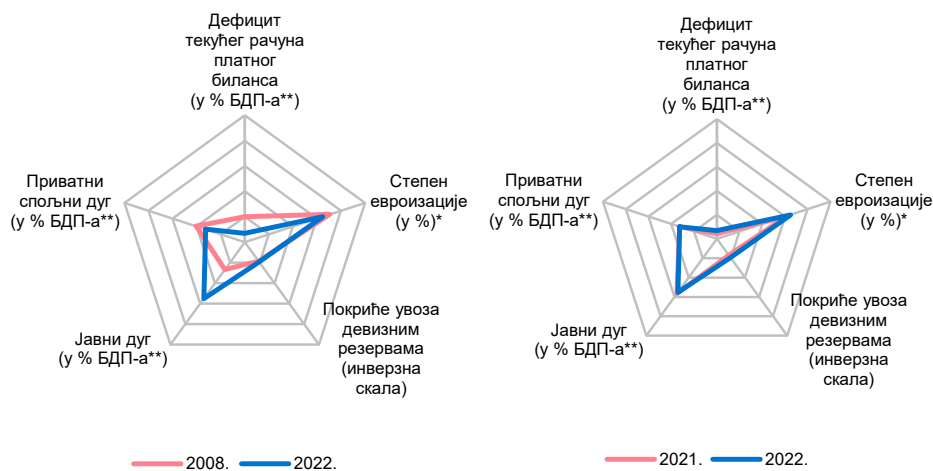
IV.4.2. Оцена стабилности финансијског система

Ако се пореде **показатељи рањивости финансијског система**⁴⁰ у 2022. у односу на 2021. годину, на јачање отпорности финансијског система указују смањење учешћа јавног дуга у БДП-у (са 56,5% на 55,1%), повећање девизних резерви земље, које су крајем 2022. достигле рекордан ниво (19,4 млрд евра), као и покривеност увоза робе и услуга девизним резервама, која је била знатно виша од стандарда којим се утврђује адекватност девизних резерви.

Степен евроизације домаћег финансијског система, мерен учешћем девизних и девизно индексираних пласмана привреде и становништва у укупним пласманима банака, повећан је у току 2022. године за 3,2 п.п. и крајем године износио је 64,9%. Поред тога, незнатно је повећано и учешће девизних и девизно индексираних депозита привреде и становништва у укупним депозитима банака (са 59,7% крајем 2021. на 59,9% крајем 2022). Током 2022. године незнатно је повећано и учешће приватног спољног дуга у БДП-у са 32,5% на 32,7%. Учешће дефицита текућег рачуна у БДП-у у 2022. износило је 6,9%, што представља повећање у односу на ниво из 2021. године, када је износио 4,2% БДП-а. Повећање дефицита текућег рачуна доминантно је било вођено повећањем трошкова увоза енергената, али је и даље дефицит текућег рачуна у границама екстерне одрживости и у пуној мери покривен нето приливом СДИ.

⁴⁰ Као основни показатељи рањивости финансијског система у Републици Србији коришћени су промена дефицита текућег рачуна платног биланса, приватног спољног дуга, јавног дуга, степена евроизације и адекватности девизних резерви (мерено инверзном вредношћу броја месеци покрића увоза бруто девизним резервама). Повећање удаљености од центра графикана за сваки показатељ указује на пораст ризика.

Графикон IV.4.2.1. Кључни макроекономски ризици



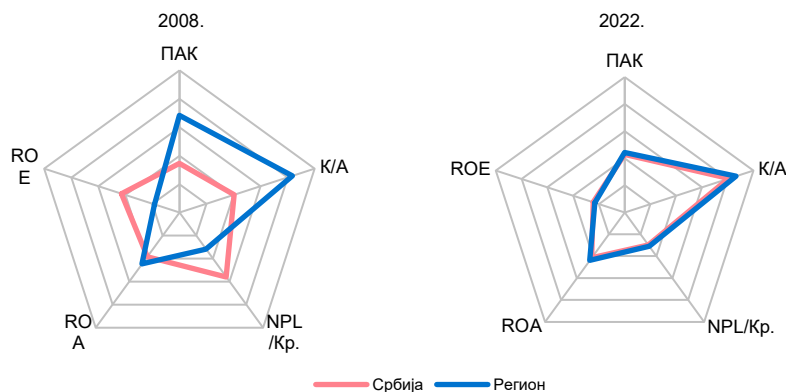
* Учешће девизних и девизно индексираних пласмана у укупним пласманима привреде и становништва.

** НБС процена.

Извор: НБС.

С обзиром на чињеницу да банке чине 91% финансијског система Републике Србије, стабилност финансијског система условљена је стабилношћу банкарског сектора. **Захваљујући високој капитализованости, ликвидности и профитабилности, банкарски систем се може оценити као стабилан.** Како би се оценила финансијска стабилност, користи се више приступа, од којих у наставку приказујемо следеће: поређење показатеља финансијског здравља са одређеним земљама региона, композитни показатељ системског стреса, стрес-тестове и мрежно моделовање.

Графикон IV.4.2.2. Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона



* Приказане су стандардизоване вредности основних показатеља финансијске стабилности: ПАК - показатељ адекватности капитала (регулаторни капитал у односу на ризичну активу); K/A - основни капитал у односу на укупну активу; NPL/Kp. - однос проблематичних бруто кредита према укупним бруто кредитима; ROA - принос на активу; ROE - принос на капитал.

** Већа удаљеност од центра мреже указује на већи ризик.

*** Регион обухвата земље централне и источне Европе: БиХ, Мађарску, Северну Македонију, Пољску, Бугарску, Румунију, Турску и Хрватску. Индикатори који се односе на регион су непондерисани просеци расположивих података за наведене земље.

Извор: НБС и ММФ.

Поређењем изабраних показатеља финансијског здравља оцењено је финансијско здравље банкарског сектора Србије у односу на земље региона. Показатељи финансијског здравља указују на то да је капитализованост банкарског сектора у Србији нешто изнад просека региона, док је учешће *NPL* ниже у односу на регион, што говори у прилог квалитету активе. Учесће *NPL* у укупним кредитима на крају 2022. износило је 3,0%, што представља најнижи ниво откад се овај показатељ прати. У току 2022. године банкарски сектор Србије позитивно је пословао, а показатељ приноса на активу кретао се око просека земаља региона.

Ради утврђивања кризних периода, као и оцено нивоа системског стреса финансијског система Републике Србије, развијена је методологија на основу које је конструисан **композитни показатељ системског стреса**,⁴¹ који користе Европски одбор за системски ризик⁴² и ЕЦБ⁴³ за анализу акумулације ризика у различитим сегментима финансијског система и оцено нивоа укупног системског стреса.

Овај показатељ пружа доносиоцима одлука значајне и правовремене информације о кретањима на финансијским тржиштима, односно о појави нестабилности у финансијском систему и могућим импликацијама по финансијску и макроекономску стабилност. Такође, овај показатељ омогућава препознавање сигнала раног упозорења, који даје правовремену информацију о могућем наступању системске кризе. Показатељ системског стреса обухвата велики број показатеља који сагледавају ниво финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних ХоВ, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Графикон IV 4.2.3. Кретање Показатеља системског стреса



⁴¹ За више о показатељу системског стреса погледати Годишњи извештај о стабилности финансијског система у 2015.

⁴² <https://www.esrb.europa.eu/pub/rd/html/index.en.html>.

⁴³ <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1426.pdf?6d36165d0aa9ae601070927f3ab799fc>.

У току 2022. године показатељ системског стреса указује на период ниског ризика, праћен ниском и стабилном системском компонентом. Након пада нивоа показатеља системског стреса, који је био најизраженији у току априла и маја 2022. године, благи раст је почео од јула 2022. године и трајао до октобра 2022 године, у највећој мери условљен растом ризика на тржишту државних ХоВ. Након тога поново је забележен благи пад показатеља системског стреса, а његова вредност у највећој мери зависила је од кретања из међународног окружења и кретања на матичним тржиштима банака које послују у Републици Србији.

Макропруденцијални стрес-тестови Народне банке Србије⁴⁴ спроводе се тромесечно и служе за оцену отпорности и рањивости банкарског сектора у случају неповољних сценарија различитог интензитета.

Макропруденцијални стрес-тестови који се спроводе у Народној банци Србије омогућавају:

- мерење отпорности банкарског сектора на раст кредитног ризика као последице претпостављених неповољних макроекономских кретања;
- мерење ризика ликвидности услед губитка поверења депонената и неповољних макроекономских услова;
- примену мрежног моделирања у оцени системског ризика банкарског сектора и системског значаја појединачне финансијске институције;
- примену мрежног моделирања у оцени преношења системског ризика с реалног на финансијски сектор и оцену системског значаја група повезаних предузећа.

Кредитни ризик је најзначајнији ризик у банкарском сектору Републике Србије. Стрес-тестови солвентности оцењују отпорност банкарског сектора на раст кредитног ризика у периоду од годину дана, пројектовањем раста учешћа *NPL* у укупним кредитима за три различита макроекономска сценарија. Пројекција учешћа кретања *NPL* добијена је на бази регресионог модела с трима објашњавајућим променљивама: номинални девизни курс динара према евр, референтна каматна стопа и дсз. реалне нето плате.

Здрава солвентност банкарског система потврђена је резултатима макропруденцијалних стрес-тестова солвентности, који су показали да и при најнеповољнијем сценарију (који претпоставља високу депрецијацију динара, пад реалних зарада и раст референтне каматне стопе) банкарски сектор као целина остаје адекватно капитализован, односно показатељ адекватности капитала по свим сценаријима остаје изнад регулаторног минимума од 8%.

Анализа макропруденцијалних стрес тестова ликвидности обухвата три претпостављена сценарија. Прва два сценарија, *већ виђено* и *преливање ризика*, заснована су на повлачењу депозита који се десио током октобра 2008. године. Најгори сценарио је заснован на експертској процени највећег могућег

⁴⁴ Детаљан преглед резултата макропруденцијалних стрес-тестова на нивоу банкарског сектора објављује се у оквиру Годишњег извештаја о стабилности финансијског система.

повлачења депозита. Стрес-тестови ликвидности, који се користе за мерење ризика ликвидности услед губитка поверења депонената и неповољних економских услова, упућују на то да би показатељ ликвидности остао изнад регулаторног минимума чак и у условима највећег претпостављеног одлива депозита, односно показатељ ликвидности по свим сценаријима остаје изнад регулаторног минимума од 1%.

Од посебног значаја је оцена веза између банака и могућег системског ризика који произлази из њихове повезаности, будући да међусобна повезаност финансијских институција може изазвати „заразу” или преношење потреса у банкарском сектору.

Како би се оценила системска компонента ризика који произлази из међуповезаности банака у систему, користи се **мрежно моделирање**, засновано на међубанкарским пласманима. Мрежни модел даје оцену глобалне ефикасности мреже и густине повезаности банкарског сектора који указују на капацитет мреже у смислу преношења потреса и могуће путеве преношења потреса кроз систем. Такође, мрежним моделима оцењује се и системски утицај сектора привреде на позиције капитала банкарског сектора, у условима повећања вероватноће неизмирења обавеза. Резултати мрежног моделирања показују да не постоји значајна системска компонента ризика у банкарском сектору Србије, као резултат међубанкарске повезаности и веза с реалним сектором.

Резултати спроведених макропруденцијалних стрес-тестова потврђују стабилност и отпорност банкарског сектора на последице вишедимензионалне кризе с којом се суочавамо у последње три године.

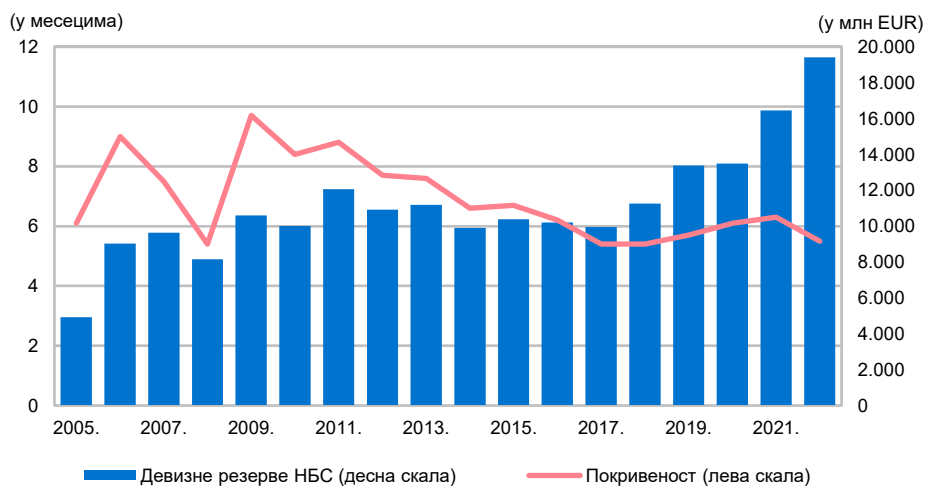
V. ОСТАЛЕ ФУНКЦИЈЕ И АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

V.1. Управљање девизним резервама

Стање и промена девизних резерви у 2022. години

На крају 2022. године бруто девизне резерве Народне банке Србије биле су на највишем нивоу откад се на овај начин прате подаци (од 2000. године) и износиле су **19.415,7 млн евра**, што је за 2.961,2 млн евра више него на крају 2021. године. Овај ниво девизних резерви обезбедио је покривеност новчане масе М1 од 158,7% и преко пет месеци увоза робе и услуга, што је двоструко више од стандарда којим се утврђује адекватан ниво девизних резерви.

Графикон V.1.1. Покривеност увоза девизним резервама



Извор: НБС.

У току 2022. године на раст девизних резерви највише је утицао девизни прилив по основу коришћења кредита за Републику Србију у износу од 1.432,7 млн евра, и то од:

- Фонда за развој Абу Дабија (945,8 млн евра), за подршку буџету Републике Србије;
- ЕИБ-а (195,4 млн евра);
- Развојне банке Савета Европе (148,7 млн евра);
- Групаације Светске банке (60,2 млн евра);
- Француске агенције за развој (53,0 млн евра);
- *NLB*, Љубљана (20,0 млн евра);
- Кинески кредит (6,8 млн евра);
- *EBRD*-а (2,8 млн евра).

Девизни приливи су остварени и по основу емисије дугорочних ХоВ Републике Србије на домаћем и међународном финансијском тржишту у износу од 1.008,9 млн евра. Значајнији девизни прилив у износу од 985,6 млн евра остварен је по основу прве транше стендбај аранжмана који је ММФ одобрио Републици Србији 19. децембра 2022. године. Ова средства могу се користити ради рефинансирања обавеза Републике Србије и/или за финансирање текућих буџетских потреба.⁴⁵

Значајнији приливи су остварени и по основу активности Народне банке Србије на МДТ-у⁴⁶ (нето прилив од 865 млн евра), платног промета с Косовом и Метохијом у износу од 518,1 млн евра, пошто су, према *Закону о привременом обављању одређених послова платног промета на територији СРЈ*, банке обавезне да девизни прилив који резиденти остваре у пословању с Косовом и Метохијом продају Народној банци Србије.⁴⁷

По основу донација остварен је прилив од 222,2 млн евра. Банке су по основу девизне обавезне резерве издвојиле средства у нето износу од 165,4 млн евра, а по основу наплате купона и нето камата на иностране ХоВ остварен је прилив у износу од 62,9 млн евра.

По захтеву Министарства финансија Републике Србије, у јануару 2022. године извршена је конверзија 564,8 млн *SDR* (средстава алокације *SDR*) у 786,2 млн америчких долара (противвредност 703,9 млн евра) и у децембру је извршена конверзија 62,8 млн *SDR* (противвредност 78,6 млн евра), што није утицало на висину девизних резерви, већ на промену структуре девизних резерви Народне банке Србије (извршена конверзија *SDR* у јануару у доларе, а у децембру у евре).

⁴⁵ Народна скупштина Републике Србије 9. фебруара 2023. године усвојила је *Закон о регулisanу обавеза Републике Србије према Међународном монетарном фонду на основу коришћења средстава стендбај аранжмана (Stand-by Arrangement) одобрених Републици Србији одлуком одбора извршних директора Међународног монетарног фонда од 19. децембра 2022. године.*

⁴⁶ Реализација трансакција по основу интервенција Народне банке Србије на МДТ-у исказује се у складу с рачуноводственим правилима на дан извршења, а не на дан трговања.

⁴⁷ „Службени лист СРЈ”, бр. 9/01.

У току 2022. године, по основу измиривања обавеза према иностраним кредиторима (главница и камата), реализован је одлив у износу од 1.362,7 млн евра, док је на име доспелих ХоВ емитованих у еврима на домаћем финансијском тржишту реализован одлив у износу од 634,2 млн евра.

За потребе министарстава Републике Србије извршена су плаћања у укупном износу од 606,0 млн евра.

У вези с применом *Закона о регулисању јавног дуга Републике Србије*, по основу неисплаћене девизне штедње грађана исплаћена су 25,4 млн евра (укључена је неисплаћена девизна штедња грађанима из бивших република СФРЈ у износу од 22,4 млн евра).

Нето девизне резерве Народне банке Србије 31. децембра 2022. године износиле су 15.425,6 млн евра и биле су за 1.721,7 млн евра веће него на крају 2021. године.

Структура и профитабилност девизних резерви

Посматрано према структури, девизне резерве Народне банке Србије на дан 31. децембра 2022. чиниле су: иностране ХоВ (43,57%), девизна средства на рачунима у иностранству (33,82%), ефективни страни новац (11,41%), злато у трезору Народне банке Србије (10,84%) и SDR код ММФ-а (0,36%).

Валутну структуру девизних резерви Народне банке Србије (без злата) на дан 31. децембра 2022. чинили су: евро (73,62%), амерички долар (22,85%), британска фунта (1,27%), канадски долар (1,27%), SDR (0,41%) и друге валуте (0,58%).

Највећи део девизних резерви, у износу од 8.459,1 млн евра, инвестиран је у ХоВ у еврима, америчким доларима, британским фунтама и канадским доларима. Од тога, у дугорочне ХоВ инвестирано је 52,14%, а у краткорочне ХоВ 47,86%.

У оквиру дугорочних ХоВ, средства су била уложена у: државне ХоВ рока доспећа од једне до десет година САД, Канаде, Немачке, Велике Британије, Француске, Аустрије, Луксембурга, Словачке, Белгије и Ирске, укључујући ту и ХоВ индексиране за стопу инфлације (*TIPS*); ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies, Sovereign*), укључујући и ХоВ с променљивом каматном стопом (*Floating Rate Notes – FRN*), као и ХоВ с квалитетним средством обезбеђења (*covered bonds*) од једне до пет година.

У оквиру краткорочних ХоВ, средства су била уложена у: државне дисконтне ХоВ (*T-bills*) рока доспећа до једне године Немачке, Белгије, Француске, Аустрије, Финске и Канаде, државне купонске ХоВ рока доспећа до једне године САД, Канаде, Велике Британије, Немачке, Француске, Финске и Словачке, ХоВ јавног сектора (*Supranational, Subnational, Agencies и Sovereign*), укључујући и ХоВ с променљивом каматном стопом (*Floating Rate Notes – FRN*), као и ХоВ са средствима обезбеђења (*covered bonds*).

Део девизних резерви у износу од 6.565,8 млн евра налази се на текућим рачунима у иностранству и пласиран је у депозите на рок. Од тог износа, 83% налази се код централних банака (ФЕД, Бундесбанка, Банка Канаде, Народна банка Аустрије, Централна банка Луксембурга и Резервна банка Аустралије) и међународне финансијске организације *BIS* из Базела, а 17% је инвестирано код првокласних иностраних комерцијалних банака комбинованог (композитног) кредитног рејтинга *AAA* (на рок до шест месеци), односно иностраних комерцијалних банака комбинованог кредитног рејтинга минимално *AA-* (на рок до три месеца), као и на текућим рачунима код пословних банака – кореспондената у иностранству.

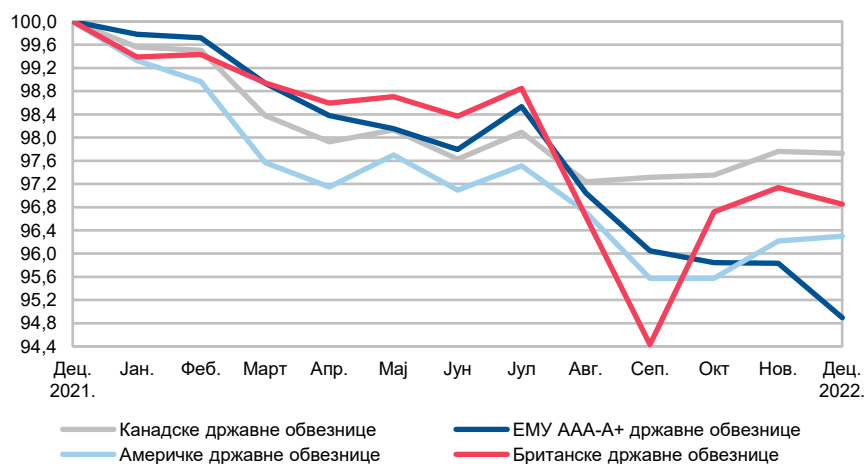
Народна банка Србије је у 2022. години остварила нето расход по основу пласмана у иностране ХоВ и камата на девизна средства у износу од 6,4 млн евра.

Управљање ризицима

Народна банка Србије је и у 2022. години остала доследна опредељењу одржавања ризика свог портфеља на веома ниском нивоу, што је омогућило очување високог нивоа сигурности и ликвидности.

Током 2022. године повећане су стопе приноса обвезница у портфељу Народне банке Србије на свим рочностима. Код европских државних обвезница (немачких, француских и холандских) раст стопа приноса на двогодишње ХоВ био је израженији од раста на дужим рочностима. Код америчких и код канадских државних обвезница раст стопа приноса био је већи на краћим рочностима (нарочито на рочностима до једне године), тако да је крива приноса инвертована. Крива приноса британских државних обвезница имала је израженији раст на делу криве рочности шест месеци.

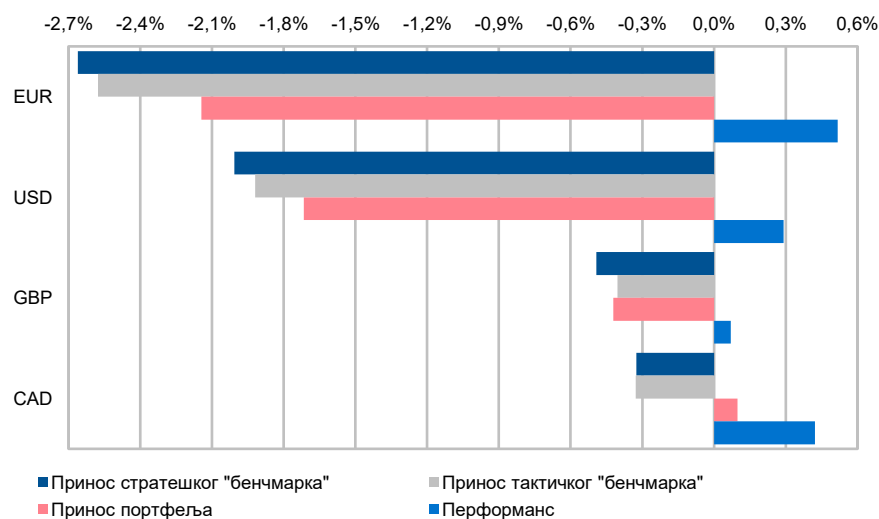
Графикон V.1.2. Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути
(дец. 2021 = 100)



Извор: НБС.

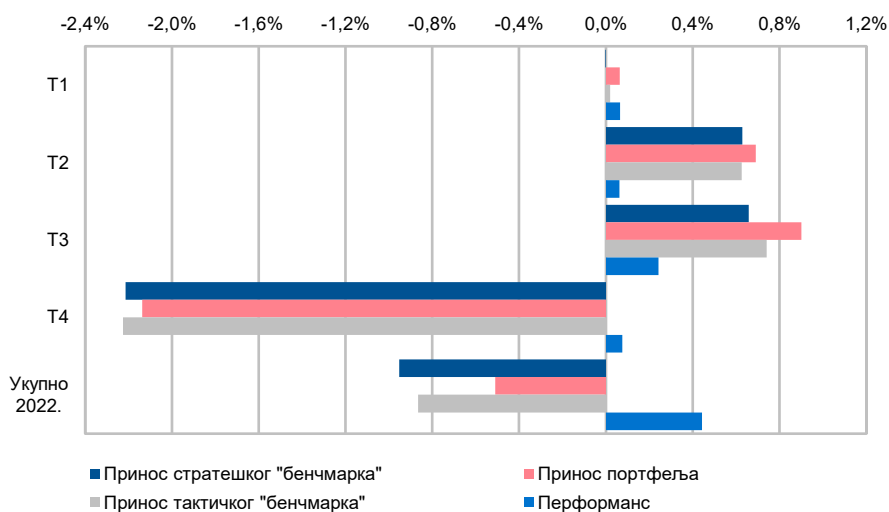
У таквим околностима, Народна банка Србије је остварила позитиван принос у портфељу у канадским доларима и негативне приносе у портфељима у еврима, америчким доларима и британским фунтама. На ублажавање негативних ефеката пада цена утицали су опрезан приступ инвестирању и ниска дурација портфеља. Највећи принос од 0,10% остварен је у портфељу у канадским доларима, а затим следе портфељ у британским фунтама са -0,42%, портфељ у америчким доларима са -1,72% и портфељ у еврима са -2,14%. Портфељи Народне банке Србије у еврима, америчким доларима и канадским доларима забележили су више приносе у односу на упоредне референтне вредности (*benchmark*), док је принос портфеља у британским фунтама незнатно лошији од приноса тактичког бенчмарка.

Графикон V.1.3. Принос портфеља и "бенчмарка" у оригиналној валути у 2022. години



Извор: НБС.

Графикон V.1.4. Укупан принос портфеља и "бенчмарка" прерачунат у динаре, по тромесечјима

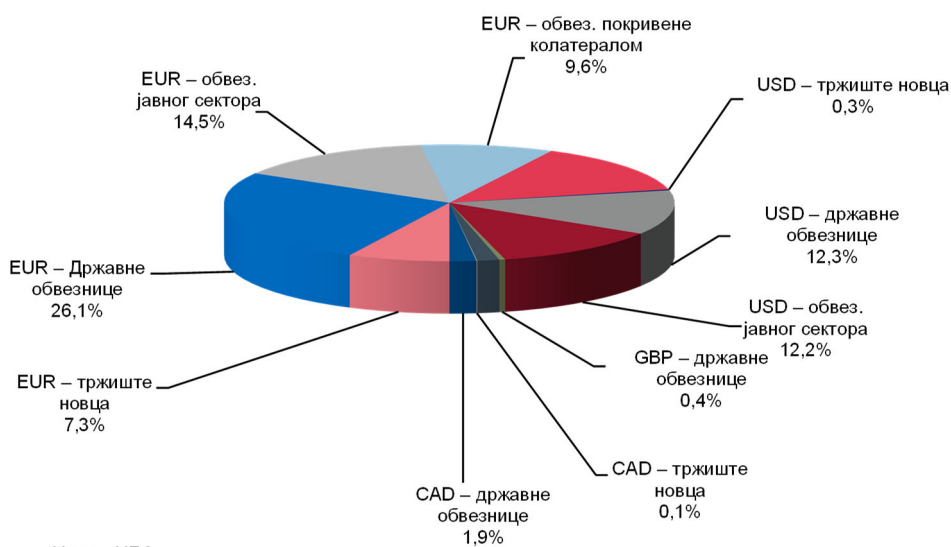


Извор: НБС.

Евро је ослабио према америчком долару за 6,01%, док је ојачао према британској фунти за 5,19% и према канадском долару за 0,80%. Принос укупног инвестиционог портфеља прерачунат у евре био је негативан и износио је –0,29% услед наведених међувалутних промена и остварених приноса у оригиналним портфељима. У условима благе апрецијације курса динара према евр (0,2% номинално у 2022), принос укупног портфеља прерачунат у динаре био је негативан и износио –0,51%.

Структура инвестиционог портфеља по врстама активе и валутна структура биле су у складу са *Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије*.

Графикон V.1.5. Структура инвестиционог портфеља
(на дан 31.12.2022. године)



Извор: НБС.

Током 2022. године Народна банка Србије инвестирала је у високоликвидне облигације с ниским тржишним и кредитним ризиком. Валутни ризик је у значајној мери умањен усаглашавањем валутне структуре девизних резерви и спољног дуга земље, а каматни ризик одржавањем ниске дурације портфеља. О томе сведочи и низак *Value-at-Risk* (*VaR*), којим се процењује вредност тржишног ризика за дати ниво поверења, рачунат по појединачним портфељима и различитим методама обрачуна.

Табела V.1.1. Вредност изложена ризику (*VaR*) на дан 31. децембра 2022.
(степен вероватноће 95%, посматрани период један дан)

	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Параметарски <i>VaR</i>	0,07%	0,13%	0,15%	0,08%
Историјски <i>VaR</i>	0,08%	0,16%	0,16%	0,10%
Монте Карло <i>VaR</i>	0,06%	0,12%	0,14%	0,08%

Извор: НБС.

Вредности стрес-теста (*Stress testing*) показују за колико би се процената смањила тржишна вредност портфеља Народне банке Србије у случају наглог и неочекиваног повећања тржишних стопа приноса за 1,00 п.п.

Табела V.1.2. Стрес-тест на дан 31. децембра 2022.
(посматрани период један дан)

Сценарио	Промена тржишне вредности			
	EUR портфељ	USD портфељ	GBP портфељ	CAD портфељ
Раст тржишних каматних стопа за 100 б.п.	-0,77%	-1,23%	-0,96%	-0,91%

Извор: НБС.

Ради управљања кредитним ризиком, Народна банка Србије је одредила високе критеријуме минималног комбинованог кредитног рејтинга за издаваоце и банке код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије. Минимални дозвољени комбиновани кредитни рејтинг за банке код којих је дозвољено пласирање депозита је *AA-* (одређен према рејтинг агенцијама *Standard & Poor's*, *Moody's* и *Fitch*), за државне обвезнице *A-*, за обвезнице јавног сектора одређен је минимални комбиновани кредитни рејтинг од *A+*, а за обвезнице покривене средствима обезбеђења *AA*. Током 2022. године кредитни рејтинг издавалаца и обвезница дозвољених у портфељу Народне банке Србије остао је на истом нивоу као и у 2021. години, по свим рејтинг агенцијама, уз периодично ревидирање изгледа кредитног рејтинга. Рејтинзи пословних банака код којих је дозвољено пласирати средства Народне банке Србије такође су у већини случајева непромењени, уз периодично ревидирање изгледа кредитног рејтинга.

Поред финансијских показатеља из биланса банака, праћени су и други показатељи кредитног ризика, као што је петогодишњи *CDS*⁴⁸ спред за банку.

Сви остали показатељи: варијабилност вишка приноса (*tracking error*), ограничења структуре и дурације портфеља, као и кредитни лимити, током 2022. године били су у прописаним оквирима дефинисаним Стратешким смерницама за управљање девизним резервама Народне банке Србије.

V.2. Емисија новца и управљање токовима готовине

V.2.1. Издавање новчаница и готовог новца

У Републици Србији је у току 2022. године у оптицају била серија новца издања Народне банке Србије од 2003. и даље – новчанице у апоенима од 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1000, 2000 и 5000 динара и ковани новац у апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 динара.

На дан 31. децембра 2022. године у оптицају је било (изван трезора Народне банке Србије, благајни банака и Министарства финансија – Управе за трезор) готовог новца у износу од 310,9 млрд динара (новчанице и ковани новац), што је за 5,3% више него на крају 2021. године. Од укупног стања готовог новца у оптицају, на новчанице се односило 99,0%, а на ковани новац

⁴⁸ *CDS* спред (*Credit Default Swap*) представља тржишни показатељ ризика, односно у њему је укалкулисана имплицитна вероватноћа банкрота издаваоца онако како је тржиште оцењује.

1,0%, што је непромењено у односу на крај 2021. На крају 2022. године у оптицају су била 427,4 млн комада новчаница, што је за 5,9% више него на крају 2021. године.

У структури новчаница по номиналном износу повећано је учешће новчаница апоена од 5000 динара и 1000 динара за 0,5% у односу на претходну годину, док је у истом периоду смањено учешће новчаница апоена од 2000 динара за 1,0%. Учешће новчаница апоена од 500, 200, 100, 50, 20 и 10 динара остало је на истом нивоу као у 2021. години. Новчанице апоена од 500, 1000, 2000 и 5000 динара у 2022. години у готовинском платном промету у номиналном износу учествовале су са 96,5%, те је учешће наведених апоена остало непромењено у односу на крај 2021. године.

На крају 2022. године у оптицају је било 1.010,0 млн комада кованог новца, што је за 5,1% више него на крају 2021. године. У структури кованог новца, највеће је учешће апоена од 1 динара (41,2%), апоена од 5 динара (28,1%), апоена од 2 динара (26,1%) и апоена од 10 и од 20 динара (2,3%).

Ради задовољавања потреба готовинског платног промета и замене новчаница неподобних за оптицај, у 2022. години планирана је израда додатне количине новчаница од 65,0 млн комада, и то апоена од 500, 200, 100 и 50 динара. Планирана израда новчаница апоена од 500 и 200 динара реализована је у целости у 2022. години, док ће израда новчаница од 100 и 50 динара бити реализована у 2023. години. У 2022. години израђена су око 3 млн комада новчаница од 5000 динара од планирана 8,4 млн комада, по плану израде за 2021. годину, а такође су израђена 7,4 млн комада новчаница од 20 динара од планираних 15 млн комада (49,3%), по плану израде за 2023. годину.

Табела V.2.1.1. Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају

Врста апоена	31. децембар 2021.		31. децембар 2022.	
	У млн RSD	У %	У млн RSD	У %
5000 динара	32.324	11,1	35.779	11,6
2000 динара	154.111	52,7	158.974	51,7
1000 динара	82.859	28,3	88.741	28,8
500 динара	12.786	4,4	13.564	4,4
200 динара	4.202	1,4	4.301	1,4
100 динара	2.728	0,9	2.848	0,9
50 динара	1.519	0,5	1.591	0,5
20 динара	1.068	0,4	1.161	0,4
10 динара	794	0,3	850	0,3
Укупно:	292.391	100,0	307.809	100,0

Извор: НБС.

У 2022. години није планирана додатна израда кованог новца, али је настављена израда кованог новца по плану за 2021. годину. Израђено је укупно 59,7 млн комада кованог новца од 5, 2 и 1 динара (74,6% планиране количине за 2021).

Током 2022. године, у поступку експертизе новца примљеног под сумњом да је фалсификован **откривено је 2.905 комада фалсификованих новчаница готовог новца** (динара). У структури откривених фалсификата

новчаница готовог новца, доминантно учешће имају фалсификоване новчанице апоена од 2000 (78,66%), 1000 (10,95%) и 500 (7,75%) динара, које заједно чине 97,36% укупног броја фалсификата новчаница готовог новца.

Табела V.2.1.2. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца
(у комадима)

Апоен	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно
Комада	66	2.285	318	225	5	5	1	0	0	2.905
Учешће у %	2,27	78,66	10,95	7,75	0,17	0,17	0,03	0,00	0,00	100,00

Извор: НБС.

Посматрано вредносно, у структури откривених фалсификата новчаница готовог новца, највећи је удео новчаница апоена од 2000 (85,71%) и 5000 (6,19%) динара. Процентуално изражено, та два апоена заједно чине 91,90% свих фалсификата готовог новца.

Табела V.2.1.3. Преглед фалсификованих новчаница готовог новца
(у хиљадама RSD)

Апоен	5000	2000	1000	500	200	100	50	20	10	Укупно
Износ	330,00	4570,00	318,00	112,50	1,00	0,50	0,05	0,00	0,00	5332,05
Учешће у %	6,19	85,71	5,96	2,11	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	100,00

Извор: НБС

Однос откривених фалсификованих новчаница готовог новца и готовог новца у оптицају указује на то да су на милион комада оригиналних новчаница у оптицају откривена 5,42 комада фалсификованих новчаница готовог новца, а номинално посматрано – на милијарду динара у оптицају откривен је 13.824,71 динар фалсификованог новца.

Највећи број откривених фалсификата израђен је на комерцијалном папиру, коришћењем инк-џет штампача, ласерских штампача или фотокопир апарата у боји новије генерације. Применом такве технике израде (копирање) њихов квалитет је лош, те се квалификују као фалсификати лоше и осредње израде. Код фалсификата осредње израде откривени су и фалсификати новчаница апоена од 2000 динара, на којима је имитирана оптички променљива боја, која даје прилично уверљив утисак. У знатном мањем броју, откривени су и фалсификати добре израде, и то фалсификати новчаница апоена од 1000 динара, израђени на заштићеном папиру с кончићима, који под ултраљубичастим светлом флуоресцирају. Међу откривеним фалсификатима није било фалсификата израђених штампарским техникама (дубока, висока и равна штампа), који у највећем броју случајева припадају категорији успешније израђених фалсификата и које је теже разликовати од оригинала (фалсификати веома добре израде и опасни фалсификати).

Нумизматички новац

На основу *Оквирног споразума о сарадњи* између Народне банке Србије и компаније *Mish International Monetary Inc* из фебруара 2018. године, у вези са изградом нумизматичког новца с ликом Николе Тесле и појединачних уговора

за 2018, 2019, 2020, 2021. и 2022. годину, који произлазе из тог споразума, делимично је реализована израда нумизматичког новца с ликом Николе Тесле издања 2020. и 2021. године (по 295 комада; преостало да се изради још по 205 комада), издања 2022. и 2023. године (по 250 комада; преостало да се изради још по 250 комада). Израда наведених количина очекује се у 2023. години.

Управљање токовима готовине

Током 2022. благовремено су снабдеване филијале у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Ужицу довољном количином новчаница и кованог новца како би се у сваком тренутку удовољило захтевима банака за исплату готовог новца.

У 2022. години банкама су **испоручена** укупно 681,4 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 652,9 млрд динара. То је у односу на 2021. годину за 9,5% већа количина и за 19,4% већи номинални износ новчаница и кованог новца.

Путем уплата банака **примљено** је укупно 577,0 млн комада новчаница и кованог новца, у номиналном износу од 630,7 млрд динара. У односу на 2021. годину примљена је за 12,3% већа количина, а за 24,0% већи номинални износ новчаница и кованог новца.

У бројачницама Народне банке Србије **обрађено** је укупно 565,9 млн комада новчаница, у номиналном износу од 629,6 млрд динара, што је за 35,8 млн комада више обрађених новчаница него у 2021. години. Од укупне количине обрађених новчаница, 88% новчаница издвојено је као подобно за оптицај. Коефицијент обрта новца у оптицају у 2022. години (количина обрађених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) био је 1,3.

Уништено је 61,9 млн комада новчаница неподобних за оптицај, у номиналном износу од 45,1 млрд динара. Индекс обнове оптицаја (количина уништених новчаница у односу на количину новчаница у оптицају) износио је 14,5. Такође, уништена су око 3,4 млн комада макулатурних новчаница из производње, апоена од 200, 1000, 2000 и 5000 динара.

V.2.2. Активности филијала Народне банке Србије

Пословање филијала Народне банке Србије у 2022. години односило се на извршавање трезорских и благајничких послова који су проистекли из послова управљања токовима готовине, као и на едукацију корисника финансијских услуга о финансијским производима и услугама институција чије пословање надзире Народна банка Србије.

Филијала у Београду

Филијала у Београду је у 2022. години, у процесу управљања токовима готовине и другим вредностима, обављала послове пријема и предаје готовог

новца, ефективног страног новца и јединствених меничних бланкета банкама, послове пријема ефективног страног новца од државних органа, послове продаје пригодног кованог новца и послове са оставама.

Табела V.2.2.1. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду**

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2022.	Индекс 2022/2021.
	У 2021.	У 2022.		
Уплате готовог новца банака	327.899.404.000	404.197.607.500	404.197.607.500	123,3
Исплате готовог новца банкама	262.169.545.000	332.224.147.000	332.224.147.000	126,7
Уплате ECH од банака	285.660.211 ¹⁾	185.722.927 ¹⁾	21.789.459.531 ²⁾	65,0
Уплате ECH од државних органа	2.155.968 ¹⁾	3.286.769 ¹⁾	385.611.627 ²⁾	152,4
Исплате ECH банкама	230.017.710 ¹⁾	260.640.851 ¹⁾	30.579.010.177 ²⁾	113,3
УКУПНО			789.175.835.835	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2022.

Извор: НБС.

Укупне уплате готовог новца банака у 2022. години биле су за 23,3% више него 2021. године, а исплате готовог новца банкама за 26,7% више. Уплате ефективног страног новца банака, у номиналном износу, у односу на 2021. годину смањиле су се за 35%, а исплате су се повећале за 13,3%.

Од државних органа у 2022. години **примљена** су укупно 3,3 млн евра, што је за 52,4% више него претходне године. Филијала у Београду је у 2022. години обрадила 308,5 млн комада новчаница, односно 391,4 млрд динара, као и ефективни страни новац примљен на читавој територији Републике Србије – 8,7 млн комада новчаница, у противвредности од 702,6 млн евра. У поступку **обrade** поништена су и уништена 35,3 млн комада новчаница, укупне вредности 33,5 млрд динара, или 11,5% укупног броја обрађених новчаница.

На експертизу под сумњом на фалсификат, као и на проверу степена оштећења, односно проверу упозоравајуће боје, послата су 7.724 комада новчаница готовог новца. Такође, на експертизу под сумњом фалсификата послата су 202 комада новчаница ефективног страног новца.

Поред тога, Филијала је банкама комисионарима предала 1,4 млн комада меничних бланкета у износу од 70 млн динара, обавила је 15 продаја пригодног кованог новца у износу од 589.011,87 динара, примила је 14 и издала 11 остава.

С обзиром на то да располаже електронском базом података, која садржи копије извода и налога с рачуна републичких органа, правних лица и радњи, Филијала у Београду је у овом периоду обрадила и одговорила на 85 захтева за издавање извода – налога за плаћање и извештаја о променама и стању рачуна, а коју је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања. Издато је укупно 30 обавештења о плаћању на име пронађених података.

Филијала у Новом Саду

У Филијали у Новом Саду у 2022. години остварено је 3.495 трансакција уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за

трезор и 198 трансакција уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима, у укупној вредности од 184,4 млрд динара. Сав ефективни страни новац примљен од царинских, судских и других државних органа обрађен је приликом пријема на благајнама Филијале. У посматраном периоду, у Филијали је у оквиру трезорског пословања евидентиран пријем 16 и издавање 13 затворених остава.

Табела V.2.2.2. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2022.	Индекс 2022/2021.
	У 2021.	У 2022.		
Уплате готовог новца	54.096.666.000	71.863.732.500	71.863.732.500	132,8
Исплате готовог новца	92.549.530.500	105.480.951.000	105.480.951.000	114,0
Уплате ЕСН од банака	17.541.151 ¹⁾	27.032.768 ¹⁾	3.171.549.250 ²⁾	154,1
Уплате ЕСН од државних органа	2.177.175 ¹⁾	960.799 ¹⁾	112.723.247 ²⁾	44,1
Исплате ЕСН банкама	6.758.057 ¹⁾	32.160.874 ¹⁾	3.773.190.907 ²⁾	475,9
УКУПНО			184.402.146.904	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2022.

Извор: НБС.

Поред наведених послова, Филијала је у оквиру благајничког пословања банкама комисионарима предала 407.000 меничних бланкета у номиналном износу од 20,4 млн динара. Такође, физичким лицима у 44 трансакције продато је 335 паковања пригодног кованог новца и вакуумираних паковања кованог новца издања Народне банке Југославије и Народне банке Србије, у укупном износу од 2,9 млн динара. На благајнама Филијале **примљено** је 539 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, те су прослеђене на експертизу.

Током посматраног периода, предмет **обrade** готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Новом Саду, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно су обрађена 117.087,2 млн динара, односно 168,4 млн комада новчаница. У поступку обраде **поништено** је 25,5 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 7 млрд динара, и **уништено** 0,7 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 696,5 млн динара. Приликом обраде готовог новца издвојено је 18 комада новчаница под сумњом на фалсификат и под сумњом да су оштећене изнад процента утврђеног прописом, те су послате на експертизу. У поступку обраде издвојено је и пет ваноптицајних новчаница, којима је истекао рок замене.

Филијала у Новом Саду је у току 2022. године обрадила 25 захтева за издавање преписа извештаја о променама на рачунима које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћање. Од тога, осам захтева поднела су физичка лица, а 17 захтева правна лица.

Филијала у Нишу

У току 2022. године, Филијала у Нишу остварила је обим пословања у делу управљања токовима готовине пријемом и предајом готовог и ефективног страног новца комитентима (банке, државни органи) у укупној вредности од 165,9 млрд динара.

У 1.017 трансакција, укупне уплате готовог новца од пословних банака, Министарства финансија и Управе за трезор у 2022. години износиле су **63,3 млрд динара**, што је за 11,88% више него 2021. године, док су укупне исплате у 2.211 трансакција износиле 99,4 млрд динара, што је за 11,32% више него 2021. године.

Уплате ефективног страног новца од пословних банака, у десет трансакција, износиле су 2,04 млн евра и мање су за 92,31% него претходне године, док су исплате ефективног страног новца, у 43 трансакције, износиле 22,9 млн евра и више су за 34,80% него 2021. године. Од државних органа, у 279 трансакција, **примљено** је укупно 2,8 млн евра, тј. 13,70% више него претходне године.

Филијала у Нишу је у 2022. години **обрадила** 52,6 млн комада новчаница, у номиналном износу од 74,5 млрд динара.

Табела V.2.2.3. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2022.	Индекс 2022./2021.
	У 2021.	У 2022.		
Уплате готовог новца	53.260.504.000	63.289.305.000	63.289.305.000	111,88
Исплате готовог новца	87.793.004.500	99.402.933.000	99.402.933.000	111,32
Уплате ЕСН од банака	26.559.622 ¹⁾	2.043.251 ¹⁾	239.718.294 ²⁾	7,69
Уплате ЕСН од државних органа	2.062.073 ¹⁾	2.827.022 ¹⁾	331.671.875 ²⁾	113,70
Исплате ЕСН банкама	6.576.594 ¹⁾	22.898.963 ¹⁾	2.686.552.116 ²⁾	134,8
УКУПНО			165.950.180.285	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2022.

Извор: НБС.

На благајнама Филијале у Нишу примљено је 429 комада новчаница готовог новца и 17 комада новчаница ефективног страног новца под сумњом на фалсификат и оне су прослеђене на експертизу. Поред наведених послова, Филијала је предала 287.000 меничних бланкета, у номиналном износу од 14,3 млн динара банкама комисионарима. Физичким лицима продат је пригодни ковани новац издања Народне банке Србије у 14 трансакција, у укупном износу од 5,8 млн динара.

С обзиром на то да Филијала у Нишу располаже делимичном базом података у електронском облику у вези с налозима из извештаја о стању и променама на жиро рачунима које је до краја 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања, у току 2022. године обрађена су 24 захтева и издато је 17 преписа налога из извештаја.

Филијала у Крагујевцу

Филијала у Крагујевцу у 2022. години имала је 3.474 трансакције уплата и исплата готовог новца с банкама и Управом за трезор, 55 уплата и исплата ефективног страног новца с банкама, царинским, судским и другим државним органима; 722 трансакције продаје и откупа ефективног страног новца с физичким лицима и остварила је пословање у укупној вредности од 145,3 млрд динара, што је за 13,9% више него 2021. године.

Поред наведених послова, Филијала у Крагујевцу предала је 264.000 меничних бланкета банкама комисионарима, у номиналном износу од 13,2 млн динара. Филијала је продавала пригодни ковани новац и обавила је шест трансакција, у укупном износу од 71.821,38 динара. На благајнама Филијале **примљено је 117 комада новчаница готовог и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификоване, обојене или да не испуњавају услов за замену, те су прослеђене на даљу експертизу. Филијала у Крагујевцу је у 2022. години обрадила 30,13 млн комада новчаница, у номиналном износу од 46,56 млрд динара, и поништила 1,24 млн комада новчаница.**

Табела V.2.2.4. Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу

(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2022.	Индекс 2022/2021.
	У 2021.	У 2022.		
Уплате готовог новца	48.012.020.000	61.111.575.000	61.111.575.000	127,28
Исплате готовог новца	75.786.902.500	80.224.424.500	80.224.424.500	105,86
Уплате ЕСН од банака	19.997.854 ¹⁾	1.059.220 ¹⁾	124.270.189 ²⁾	5,30
Исплате ЕСН банкама	11.622.207 ¹⁾	32.227.921 ¹⁾	3.786.923.215 ²⁾	277,77
Уплате ЕСН од државних органа	131.095 ¹⁾	434.959 ¹⁾	51.030.402 ²⁾	331,79
Откуп ЕСН од физичких лица	34.909 ¹⁾	30.078 ¹⁾	3.532.809 ³⁾	86,16
Продаја ЕСН физичким лицима	35.858 ¹⁾	31.153 ¹⁾	3.660.244 ³⁾	86,88
УКУПНО			145.305.416.359	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2022.

³⁾ У динарској противвредности обрачунатој по дневном средњем курсу.

Извор: НБС.

Филијала у Крагујевцу у 2022. години обрадила је и седам захтева за издавање преписа налога и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања).

Филијала у Ужицу

Банке су у 2022. години на шалтерима Филијале уплатиле 29,9 млрд динара готовог новца и поднеле захтев за исплату готовог новца у износу од 35,4 млрд динара. **Уплате готовог новца у 2022. години биле су веће за 21,5% него 2021. године, а исплате готовог новца биле су веће за 24,9%.** Филијала је од државних органа у 2022. години примила 286.465 евра, што је пет пута више него у 2021. години.

Табела V.2.2.5. **Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу**
(у RSD, уколико другачије није наведено)

Врста обављеног посла	Остварени промет		Укупан промет у 2022.	Индекс 2022/2021.
	У 2021.	У 2022.		
Уплате готовог новца банака	24.603.857.000	29.887.959.500	29.887.959.500	121,5
Исплате готовог новца банака	28.311.455.000	35.357.875.000	35.357.875.000	124,9
Уплате ЕСН од банака	14.000.901 ¹⁾	330.765 ¹⁾	38.806.144 ²⁾	2,4
Исплате ЕСН банака	1.805.353 ¹⁾	8.482.000 ¹⁾	995.128.597 ²⁾	469,8
Уплате ЕСН од државних органа	55.360 ¹⁾	286.465 ¹⁾	33.608.761 ²⁾	517,5
УКУПНО			66.313.378.002	

¹⁾ У еврима.

²⁾ У динарској противвредности обрачунатој по средњем курсу динара на дан 31. децембра 2022.

Извор: НБС.

Банкама комисионарима предато је 146 хиљада меничних бланкета у износу од 7,3 млн динара, што је за 9,3% мање него у 2021. години. У 2022. години од банака је **примљено** 108 новчаница готовог новца и ефективног страног новца под сумњом да су фалсификат/обојене и оне су прослеђене на експертизу. У 2022. години продат је нумизматички новац у укупном износу од 75,6 хиљада динара.

Током посматраног периода, предмет **обrade** готовог новца био је сав новац примљен од банака и Управе за трезор на благајнама Филијале у Ужицу, али и новац који је уплаћен на благајнама других филијала у систему Народне банке Србије. Укупно је обрађен 45,1 млн комада новчаница, у номиналном износу од 38,5 млрд динара. У поступку обраде **поништено** је 4,8 млн комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 876,6 млн динара, и **уништено** је 784.938 комада новчаница готовог новца, у укупном износу од 913,2 млн динара. Приликом обраде издвојено је 117 комада новчаница које су послате на експертизу под сумњом на фалсификат, као и на проверу степена оштећења, односно проверу упозоравајуће боје. У поступку обраде издвојено је седам комада ваноптицајних новчаница, којима је истекао рок замене.

У току 2022. године, Филијала у Ужицу је обрадила три захтева који се односе на издавање преписа налога за плаћање и извештаја о променама на рачунима (које је до 31. децембра 2002. године водила Народна банка Југославије – Завод за обрачун и плаћања).

V.3. Оператор платног система, надзор над пружаоцима платних услуга, издавањем електронског новца и пружањем услуга повезаних с виртуелним валутама

Показатељи рада платних система и картичног система *DinaCard*

Народна банка Србије је оператор следећих платних система: *RTGS* платног система Народне банке Србије, *IPS* платног система Народне банке

Србије (*IPS* НБС система), Клиринг платног система Народне банке Србије, *DinaCard* клиринг система Народне банке Србије, као и система Међубанкарског и Међународног клиринг система у девизама Народне банке Србије.

На крају 2022. године, у *RTGS* платном систему Народне банке Србије било је 25 учесника – 21 банка, Министарство финансија – Управа за трезор, Централни регистар, депо и клиринг ХоВ, Удружење банака Србије и Народна банка Србије.

Народна банка Србије је од 22. октобра 2018. године оператор *IPS* НБС система, који успешно функционише пет година. На крају 2022. године, у *IPS* НБС систему била су 23 директна учесника – 21 банка, Народна банка Србије и Министарство финансија – Управа за трезор, и ЈП „Пошта Србије”, као индиректни учесник с посредним приступом.

На крају 2022. године, у *DinaCard* клиринг систему учествовало је 18 банака и 12 процесорских кућа. У поравнању за домаћи промет по платним картицама у картичном систему *Visa* учествовало је 15, у систему *MasterCard* 14, а у систему *UnionPay* 12 пословних банака.

У системима Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама на крају 2022. било је 19 учесника, и то: 12 банака из Републике Србије, Народна банка Србије и шест банака из Босне и Херцеговине.

Расположивост *RTGS* платног система Народне банке Србије и Клиринг платног система Народне банке Србије износила је 99,95%, док је расположивост централног свича у систему *DinaCard* у 2022. години износила 99,98%.

Табела V.3.1. **Вредност промета и број плаћања у *RTGS* систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2022.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	13.707,3	721,4	7.589,5	399,4
Фебруар	18	15.927,5	884,9	7.448,5	413,8
Март	23	17.762,0	772,3	8.534,0	371,0
Април	19	16.516,2	869,3	5.929,4	312,1
Мај	20	17.766,9	888,3	5.598,1	279,9
Јун	22	17.638,0	801,7	6.741,8	306,4
Јул	21	17.008,5	809,9	6.282,4	299,2
Август	23	17.648,9	767,3	7.265,7	315,9
Септембар	22	17.004,1	772,9	8.360,5	380,0
Октобар	21	17.151,8	816,8	8.540,1	406,7
Новембар	21	18.070,6	860,5	11.515,6	548,4
Децембар	22	19.601,0	891,0	13.631,0	619,6
Укупно	251	205.802,7		97.436,5	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		17.150,2	819,9	8.119,7	388,2

Извор: НБС.

RTGS платни систем Народне банке Србије

RTGS платни систем Народне банке Србије систем је за поравнање међубанкарских плаћања у реалном времену по бруто принципу.

Посредством RTGS платног система Народне банке Србије у 2022. години реализовано је укупно 205,8 млн плаћања, укупне вредности 97.436,5 млрд динара.

Клиринг платни систем Народне банке Србије

Клиринг платни систем Народне банке Србије систем је за размену и обраду појединачних налога за плаћање или група налога за плаћање учесника у платном систему, који се реализују по принципу мултилатералног нетирања.

У 2022. години, у Клиринг платном систему Народне банке Србије реализована су 31,4 млн плаћања, укупне вредности 489,2 млрд динара.

Табела V.3.2. Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему

(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2022.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	2.913,8	153,4	35,8	1,9
Фебруар	18	2.963,0	164,6	38,7	2,2
Март	23	3.053,7	132,8	45,6	2,0
Април	19	2.642,7	139,1	41,8	2,2
Мај	20	2.608,3	130,4	40,0	2,0
Јун	22	2.640,4	120,0	40,8	1,9
Јул	21	2.384,7	113,6	39,8	1,9
Август	23	2.511,1	109,2	41,5	1,8
Септембар	22	2.479,8	112,7	40,8	1,9
Октобар	21	2.442,6	116,3	40,4	1,9
Новембар	21	2.380,4	113,4	40,2	1,9
Децембар	22	2.351,0	106,9	43,8	2,0
Укупно	251	31.371,5		489,2	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		2.614,3	125,0	40,8	1,9

Извор: НБС.

IPS НБС систем

IPS НБС систем платни је систем у ком се извршавају појединачни инстант трансфери одобрења у износу до 300.000 динара. Систем ради у режиму 24/7/365, што обезбеђује реализацију плаћања током целог дана, сваког дана у години. Плаћања у систему се реализују готово тренутно, а средства су расположива примаоцу плаћања за неколико секунди.

Инфраструктура IPS НБС система омогућава инстант плаћања коришћењем стандардних начина плаћања (нпр. путем електронског/мобилног банкарства или на шалтеру пружалаца платних услуга), затим инстант плаћања на продајном месту трговца, као и додатне услуге за учеснике – преузимања

података о рачуну односно фактури на захтев платиоца (*Bill Presentment – BP*) и услугу *Prenesi*, тј. извршавање инстант плаћања употребом броја мобилног телефона који је прималац плаћања регистровао за ову услугу.

У складу с правилима рада, учесници у *IPS* НБС систему могу бити Народна банка Србије, банка са седиштем у Републици Србији која има дозволу за рад Народне банке Србије, Министарство финансија – Управа за трезор, платна институција са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за пружање платних услуга, институција електронског новца са седиштем у Републици Србији која има дозволу Народне банке Србије за издавање електронског новца, јавни поштански оператор са седиштем у Републици Србији.

У 2022. години, посредством *IPS* НБС система реализовано је 53,5 млн плаћања, укупне вредности 517,4 млрд динара. Просечни дневни број плаћања у 2022. години износио је 146,6 хиљада, док је просечна дневна вредност трансакција износила 1,4 млрд динара. **Просечно време извршења трансакција у *IPS* НБС систему у 2022. години износило је 1,1 секунду.**

Табела V.3.3. **Вредност промета и број плаћања у *IPS* НБС систему**
(промет у млрд RSD, број плаћања у хиљадама)

2022.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	31	3.785,0	122,1	31,6	1,0
Фебруар	28	4.181,2	149,3	36,6	1,3
Март	31	4.400,4	141,9	41,8	1,3
Април	30	4.210,1	140,3	40,7	1,4
Мај	31	4.526,5	146,0	42,4	1,4
Јун	30	4.461,8	148,7	43,7	1,5
Јул	31	4.273,6	137,9	42,5	1,4
Август	31	4.415,5	142,4	43,2	1,4
Септембар	30	4.462,9	148,8	44,6	1,5
Октобар	31	4.647,3	149,9	46,3	1,5
Новембар	30	4.864,3	162,1	47,9	1,6
Децембар	31	5.267,5	169,9	56,2	1,8
Укупно	365	53.496,1		517,4	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		4.458,0	146,6	43,1	1,4

Извор: НБС.

Накнада за извршавање налога за пренос у *IPS* НБС систему, коју Народна банка Србије као оператор платног система наплаћује учесницима у том систему, иста је као накнада за плаћања мале новчане вредности у *RTGS* и *Клиринг* платном систему Народне банке Србије и износи 4 динара по налогу. Накнада за извршавање налога за пренос по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ до 600 динара износи 1 динар, а накнада за налоге по основу захтева за плаћање на продајном месту за износ преко 600 динара – 2 динара. Ове накнаде се наплаћују прихватиоцу – пружаоцу платне услуге трговца. Међубанкарска накнада утврђена је правилима рада *IPS* НБС система

и износи 0,2% вредности извршеног инстант плаћања на продајном месту и плаћа је прихватилац издаваоцу платног инструмента за инстант плаћања.

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама

Системи Међубанкарског и Међународног клиринга у девизама платни су системи у којима се извршавају плаћања у еврима између банака у Републици Србији, као и с банкама из Босне и Херцеговине. Трансакције плаћања између банака у Републици Србији и банака у Босни и Херцеговини обављају се по принципу мултилатералног нетирања. У току 2022. у наведеним системима реализована су 46.982 плаћања, укупне вредности 854,3 млн евра.

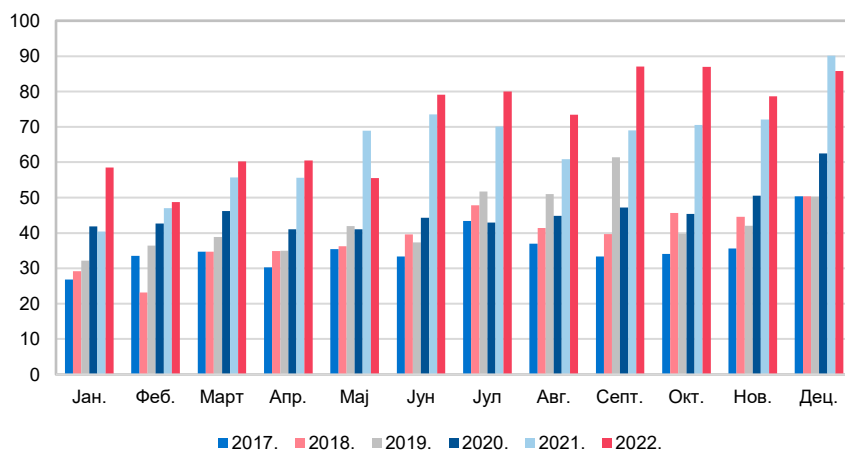
Табела V.3.4. Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу

(промет у млн EUR)

2022.	Број радних дана	Број плаћања	Дневни просек броја плаћања	Вредност промета	Дневни просек промета
Јануар	19	3.111	163,7	58,5	3,1
Фебруар	18	3.294	183,0	48,8	2,7
Март	23	3.788	164,7	60,2	2,6
Април	19	3.752	197,5	60,4	3,2
Мај	20	3.513	175,7	55,5	2,8
Јун	22	3.993	181,5	79,1	3,6
Јул	21	3.951	188,1	80,1	3,8
Август	23	4.037	175,5	73,4	3,2
Септембар	22	4.104	186,5	87,0	4,0
Октобар	21	4.162	198,2	87,0	4,1
Новембар	21	4.121	196,2	78,6	3,7
Децембар	22	5.156	234,4	85,8	3,9
Укупно	251	46.982		854,3	
		Месечни просек:	Дневни просек:	Месечни просек:	Дневни просек:
		3.915,2	187,2	71,2	3,4

Извор: НБС.

Графикон V.3.1. Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу
(у млн EUR)



Извор: НБС.

Систем националне платне картице – *DinaCard*

DinaCard је национална платна картица Републике Србије, основана ради развоја безготовинског начина плаћања, смањења готовине у новчаној маси, пружања грађанима и трговцима трошковно ефикасног картичног производа и сузбијања сиве економије. Креирањем националне картице банкама је омогућено да својим клијентима понуде платну картицу која се може користити на целокупној прихватној мрежи у Србији, при чему се водило рачуна о томе да национална картица буде приступачна грађанима и трговцима, као и да међубанкарске провизије буду у складу са законом и условима на српском тржишту. *DinaCard* је креирана по узору на националне картице највећих европских земаља, у којима из економски рационалних разлога грађани доминантно користе управо националне картице, као увек повољнији избор са аспекта трошкова по националну економију. Накнаде националног картичног система *DinaCard* вишеструко су ниже него у другим картичним системима на српском тржишту, што, између осталог, смањује трошкове прихватања националне платне картице за трговце, јер банке прихватиоци трговцима нуде нижу трговачку накнаду за услугу прихватања *DinaCard*. Поред тога, национални картични системи важни су са аспекта очувања конкуренције на тржишту, бржег прилагођавања специфичним потребама локалног тржишта, као и финансијске инклузије.

У 2022. години, у систему националне платне картице остварено је 158 млн трансакција, што представља раст од 18% у односу на претходну годину, док остварени промет износи 758 млрд динара, што је за 27% више него претходне године. Од тога, 75% трансакција и 32% промета остварено је на продајним местима (плаћање робе и услуга), док преостали део представљају трансакције подизања готовине. Од укупног броја трансакција и промета, 58% трансакција и 30% промета представљају међубанкарске трансакције. На крају 2022. године, на тржишту је било 5,6 млн платних картица *DinaCard*.

Закључно с 2022. годином, 83% свих издатих картица *DinaCard* јесу картице с чипом. У 2022. години настављено је са имплементацијом бесконтактне технологије у систему *DinaCard*.

Током 2022. године, настављена је сарадња с кинеским националним картичним системом *UnionPay International* и омогућено је прихватање платних картица *UnionPay* на преко 85% банкомата и на 71% ПОС терминала у прихватној мрежи у Републици Србији. У току су активности за издавање заједничке картице *DinaCard-UnionPay*, која се прихвата на свим терминалима у земљи и на глобалној прихватној мрежи *UnionPay*. У оквиру овог пројекта издат је ограничен број картица *DinaCard-UnionPay* с функцијом бесконечног плаћања. Банка Поштанска штедионица прва је банка која издаје наведене картице, а сада и остале банке које донесу такву одлуку могу својим корисницима издавати ове картице.

У оквиру наставка сарадње с компанијом *Discover Financial Services (DFS)*, у 2022. реализоване су активности на развоју система који ће обезбедити везу

и комуникацију двају картичних система конверзијом саобраћаја, која је неопходна услед разлика између спецификација и протокола система. Такође, започете су активности код процесора и банака прихватаца за омогућавање прихватања картица из картичног система *DFS* у Србији.

Током 2022. године настављен је раст броја трансакција путем сервиса „Подигни динаре”, који корисницима омогућава да приликом плаћања на продајним местима подигну и готов новац (*purchase with cashback*). Овај сервис је омогућен на свим бензинским станицама НИС Петрол и Гаспром, као и у продајним објектима Меркатор, Рода и Идеа.

И током 2022. године продајна мрежа на интернету где је могуће платити домаћом картицом наставила је да расте. **Број онлајн трговаца који прихватају картицу *DinaCard* на крају 2022. године већи је за 20% него на крају претходне године**, тако да се на крају 2022. године домаћа картица прихватала на око 1.800 интернет продајних места. Настављено је интензивно коришћење услуге одложеног плаћања на рате без камате за кориснике картица *DinaCard-PostCard* у издању Банке Поштанска штедионица, за кориснике *DinaCard Klasik* у издању *NLB Komercijalne banke*, као и за кориснике *DinaCard debit* у издању *Banca Intesa*, уз сталан раст броја трансакција и промета. Крајем 2022. године плаћање овом картицом било је могуће на више од 17.000 продајних места.

Нормативна активност

Народна банка Србије је и у току 2022. године ангажовала своје ресурсе како би обезбедила стабилност и сигурност платног система и учинила све што је потребно како би корисници платних услуга наставили несметано да користе платне услуге и да ефикасно и без тешкоћа обављају плаћања.

У том смислу, **и током 2022. године на снази је остала инструкција Народне банке Србије о начину привремене исплате новчаних средстава с динарских и девизних текућих рачуна корисника платних услуга и пружања услуге новчане дознаке**. Наведеном инструкцијом се до проглашења престанка пандемије уређује начин исплате готовог новца с динарског и девизног текућег рачуна корисника финансијске услуге. Одређеним категоријама корисника платних услуга омогућено је да захтевају исплату новца и на основу једнократног пуномоћја које не мора бити оверено од стране јавног бележника, а које би банци поднело овлашћено лице, уз обавезу стављања на увид оригиналних важећих личних докумената и лица које је издало пуномоћје, и лица које је тим пуномоћјем овлашћено да захтева исплату с рачуна. Поред тога, овом инструкцијом банкама је омогућено да, у складу са сопственом проценом ризика од злоупотреба и преварних радњи, примени одредбе ове инструкције и у другим случајевима када процене да је то посебно оправдано.

Народна банка Србије је и током 2022. године активно учествовала у спровођењу одређених прописа којима је предвиђена исплата новчане помоћи ради ублажавања економских последица насталих услед пандемије вируса

корона наставком предузетих мера циљане подршке држављана Републике Србије од 16 до 29 година, као и исплате новчане помоћи ради ублажавања последица кризе изазване поремећајима на светском тржишту. С тим у вези, Народна банка Србије је, у складу са својим надлежностима, а у сарадњи с Министарством финансија – Управом за трезор, учествовала у активностима у вези с доношењем, а затим и применом *Закона о Привременом регистру држављана Републике Србије од 16 до 29 година којима се уплаћује новчана помоћ за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2*⁴⁹, *Законом о допунама Закона*⁵⁰, као и *Закона о Привременом регистру држављана Републике Србије од 16 до 29 година којима се уплаћује новчана помоћ у циљу ублажавања последица кризе изазване поремећајима на светском тржишту*⁵¹.

У вези с реализацијом програма економске подршке Владе Републике Србије, Народна банка Србије је у оквиру својих надлежности у најкраћем року корисницима новчане помоћи одговарала на питања и недоумице.

Народна банка Србије је у 2022. години спровела и одговарајуће измене и допуне прописа којима се уређује начин обављања платног промета преко рачуна правног лица које обавља послове клиринга и салдирања финансијских инструмената ради усклађивања с прописима којима је предвиђено укључивање државних ХоВ Републике Србије у систем *Euroclear*. Имајући у виду да је *Euroclear Bank* нерезидент који ће у *RTGS* платном систему Народне банке Србије имати статус учесника – оператора система за поравнање финансијских инструмената, спроведене су и одговарајуће измене и допуне правила рада овог система.

Ради унапређења регулаторног оквира који се односи на пословање платних институција и институција електронског новца и остваривања вишег степена стабилности и сигурности управљања овим институцијама на тржишту платних услуга у Републици Србији, измењена је *Одлука о спровођењу одредаба Закона о платним услугама које се односе на давање дозвола и сагласности Народне банке Србије*, чиме је унапређен регулаторни оквир у делу који се односи на услове подобности лица с квалификованим учешћем у платној институцији и институцији електронског новца.

Надгледање платног система

У оквиру функције надгледања, Народна банка Србије је у 2022. години наставила да прати текуће пословање платних система и оператора тих система, као и да анализира податке и информације које оператори достављају, у складу с прописима, ради адекватног откривања потенцијалних ризика и координације активности са операторима с циљем успешног управљања тим системима.

⁴⁹ „Службени гласник РС”, бр. 3/2022.

⁵⁰ „Службени гласник РС”, бр. 20/2022.

⁵¹ „Службени гласник РС”, бр. 125/2022.

Народна банка Србије одржала је високу поузданост свих платних система у 2022. години, у границама дефинисаним правилима рада тих система, и обезбедила услове да у платним системима у којима се обавља нетирање на основу налога за пренос није било случаја неизмирења новчане обавезе по основу нето позиције учесника у тренутку када се то од њих очекује.

Током 2022. године Народна банка Србије је, у оквиру функције надгледања платних система, спроводила активности на укључивању платних институција и институција електронског новца као индиректних учесника у *IPS* НБС систем, како би се омогућили једнаки услови пружања платних услуга базираних на инстант трансферу одобрења од стране небанкарских пружалаца платних услуга.

Поред наведеног, Народна банка Србије је радила и на стварању предуслова за прикључење и отварање новчаног рачуна (рачуна за поравнање) за потребе учешћа система *Euroclear* у *RTGS* платном систему, да би се омогућило укључивање државних ХоВ Републике Србије у систем *Euroclear*.

У оквиру обезбеђења сигурног и стабилног рада свих платних система чији је оператор Народна банка Србије, током 2022. године посебна пажња била је усмерена на праћење активности у вези са спровођењем статусних промена код банака, уз обезбеђивање услова да се те промене спроведу тако да не дође до застоја у раду платних система у којима учествују банке код којих се спроводи статусна промена.

У оквиру успостављене међународне сарадње у области развоја платних система и инструмената плаћања, Народна банка Србије је у 2022. години спроводила низ активности које укључују размену искустава с другим централним банкама у области развоја инстант плаћања, као и сарадњу с централним банкама економија Западног Балкана у оквиру пројекта модернизације плаћања Западног Балкана.

Развој инстант плаћања

Народна банка Србије је наставила с развојем услуга базираних на инстант плаћањима и пројектима подршке процесу дигитализације у Републици Србији, који су непосредно праћени у оквиру функције надгледања ради процене усклађености различитих техничко-технолошких решења са утврђеним захтевима и стандардима које ова решења минимално треба да испуне – како би их учесници у *IPS* НБС систему понудили свим својим корисницима платних услуга.

На крају 2022. године 15 банака омогућавало је услугу инстант плаћања на продајним местима трговаца и плаћање рачуна/фактура скенирањем *IPS QR* кода својим клијентима, грађанима путем апликација за мобилно банкарство, а пет банака и правним лицима и предузетницима. Седам банака је омогућило услугу *Prenesi*, у оквиру које се средства преносе само одабиром броја мобилног телефона који је прималац плаћања регистровао за ову услугу.

Када је реч о пружању услуга прихватања инстант плаћања на продајним местима трговаца, током 2022. године шест техничко-технолошких решења банака за прихватање инстант плаћања на продајним местима добило је оцену спремности за понуду трговцима. На крају 2022. укупно 11 банака могло је да понуди неко од техничко-технолошких решења за услугу прихватања инстант плаћања на продајном месту трговца, укључујући и интернет продајна места. **Народна банка Србије је и у 2022. години наставила са активностима усмереним на ширење прихватне мреже и поспешивање коришћења инстант плаћања на физичким и на интернет продајним местима.**

Народна банка Србије је у фебруару 2022. године започела са употребом технологије *deep-link* у масовној продукцији. Овом технологијом клијентима банака омогућава се да изврше инстант плаћања на интернет продајним местима или путем апликација трговаца *m-commerce* употребом једног мобилног уређаја (нпр. мобилног телефона). На крају 2022. године 14 банака својим клијентима омогућава плаћања на интернет продајним местима унапређеним методом *IPS skeniraj*, који укључује и технологију *deep-link*. Такође, три (банке) прихватиоца својим трговцима нуде услугу прихватања плаћања на интернет продајном месту уз коришћење решења с технологијом *deep-link*. Резултат овог унапређења и других активности у вези са ширењем прихватне мреже на интернету представља то што се у 2022. години број трговаца који прихватају инстант плаћања на интернет продајним местима, као и број трансакција, вишеструко увећао.

Платне институције, институције електронског новца и пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама

Континуитет развоја тржишта платних услуга одржао се и у 2022. години, и у домену ширења мреже заступника, и у погледу заинтересованости привредних субјеката за добијање дозвола за пружање платних услуга. Посебно је уочено повећано интересовање за пружање платних услуга које омогућавају издавање и/или прихватање платних инструмената, а које се, ако се имају у виду описи пословних модела, јавља као резултат пораста куповине путем интернета. С тим у вези, наставио се и тренд изражене заинтересованости за електронски новац, те су и постојеће платне институције поднеле захтеве за добијање дозволе за издавање електронског новца.

Закључно с 31. децембром 2022. године, на територији Републике Србије пословало је 14 платних институција и три институције електронског новца. Од наведеног броја, 12 платних институција, једна институција електронског новца и јавни поштански оператор пружали су платне услуге и преко мреже од укупно 5.936 заступника (наспрам 5.185 заступника у 2021. години и 3.950 у 2020. години).

Народна банка Србије у 2022. години донела је прва два решења о давању дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама, као и седам решења о одбацивању захтева за давање дозволе за пружање наведених услуга. Поред тога, донела је једно решење о давању дозволе за

пружање платних услуга, два решења о одбацивању поднетих захтева за давање дозволе за пружање платних услуга и дала два позитивна и два негативна мишљења о испуњености услова за стицање квалификованог учешћа у капиталу платне институције. Решењем Народне банке Србије једној институцији електронског новца одузета је дозвола за издавање електронског новца и пружање платних услуга.

Као један од надлежних органа задужен за надзор над применом одредаба Закона о дигиталној имовини, Народна банка Србије у току 2022. године предузимала је активности и припремила више саопштења, дописа и мишљења о примени овог закона и прописа донетих на основу њега у делу који се односи на виртуелне валуте као врсту дигиталне имовине. С тим у вези, изречене су и две процесне новчане казне за неовлашћено пружање услуга повезаних с виртуелним валутама.

Поред наведеног, оцењивана је формална и суштинска исправност достављене документације поводом поднетих захтева за давање дозволе за издавање електронског новца, захтева за давање дозволе за пружање платних услуга, као и захтева за допуну дозволе за пружање платних услуга. Анализирана је документација достављена уз обавештења платних институција поводом давања мишљења о испуњености прописаних услова у вези с променом лица с квалификованим учешћем у капиталу платних институција, као и у вези с променама чланова органа управљања и руковођења, односно лица које ће непосредно руководити пословима пружања платних услуга и издавања електронског новца. Такође, анализирана је документација у вези са увођењем видео-идентификације, тј. утврђивањем и провером идентитета странке која је физичко лице коришћењем средстава електронске комуникације, као и достављеним обавештењима платних институција и институција електронског новца о увођењу нових пословних модела и отпочињањем пружања платних услуга и издавања електронског новца по основу датих дозвола, а анализирани су и извештаји платних институција, институција електронског новца и јавног поштанског оператора у вези са обављањем поверених активности банака.

Посредна и непосредна провера пружања платних услуга и издавања електронског новца

Током 2022. године Народна банка Србије је, на основу *Закона о платним услугама*, донела једно решење којим се институцији електронског новца одузима дозвола за издавање електронског новца, којим је обухваћено и пружање платних услуга.

Такође, Народна банка Србије је, на основу *Закона о платним услугама* и ***Одлуке о ближим условима и начину вршења надзора над платним институцијама, институцијама електронског новца и јавним поштанским оператором***, донела једно решење за надзор над пословањем платне институције ради провере усклађености пословања с прописима којима се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма и прописима

којима се уређује ограничавање располагања имовином с циљем спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење.

Посредни надзор над пружаоцима платних услуга и издаваоцима електронског новца спроводио се у складу са одредбама **Одлуке о капиталу и адекватности капитала платних институција и институција електронског новца**, као и других релевантних подзаконских прописа Народне банке Србије.

V.4. Остале активности

V.4.1. Економске анализе и статистика

Економске анализе и истраживања

Главни циљ **економских анализа** у Народној банци Србије јесте пружање аналитичке подршке Извршном одбору и Савету гувернера при доношењу одлука из њихових домена. И у условима вишедимензионалне кризе изазване пандемијом вируса корона, енергетском кризом у Европи и конфликтом у Украјини, Народна банка Србије је наставила да пружа конзистентне макроекономске пројекције и бројне анализе.

У области анализе и краткорочне пројекције инфлације, и даље је највећа пажња била посвећена анализи трошковних притисака и увозне инфлације, који су били главни покретач инфлаторних притисака током 2022. године. Настављено је са активним праћењем и анализом ланца формирања цена, од цена основних сировина, преко цена произвођача индустријских производа, до потрошачких цена, а с тим у вези поново су организовани састанци с представницима највећих трговинских ланаца у Србији. На тим састанцима договорена је размена информација значајних за краткорочну пројекцију инфлације и разматрани су изазови с којима се трговински ланци суочавају у свом пословању, као и евентуални начини на које Народна банка Србије може из свог делокруга надлежности помоћи у превазилажењу тих изазова.

Краткорочне пројекције инфлације израђиване су на месечном нивоу, уз анализу фактора који су довели до одступања од средњорочних пројекција. За потребе пројекције инфлације коришћене су експертске процене, као и економетријски модели развијани током претходних година, прилагођени за краткорочну пројекцију различитих показатеља базне инфлације. Додатно су развијани модели за пројекције базне инфлације *CLI (coincident leading indicators)* и цена воћа и поврћа на основу метеоролошких података. У односу на раније периоде, већи акценат је стављен на аутоматизовано прикупљање података о ценама са интернета (*data scraping*).

Средњорочне пројекције инфлације израђиване су тромесечно, уз анализу главних ризика њиховог остварења и утицаја на монетарну политику.

Настављене су и редовне активности на унапређењу основног модела за средњорочне пројекције Народне банке Србије – редовна ревизија структуре модела и оцене параметара модела, анализиране су особине модела при укључивању нових променљивих, како би се добила прецизнија пројекција инфлације, тј. повећала поузданост модела. Структурне измене у моделу за средњорочне пројекције у периоду од почетка његове примене представљене су и у стручном раду „Структурне промене модела за средњорочну пројекцију” у *Зборнику радова Народне банке Србије*. У условима изразито повишене неизвесности од избијања сукоба у Украјини, већа пажња је посвећена изради алтернативних сценарија средњорочне пројекције. Избор самих сценарија и претпоставки које стоје иза њих знатно је усклађиван са сценаријима ЕЦБ-а, будући да су шокови на страни понуде у овом периоду погађали све европске земље на сличан начин.

Анкета о инфлационим очекивањима је, након увођења нових питања која се односе на очекивану инфлацију финансијског сектора, привреде, становништва и синдиката за три године унапред, омогућила поузданију оцену њихове усидрености у средњем року и самим тим оцену кредитibilitета монетарне политике. Такође, настављено је с радом на унапређењу методологије спровођења анкете, како би се добили квалитетнији и поузданији одговори.

У домену реалног сектора, нагласак је био на анализама и пројекцијама раста и структуре раста БДП-а на годишњем и тромесечном нивоу, с производне и расходне стране. Слично као и код инфлације, за потребе пројекције коришћене су експертске процене и економетријски модели. Пројекцију раста БДП-а у 2022. карактерисао је изражен ниво неизвесности, па је у складу с тим, уместо централне пројекције, коришћен распон пројекције, што је била пракса и код других централних банака у окружењу. У домену тржишта рада настављено је с праћењем и анализом свих расположивих показатеља, уз посвећивање посебне пажње њиховом утицају на инфлацију са стране тражње (зараде и запосленост) и трошковну компоненту инфлације (продуктивност и јединични трошкови рада). У складу с растућим инфлаторним притисцима посебна пажња је посвећена анализи јаза реалних зарада, пре свега у приватном сектору и појединим областима привреде (информационо-комуникациони сектор), где су током године бележене знатно више стопе раста зарада у односу на просечне за целу економију.

Пажљиво су анализирана и кретања на тржишту новца, кредита и капитала, као и ликвидност банкарског сектора и на основу тога, као и других макроекономских показатеља, израђиване су монетарне пројекције (кредита и новчане масе). Праћењем кретања каматних стопа на тржишту новца, кредита и штедње оцењивана је ефикасност трансмисионог механизма монетарне политике.

У анализи платнобилансних кретања, настављено је са израдом анализа и пројекција компонената текућег и финансијског рачуна. У оквиру текућег рачуна, посебна пажња посвећена је спољнотрговинским

кретањима, тј. динамици, структури и факторима раста извоза и увоза робе и услуга и односима размене. За потребе прецизније процене раста извоза посебно су анализиране кључне извозне гране Србије, уз нагласак на значај СДИ у проширењу и учвршћивању извозне базе. Поред тога, детаљно су анализирана кретања цена свих примарних производа (нафте и гаса, примарних пољопривредних производа, основних метала), као и произвођачке и извозне цене наших главних спољнотрговинских партнера, с обзиром на то да раст ових цена директно утиче на увозне и извозне цене Србије. Оцењивана је одрживост спољног дуга на бази података о међународној инвестиционој позицији земље и пројекцијама кључних макроекономских показатеља који је детерминишу.

У области фискалних кретања континуирано су се пратила извршења републичког и консолидованог буџета, јавног дуга и монетарног ефекта фискалне политике. Посебна пажња била је посвећена капиталним инвестицијама, пре свега оним пројектима који су планирани у оквиру новог инвестиционог циклуса државе, из угла њиховог утицаја на кретање инвестиција и активности у грађевинарству у кратком и средњем року. Такође, учествовало се у давању стручног мишљења на кључне фискалне документе државе – *Фискалну стратегију*, *Предлог закона о буџету* и сету закона о буџетском систему, као и мишљења на низ других законских предлога из угла њиховог утицаја на ценовну и финансијску стабилност и економску активност.

Анализа међународних економских кретања и у протеклој години била је посебно значајна, пре свега у домену одлука водећих централних банака у условима снажних инфлаторних притисака, као и кретања показатеља из области инфлације, економске активности и тржишта рада. Највећа пажња посвећена је анализи енергетске ситуације у Европи, с обзиром на њену увозну зависност од Русије. У том контексту, детаљно су анализирана кретања цена енергената, примарних пољопривредних производа и основних метала на европским и светским берзама, те представљана руководству у оквиру посебног аналитичког документа који је израђиван на недељном и месечном нивоу. Такође, велика пажња била је посвећена макроекономским пројекцијама најзначајнијих међународних институција (ММФ, ЕЦБ, Европска комисија), чије су измене биле чешће и значајније услед актуелних међународних околности, при чему је оцена ризика од стране ових институција у великој мери коришћена приликом израде претпоставки алтернативних сценарија наших макроекономских пројекција.

У Извештају о инфлацији, најважнијем средству које Народна банка Србије користи за информисање јавности о дешавањима у економији, представљане су анализе и пројекције макроекономских кретања које су кључне и у процесу доношења одлука Извршног одбора. У тромесечној динамици јавности су представљене пре свега информације о садашњој и очекиваној инфлацији, анализи макроекономских кретања која је детерминишу, разлозима за доношење конкретних одлука Извршног одбора, као и о оцени ефикасности монетарне политике која је спровођена у протеклом тромесечју. Такође, детаљно је представљена пројекција инфлације и БДП-а за

осам наредних тромесечја, затим претпоставке на којима се пројекција заснива, као и анализа главних ризика у остваривању пројекције. **Од 2022. године уведена је новина да се јавности, поред основног сценарија, представе и алтернативни сценарији** пројекције инфлације, БДП-а и дефицита текућег рачуна платног биланса, који илуструју могуће ефекте деловања најважнијих ризика.

Као и у претходном периоду, посебна пажња у *Извештају о инфлацији* посвећена је актуелним макроекономским темама, представљеним у оквиру посебних осврта. Током 2022. детаљније су биле обрађене следеће теме: типови ценовних шокова и њихов ефекат на мг. инфлацију; фактори раста цена хране и нафте на светском тржишту; утицај метеоролошких услова на цене поврћа и воћа у Србији; макроекономски ефекти светске енергетске кризе и конфликта у Украјини на Србију; одговор економске политике у Србији на раст светских цена хране и енергије – преглед мера и упоредна анализа са земљама региона; инфлација на глобалном нивоу и реакције монетарних политика централних банака; очекивани ефекти нормализације монетарне политике водећих централних банака на Србију; перформансе прерађивачке индустрије у условима застоја у глобалним ланцима снабдевања; фактори који су утицали на погоршање дефицита текућег рачуна платног биланса у 2022, и др.

Народна банка Србије наставила је и током 2022. године да у месечној динамици објављује *Извештај о резултатима анкете о инфлационим очекивањима*, што доприноси јачању кредибилитета и транспарентности монетарне политике, а посебно добија на значају у временима раста инфлације, када поверење у одлуке централних банака представља значајни фактор макроекономске стабилности. Такође, настављено је спровођење анкете о кредитној активности банака на тромесечном нивоу, а резултати су објављени у истој динамици у *Извештају о резултатима анкете о кредитној активности банака*. Детаљнији увид у кретања на кредитном тржишту (укључујући и услове задуживања привреде и становништва) дат је у извештају *Трендови у кредитној активности*, који се такође објављује тромесечно.

Макроекономске анализе и пројекције Народне банке Србије представљане су и у документима које Република Србија израђује за потребе праћења напретка у процесу приступања ЕУ, а о њима је детаљно дискутовано на састанцима с ММФ-ом, Светском банком, Европском комисијом, ЕЦБ-ом, рејтинг агенцијама, инвеститорима и др.

Статистички послови Народне банке Србије

Народна банка Србије обавља послове званичне статистике, у складу са одредбама *Закона о званичној статистици* и чланом 68. *Закона о Народној банци Србије*, као и петогодишњим статистичким програмом и годишњим плановима. Подаци се прикупљају, контролишу, обрађују и објављују за различите статистичке области (монетарна, финансијска и платнобилансна

статистика и статистика међународне инвестиционе позиције). Подаци који се добијају у наведеним процесима у оквиру поменутих статистика јавно се објављују и користе у Народној банци Србије за припрему извештаја и анализа, а користе их и друге државне институције, учесници на домаћем и иностраним финансијским тржиштима, домаће и међународне финансијске институције, научни институти, медији и шира јавност.

У процесу координације развоја статистике, током 2022. Народна банка Србије је наставила сарадњу с другим носиоцима званичне статистике и државним институцијама учешћем у припреми *Плана званичне статистике за 2023. годину*, као и прилагођавању статистичким стандардима и захтевима ЕУ. **Народна банка Србије била је укључена и у припремне активности усмерене на установљивање новог статистичког тела на нивоу Републике Србије – Националног координационог одбора званичне статистике**, што је у складу с најбољом статистичком праксом и требало би да допринесе ефикасности процеса координације.

У сарадњи с Републичким заводом за статистику, настављено је редовно ажурирање *Националне странице сумарних података (National Summary Data Page – NSDP)* за Републику Србију (у оквиру статистичког стандарда *e-GDDS*). Поред тога, Народна банка Србије је и током 2022. учествовала у пројекту којим руководи Републички завод за статистику, а односи се на обрачун показатеља *Циљева одрживог развоја Уједињених нација (Sustainable Development Goals – SDG's)* и *Процедуре макроекономске неравнотеже (Macroeconomic Imbalances Procedure)*, обезбеђујући податке и метаподатке из своје надлежности.

Народна банка Србије и Републички завод за статистику током 2022. користили су техничку помоћ ММФ-а у оквиру пројекта *SECO*, а **Народна банка Србије је била укључена и у рад Техничке мисије ММФ-а**, која је организована на захтев Министарства финансија, с циљем да се пружи подршка Управи за трезор у реализацији планова за унапређење месечног извештавања о државним финансијама. Народна банка Србије је била укључена у пројекат у оквиру *MB IPA 2019*, како би се подржао даљи развој статистике државних финансија и извештавања у случају прекомерног дефицита (*EDP*). Поред тога, Народна банка Србије је укључена у пројекат намењен развоју капацитета статистике екстерног сектора за економије Западног Балкана, који је иницирао ММФ, а финансира се пројектом *IPA 2017*.

У оквиру монетарне статистике и финансијске статистике, и у 2022. години редовно су објављивани подаци на интернет страници Народне банке Србије и настављено је редовно извештавање домаћих и страних институција. Као резултат континуираног унапређења методолошких основа статистичких истраживања из надлежности Народне банке Србије, и током 2022. године интензивно је рађено на унапређењу монетарне статистике, што за резултат има, између осталог, и **методолошке измене у табелама монетарне статистике које се објављују на сајту Народне банке Србије почев од октобра 2022. године**. Наведене измене се односе на адекватније

приказивање валутне структуре у табелама монетарне статистике, детаљнији приказ структуре кредита према наменама и типу индексације.

Током 2022. године задржана је континуирана блиска сарадња са извештајним јединицама из финансијског сектора, а све ради побољшања квалитета података. Извештавање ЕЦБ-а у области каматних стопа настављено је, као и све активности у вези са усаглашавањем с прописима ЕЦБ-а у области целокупне монетарне и финансијске статистике.

У области статистике платног биланса и међународне инвестиционе позиције, током 2022. године настављено је с редовном израдом и објављивањем статистичких података који се тичу економских односа са иностранством, као и достављањем података међународним институцијама у складу с преузетим обавезама извештавања. **Од 2022. године подаци о спољној трговини услугама и о туризму објављују се по свим земљама у складу с географском поделом статистичких територијалних јединица Eurostat-а.** У складу с преузетим обавезама у процесу прикључивања Републике Србије ЕУ, током 2022. започет је рад на изради платног биланса по методологији *BPM6* за период пре 2007. године.

У области статистике државних финансија настављене су активности на проширењу извештаја у случају прекомерног дефицита државе (*EDP*), који се, у сарадњи с Републичким заводом за статистику, доставља *Eurostat*-у у априлу и октобру. Захваљујући сарадњи с надлежним републичким институцијама, Народна банка Србије је и у 2022. години наставила редовно достављање података *Eurostat*-у о мастрихтском дугу Републике Србије у тромесечној динамици, а податак о висини дуга по овим критеријумима објављује и Министарство финансија – Управа за јавни дуг. Настављено је и тромесечно достављање података Светској банци и ММФ-у о стању дуга буџета Републике Србије по ХоВ и кредитима.

V.4.2. Међународна сарадња

Односи с међународним институцијама и Европском унијом

Током 2022. године настављена је сарадња с међународним финансијским институцијама, пре свега с ММФ-ом, Светском банком, *EBRD*-ом, ЕИБ-ом и *BIS*-ом, као и са ЕУ.

Међународни монетарни фонд

У оквиру сарадње с ММФ-ом, током 2022. године успешно је окончано друго и треће разматрање резултата економског програма подржаног Инструментом за координацију политике (*PCI – Policy Coordination Instrument*), који је, као и претходни, саветодавног карактера и не предвиђа коришћење финансијских средстава. Циљ програма био је подршка бржем привредном опоравку Републике Србије од ефеката пандемије, очувању макроекономске и финансијске стабилности и спровођењу плана структурних

реформи ради подстицања високог, свеобухватног и одрживог раста у средњем року.

Одбор извршних директора ММФ-а донео је 24. јуна одлуку о успешном завршетку другог разматрања резултата економског програма, који је подржан Инструментом за координацију политике, што је представљало још једну потврду кредибилитета економске политике. Приликом доношења одлуке констатовано је да се договорени економски програм успешно спроводи и да су у условима нових глобалних шокова власти брзо реаговале. Оцењено је да је, реагујући на инфлаторне притиске, Народна банка Србије адекватно поштровала монетарну политику повећањима референтне каматне стопе. Такође, истакнуто је да носиоци економске политике треба да наставе спровођење планираних структурних реформи.

Разговори мисије ММФ-а с представницима Републике Србије у оквиру **трећег разматрања** одвијали су се од 20. октобра до 4. новембра. Том приликом разматрана су монетарна, фискална и укупна макроекономска кретања, а разговарало се и о модалитетима будуће сарадње. Главна оцена разговора била је да је очувана стабилност упркос неповољним условима у међународном окружењу и да српска привреда има добре механизме одбране од шокова.

На састанку одржаном 19. децембра, Одбор извршних директора ММФ-а одобрио је Републици Србији стендбај аранжман у износу од 1.898,92 млн SDR (290% квоте Републике Србије у ММФ-у) у трајању од 24 месеца, у складу с платнобилансним потребама и потребама за финансирањем буџета. Истовремено, Одбор ММФ-а позитивно је оценио резултате остварене у оквиру трећег разматрања Инструмента за координацију политике. Надовезујући се на постигнуте резултате и реформску агенду, нови аранжман с ММФ-ом заменио је постојећи Инструмент за координацију политике, уз одговарајућа прилагођавања макроекономске политике којима се уважавају актуелни изазови на глобалном нивоу. Такође, нови аранжман представља подршку за даље спровођење структурних реформи, с посебним акцентом на сектор енергетике.

Циљеви економског програма Републике Србије за период 2023–2024. године, који су подржани новим стендбај аранжманом, односе се на очување макроекономске и финансијске стабилности, јачање отпорности привреде на енергетску кризу, реформе у домаћем енергетском сектору, заштиту најрањивијих категорија, као и подстицање високог, еколошког, инклузивног и одрживог раста у средњем року.

У оквиру новог стендбај аранжмана, Републици Србији су стављена на располагање средства прве транше у износу од 785,8 млн SDR (120% квоте), која су повучена 21. децембра.

Делегација Републике Србије, коју је предводила Јоргованка Табаковић, гувернер Народне банке Србије, учествовала је на Пролећном заседању ММФ-а и Групације Светске банке од 18. до 24. априла у Вашингтону. На Пролећном заседању нарочита пажња била је усмерена на

изгледе светске привреде, кретања на финансијским тржиштима, глобалну финансијску стабилност, геополитичка кретања, климатске промене и изазове економских политика у условима повећаног дуга и инфлације на глобалном нивоу.

У оквиру обележавања 30 година заједничког рада Конституенце Швајцарске у ММФ-у и Групацији Светске банке, гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић учествовала је 4. јула на састанцима Конституенце у Бад Рагазу у Швајцарској. Том приликом, састала се с генералним директором ММФ-а гђом Кристалином Георгијевом и информисала је о снажном напретку који је Србија остварила у претходној деценији. Госпођа Георгијева је нагласила да је Србија заслужила поштовање, посебно ако се имају у виду добре макроекономске основе које су створене у претходном периоду. Похвалила је привредни раст који је Србија забележила претходне године, као и укупан пројектовани средњорочни макроекономски оквир за Србију. Такође, гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић састала се и с министром финансија Швајцарске г. Улијем Маурером, као и с гувернером Народне банке Швајцарске г. Томасом Јорданом, при чему је акценат стављен на даље јачање билатералне економске сарадње између Србије и Швајцарске.

Годишња скупштина ММФ-а и Групације Светске банке одржана је од 10. до 16. октобра у Вашингтону. Делегација Републике Србије, коју је предводила Јоргованка Табаковић, гувернер Народне банке Србије и гувернер Србије у ММФ-у, том приликом имала је низ састанака с високим представницима ових институција и великим бројем инвеститора. Током састанака са г. Бо Лијем, замеником генералног директора ММФ-а, г. Алфредом Камером, директором Сектора за Европу, и тимом ММФ-а за Србију, који је предводио г. Јан Кејс Мартејн, детаљно се дискутовало о актуелним изазовним условима у којима се спроводе политике. Високи званичници ММФ-а похвалили су власти у Србији за одличне резултате постигнуте у условима великих потреса, као и настојање да се унапред припреме за даље потенцијалне неизвесности и кризе. Истакли су да је Србија остварила одличне резултате на макроекономском плану, а посебно је похваљена монетарна политика, која је оцењена као одговарајућа у условима актуелних инфлаторних притисака.

Светска банка

Од марта 2002. до краја 2022. године, Светска банка је Републици Србији одобрила финансијска средства за програмске и пројектне зајмове у износу од 3,39 млрд евра, од чега је искоришћено 2,87 млрд евра. **Одбор извршних директора Светске банке усвојио је 26. маја нови петогодишњи Стратешки програм са Србијом за период од 2022. до 2026. (Country**

Partnership Framework 2022–2026 – CPF)⁵², који подржава постизање бржег, зеленијег и отпорнијег раста и већег степена инклузије. Стратешки програм, који се заснива на постигнутој макроекономској стабилности Републике Србије, предвиђа финансијска средства од милијарду долара и подржава повезивање наше земље с другим земљама у региону, повећање продуктивности и конкурентности, као и јачање људског капитала.

Нови стратешки програм заменио је претходни *Country Partnership Framework CPF* за фискалне године 2016–2020, који је био продужен услед пандемије. У оквиру претходног програма сарадње, у марту 2022. Светска банка је одобрила два зајма Србији, и то за *Пројекат локалне инфраструктуре и институционалног развоја (Serbia Local Infrastructure and Institutional Development Project)* – у износу од 100 млн долара, ради унапређења управљања одрживом инфраструктуром, подстицања равномерног раста и зелене транзиције, и за *Пројекат чисте енергије и енергетске ефикасности за грађане (Scaling-Up Residential Clean Energy Project – SURCE)* – у износу од 50 млн долара, ради уштеде енергије улагањем у чиста и ефикасна решења за грејање и уградњу соларних панела, уз смањење коришћења фосилних горива.

У октобру је Република Србија измирила трећу рату обавезе по основу општег и селективног повећања капитала код Међународне банке за обнову и развој у складу с резолуцијама ове банке из 2018. године, у износу од око 2,88 млн долара. Предвиђено је да се последња, четврта рата у истом износу измири у 2023, а средства за измирење обавеза обезбеђују се у републичком буџету.

Европска унија

Најзначајнија активност Народне банке Србије у процесу европских интеграција током 2022. године односила се на припрему новог Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ за период 2022–2025. године, који је Влада Републике Србије усвојила 21. јула.

Планове за усклађивање с правним тековинама ЕУ, са аспекта својих надлежности, Народна банка Србије је дефинисала у оквиру преговарачких области којима руководи (*Финансијске услуге и Економска и монетарна политика*) или је другонадлежна институција (*Слободно кретање капитала*), као и у свим осталим у којима учествује као члан (*Слободно кретање радника, Право пословног настањивања и слобода пружања услуга, Политика конкуренције, Статистика, Заштита потрошача и заштита здравља и Финансијска контрола*). Поред планова дефинисане су и мере усмерене ка успостављању институционалних и административних капацитета неопходних за примену усклађеног законодавства.

Народна банка Србија је учествовала и у припреми прилога за Годишњи извештај о напретку Републике Србије за 2022. годину (*Progress*

⁵² У новом оквиру сарадње *CPF*, фискална година рачуна се од 1. јануара до 31. децембра. Генерално, код Светске банке фискална година почиње 1. јула, а завршава се 30. јуна наредне године.

Report), који је објављен 12. октобра, у оквиру пакета проширења за 2022. годину. У делу извештаја који се односи на испуњеност *економских критеријума за чланство у ЕУ*, између осталог је истакнуто да је финансијска стабилност очувана, уз подршку мера за ублажавање негативних ефеката кризе и економски опоравак.

У погледу испуњености *критеријума способности преузимања обавеза из чланства у ЕУ*, а за поглавље 9 – *Финансијске услуге*, Европска комисија је истакла да је Република Србија у великој мери имплементирала стандарде Базел III, као и да је рад на усклађивању с *Директивом Солвентност II*, у складу са *Стратегијом Народне банке Србије*, у току, што је подржано и фондовима ЕУ. Поред тога, у делу извештаја који се односи на поглавље 17 – *Економска и монетарна политика*, констатовано је да је правни оквир у области монетарне политике добро развијен. У вези с преговарачким поглављем 4 – *Слободно кретање капитала*, оцењено је да је остварен ограничен напредак у односу на претходни извештајни период, будући да су усвојене националне процене ризика.

Представници Народне банке Србије учествовали су у раду и припреми прилога за састанке тела формираних за праћење спровођења *Споразума о стабилизацији и придруживању* – Пододбора за економска и финансијска питања и статистику и Пододбора за унутрашње тржиште и заштиту конкуренције, као и Одбора за стабилизацију и придруживање.

Гувернер Народне банке Србије др Јоргованка Табаковић учествовала је на редовном Годишњем министарском дијалогу о економској политици између ЕУ и Западног Балкана и Турске, који је одржан 24. маја у оквиру Савета за економска и финансијска питања ЕУ. На састанку је оцењено да је, захваљујући адекватном вођењу економске политике, Република Србија одржала макроекономску стабилност и у кризним временима остварила снажан привредни раст, вођен инвестицијама, извозом и потрошњом. Такође, а према оцени Европске комисије и ЕЦБ-а, Народна банка Србије је током пандемије снажно подржала привредни раст у Републици Србији коришћењем великог броја инструмената и мера. Очувана је и релативна стабилност девизног курса динара према евр.

Током 2022. године настављено је континуирано јачање административних капацитета Народне банке Србије, учешћем запослених у пројектима који се финансирају из фондова ЕУ, а покренуте су и активности у вези с пријавом за подршку у програму помоћи *TAIEX*, уз кандидовање предлога пројектних активности за подршку пројекта *PLAC III*.

Реализација регионалног IPA пројекта

Друга фаза регионалног IPA пројекта „Јачање капацитета централних банака Западног Балкана у оквиру процеса интеграција у Европски систем централних банака” званично је отпочела првим састанком Пројектног надзорног одбора, 21. септембра. Овај пројекат спроводе Бундесбанка, 19 националних централних банака ЕСЦБ-а, као и ЕЦБ.

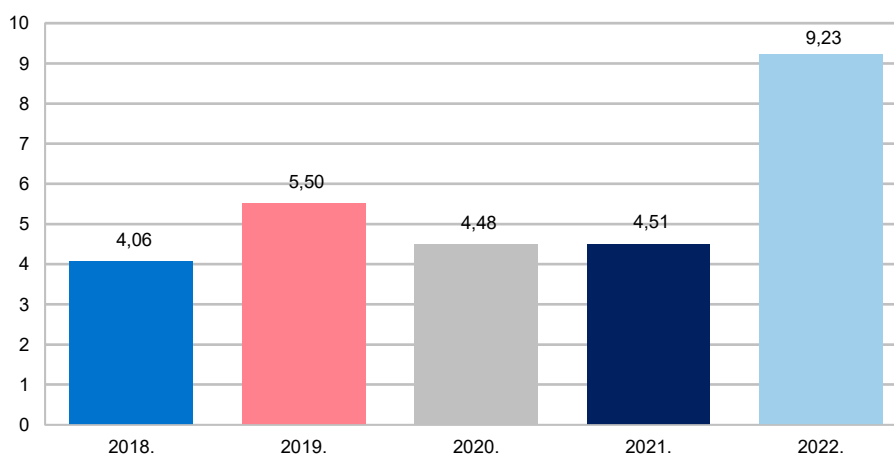
Предвиђено је да траје три године, уз издвојени буџет од 3 млн евра из Инструмента за претприступну помоћ (Instrument for Pre-Accession Assistance III – IPA III).

Циљ пројекта је јачање монетарне и финансијске стабилности у региону припремом централних банака за интеграцију у ЕСЦБ. Током трајања програма предвиђено је спровођење интензивног програма обуке у кључним областима централног банкарства и супервизије, с посебним акцентом на спречавање прања новца, супервизију банака, финансијску стабилност, заштиту корисника финансијских услуга и финансијску инклузију, реструктурирање банака, комуникацију, финансијска тржишта, информациону технологију, монетарну политику, платне системе, статистику, европске интеграције, рачуноводство и интерну ревизију. Први семинар у оквиру друге фазе регионалног IPA пројекта одржан је на тему „Комуникација централних банака” од 14. до 16. децембра у организацији централне банке Шпаније.

Фонд револвинг кредита Републике Србије

Средства Фонда револвинг кредита Републике Србије (иницијално донација ЕУ) коришћена су и током 2022. године за финансирање малих и средњих предузећа и предузетника. У 2022. години реализовано је 78 кредита, у укупном износу од 9,2 млн евра. У односу на претходну годину, број реализованих кредита знатно је увећан (за 63%), као и укупно реализована средства (за око 105%).

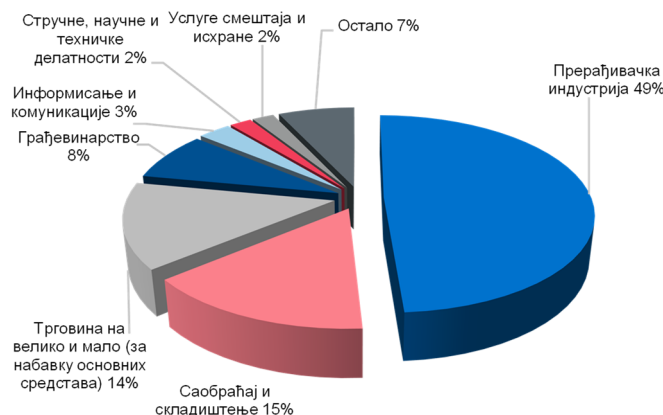
Графикон V.4.2.1. **Фонд револвинг кредита РС Реализација средстава за период 2018. - 2022.**
(у млн EUR на дан 31. 12. 2022)



Извор: НБС.

До сада је посредством 14 посредничких банака реализовано 1.386 кредита, у укупном износу од 140,9 млн евра, чиме је планирано отварање 3.264 радна места.

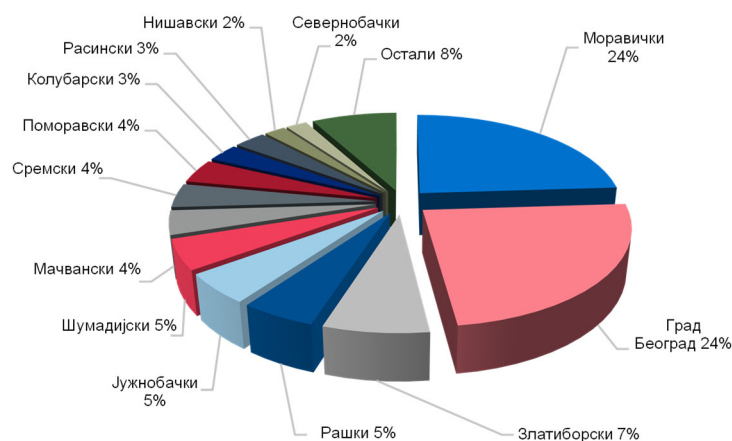
Графикон V.4.2.2. Фонд револвинг кредита РС -
Класификација делатности
(на дан 31. 12. 2022)



Извор: НБС.

И у 2022. години контролисано је наменско коришћење средстава кредита одобрених крајњим корисницима из Фонда револвинг кредита, и то 16 кредита реализованих преко четири посредничке банке.

Графикон V.4.2.3. Фонд револвинг кредита РС -
Територијална подела
(на дан 31. 12. 2022)



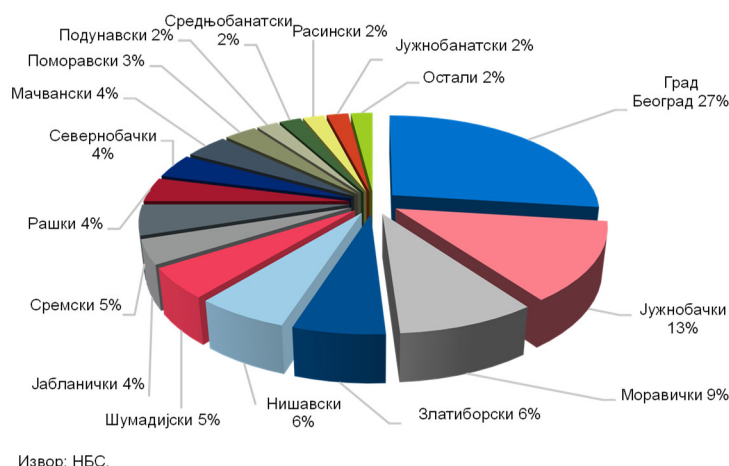
Извор: НБС.

Европска инвестициона банка

Од 2001. до краја 2022. године, ЕИБ је обезбедила финансијску подршку јавном и приватном сектору Републике Србије у износу од **5,91 млрд евра**, од чега је 5,16 млрд евра искоришћено. Приоритетна област је инфраструктура, а значајна подршка ЕИБ-а дата је развоју малих и средњих предузећа.

Друга транша петог Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете од 150 млн евра реализована је у 23 транше повлачењем средстава за 146 пројеката (с реалокацијама) у износу од 144,3 млн евра, чиме је планирано отварање 1.374 радна места.

Графикон V.4.2.4. Реализација Апекс зајма IIIБ -
Територијална подела
(на дан 31. 12. 2022)



Десет посредничких банака које су биле укључене у реализацију овог зајма могу да, на бази репласмана средстава, повучена средства зајма користе за нове пројекте до децембра 2032. године. До краја 2022. године путем 51 кредита репласирано је 26 млн евра, чиме је планирано отварање додатних 410 радних места.

И у 2022. години обављена је контрола наменског коришћења средстава кредита одобрених крајњим корисницима из Апекс зајмова ЕИБ-а, којом је обухваћено 11 кредита реализованих преко седам посредничких банака.

Графикон V.4.2.5. Реализација Апекс зајма IIIБ -
Класификација делатности
(на дан 31. 12. 2022)



Европска банка за обнову и развој

EBRD пружа подршку Републици Србији од 2001. године, а закључно с 31. децембром 2022. одобрено је 7,35 млрд евра кредита, од чега је искоришћено 6,53 млрд евра. Значајна средства одобрена су за инфраструктурне пројекте, за подршку финансијским институцијама, за подстицај привредне активности, за пројекте у сектору енергетике и за програме у области заштите животне средине. Сарадња са EBRD-ом спроводи се у оквиру *Стратегије за Републику Србију за период 2018–2023*, која је усвојена фебруара 2018. године.

Презентација *Извештаја о транзицији EBRD-а за 2021–2022.* на тему „Дигитализација, ажурирање система: Исплата дивиденди од дигитализације” (*Digitalisation, System Upgrade: Delivering the Digital Dividend*) одржана је 11. марта у Народној банци Србије, а скуп је отворила гувернер Народне банке Србије Јоргованка Табаковић.

Банка за међународна поравнања (BIS)

Народна банка Србије је чланица **BIS-а** и учествује у капиталу ове најстарије међународне финансијске институције с 2.920 акција. Представници Народне банке Србије учествују у раду редовне годишње скупштине и различитих комитета ове институције, чији је основни циљ да допринесу обезбеђењу монетарне и финансијске стабилности, као и унапређењу међународне сарадње централних банака у тим областима.

Гувернер др Јоргованка Табаковић у јуну 2022. године учествовала је на 92. Годишњој скупштини **BIS-а**, током које је представљен рад Одбора директора **BIS-а** у протеклој финансијској години и где се говорило о будућим активностима и плановима. Учествовала је и на састанцима свих гувернера у оквиру двомесечних састанака гувернера централних банака акционара **BIS-а** и на 21. Годишњој конференцији **BIS-а**.

У марту 2022. гувернер Јоргованка Табаковић учествовала је на конференцији на високом нивоу на тему глобалних ризика, неизвесности и волатилности (*Second High-Level Conference on Global Risk, Uncertainty, and Volatility*), у организацији Народне банке Швајцарске, Одбора Система федералних резерви и **BIS-а**.

Послови који проистичу из функције Народне банке Србије као депозитара код Азијске инфраструктурне инвестиционе банке

Република Србија је члан Азијске инфраструктурне инвестиционе банке од 2019. године, а Народна банка Србије обавља послове који се односе на улогу депозитара у овој банци. У августу 2022. Република Србија је, из средстава која су обезбеђена у републичком буџету, уплатила четврту рату обавезе по основу уплатних акција у капитал Азијске инфраструктурне инвестиционе банке, у

износу од 200 хиљада долара. Предвиђено је да се последња, пета рата обавезе измири 2023. године.

Чланство Народне банке Србије у Мрежи за озелењавање финансијског система

Народна банка Србије је чланица угледне међународне групе централних банака и супервизора у оквиру Мреже за озелењавање финансијског система (*Network for Greening the Financial System – NGFS*), једног од водећих покрета финансијских институција усмерених ка озелењавању глобалног финансијског система. Ова мрежа тренутно има преко 121 чланицу и 19 посматрача,⁵³ међу којима су највеће централне банке света и међународне финансијске институције.

Представници Народне банке Србије учествују на Годишњим пленарним састанцима Мреже за озелењавање финансијског система, као и у раду радних тела и експертских мрежа овог покрета. Поред тога, представници Народне банке Србије учествују и на вебинарима и тематским састанцима у области зелених финансија у организацији Мреже и њених партнерских институција.

Учешће Народне банке Србије у Радној групи Бечке иницијативе за климатске промене у својству посматрача

Народна банка Србије од 8. фебруара 2022. учествује у Радној групи Бечке иницијативе за климатске промене у својству посматрача. Циљ ове радне групе јесте да окупи банке, друге финансијске институције, супервизоре и све заинтересоване стране ради дискусије и изградње капацитета за суочавање с последицама климатске транзиције, ризицима повезаним с тим и њиховим утицајима на билансе финансијског сектора. У оквиру Радне групе Бечке иницијативе за климатске промене, 10. јуна одржан је први састанак који је био посвећен презентацијама европских и глобалних регулатора, с најновијим и будућим мерама политика релевантним за управљање и надзор над ризицима у вези с климатским променама. На састанку одржаном 29. и 30. септембра у Љубљани, анализирана је интеграција климатских промена у пословне моделе банака земаља у региону, таксономија ЕУ и оквир за обелодањивање података.

Представници Народне банке Србије учествовали су и на свим тематским радионицама које су организоване током 2022. године („Прикупљање података о изложености предузећа климатским ризицима”, „Искуства комерцијалних банака и изазова у погледу управљања ризицима повезаним с климом”, „Приступ супервизора питању климатских промена и животне средине”, „Зелени планови за транзицију и макроруденцијални аспекти” и „Доступност података и процене климатских физичких ризика”).

⁵³ На дан 3. октобра 2022.

Билатерална финансијска сарадња

Припремљене су бројне информације из надлежности Народне банке Србије које се односе на различите аспекте сарадње Републике Србије с појединачним државама (информације о билатерално-финансијској сарадњи, с прегледима реализоване робне размене по годинама и др.).

Народна банка Србије је, са аспекта своје надлежности, активно учествовала у припреми мишљења на нацрте споразума о слободној трговини са Уједињеним Арапским Емиратима и НР Кином.

V.4.3. Девизни послови и кредитни односи са иностранством

Девизни послови са иностранством

На основу Одлуке о условима под којима и начину на који резиденти могу држати девизе на рачуну код банке у иностранству, **током 2022. године донета су 663 решења којима се резидентима одобрава да држе девизе код банака у иностранству**, и то 357 решења по основу финансирања извођења инвестиционих радова у иностранству у износу од 67,7 млн евра, 288 решења за плаћање текућих трошкова представништва/огранка у иностранству и услуга у међународном робном и путничком промету у износу од 11,7 млн евра, два решења за коришћење страног финансијског кредита који је намењен за плаћања у иностранству у износу од 5,9 млн евра, 14 решења за наплату по основу повраћаја пореза оствареног у иностранству у износу од 14,3 млн евра, једно решење у вези с балансом одговорношћу учесника у систему којим се транспортују енергенти у износу од 0,5 млн евра и једно решење за наплате по судском решењу у иностранству у износу од 23,3 млн евра. У истом периоду су, по захтевима правних и физичких лица, припремљена 74 мишљења у вези с применом прописа из области девизног пословања.

У оквиру регулаторних активности, Народна банка Србије је ради стабилизације мењачког тржишта, као дела девизног тржишта, усвојила измене и допуне прописа којима се уређују услови и начин обављања мењачких послова, као и услови и начин контроле мењачког пословања. **Ради побољшања услова под којима грађани обављају мењачке послове, проценат провизије коју овлашћени мењач и јавни поштански оператор могу наплатити при продаји ефикасности ограничен је на 1% и на свеобухватнији начин је уређено обављање мењачких послова ван мењачког места, чиме је обезбеђена адекватнија и ефикаснија контрола мењачког пословања од стране Народне банке Србије.**

Контрола девизног пословања

Током 2022. године покренут је поступак непосредне контроле девизног пословања код 45 резидената (једна банка, 40 привредних друштава и четири физичка лица) ради провере и утврђивања законитости и

правилности обављања девизних послова у складу с прописима којима се уређује девизно пословање. Сачињено је 67 записника о непосредној контроли девизног пословања, а у 64 записника констатоване су повреде прописа којима се уређује девизно пословање. У току спровођења поступака контроле девизног пословања Народна банка Србије активно сарађује с Министарством унутрашњих послова – Управом криминалистичке полиције, Службом за борбу против организованог криминала, Вишим јавним тужилаштвом, Тужилаштвом за организовани криминал, Управом царина, ради размене информација и заједничког деловања у области заштите финансијског и привредног система од ризика прања новца и других противправних радњи у области финансијског и привредног пословања.

Извршене су 42 посредне контроле девизног пословања. С тим у вези, сачињено је 39 записника, у којима су констатоване повреде прописа којима се уређује девизно пословање, и три службене белешке, у којима је, након прикупљања, анализе, праћења и проверавања достављених података и извештаја, као и документације из база којима Народна банка Србије располаже, констатовано да су субјекти контроле извештавали Народну банку Србије у складу с девизним прописима.

Контрола мењачких послова

Током 2022. године покренут је поступак непосредне контроле мењачког пословања овлашћених мењача на 196 мењачких места ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање, укључујући и прописе којима се уређује спречавање прања новца и финансирање тероризма у обављању мењачких послова. Сачињено је 236 записника о извршеној непосредној контроли мењачког пословања овлашћених мењача. У 148 записника констатована је повреда прописа којима се уређује мењачко пословање и спречавање прања новца и финансирања тероризма. Донето је девет решења којима је овлашћеним мењачима наложено да отклоне незаконитости односно неправилности у обављању мењачког пословања. Такође, током 2022. године због утврђених неправилности односно незаконитости у обављању мењачких послова, Народна банка Србије је у складу са *Одлуком о ближим условима и начину вршења контроле мењачког пословања* привремено одузела овлашћење за обављање мењачких послова за 189 мењачница.

Извршено је 245 посредних контрола мењачког пословања ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања мењачких послова у складу с прописима којима се уређује мењачко пословање, као и у вези са захтевом овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова. С тим у вези, сачињено је 87 записника о извршеној посредној контроли мењачког пословања, у којима је констатована повреда прописа којима се уређује мењачко пословање, и 158 службених бележака.

Издавање и одузимање овлашћења и издавање сертификата за обављање мењачких послова

На дан 31. децембра 2022. године, мењачке послове обављало је 2.166 овлашћених мењача, на 3.080 мењачких места. У 2022. години, на захтев привредних субјеката донета су 344 решења о издавању овлашћења за обављање мењачких послова (130 решења односи се на нове овлашћене мењаче, 79 решења на нова мењачка места, 42 решења на пресељење мењачког места и 93 решења на промену осталих података) и 452 решења о одузимању овлашћења за обављање мењачких послова (198 решења донето на захтев овлашћених мењача за трајни престанак обављања мењачких послова и 254 решења о одузимању овлашћења по службеној дужности).

На основу Одлуке о поступку и условима за стицање сертификата за обављање мењачких послова, јединственом програму обуке за обављање мењачких послова и условима које морају да испуњавају предавачи који врше ту обуку, током 2022. године у Народној банци Србије организовано је 12 обука с провером знања за кандидате који су се пријавили за стицање сертификата за обављање мењачких послова. Комисија за проверу знања стеченог на обуци за обављање мењачких послова обавила је контролу тестова кандидата који су приступили провери знања, на основу чега је Народна банка Србије издала 1.135 сертификата о завршеној обуци за обављање мењачких послова.

Поступци пред надлежним правосудним органима и жалбе на одлуке прекршајних судова и примена девизних прописа

У току 2022. године, поднета су 532 захтева за покретање прекршајног поступка надлежним прекршајним судовима, и то 187 захтева за утврђене неправилности у контроли девизног пословања и 345 захтева за утврђене неправилности у контроли мењачких послова (334 захтева због поступања супротно одредбама Закона о девизном пословању и 11 захтева због поступања супротно одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма). Закључено је 14 споразума о признању прекршаја, који су, с предложеном прекршајном санкцијом – опоменом, достављени поступајућим прекршајним судовима на даљу надлежност.

Надлежним јавним тужилаштвима поднето је 39 кривичних пријава због повреде: члана 58. Закона о девизном пословању, односно због основане сумње да су правна лица и одговорни у њима извршили наплату/плаћање из иностранства / у иностранство у износу који прелази 100.000 евра на основу неистините исправе, члана 237. Кривичног законика, односно због основане сумње да субјект контроле није омогућио обављање контроле, члана 57. Закона о девизном пословању, односно због основане сумње да је резидент вршио купопродају ефективног страног новца од физичких лица без овлашћења Народне банке Србије, члана 136а Закона о банкама, односно због тога што је резидент који није банка у свом пословању користио реч банка.

Уложено је 457 жалби на одлуке прекршајних судова због неадекватне прекршајне санкције, повреде материјалних прописа и битних повреда одредаба прекршајног поступка, као и због непотпуно или нетачно утврђеног чињеничног стања.

Налози за извршење правоснажних судских пресуда

Народна банка Србије спровела је поступак извршења 159 правоснажних и извршних судских одлука, којима је одлучено о средствима привремено одузетим у складу са *Законом о девизном пословању*, а на основу којих је дато укупно 176 налога за извршење, и то: 148 налога за извршење заштитне мере одузимања предмета прекршаја, на основу којих је, у складу с чланом 66. *Закона о девизном пословању*, у буџет Републике Србије у динарској противвредности уплаћено 2,5 млн евра, и 28 налога за повраћај привремено одузетих средстава, на основу којих је физичким лицима враћено 504.652,00 евра. Поред тога, дато је 37 налога за извршење заштитне мере одузимања предмета прекршаја – ефективног страног новца, који је предат у оставу код Народне банке Србије, а који ће се извршити након продаје ефективног страног новца страном банци.

Послови документарне контроле и платног промета са иностранством

Током 2022. године, у оквиру редовних активности обављени су послови документарне контроле и платног промета са иностранством за потребе буџетских корисника преко система консолидованог рачуна трезора за девизна средства и преко других наменских девизних рачуна, који се у складу са законом воде код Народне банке Србије. Поред тога, у потпуности су спроведене и друге активности у вези са обезбеђењем покрића за извршење налога за плаћање према иностранству за буџетске кориснике, као и за потребе Народне банке Србије, а које се односе на наплату и плаћања по основу иностраних кредита, преносе по основу девизне обавезне резерве банака и трансакција Централног регистра, депоа и клиринга ХоВ, откупа девизних средстава од банака сагласно посебним законима којима се уређује обављање привременог платног промета са АП Косово и Метохија и по основу донација. Такође, спроведене су и активности на реализацији документарних акредитива за потребе увоза робе, као и плаћања услуга за буџетске кориснике. С тим у вези, у току 2022. године отворени су акредитиви у укупном износу од 82,42 млн евра, док су исплате извршене у укупном износу од 149,33 млн евра.

Поред наведеног, за потребе Министарства финансија отворен је наменски девизни рачун за реализацију *IPA програма за рурални развој (IPARD III)*, а у складу с *Протоколом о начину и условима за вођење банковних рачуна отворених код Народне банке Србије за сврху управљања програмима претприступне помоћи ЕУ за период 2014–2020*, закљученим с тим

министарством априла 2017. године, отворен је наменски девизни рачун за реализацију другог дела *Акционог програма ИРА 2020*.

Наведени послови које Народна банка Србије обавља за Републику Србију у складу са законом обављени су благовремено, уз примену домаћих прописа, као и међународних банкарских стандарда и праксе.

Кредитни послови са иностранством

У 2022. години укупно је оверено 1.021 кредитно задужење домаћих лица у иностранству, у износу од 6,41 млрд евра, уз просечну каматну стопу од 2,76% и просечан рок отплате од пет година и два месеца. Од укупно уговореног износа, задужења предузећа чине 5,5 млрд евра, од чега је 2,25 млрд евра намењено за конверзију у динаре, 1,64 млрд евра за увоз робе и услуга, 1,07 млрд евра за отплату раније коришћених кредита из иностранства, док се остатак од 542 млн евра односи на остале намене. Задужења банака износила су 913,44 млн евра. Посматрано по делатностима, највеће учешће имају дужници из прерађивачке индустрије (27%), а следи финансијски сектор и делатности осигурања (22%) и информисања и комуникација (15%).

У 2022. години оверено је 219 кредитних одобрења домаћих лица ка иностранству, у износу од 344,62 млн евра, уз просечну каматну стопу од 3,63% и просечан рок наплате од четири године и пет месеци. Предузећа су нерезидентима одобрила 176,36 млн евра, док су банке одобриле 168,26 млн евра. Највеће је учешће кредитора из финансијске делатности и делатности осигурања (50%), док се на кредиторе из делатности информисања и комуникација односи 18% укупних кредитних одобрења.

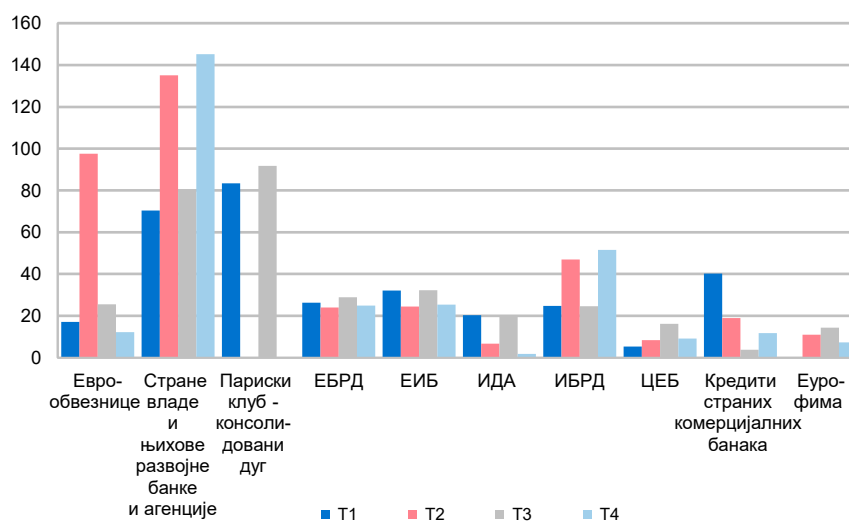
Укупне обавезе настале као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима реализација није окончана у року дужем од годину дана на крају 2022. године износила су 587,7 млн евра, од чега се на неплаћени увоз робе и услуга односи 403,1 млн евра, док се на наплаћене авансе по којима није извршен извоз односи 184,6 млн евра. Укупна потраживања настала као последица доцњи по спољнотрговинским пословима по којима реализација није окончана у року дужем од годину дана на крају 2022. године износила су 409,9 млн евра, од чега се на ненаплаћени извоз робе и услуга односи 290,3 млн евра, док се на плаћене авансе по којима није извршен увоз односи 119,6 млн евра.

Током 2022. године израђено је 12 мишљења у вези с применом прописа из области кредитних послова са иностранством, односно за 14,29% мање него 2021. године, 33,33% мање него 2020. године и 57,14% мање него 2019. године, што је резултат повећања транспарентности објављивањем мишљења Народне банке Србије.

Извршавање кредитних обавеза Републике Србије према иностранству по којима је Народна банка Србије агент

У 2022. години о року доспећа сервисиране су обавезе по свим страним кредитима и зајмовима по којима је Република Србија дужник или гарант, а Народна банка Србије агент. Посредством Народне банке Србије, као агента Републике Србије, у 2022. години укупно су отплаћене 1,32 млрд евра, од чега 911,01 млн евра главнице и 408,03 млн евра камате и осталих трошкова. По основу трошкова ангажовања на неискоришћена средства по одобреним кредитима плаћено је 12,56 млн евра.

Графикон V.4.3.1. Плаћене кредитне обавезе према иностранству у 2022. години, по којима је НБС агент - по кредиторима и тромесечјима - (у млрд EUR)



Извор: НБС.

Током 2022. године искоришћено је 4,26 млрд евра кредита које су одобриле међународне финансијске организације, комерцијалне банке, владе држава и њихове агенције, од чега је преко наменских девизних рачуна Републике Србије отворених код Народне банке Србије искоришћено 1,43 млн евра (33,57%).

У 2022. години Република Србија укупно се задужила 4,15 млрд евра, и то:

1. По основу две емисије државних ХоВ путем директне погодбе у укупном износу од 340 млн евра, ради финансирања буџетског дефицита и рефинансирања доспелих обавеза по основу јавног дуга, у појединачним износима од:

- 250 млн евра (XIII емисија) – ове обвезнице доспевају за наплату 26. августа 2025. године, купон се отплаћује два пута годишње, почев од 23. фебруара 2023. године по каматној стопи *EURIBOR 6M*, увећаној за маржу од 3,75%;

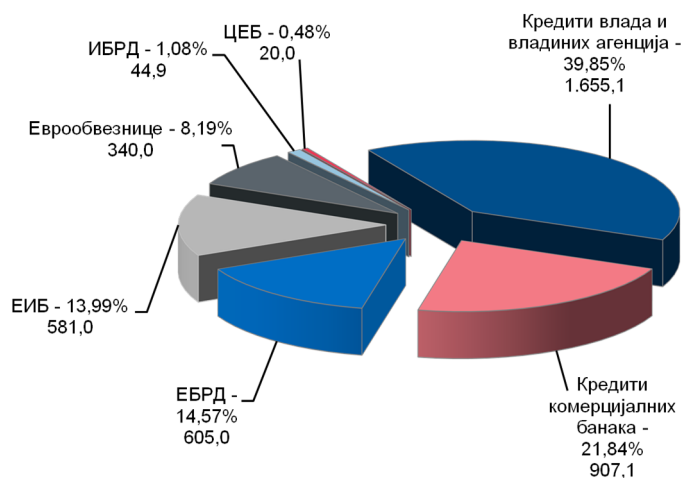
- 90 млн евра (XIV емисија) – ове обвезнице доспевају за наплату 24. августа 2026. године, купон се отплаћује два пута годишње, почев од 23. фебруара 2023. године по каматној стопи *EURIBOR 6M*, увећаној за маржу од 3,95%.

2. Поред тога, са иностраним кредиторима закључено је 15 нових споразума у укупном износу од 3,81 млрд евра, и то са:

- Фондом за развој Абу Дабија у износу од 938,88 млн евра за финансирање подршке буџету Републике Србије;
- *EBRD*-ом у износу од 605 млн евра за финансирање пројекта „Железнички коридор X у Србији – деоница од Београда до Ниша” (550 млн евра) и обнове теретног возног парка Србије (43 млн евра), као и по задужењу АП Војводина за повећање енергетске ефикасности и санацију до 80 јавних зграда (12 млн евра);
- *EIB*-ом у укупном износу од 581 млн евра за финансирање пројекта „Железнички коридор X у Србији оквирни споразум – глобална капија” (550 млн евра) и „Развој речне транспортне инфраструктуре у Србији Б” (31 млн евра);
- *The Export-import Bank of China* у износу од 571,20 млн евра за финансирање Пројекта изградње брзе саобраћајнице Нови Сад – Рума (Фрушкогорски коридор);
- *J.P. Morgan Chase Bank* у износу од 400 млн евра за финансирање радова на Коридору ауто-пута Е-761 деонице Појате–Прељина (Моравски коридор);
- *BNP Paribas* у износу од 283,68 млн евра за финансирање уклањања старог моста на Сави и изградњу новог челичног лучног моста (79,91 млн евра) и за финансирање прве фазе Пројекта сакупљања и пречишћавања отпадних вода централног канализационог система града Београда (203,77 млн евра);
- *The Bank of China Hungarian Branch* у износу од 203,40 млн евра, за финансирање Уговора о пројектовању и извођењу радова на изградњи комуналне (канализационе) инфраструктуре у Републици Србији;
- Француском агенцијом за развој (*AFD*) у износу од 75 млн евра за финансирање Програма чврстог отпада у Србији;
- *KfW*-ом у износу од 70 млн евра за финансирање Програма водоснабдевања и пречишћавања отпадних вода у општинама средње величине у Србији VI (Фаза II);
- *IBRD*-ом у износу од 44,9 млн евра за финансирање Пројекта чисте енергије и енергетске ефикасности за грађане;
- *CEB*-ом у износу од 20 млн евра за финансирање Пројектног зајма – Центар за обуку за дуално образовање и
- *NLB Ljubljanskot bankom d.d. Ljubljana* у износу од 20 млн евра за финансирање ЈП „Србијагас”.

У 2022. години у односу на 2021. годину, укупан дуг по свим наведеним обавезама порастао је за 8,71%.

Графикон V.4.3.2. **Кредити одобрени у 2022. години, по којима је НБС агент - по кредиторима -**
(у млн EUR)



Извор: НБС.

V.4.4. Законодавно-правни послови

Текућа законодавна делатност

Народна банка Србије је у 2022. години учествовала у припреми следећих нацрта закона, односно давала мишљења о њима:

- *Нацрт закона о регулисању обавеза Републике Србије према Међународном монетарном фонду на основу коришћења средстава стенобај аранжмана (Stand-by Arrangement) одобрених Републици Србији одлуком Одбора извршних директора Међународног монетарног фонда од 19. децембра 2022. године,*
- *Нацрт закона о Привременом регистру држављана Републике Србије од 16 до 29 година којима се уплаћује новчана помоћ за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2,*
- *Нацрт закона о допунама Закона о Привременом регистру држављана Републике Србије од 16 до 29 година којима се уплаћује новчана помоћ за ублажавање последица пандемије болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2,*
- *Нацрт закона о Привременом регистру држављана Републике Србије од 16 до 29 година којима се уплаћује новчана помоћ,*

- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о електронском фактурисању,*
- *Нацрт закона о Централној евиденцији стварних власника,*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2022. годину,*
- *Нацрт закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему,*
- *Нацрт закона о званичној статистици,*
- *Нацрт закона о групном финансирању,*
- *Нацрт закона о буџету Републике Србије за 2023. годину.*

Народна банка Србије је у 2022. години донела 32 подзаконска акта, објављена у „Службеном гласнику РС”, и то 31 одлуку и једно упутство. Поменути актима обухваћене су следеће функције и послови Народне банке Србије:

- **послови из области монетарне политике** (утврђивање *Програма монетарне политике Народне банке Србије у 2023. години*, утврђивање каматних стопа које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике, утврђивање врста девиза и ефективног страног новца које се купују и продају на девизном тржишту, услови и начин спровођења операција на отвореном тржишту);
- **послови из области финансијске стабилности** (привремене мере за банке ради олакшавања приступа финансирању физичким лицима, електронска размена података о проценама вредности непокретности које су предмет хипотеке и о кредитима обезбеђеним хипотеком између банака и Народне банке Србије);
- **мењачки послови** (услови и начин обављања мењачких послова, ближи услови и начин контроле мењачког посла);
- **послови из области платних система и платних услуга** (платни рачун са основним услугама, начин обављања платног промета преко новчаног рачуна правног лица које обавља послове клиринга и салдирања финансијских инструмената, спровођење одредаба *Закона о платним услугама* које се односе на давање дозвола и сагласности Народне банке Србије);
- **послови контроле пословања банака** (адекватност капитала банке, привремена мера која се односи на израчунавање капитала банке, привремена мера за банке ради адекватног управљања кредитним ризиком у портфолију пољопривредних кредита у условима отежане пољопривредне производње, управљање ризицима банке, извештавање банака, рокови за усклађивање унутрашњих аката банке о управљању ризицима банке и за достављање извештаја банака);
- **послови надзора над обављањем делатности осигурања** (примена фактора пола у делатности осигурања, инвестирање средстава

осигурања, систем управљања у друштву за осигурање/реосигурање, извештавање друштава за осигурање/реосигурање);

- **послови надзора над обављањем делатности добровољних пензијских фондова** (начин обрачунавања приноса добровољног пензијског фонда, посредници друштва за управљање добровољним пензијским фондом и издавање дозволе за обављање услуга пружања информација о том фонду);
- **послови надзора над обављањем делатности финансијског лизинга** (привремене мере за даваоце лизинга ради адекватног управљања кредитним ризиком у портфолију пласмана по основу лизинга пољопривредних машина и опреме у условима отежане пољопривредне производње);
- **послови издавања (емисије) новца и управљање токовима готовине** (управљање токовима готовине, поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован);
- **јединствена тарифа** по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

Заступање пред судовима

У току 2022. године, пред Управним судом водило се 35 управних спорова, од чега је шест окончано. Пред привредним судовима водило се девет парничних и седам извршних предмета, од чега је пет правноснажно окончано, 41 поступак стечаја, два поступка ликвидације и 17 поступака за привредне преступе. Пред судовима опште надлежности у споровима из функција Народне банке Србије у току је било 38 парничних, 11 ванпарничних, 11 извршних и пет кривичних поступака, од којих је пет правноснажно окончано. Пред прекршајним судовима водио се 21 поступак. Пред страним судовима водила су се три парнична, два извршна и један стечајни поступак.

Активности у вези са усклађеношћу пословања

У току 2022. године, у Народној банци Србије донето је 16 унутрашњих општих аката из области радних односа, канцеларијског пословања, унутрашње организације и систематизације, трезорских упутстава, као и рачуноводства и финансија.

Спроведене су потребне активности у вези с редовним годишњим извештавањем организационих јединица о препознатим и процењеним ризицима усклађености пословања. У посматраном периоду настављено је са обављањем послова који се односе на испитивање усклађености пословања у појединим сегментима пословања Народне банке Србије, а ради идентификовања постојања ризика усклађености и формулисања предлога мера за смањење тих ризика.

Континуирано су предузимане активности усмерене на унапређење етичких и професионалних стандарда понашања запослених, као и активности усмерене на испуњавање обавеза које за Народну банку Србије произлазе из *Закона о спречавању корупције*. Настављен је рад на трећем циклусу израде плана интегритета Народне банке Србије. Трећи циклус израде плана интегритета има четири фазе, од којих је прва фаза (припремна фаза) окончана 31. јануара 2022. године, а друга фаза (фаза процене ризика) окончана је 27. децембра 2022. године, доношењем одлуке о усвајању плана интегритета Народне банке Србије у трећем циклусу.

Активности у вези с применом *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*

У току 2022. године Народној банци Србије поднет је 61 захтев за приступ информацијама од јавног значаја, од чега су 54 захтева усвојена или делимично усвојена, један захтев је одбачен, а пет захтева је одбијено.

Подносиоци највећег броја тих захтева били су грађани (40), затим медији (2), невладине организације и друга удружења грађана (2), органи власти (1) и остали (16). У вези с поменутим захтевима, изјављено је 11 жалби, од чега три због одбијања захтева, а осам због непоступања по захтеву.

Народна банка Србије је, у складу с чланом 43. *Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја*, поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности доставила годишњи извештај о радњама и мерама предузетим током 2022. године ради примене тог закона.

V.4.5. Принудна наплата

Послови принудне наплате обављају се у Народној банци Србије на основу члана 57. *Закона о платном промету* од 2003. године. У 2022. години од организационих јединица пореских управа, царине, судова, јавних извршитеља и осталих надлежних органа примљено је, контролисано и евидентирано 386.878 исправних основа за принудну наплату, што је за 2,03% више него претходне године. Поред тога, доносиоцима су враћена 21.602 решења због неисправности, што је за 19,44% мање него претходне године. Скоро три петине примљених основа за принудну наплату (58,95%) чине решења примљена од привредних, основних, прекршајних судова и јавних извршитеља. Посматрано према врсти примљених судских решења, знатан број примљених решења је о одлагању извршења решења и обустави извршења (укупно 14.334). Међу решењима примљеним од републичке пореске управе велики број чине решења која се односе на забрану располагања средствима на рачуну, због одузимања пореског идентификационог броја (ПИБ) пореском обвезнику (укупно 11.650).

Осим по наведеним решењима, Народна банка Србије поступа и по решењима надлежних привредних судова о отварању, обустави и закључењу

стечајног поступка над дужницима. У 2022. години примљено је 438 решења о отварању стечаја, 362 решења о закључењу поступка стечаја, 15 решења о обустави поступка стечаја, као и 61 решење о обустави стечајног поступка због продаје стечајног дужника. Поред тога, примљено је и 65 решења о отварању претходног стечајног поступка с мерама обезбеђења, као и 19 решења о усвајању унапред припремљеног плана реорганизације.

Сагласно одредбама *Закона о привредним друштвима*, Народна банка Србије је у 2022. години доставила Агенцији за привредне регистре 3.181 иницијативу за покретање поступка брисања из регистра предузетника који су блокирани дуже од две године.

Сходно одредбама *Закона о платним услугама*, од октобра 2015. године Народна банка Србије води Јединствени регистар рачуна физичких лица – потрошача. У 2022. години, преко Центра за размену података путем посебног апликативног решења, на основу примљених 60.113 захтева потписаних квалификованим електронским потписом овлашћеним лицима и органима (јавни извршитељи, МУП, Пореска управа, Управа за спречавање прања новца) достављени су подаци о рачунима за 226.803 физичка лица. Поред тога, путем Правосудног информационог система корисницима ове платформе (Министарство правде, судови, јавна тужилаштва, јавни бележници и други овлашћени органи) на основу примљених 225.687 захтева достављени су подаци о рачунима за 226.003 физичка лица. Истовремено Народна банка Србије је примила и 700 писмених захтева од овлашћених лица и органа за податке о рачунима физичких лица, односно за 5,02% мање него претходне године.

На основу *Закона о Народној банци Србије* и прописа о спречавању прања новца и финансирања тероризма, од половине 2020. године Народна банка Србије је успоставила и води Јединствени регистар сефова и Јединствени регистар корисника новчане дознаке.

V.4.6. Послови администрирања јавног дуга

Народна банка Србије у име и за рачун Републике Србије обавља послове администрирања јавног дуга по основу старе девизне штедње, девизних депозита положених код *Дафимент банке а.д. Београд* и *Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица – Југоскандик*, као и зајма за привредни развој.

У 2022. години настављене су континуиране исплате доспелих обвезница серија А2002–А2016 емитованих по основу старе девизне штедње, уз евидентан опадајући тренд.

У периоду од 26. августа 2002. до 31. децембра 2022. године, девизна штедња је конвертована у обвезнице у укупном износу од 3.721,6 млн евра (од тога у 2022. години 0,9 млн евра). Исплаћене су обвезнице серија А2002–А2016 (у роковима и пре рокова доспећа) у номиналном износу од

3.662,4 млн евра. За исплате доспелих обвезница у износу од 3,1 млн евра, у 2022. години из буџета је обезбеђено 350,4 млн динара.

У 2022. години обављани су и стручни и административно-технички послови за потребе Комисије за издавање потврда на основу којих се утврђује право на исплату доспелих обавеза депонентима *Дафимент банке а.д. Београд* и грађанима који су девизна средства положили на основу *Уговора о пословно-техничкој сарадњи са Југоскандиком д.д. Београд код Банке приватне привреде Црне Горе д.д. Подгорица*. По захтевима/рекламацијама депонената припремани су подаци/обрачуни и расположива документација за разматрање од стране наведене комисије и на прописани начин спровођени донети закључци те комисије. Такође, свакодневно је разговарано с грађанима из Републике Србије, бивших република СФРЈ, као и из иностранства, о могућности остваривања права по основу старе девизне штедње коју су положили код банака са седиштем у Републици Србији и њиховим филијалама у бившим републикама СФРЈ.

V.4.7. Комуникација с јавношћу

Народна банка Србије информисе јавност о свом пословању интензивном сарадњом с медијима, објављивањем информација на званичној интернет страници и њеним поддоменима, као и на друштвеним мрежама.

Одговорно, конзистентно и правовремено шира јавност се информисе о активностима централне банке путем саопштења за јавност, одговора на новинарска питања, интервјуа, телевизијских и радијских гостовања, конференција за новинаре и објављивања информација на друштвеним мрежама. **Током 2022. године објављено је 107 саопштења за јавност и дато је 370 одговора на новинарска питања.** Организоване су 72 изјаве и седам интервјуа за штампане и електронске медије, као и 66 телевизијских и радијских наступа гувернера, вицегувернера и других запослених у Народној банци Србије. На званичном налогу на Твитеру у протеклој години објављено је преко 800 твитова, док је на Фејсбуку објављено преко 800 постова. Покренута је и рубрика *Корисно је да знате* у формату видео-клипа, у којој запослени широј јавности објашњавају одлуке из надлежности Народне банке Србије. Она се објављује на свим каналима комуникације – на интернет страници, Јутјуб каналу и налозима Народне банке Србије на друштвеним мрежама.

Организоване су четири презентације *Извештаја о инфлацији* за јавност, две посебне конференције за новинаре гувернера, презентација трогодишњег извештаја о резултатима рада Народне банке Србије на пољу заштите корисника финансијских услуга, као и снимање почетка пленарног састанака с мисијом ММФ-а током њена два боравка у Србији.

Путем своје интернет презентације, редовним публикацијама, статистичким прилозима и саопштењима за јавност, **Народна банка Србије је у 2022. транспарентно извештавала јавност о инструментима и мерама**

спровођења монетарне политике, као и инструментима и мерама које је предузимала ради очувања и јачања финансијске стабилности. Представљене су и активности у области надзора финансијских институција, као и надзора над пружаоцима платних услуга и институцијама електронског новца. На интернет страници уживо су преношене конференције за новинаре на којима су представљени извештаји о инфлацији. Објављени су *Годишњи извештај о пословању и резултатима рада*, *Годишњи извештај о стабилности финансијског система*, *Годишњи извештај о монетарној политици за 2021. годину*, као и *Полугодишњи извештај о монетарној политици за 2022. годину*, месечна издања *Статистичког билтена*, тромесечни извештаји о банкарском сектору, надзору финансијског лизинга, пословима надзора над обављањем делатности осигурања и надзора друштава за управљање добровољним пензијским фондовима, као и о активностима у области заштите корисника финансијских услуга. Тромесечно су објављивани *Извештај о динаризацији финансијског система* и *Извештај о инфлацији*. Јавности су били доступни и извештаји *Трендови у кредитној активности*, *Извештај о откривеним фалсификованим новчаницама*, *Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака у тромесечној динамици извештавања*, *Извештај о инфлационим очекивањима у месечној динамици*. Штампани и електронски садржаји који се публикују за јавност припремају се на српском и енглеском језику.

На иницијативу гувернера, на полугодишњој основи припреман је и објављиван, у штампаној и у електронској форми, *Зборник радова Народне банке Србије*. *Зборник* садржи стручне радове запослених о актуелним темама, које могу бити из области макроекономске, монетарне и фискалне анализе, као и о различитим функцијама које обавља Народна банка Србије.

У току 2022. године израђена је потпуно нова презентација за поддомен *DinaCard*, преко кога су јавности доступне све информације о домаћој платној картици *DinaCard*, подаци о систему *DinaCard*, као и списак свих акцептаната. Пуштен је у продукцију и нови поддомен под називом *Инстант плаћања*, који детаљно пружа све релевантне информације о предностима и начинима инстант плаћања. Такође, израђене су потпуно нове презентације и за остале поддомене – *Твој новац* и *Центар за посетиоце*, преко којих Народна банка Србије обавештава јавност о активностима на пољу заштите и едукације корисника финансијских услуга, изложбено-културним дешавањима и едукативним програмима за ученике и студенте.

На свом Јутјуб каналу Народна банка Србије објављује видео-записе одржаних конференција за новинаре и стручну јавност, на којима се представљају публикације – *Извештај о инфлацији* и *Годишњи извештај о стабилности финансијског система*, обраћање гувернера Народне банке Србије јавности, као и видео-записе о историјату Банке, финансијској едукацији и новцу, и друге пригодне садржаје.

Изложбене поставке, едукативне програме и културно-образовне садржаје Народне банке Србије за јавност у току 2022. године испратила су 2.224 посетиоца. Изложбено-едукативни простор у Краља Петра 12 посетило је 110

грађана, а галеријски простор на Славији њих 50. Едукативне радионице похађала су 2.064 ученика.

Народна банка Србије посебну пажњу поклања финансијској едукацији деце и омладине. Програми финансијске едукације усмерени су на развијање свести младих о значају новца, његовој улози, вредностима и предностима управљања финансијским производима. У сарадњи с васпитно--образовним институцијама, Народна банка Србије је организовала радионице, предавања и турнире у едукативним играма широм Србије.

Изложбено-едукативни простори Народне банке Србије (у објектима у Краља Петра 12 и Немањиној 17) од 16. марта 2020. године затворени су за јавност због актуелне епидемијске ситуације.

Уз примену неопходних епидемијских мера, Народна банка Србије учествовала је у обележавању „Светске недеље новца“, „Светске недеље штедње“ и манифестацијама „Међународни дан франкофоније“, „Музеји за 10“ и „Дани европске баштине“, поводом којих је припремала видео--садржаје и представила их јавности. У току 2022. године, у холу зграде на Славији организована је једна хуманитарна изложба.

V.4.8. Друштвена одговорност

Негујући филантропску традицију, Народна банка Србије је и током 2022. године, а у складу с препорученим епидемијским мерама, организовала хуманитарне активности у седишту и филијалама, и различитим видовима деловања пружала помоћ онима којима је она најпотребнија. Запослени су се активно укључили у хуманитарне активности ради прикупљања новца, хране и одеће, пружајући помоћ социјално угроженим категоријама становништва, деци са сметњама у развоју, деци без родитељског старања и старијим особама. Захваљујући сарадњи с хуманитарним организацијама, центрима, удружењима и школама за децу са сметњама у развоју, хуманитарне и волонтерске активности које организује Народна банка Србије изузетно су успешне. **Укупна новчана вредност хуманитарних активности запослених у Народној банци Србије у 2022. години износила је 1,1 млн динара.**

У хуманитарној акцији у Ужицу запослени у Филијали прикупили су новац за куповину животних намирница за две социјално угрожене породице. У хуманитарној акцији у Нишу запослени у Филијали прикупили су новац који су донирали девојчици из свог града за даље лечење. Запослени у Филијали у Новом Саду прикупљеним новцем купили су школски прибор и грицкалице за децу школског узраста која користе услуге Свратишта за децу и младе у Новом Саду. Запослени у Филијали у Крагујевцу прикупљеним новцем купили су спортску гардеробу за децу кориснике Центра за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“ из Крагујевца.

Волонтери Народне банке Србије показали су својим ангажовањем колико је значајна и корисна ова врста друштвено одговорне активности. У волонтерској акцији „Дајмо пример добрим делом“, која је реализована на Дан

Банке у Основној школи „Мајка Југовића” у Земуну, учествовало је 60 волонтера. У септембру, у две одвојене волонтерске акције, у Основној школи „Михајло Пупин” у Ветернику и Едукативном кампу Школе за основно и средње образовање „Милан Петровић” у Ченеју, учествовала су 34 волонтера Народне банке Србије.

Продајом секундарног отпада (папира и ПЕТ амбалаже), који запослени у Народној банци Србије сортирају у својим канцеларијама, прикупља се новац и донира непрофитним организацијама, удружењима, образовним или здравственим установама. Ове године новац прикупљен на овај начин, у износу од 236.237 динара, дониран је Едукативном кампу Школе за основно и средње образовање „Милан Петровић” из Новог Сада.

У традиционалној друштвено одговорној акцији прикупљања хране за кориснике Народне кухиње Српске православне цркве, запослени у Народној банци Србије прикупили су преко 500 килограма хране и намирница и 85 пакета половне гардеробе.

Традиционалне ускршње и новогодишње хуманитарне изложбе радова деце и омладине са сметњама у развоју и старијих особа одржане су у седишту Народне банке Србије у Београду и Новом Саду. На овај начин прикупљена су средства за реализацију програма који подстичу њихов развој.

У традиционалној хуманитарној акцији „Пакетић за непознатог друга”, запослени су донирали више од 330 новогодишњих пакетића, као и више од 120 пакета очуване гардеробе и играчака деци и омладини са сметњама у развоју.

У еколошко-хуманитарној акцији прикупљања пластичних чепова „Чеп за хендикеп”, запослени су током 2022. године сакупили 1.750 килограма чепова и тиме обезбедили новац за набавку ортопедских помагала.

У току 2022. године Народна банка Србије је на име донација финансијских средстава дала 2,4 млн динара. Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер израдио је и донирао плакете за Задужбину „Доситеј Обрадовић”.

Народна банка Србије је и у 2022. години наставила да се одговорно понаша према друштвеној заједници и заштити животне средине. Са отпадом који настаје у процесу рада на текућем и инвестиционом одржавању објеката и опреме поступа се у складу са *Законом о управљању отпадом*.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер поставио је јасан циљ унапређења система управљања заштитом животне средине, тако да су принципи одрживог развоја постали интегрални део свакодневног пословања Завода.

V.5. Управљање

V.5.1. Управљање људским ресурсима

Број запослених, квалификациона и старосна структура запослених

Број запослених у 2022. износио је 2.348, што је за 17 запослених више него претходне године, од чега је 93% запослених на неодређено време.

Табела V.5.1.1. Упоредни преглед броја запослених

Организациони део	31. децембар 2021.			31. децембар 2022.			Промена (у %)
	Неодређено време	Одређено време	Укупно	Неодређено време	Одређено време	Укупно	
1	2	3	4 (2+3)	5	6	7 (5+6)	8
Основне организационе јединице	1.427	90	1.517	1.430	129	1.559	2,77
Филијала у Београду	82	7	89	79	13	92	3,37
Филијала у Новом Саду	93	17	110	97	11	108	-1,82
Филијала у Нишу	36	16	52	46	11	57	9,62
Филијала у Крагујевцу	47	1	48	45	1	46	-4,17
Филијала у Ужицу	43	1	44	38	4	42	-4,55
ЗИН	471	0	471	444	0	444	-5,73
Укупно у НБС:	2.199	132	2.331	2.179	169	2.348	0,73

Извор: НБС.

Када је у питању квалификациона структура запослених, на дан 31. децембра 2022. године, у Народној банци Србије највећи проценат запослених је с високим образовањем II степена (40,98%) и средњим образовањем (39,47%), док проценат с високим образовањем III степена износи 1,10%.

Табела V.5.1.2. Број запослених на неодређено време по квалификационој структури

Организациони део	31. децембар 2022.			Средње образовање	Основно образовање	Укупно
	Високо образовање III степен	Високо образовање II степен	Високо образовање I степен			
Основне организационе јединице	21	748	217	394	50	1.430
Филијала у Београду	2	6	18	53	0	79
Филијала у Новом Саду	0	16	8	69	4	97
Филијала у Нишу	0	13	4	28	1	46
Филијала у Крагујевцу	0	10	10	24	1	45
Филијала у Ужицу	0	10	7	18	3	38
Завод	1	90	68	274	11	444
Укупно у НБС:	24	893	332	860	70	2.179

Извор: НБС.

У погледу полне структуре, и даље је већи број запослених женског пола (56,72%) од запослених мушког пола (43,28%).

Табела V.5.1.3. Полна структура запослених по организационим јединицама

Организациони део	31. децембар 2022.			
	Мушкарци		Жене	
	Бр. зап.	%	Бр. зап.	%
Основне организационе јединице	561	39,23	869	60,77
Филијала у Београду	24	30,38	55	69,62
Филијала у Новом Саду	39	40,21	58	59,79
Филијала у Нишу	22	47,83	24	52,17
Филијала у Крагујевцу	23	51,11	22	48,89
Филијала у Ужицу	9	23,68	29	76,32
Завод	265	59,68	179	40,32
Укупно у НБС:	943	43,28	1.236	56,72

Извор: НБС.

Као и у претходних неколико година, у погледу старосне структуре, две најзаступљеније категорије запослених у 2022. години јесу запослени старости између 50 и 60 година (36,85%) и између 40 и 50 година (27,31%). Просечна старост запослених је 48,81 година.

Табела V.5.1.4. Старосна структура запослених на неодређено време

Организациони део	31. децембар 2021.							Просек година старости
	До 20	20 до 30	30 до 40	40 до 50	50 до 60	Преко 60	Укупно	
Основне организационе јединице	-	133	218	425	472	182	1.430	47,96
Филијала у Београду	-	5	8	13	33	20	79	51,90
Филијала у Новом Саду	-	2	13	23	42	17	97	51,31
Филијала у Нишу	-	1	9	8	17	11	46	51,52
Филијала у Крагујевцу	-	1	8	14	10	12	45	49,42
Филијала у Ужицу	-	1	11	11	7	8	38	46,82
Завод	-	7	75	101	222	39	444	50,27
Укупно у НБС:	-	150	342	595	803	289	2.179	48,81
У %	-	6,88	15,70	27,31	36,85	13,26	100,00	

Извор: НБС.

Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених у Народној банци Србије

Народна банка Србије примењује концепт доживотног учења као један од кључних фактора унапређења институционалних капацитета ради испуњења основног циља Народне банке Србије и успешног обављања поверених функција.

Један од стратешких приоритета Народне банке Србије укључује и посвећеност испуњењу и развоју личних и професионалних компетенција запослених, те је с тим циљем Народна банка Србије омогућила запосленима похађање студија на високообразовним институцијама, похађање обука за стицање различитих професионалних звања, сертификата и лиценци, као и учешће на семинарима, курсевима, радионицама, саветовањима, конференцијама и другим сличним облицима усавршавања.

Народна банка Србије је у 2022. години финансирала трошкове образовања на високошколским установама у Републици Србији за 13 запослених, док је за 28 запослених омогућено стицање различитих лиценци и сертификата.

Учешће на семинарима, конференцијама, специјализованим курсевима и радионицама с различитим темама из области централног банкарства омогућило је запосленима да стекну нова знања и вештине ради ефикасног одговора на промене из окружења, постизања очекиваних резултата и подршке професионалном развоју запослених. Предавачи су били стручњаци Званичног форума монетарних и финансијских институција (*OMFIF*), ММФ-а, *JVI*-а, Европског форума за новац и финансије (*SUERF*), централних банака земаља чланица ЕУ, Центра за изузетност у финансијама (*CEF*), ЕЦБ-а, ФЕД-а, Светске банке и сл.

V.5.1.5. Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених

2022.	
Вид образовања, стручно оспособљавања и усавршавања	Број запослених
Образовање	
Студије првог степена – основне академске студије	4
Студије другог степена – мастер академске студије	4
Студије трећег степена – докторске академске студије	5
Стручно оспособљавање	28
Усавршавање	
Семинари, радионице, саветовања, конференције и онлајн обуке у земљи	68
Семинари, радионице и конференције у иностранству – уз физичко присуство учесника	45
Онлајн обуке у организацији централних банака и међународних институција	128
Онлајн обуке у оквиру билатералне сарадње	28
Пракса студената	
Пракса студената универзитета из Србије, Републике Српске и из иностранства	88

Извор: НБС.

Народна банка Србије је организовала праксу за 88 студената и пружила им прилику да стекну радно искуство и употпуне теоријска знања стечена на факултетима.

V.5.2. Интерна ревизија и управљање ризицима

Регулаторни оквир за обављање интерне ревизије у Народној банци Србије успостављен је *Законом о Народној банци Србије, Статутом Народне банке Србије* и унутрашњим општим актима којима се ближе уређују послови интерне ревизије и начин њиховог обављања.

Послови интерне ревизије обављају се у складу с годишњим планом, који усваја Савет гувернера. О резултатима обављене интерне ревизије извештавају се руководиоци надлежни за послове који су били предмет ангажовања и гувернер. Поред тога, о извршеним активностима у области интерне ревизије тромесечно се извештава Савет гувернера преко Одбора за ревизију.

У 2022. години обављене су 23 ревизије у оквиру следећих области: управљање имовином Народне банке Србије, спровођење монетарне политике,

платни системи, управљање информационо-комуникационим системима, економска статистика, надзор над финансијским и другим субјектима, послови с новцем, финансије и рачуноводство, послови са иностранством и људски ресурси.

Поред тога, проверен је статус примене **50 препорука** из претходних година.

Резултати ревизија и статус примењених препорука показују да се **ризик пословања континуирано ублажава и да унутрашње контроле јачају**.

V.5.3. Информационо-комуникационе технологије

Имајући у виду да је стабилан рад информационог система Народне банке Србије важан предуслов за неометано обављање кључних пословних процеса, с дужном пажњом пратимо рад свих његових компонената. Осим тога, успешно се одржава потребан ниво безбедности информационог система и поред појачаних злонамерних активности условљених и новонасталом геополитичком ситуацијом у свету. Ово изискује константно унапређење примењених хардверских и софтверских решења, као и усавршавање стручног кадра.

У току 2022. године, реализовано је шест апликативних, инфраструктурних и мултидисциплинарних информационо-комуникационих пројеката за потребе Народне банке Србије и екстерних корисника. Осим тога, значајне активности предузете су поводом исплате једнократне новчане помоћи младима Републике Србије, које су реализоване у сарадњи са Управом за трезор и Пореском управом Министарства финансија Републике Србије.

Током 2022. године унапређена је безбедност инфраструктурних система и целокупне рачунарске мреже Народне банке Србије редовном провером примењених безбедносних контрола, откривањем и анализом рањивости, као и преласком на најновије верзије свих хардверских и софтверских безбедносних решења. Ради подизања нивоа безбедности информација, интернет странице и интернет сервиса Народне банке Србије имплементирано је решење *Web Application Firewall*.

У континуитету се радило на додатном унапређењу информационо-комуникационе инфраструктуре, мрежне инфраструктуре, примарних центара за податке и локације за опоравак пословања од катастрофа за кључне пословне процесе Народне банке Србије. Такође, унапређен је информациони систем у домену финансијских рачуноводствених послова Народне банке Србије по најновијим светским стандардима (*Oracle eBS*). Што се тиче сервиса за међународна плаћања *SWIFT*, извршене су све неопходне активности за омогућавање почетка размене *SWIFT* порука у формату *MX* (стандард *ISO 20022*). Извршена је провера и потврђена усклађеност рада сервиса *SWIFT* са захтевима програма *SWIFT Customer Security*.

У домену апликативног развоја, Народна банка Србије је у 2022. години реализовала нова и допунила постојећа апликативна решења за подршку пословних процеса, у складу са законском регулативом и изменом интерних прописа и процедура у раду. Пословни сектори су поднели 311 захтева за измену и допуну апликација и три захтева за отварање нових ИТ пројеката у току 2022. године. Поред наведеног, фокус апликативног развоја био је и на преласку апликација на виши технолошки ниво.

Током 2022. године техничка подршка је регистровала и реализовала 1.460 једноставнијих захтева, 5.526 сложенијих захтева и 1.119 инцидента интерних корисника, као и екстерних корисника путем техничке подршке у вези са инсталацијом, коришћењем и одржавањем софтвера за обављање мењачких послова.

Реализовано је 2.838 накнада за инсталацију и коришћење стандардне и мрежне верзије софтвера за обављање мењачких послова, као и за коришћење апликација пословних банака за обављање мењачких послова у 2022. години.

Народна банка Србије планира да у 2023. години у домену информационо-комуникационих технологија, поред редовних активности на управљању својим информационим системом, настави са инфраструктурним и апликативним пројектима и унапређивањем управљачких функција, а у складу с добрим праксама и искуствима *ESCB*⁵⁴, између осталог и унапређењем управљања и коришћења локације за опоравак пословања од катастрофа за кључне пословне процесе. Такође, планира и наставак активности на обукама из области безбедности информационо-комуникационог система у складу са захтевима стандарда *ISO 27001*⁵⁵, захтевима *SWIFT*-а за обавезним сигурносним контролама, као и с другим специфичним потребама информационог система Народне банке Србије.

⁵⁴ *ESCB – European System of Central Banks*

⁵⁵ Систем управљања безбедношћу информација

VI. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈИ

VI.1. Финансијски положај и резултат Народне банке Србије

По својој функцији, Народна банка Србије није профитна институција, већ институција која мора да обезбеди остваривање законом постављених циљева обезбеђења ценовне и финансијске стабилности на одржив начин, уз што мање трошкове за све економске субјекте. Због тога се и **успешност Народне банке Србије, као и свих других централних банака у свету, не цени према томе какав је финансијски резултат остварен у једној години, већ колико је успешна у остваривању својих законом дефинисаних циљева и обезбеђењу повољних услова пословања и инвестирања.**

У извештају о финансијском положају Народне банке Србије на дан 31. децембра 2022. године (*Биланс стања*) исказана је актива – имовина Републике Србије, коју, ради остварења циљева и обављања својих функција, користи Народна банка Србије, и пасива – укупне обавезе и капитал Народне банке Србије, у укупном износу од 2.601 млрд динара.

У 2022. години укупна актива Народне банке Србије у износу од 2.601 млрд динара увећана је за 18,5%, тј. за 406,1 млрд динара у односу на 2021. годину.

У структури активе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2022. приказане су најзначајније билансне позиције, и то:

- готовина и текући рачуни код банака у износу од 802,4 млрд динара, што је за 18,8% више него 2021. године;
- злато и остали племенити метали у износу од 248,1 млрд динара, што је за 8,7% више него 2021. године;
- депозити у износу од 245,3 млрд динара, што је за 157,7% више него 2021. године;
- ХоВ у износу од 1.145,8 млрд динара, што је за 16,84% више него 2021. године.

Табела VI.1.1. **Биланс стања**
(у хиљадама RSD)

	31. децембар 2022.	31. децембар 2021.
АКТИВА		
Готовина и текући рачуни код банака	802.350.411	675.393.606
Злато и остали племенити метали	248.108.348	228.166.766
Депозити	245.333.709	95.202.904
Потраживања по основу деривата	12.770	2.462
ХоВ	1.145.772.007	980.667.570
Кредити и пласмани	32.126.330	910.044
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	97.489.469	187.854.210
Нематеријална улагања	1.108.822	703.159
Некретнине, постројења и опрема	22.064.119	19.603.828
Инвестиционе некретнине	484.208	407.692
Остала средства	6.190.770	5.997.527
УКУПНО АКТИВА	2.601.040.963	2.194.909.768
ПАСИВА		
Обавезе		
Обавезе по основу деривата	12.770	602
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	1.038.485.496	798.086.390
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	619.868.392	519.812.267
Обавезе према ММФ-у	212.833.439	187.979.401
Резервисања	1.654.549	1.934.196
Текуће пореске обавезе	483.977	478.486
Новац у оптицају	310.873.399	295.311.307
Остале обавезе	14.546.238	3.031.542
Укупно обавезе	2.198.758.260	1.806.634.191
Капитал		
Државни капитал	204.260.998	187.698.256
Резерве	158.496.702	145.039.502
Нераспоређени добитак	39.525.003	55.537.819
Укупно капитал	402.282.703	388.275.577
УКУПНО ПАСИВА	2.601.040.963	2.194.909.768

Извор: НБС.

У пасиви су исказане обавезе Народне банке Србије у износу од 2.198,8 млрд динара и капитал у износу од 402,2 млрд динара. Обавезе Народне банке Србије на дан 31. децембра 2022. односе се пре свега на:

- обавезе према банкама и другим финансијским организацијама, које су пре свега настале по основу спровођења монетарне политике (утврђивања обавезне резерве банака и спровођења операција на отвореном тржишту) у износу од 1.038,5 млрд динара, што је за 30,1% више него претходне године;

- обавезе према држави и другим депонентима по основу трансакционих и осталих депозита у динарима и страној валути у износу од 619,9 млрд динара, што је за 19,2% више него претходне године;
- обавезе према ММФ-у у износу од 212,8 млрд динара, што је за 13,2% више него 2021. године;
- обавезе према трансакторима за готов новац у оптицају у износу од 310,9 млрд динара, што је за 5,3% више него претходне године.

У извештају о финансијском резултату (Билансу успеха) Народне банке Србије за 2022. годину исказан је добитак у износу од 39,5 млрд динара. У 2022. години Народна банка Србије остварила је укупну добит после опорезивања у износу од 39,5 млрд динара. Добит из оперативног пословања (која није проистекла из курсних разлика и ревалоризационих резерви) од укупно 3,93 млрд динара, у складу с чланом 77. *Закона о Народној банци Србије*, расподељена је тако да је 70% ове добити, односно 2,75 млрд динара, пренето у буџет Републике Србије. Остатак је расподељен тако да се 10% укључује у основни капитал, а 20% у посебне резерве Народне банке Србије.

Најзначајнији приходи и расходи које је Народна банка Србије остварила у 2022. години, обављањем функција утврђених *Законом о Народној банци Србије*, јесу приходи и расходи по основу камата. Приходи од камата износили су 16,1 млрд динара, а расходи 7,0 млрд динара. Остварен нето приход по основу камата у 2022. износио је 9,1 млрд динара, што је 1,0 млрд динара више него у 2021. години.

Народна банка Србије остварила је и знатне приходе по основу накнада и провизија у укупном износу од 6,5 млрд динара, што се највећим делом односило на накнаде и провизије предвиђене *Одлуком о јединственој тарифи по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге*, као и расходе накнада и провизија у укупном износу од 1,7 млрд динара. Од укупног износа осталих пословних прихода Народне банке Србије, који износе 6,9 млрд динара, на приходе из оперативног пословања Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер односи се 6,5 млрд динара.

Народна банка Србије забележила је у 2022. години нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат у износу од 9,7 млрд динара. По основу обрачуна курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле, остварен је нето приход у износу од 35,6 млрд динара. Други пословни расходи које је Народна банка Србије имала у свом пословању јесу: трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи (5,5 млрд динара), трошкови амортизације (1,7 млрд динара) и остали расходи (4,5 млрд динара), које највећим делом чине трошкови производње Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер.

Табела VI.1.2. Биланс успеха

(у хиљадама RSD, за период од 1. јануара до 31. децембра)

	2022.	2021.
Приходи од камата	16.133.998	12.427.367
Расходи камата	(7.001.796)	(4.290.878)
Нето приход по основу камата	9.132.202	8.136.489
Приходи од накнада и провизија	6.462.663	5.745.761
Расходи накнада и провизија	(1.735.903)	(316.789)
Нето приход по основу накнада и провизија	4.726.760	5.428.972
Нето добитак по основу финансијских инструмената који се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха	118.861	94.150
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	(9.735.974)	(2.898.097)
Нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	35.597.853	47.248.692
Нето (расход) по основу обезвређења/приход од умањења обезвређења финансијских средстава	(134.794)	318.817
Остали пословни приходи	6.907.739	6.778.894
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	(5.500.595)	(5.422.342)
Трошкови амортизације	(1.654.309)	(1.541.274)
Остали приходи	5.091.863	1.872.261
Остали расходи	(4.540.626)	(4.000.322)
ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА	40.008.980	56.016.240
Порез на добитак	(483.977)	(478.486)
ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	39.525.003	55.537.754

Извор: НБС.

VI.2. Рачуноводствени принципи и стандарди

Рачуноводствени принципи и стандарди које Народна банка Србије примењује у припремању, презентацији и обелодањивању финансијских извештаја дефинисани су рачуноводственом политиком Народне банке Србије, која је у складу с Међународним рачуноводственим стандардима и Међународним стандардима финансијског извештавања.

Циљ рачуноводствене политике Народне банке Србије јесте да финансијски извештаји објективно и поштено прикажу имовински положај, успешност пословања и промену финансијског положаја Народне банке Србије. Рачуноводствена политика односи се на процењивање средстава, обавеза и капитала, као и на утврђивање резултата пословања и исказивање ових позиција у финансијским извештајима.

Рачуноводствена политика примењена приликом признавања, вредновања и приказивања најзначајнијих позиција биланса стања и биланса успеха за 2022. годину дата је у наставку.

Приходи и расходи по основу камата

Приходи и расходи по основу камата, укључујући затезну камату, остале приходе и остале расходе у вези с каматоносном активом, односно каматоносном пасивом, обрачунати су по начелу узрочности прихода и расхода. Приходи и расходи камата по основу финансијског средства или финансијске обавезе израчунавају се применом ефективне каматне стопе на бруто књиговодствену вредност средства или амортизовану вредност обавезе. Приходи камата по основу финансијског средства чија је вредност кредитно умањена (*ниво обезвређења 3*) израчунавају се применом ефективне каматне стопе на амортизовану вредност финансијског средства, тј. на кориговану вредност за износ извршених умањења вредности.

Приходи и расходи по основу накнада и провизија

Приходи и расходи по основу накнада и провизија признају се у периоду када су остварени.

Прерачунавање средстава и обавеза у страној валути

Пословне промене настале у страним валутама чији се курсеви објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачунате су у динаре применом званичног средњег курса који важи на дан трансакције, док се за валуте чији се курсеви не објављују на званичној курсној листи Народне банке Србије прерачун врши применом одговарајућег унакрсног курса Народне банке Србије који важи на дан трансакције.

Монетарна средства и обавезе у страној валути на дан биланса стања прерачунати су у динаре по званичном средњем курсу динара који је важио на тај дан (за стране валуте чији се курс објављује на званичној курсној листи Народне банке Србије), односно по одговарајућем курсу Народне банке Србије (за стране валуте чији се курс не објављује на овој листи).

Позитивне или негативне курсне разлике настале приликом прерачуна пословних трансакција у страној валути и приликом прерачуна монетарних позиција биланса стања исказаних у страној валути евидентиране су у корист или на терет биланса успеха, као приходи/расходи по основу курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле.

Финансијски инструменти

Класификација финансијских средстава и обавеза

Руководство утврђује класификацију финансијских средстава и обавеза приликом почетног признавања, а евентуалне накнадне рекласификације врше се само у случају промене пословног модела у оквиру ког се држе и у том случају рекласификација је обавезна.

Класификација финансијских средстава зависи од пословног модела у оквиру ког се држе финансијска средства и карактеристика новчаних токова који настају у вези с тим средствима.

Народна банка Србије класификује своја финансијска средства у следеће категорије:

- финансијска средства по амортизованој вредности,
- финансијска средства по фер вредности кроз остали резултат и
- финансијска средства по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се класификују као финансијске обавезе које се вреднују по амортизованој вредности и финансијске обавезе које се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Вредновање финансијских средстава и обавеза

Финансијска средства се, при почетном признавању, исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*. Фер вредност финансијских средстава представља цену која би се наплатила за њихову продају у редовној трансакцији. Финансијска средства се, након почетног признавања, вреднују у зависности од категорије у коју су класификована, и то:

- по амортизованој вредности,
- по фер вредности кроз остали резултат и
- по фер вредности кроз биланс успеха.

Финансијске обавезе се, при почетном признавању, исказују по фер вредности, у складу с *МСФИ 9*, а при накнадном вредновању исказују се по амортизованој вредности, осим финансијских обавеза које се држе ради трговања и финансијских обавеза које се одлуком гувернера или лица које он овласти одреде да се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха.

Модификација финансијских инструмената

Модификација финансијских инструмената јесте измена утврђених (уговорених, прописаних или на други начин у складу с прописима установљених) новчаних токова финансијског средства, настала реуговарањем или на други начин. Ако се при модификацији финансијских инструмената процени да се новчани токови нису знатно изменили, наставља се с признавањем тог финансијског инструмента по модификованој вредности, а разлика између књиговодствене и модификоване вредности исказује се у билансу успеха. Ако се при модификацији финансијског инструмента процени да су новчани токови знатно измењени, престаје се с признавањем тог финансијског инструмента и признаје се ново финансијско средство.

Обезвређење финансијских средстава

Вредност финансијских средстава (исказивање исправке вредности, односно резервације за умањење вредности) умањује се за износ очекиваних кредитних губитака финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности, финансијских средстава по фер вредности кроз остали резултат и осталих потраживања у складу са захтевима *МСФИ 9*.

Очекивани кредитни губици финансијских средстава процењују се за појединачно финансијско средство или за групу финансијских средстава са истим карактеристикама, при чему се узимају у обзир све релевантне и доступне квантитативне и квалитативне информације, и то оне које се односе на прошла, садашња и будућа догађања.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 1 ако је процењено да имају низак кредитни ризик или ако кредитни ризик није знатно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања тих финансијских средстава. За ова финансијска средства утврђује се износ дванаестомесечних очекиваних кредитних губитака.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 2 ако је процењено да је кредитни ризик знатно повећан у односу на ризик који је постојао на датум почетног признавања и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства сврставају се у ниво обезвређења 3 ако је процењено да је кредитни ризик знатно повећан, тако да се може сматрати да је вредност тих финансијских средстава кредитно умањена и за ова финансијска средства утврђује се износ очекиваних кредитних губитака током читавог века трајања финансијског средства.

Финансијска средства чија је вредност кредитно умањена при стицању обавезно се сврставају у *ниво обезвређења 3* и остају у том нивоу током читавог века трајања.

Престанак признавања

Финансијско средство или део финансијског средства престаје да се признаје кад престане право на све или одређене новчане токове по основу тог финансијског средства или кад се пренесу финансијска средства или део финансијског средства. Признавање финансијске обавезе или дела те обавезе престаје када је финансијска обавеза у целини или делимично престала или застарела. Разлика између књиговодствене вредности финансијског средства и обавезе или дела финансијског средства и обавезе чије признавање престаје, одређене на датум престанка признавања, и примљене накнаде (ако постоји) исказује се у билансу успеха.

VI.3. Изложеност и управљање ризицима

Основни финансијски ризици с којима се Народна банка Србије суочава у свакодневном пословању јесу:

- **кредитни ризик,**
- **ризик ликвидности,**
- **каматни ризик и**
- **девизни ризик.**

С обзиром на то да Народна банка Србије за основни циљ има одржавање стабилности цена и очување финансијске стабилности, њен оквир за управљање финансијским ризицима разликује се у односу на друге, комерцијалне финансијске институције. Већина финансијских ризика везаних за пословање Народне банке Србије настаје по основу управљања девизним резервама и операција на финансијском тржишту.

Девизним резервама се управља на основу *Стратешких смерница за управљање девизним резервама*, које утврђује Извршни одбор Народне банке Србије. Смерницама се дефинишу критеријуми за пласирање девизних резерви, циљеви коришћења девизних резерви, глобални оквири за пласмане и др. На основу тих смерница, Инвестициони комитет Народне банке Србије припрема предлог *Тактичких смерница за управљање девизним резервама* и доставља их на усвајање Извршном одбору.

Кредитни ризик

Кредитни ризик се односи на ризик неизмирења обавеза, тј. могућност да се средства неће правовремено и/или у потпуности вратити или да се неће наплатити планираном/уговореном динамиком. Основна изложеност Народне банке Србије кредитном ризику настаје пре свега по основу управљања девизним резервама. При пласирању девизних резерви Народна банка Србије се руководи начелима ликвидности и сигурности. Кредитни ризик портфолија Народне банке Србије анализира се и мери у складу са општеприхваћеним методама, укључујући захтеве за минимални кредитни рејтинг

Табела VI.3.1. Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима

(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2022)

	Србија	Европа	Америка и Канада	Остало	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	16.431.751	524.695.227	761.858	472.680	542.361.516
Депозити	12.901	220.478.678	24.842.130	-	245.333.709
ХоВ	141.197.748	719.710.000	205.980.836	66.751.934	1.133.640.518
Кредити и пласмани	32.126.330	-	-	-	32.126.330
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	8.288.210		8.288.210
Остала средства	1.123.833	847	2.587	-	1.127.267
Укупно 31. децембра 2022.	190.892.563	1.464.884.752	239.875.621	67.224.614	1.962.877.550
Укупно 31. децембра 2021.	132.849.967	1.061.692.722	292.106.164	105.252.786	1.591.901.639

Извор: НБС.

Према рејтинг агенцијама *Standard & Poor's*, *Moody's* и *Fitch*, ХоВ у страном валути у које се улаже морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг од А– за државне, А+ за обвезнице јавног сектора и АА за обвезнице покривене средствима обезбеђења. Поред тога, пословне банке код којих Народна банка Србије пласира депозите, а који нису покривени колатералом, морају имати минимални комбиновани кредитни рејтинг АА–. За сваку банку одређује се индивидуални кредитни лимит на основу кредитног рејтинга банке, искуства у раду с том банком и анализе њеног пословања. Индивидуални кредитни лимити одређују се у *Листи издавалаца ХоВ и банака код којих је дозвољено пласирати средства девизних резерви Народне банке Србије*, а коју усваја Извршни одбор. Пласмани код централних банака и међународних финансијских институција нису ограничени. Изузетак од претходних ставова чине средства на редовним текућим рачунима Народне банке Србије код банака које немају наведени рејтинг, а користе се за потребе обављања платног промета са иностранством.

Ризик ликвидности

Ризик ликвидности се односи на (не)могућност одржавања уредности у плаћању и наплаћивању према уговореним роковима. Као део стратегије управљања ризиком ликвидности, Народна банка Србије поседује портфолио ликвидне aktive, као што су средства на рачунима код иностраних банака и обвезнице које су емитовале најразвијеније земље, међународне финансијске институције, федералне јединице најразвијенијих земаља и финансијске институције с подршком тих земаља, као и обвезнице

издате на основу првокласног средства обезбеђења, а у складу са смерницама за управљање девизним резервама.

Табела VI.3.2. Изложеност ризику ликвидности
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2022)

	До једног месеца	Од 1 до 3 месеца	Од 3 месеца до 1 године	Од 1 до 5 година	Преко 5 година	Без рока	Укупно
Готовина и текући рачуни код банака	802.350.411	-	-	-	-	-	802.350.411
Депозити	107.347.767	113.114.026	24.637.704	-	-	234.212	245.333.709
Потраживања по основу деривата	-	-	-	-	-	12.770	12.770
ХоВ	48.035.949	62.929.980	433.091.885	565.719.899	23.862.804	12.131.490	1.145.772.007
Кредити и пласмани	416.328	-	30.839.433	1.428	338.676	530.465	32.126.330
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	8.288.210	-	-	-	-	89.132.817	97.421.027
Остала средства	457.564	-	-	-	-	669.703	1.127.267
	966.896.229	176.044.006	488.569.022	565.721.327	24.201.480	102.711.457	2.324.143.521
Обавезе по основу деривата	-	-	-	-	-	12.770	12.770
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	623.251.876	-	-	-	-	415.233.620	1.038.485.496
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	440.975.631	77.106.049	-	-	-	101.786.712	619.868.392
Обавезе према ММФ-у	204.159	-	-	115.187.719	-	97.441.561	212.833.439
Новац у оптицају	-	-	-	-	-	310.873.399	310.873.399
Остале обавезе	960.277	12.296	-	-	-	13.306.418	14.278.991
	1.065.391.943	77.118.345	-	115.187.719	-	938.654.480	2.196.352.487
Рочна неусклађеност на дан 31. децембра 2022.	-98.495.714	98.925.661	488.569.022	450.533.608	24.201.480	-835.943.023	127.791.034
Кумулативна неусклађеност на дан 31. децембра 2022.	-98.495.714	429.947	488.998.969	939.532.577	963.734.057	127.791.034	-
Рочна неусклађеност на дан 31. децембра 2021.	69.575.599	80.143.801	222.074.524	629.229.075	15.966.276	-879.809.505	137.179.770
Кумулативна неусклађеност на дан 31. децембра 2021.	69.575.599	149.719.400	371.793.924	1.001.022.999	1.016.989.275	137.179.770	-

Извор: НБС.

Каматни ризик

Народна банка Србије утврђује референтну каматну стопу и каматне стопе по којима, у поступку спровођења монетарне политике, наплаћује камату на кредите и друге пласмане (и на друга потраживања), као и по којима плаћа камату на средства банака код Народне банке Србије како би постигла своје законом дефинисане циљеве – ценовну и финансијску стабилност и подржавала економску политику Владе Републике Србије, не доводећи у питање своје законом дефинисане циљеве. Поред тога, држава и државне институције држе своје депозите у динарима и страној валути код Народне банке Србије.

Табела VI.3.3. **Изложеност ризику од промене каматних стопа**
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2022)

	Каматносноне позиције	Некаматносноне позиције	Укупно
Финансијска средства			
Готовина и текући рачуни код банака	526.531.869	275.818.542	802.350.411
Депозити	244.987.731	345.978	245.333.709
Потраживања по основу деривата	-	12.770	12.770
ХоВ	1.133.722.883	12.049.124	1.145.772.007
Кредити и пласмани	31.226.254	900.076	32.126.330
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	8.233.396	89.187.631	97.421.027
Остала средства	-	1.127.267	1.127.267
	1.944.702.133	379.441.388	2.324.143.521
Финансијске обавезе			
Обавезе по основу деривата	-	12.770	12.770
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	596.611.042	441.874.454	1.038.485.496
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	156.013.392	463.855.000	619.868.392
Обавезе према ММФ-у	123.494.438	89.339.001	212.833.439
Новац у оптицају	-	310.873.399	310.873.399
Остале обавезе	-	14.278.991	14.278.991
	876.118.872	1.320.233.615	2.196.352.487
Нето изложеност на дан			
31. децембра 2022.	1.068.583.261	-940.792.227	127.791.034
31. децембра 2021.	1.052.817.998	-915.638.228	137.179.770

Извор: НБС.

Међутим, каматносна актива (углавном у иностранству) изложена је знатним ризицима по основу промена тржишних каматних стопа. То све може да утиче на промену финансијске позиције, те стога Народна банка Србије правилима пласирања, пре свега девизних резерви, тежи да ограничи евентуалне губитке по основу тржишних ризика.

Девизни ризик

Народна банка Србије је изложена девизном ризику због промена у девизним курсевима. Претежни део активе и пасиве биланса стања Народне банке Србије изражен је у страној валути, што омогућава Народној банци Србије да, у случају потребе, одговори захтевима у погледу одржања екстерне ликвидности земље и ублажи краткорочне осцилације курса динара.

Табела VI.3.4. Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза
(у хиљадама RSD, на дан 31. децембра 2022)

	EUR	USD	SDR	Остале валуте	Укупно стране валуте	RSD	Укупно
Финансијска средства							
Готовина и текући рачуни код банака	748.241.655	24.770.744	-	12.906.188	785.918.587	16.431.824	802.350.411
Депозити	115.068.242	129.201.166	-	1.051.399	245.320.807	12.902	245.333.709
Потраживања по основу деривата	-	-	-	-	-	12.770	12.770
ХоВ	632.613.047	310.370.706	12.130.636	49.459.869	1.004.574.258	141.197.749	1.145.772.007
Кредити и пласмани	-	-	-	-	-	32.126.330	32.126.330
Чланска квота у ММФ-у и средства у SDR	-	-	97.421.027	-	97.421.027	-	97.421.027
Остала средства	42.504	598.454	-	303	641.261	486.006	1.127.267
	1.495.965.448	464.941.070	109.551.663	63.417.759	2.133.875.940	190.267.581	2.324.143.521
Финансијске обавезе							
Обавезе по основу деривата	-	-	-	-	-	12.770	12.770
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	349.330.471	3.372.460	-	5.959	352.708.890	685.776.606	1.038.485.496
Депозити и друге обавезе према држави и другим депонентима	185.323.197	118.573.237	714.119	1.132.310	305.742.863	314.125.529	619.868.392
Обавезе према ММФ-у	-	-	212.833.439	-	212.833.439	-	212.833.439
Новац у оптицају				-	-	310.873.399	310.873.399
Остале обавезе	344.031	7.762	-	99.722	451.515	13.827.476	14.278.991
	534.997.699	121.953.459	213.547.558	1.237.991	871.736.707	1.324.615.780	2.196.352.487
Нето изложеност на дан:							
31. децембра 2022.	960.967.749	342.987.611	-103.995.895	62.179.768	1.262.139.233	-1.134.348.199	127.791.034
31. децембра 2021.	524.170.781	402.979.208	12.006.436	66.012.894	1.005.169.319	-867.989.549	137.179.770

Извор: НБС.

VI.4. Извештај независног ревизора



Building a better
working world

Ernst & Young d.o.o. Beograd
Vladimira Popovića 8a
11070 Beograd, Srbija

Tel: +381 11 2095 800
Fax: +381 11 2095 891
ey.com/sr_rs

IZVEŠTAJ NEZAVISNOG REVIZORA

SAVETU GUVERNERA NARODNE BANKE SRBIJE

Mišljenje

Izvršili smo reviziju finansijskih izveštaja Narodne banke Srbije (u daljem tekstu: „Banka“), koji obuhvataju bilans stanja na dan 31. decembar 2022. godine, bilans uspeha, izveštaj o ostalom rezultatu, izveštaj o promenama na kapitalu i izveštaj o novčanim tokovima za godinu koja se završila na taj dan, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i ostalih napomena uz pojedinačne finansijske izveštaje.

Po našem mišljenju, priloženi pojedinačni finansijski izveštaji prikazuju objektivno i istinito finansijsko stanje Banke na dan 31. decembra 2022. godine i rezultate njenog poslovanja i novčane tokove za godinu koja se završila na taj dan, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Osnova za mišljenje

Obavili smo našu reviziju u skladu sa Standardima Revizije primenljivim u Republici Srbiji. Naše odgovornosti u skladu sa tim standardima su detaljnije opisane u našem izveštaju nezavisnog revizora u sekciji o odgovornostima revizora za reviziju finansijskih izveštaja. Nezavisni smo od Banke u skladu sa Međunarodnim kodeksom etike za profesionalne računovođe (uključujući Međunarodne standarde nezavisnosti) (IESBA Kodeks) i etičkim zahtevima koji su relevantni za našu reviziju finansijskih izveštaja u Republici Srbiji i ispunili smo naše druge etičke odgovornosti u skladu sa ovim zahtevima i IESBA Kodeksom. Verujemo da su revizorski dokazi koje smo dobili dovoljni i odgovarajući da obezbede osnovu za naše mišljenje.

Odgovornost rukovodstva i lica zaduženih za upravljanje za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za pripremu i objektivno prikazivanje finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, kao i za interne kontrole koje rukovodstvo smatra neophodnim da omoguće pripremu finansijskih izveštaja koji ne sadrže materijalno značajne pogreške iskaze, nastale usled prevarne radnje ili greške.

U sastavljanju finansijskih izveštaja, rukovodstvo je odgovorno za procenu sposobnosti Banke da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti, obelodanjujući, po potrebi, pitanja koja se odnose na stalnost poslovanja i primenu načela stalnosti poslovanja kao računovodstvene osnove, osim ako rukovodstvo namerava da likvidira Banku ili da obustavi poslovanje, ili nema drugu realnu mogućnost osim da to uradi.

Lica zadužena za upravljanje su odgovorna za nadgledanje procesa finansijskog izveštavanja Banke.

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izveštaja

Naš cilj je sticanje uveravanja u razumnoj meri o tome da finansijski izveštaji, uzeti u celini, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled prevarne radnje ili greške; i izdavanje izveštaja revizora koji sadrži mišljenje revizora. Uveravanje u razumnoj meri označava visok nivo uveravanja, ali ne predstavlja garanciju da će revizija sprovedena u skladu sa Standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji uvek otkriti materijalno pogrešne iskaze ako takvi iskazi postoje. Pogrešni iskazi mogu da nastanu usled prevarne radnje ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako je razumno očekivati da će oni, pojedinačno ili zbirno, uticati na ekonomske odluke korisnika donete na osnovu ovih finansijskih izveštaja.

**Одговорност ревизора за ревизију финансијских извештаја (наставак)**

Kao deo revizije u skladu sa Standardima revizije primenljivim u Republici Srbiji, mi primenjujemo profesionalno prosuđivanje i održavamo profesionalni skepticizam tokom revizije. Isto tako, mi:

- Vršimo identifikaciju i procenu rizika od materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izveštajima, nastalih usled prevarne radnje ili greške; osmišljavanje i obavljanje revizorskih postupaka koji su prikladni za te rizike; i pribavljanje dovoljno adekvatnih revizorskih dokaza da obezbede osnovu za mišljenje revizora. Rizik da neće biti identifikovani materijalno značajni pogrešni iskazi koji su rezultat prevarne radnje je veći nego za pogrešne iskaze nastale usled greške, zato što prevarna radnja može da uključi udruživanje, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaoblazanje interne kontrole.
- Stičemo razumevanje o internim kontrolama koje su relevantne za reviziju radi osmišljavanja revizorskih postupaka koji su prikladni u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema interne kontrole Banke.
- Vršimo procenu primenjenih računovodstvenih politika i u kojoj meri su razumne računovodstvene procene i povezana obelodanjivanja koje je izvršilo rukovodstvo.
- Donosimo zaključak o prikladnosti primene načela stalnosti kao računovodstvene osnove od strane rukovodstva i, na osnovu prikupljenih revizorskih dokaza, da li postoji materijalna neizvesnost u vezi sa događajima ili uslovima koji mogu da izazovu značajnu sumnju u pogledu sposobnosti Banke da nastavi sa poslovanjem u skladu sa načelom stalnosti. Ako zaključimo da postoji materijalna neizvesnost, dužni smo da u svom izveštaju skrenemo pažnju na povezana obelodanjivanja u finansijskim izveštajima ili, ako takva obelodanjivanja nisu adekvatna, da modifikujemo svoje mišljenje. Naši zaključci se zasnivaju na revizorskim dokazima prikupljenim do datuma izveštaja revizora. Međutim, budući događaji ili uslovi mogu za posledicu da imaju da entitet prestane da posluje u skladu sa načelom stalnosti.
- Vršimo procenu ukupne prezentacije, strukture i sadržaja finansijskih izveštaja, uključujući obelodanjivanja, i da li su u finansijskim izveštajima prikazane osnovne transakcije i događaji na takav način da se postigne fer prezentacija.

Mi komuniciramo s licima zaduženim za upravljanje u vezi sa, između ostalog, planiranim obimom i vremenskim rasporedom revizije i važnim revizorskim nalazima, uključujući i nalaze u vezi sa značajnim nedostacima u internim kontrolama koji su otkriveni tokom naše revizije.

U Beogradu, 31. marta 2023. godine


Nikola Ribar
Ovlašćeni revizor
Ernst & Young d.o.o. Beograd



A member firm of Ernst & Young Global Limited

VI.5. Годишњи финансијски извештаји⁵⁶

Биланс стања

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС СТАЊА

На дан 31. децембра 2022. године

<u>У хиљадама динара</u>	<u>Напомена</u>	<u>31. децембар 2022.</u>	<u>31. децембар 2021.</u>
АКТИВА			
Готовина и текући рачуни код банака	16, 3.4	802.350.411	675.393.606
Злато и остали племенити метали	17, 3.5	248.108.348	228.166.766
Депозити	18, 3.3	245.333.709	95.202.904
Потраживања по основу деривата	3.3	12.770	2.462
Хартије од вредности	19, 3.3	1.145.772.007	980.667.570
Кредити и пласмани	20, 3.3	32.126.330	910.044
Чланска квота у Међународном монетарном фонду и средства у специјалним правима вучења	21, 3.3	97.489.469	187.854.210
Нематеријална имовина	22, 3.7	1.108.822	703.159
Некретнине, постројења и опрема	22, 3.7	22.064.119	19.603.828
Инвестиционе некретнине	22, 3.7	484.208	407.692
Остала средства	23	6.190.770	5.997.527
УКУПНО АКТИВА		2.601.040.963	2.194.909.768
ПАСИВА			
Обавезе			
Обавезе по основу деривата	3.3	12.770	602
Депозити и остале обавезе према банкама и другим финансијским организацијама	24	1.038.485.496	798.086.390
Депозити и остале обавезе према држави и другим депонентима	25	619.868.392	519.812.267
Обавезе према Међународном монетарном Фонду	26, 3.3	212.833.439	187.979.401
Резервисања	27, 3.11	1.654.549	1.934.196
Текуће пореске обавезе	28, 3.9	483.977	478.486
Новац у оптицају	29	310.873.399	295.311.307
Остале обавезе	30	14.546.238	3.031.542
Укупно обавезе		2.198.758.260	1.806.634.191
Капитал			
Државни капитал		204.260.998	187.698.256
Резерве		158.496.702	145.039.502
Нераспоређени добитак		39.525.003	55.537.819
Укупно капитал	31	402.282.703	388.275.577
УКУПНО ПАСИВА		2.601.040.963	2.194.909.768

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:


 Др Јоргенка Табаковић
 Гувернер
 Г.р. 4497
 31. 3. 2023.

⁵⁶ Финансијски извештаји за 2022. годину с напоменама, које чине њихов саставни део, достављају се Народној скупштини до 30. јуна 2023. године и објављују на интернет презентацији Народне банке Србије.

Биланс успеха

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

БИЛАНС УСПЕХА

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2022. године

У хиљадама динара	Напомена	2022.	2021.
Приходи од камата		16.133.998	12.427.367
Расходи камата		(7.001.796)	(4.290.878)
Нето приход по основу камата	4, 3.1	9.132.202	8.136.489
Приходи од накнада и провизија		6.462.663	5.745.761
Расходи накнада и провизија		(1.735.903)	(316.789)
Нето приход по основу накнада и провизија	5, 3.1	4.726.760	5.428.972
Нето добитак по основу финансијских инструмената који се вреднују по фер вредности кроз биланс успеха	6	118.861	94.150
Нето губитак по основу престанка признавања финансијских средстава која се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	7	(9.735.974)	(2.898.097)
Нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле	8, 3.2	35.597.853	47.248.692
Нето (расход) по основу обезвређења/приход од умањења обезвређења финансијских средстава	9, 3.3, 32	(134.794)	318.817
Остали пословни приходи	10	6.907.739	6.778.894
Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи	11, 3.10	(5.500.595)	(5.422.342)
Трошкови амортизације	12, 3.7	(1.654.309)	(1.541.274)
Остали приходи	13	5.091.863	1.872.261
Остали расходи	14	(4.540.626)	(4.000.322)
ДОБИТАК ПРЕ ОПОРЕЗИВАЊА		40.008.980	56.016.240
Порез на добит	28, 3.9	(483.977)	(478.486)
ДОБИТАК НАКОН ОПОРЕЗИВАЊА	31	39.525.003	55.537.754

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:



Др Јованка Табаковић
Гувернер
П.бр. 4497
31. 3. 2023.

Извештај о осталом резултату

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ОСТАЛОМ РЕЗУЛТАТУ

У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2022. године

У хиљадама динара	2022.	2021.
Добитак периода	39.525.003	55.537.754
Компоненте осталог резултата које не могу бити рекласификоване у добитак или губитак:		
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава (Негативни)/позитивни ефекти промене вредности власничких instrumenata који се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	3.045.304	73.399
Актуарски добици/(губици)	(3.219)	634.460
Компоненте осталог резултата које могу бити рекласификоване у добитак или губитак:	242.353	(236.546)
Негативни ефекти промене вредности дужничких instrumenata који се вреднују по фер вредности кроз остали резултат	(22.999.971)	(7.777.454)
Укупан остали резултат периода	(19.715.533)	(7.306.141)
УКУПАН РЕЗУЛТАТ ПЕРИОДА	19.809.470	48.231.613

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:



 Др Јоргованка Табаковић

 Гувернер

 П. бр. 4497

 31. 3. 2023.

Извештај о променама на капиталу

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ПРОМЕНАМА НА КАПИТАЛУ
у периоду од 1. јануара до 31. децембра 2022. године

У складима извештаја	Државни капитал	Посебне резерве	Резерви за резерве	Резерве по основу фер вредности	Актуарски добитак/ губитак	Нерасподелени добитак/ губитак	Укупно
Стање на дан 1. јануара 2021. године	187.698.256	137.814.357	13.912.428	8.861.871	(16.280)	(8.226.733)	340.043.899
Покриће губитка из претходне године (напомена 31)	-	(8.226.733)	-	-	-	8.226.733	-
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава	-	-	73.464	-	-	-	73.464
Пренос са резерви на резултат услада укидања резерви	-	-	(65)	-	-	65	-
Повећање резерви по основу фер вредности власничких ХоВ	-	-	-	634.460	-	-	634.460
Актуарски губитак	-	-	-	(7.777.454)	(236.546)	-	(236.546)
Смањење резерви по основу фер вредности дужничких ХоВ	-	-	-	-	-	-	(7.777.454)
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	55.537.754	55.537.754
Стање на дан 31. децембра 2021. године	187.698.256	129.587.624	13.985.827	1.718.877	(252.826)	55.537.819	388.275.577
Стање на дан 1. јануара 2022. године	187.698.256	129.587.624	13.985.827	1.718.877	(252.826)	55.537.819	388.275.577
Расподела добитка из претходне године (напомена 31)	16.562.742	33.172.733	-	-	-	(55.537.819)	(5.802.344)
Повећање ревалоризационих резерви по основу нематеријалне имовине и основних средстава	-	-	3.045.304	-	-	-	3.045.304
Смањење резерви по основу фер вредности власничких ХоВ	-	-	-	(3.219)	-	-	(3.219)
Актуарски добитак	-	-	-	-	242.353	-	242.353
Смањење резерви по основу фер вредности дужничких ХоВ	-	-	-	(22.999.971)	-	-	(22.999.971)
Нето добитак текуће године	-	-	-	-	-	39.525.003	39.525.003
Стање на дан 31. децембра 2022. године	204.260.998	162.760.357	17.031.131	(21.284.313)	(10.473)	39.525.003	402.282.703

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Губернера:



Г. др. 4497

31. 3. 2023.

Извештај о токовима готовине

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О ТОКОВИМА ГОТОВИНЕ
 У периоду од 1. јануара до 31. децембра 2022. године

У хиљадама динара	2022	2021
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ПОСЛОВНИХ АКТИВНОСТИ		
Приливи од камата	14.921.412	13.343.366
Приливи од накнада	6.533.328	5.922.949
Приливи по основу продаје производа и услуга – ЗИН	7.653.893	7.844.020
Приливи од осталих пословних активности	5.442.395	2.467.637
Приливи од дивиденди и учешћа у добитку	120.466	213.521
<i>Приливи готовине из пословних активности</i>	<i>34.671.494</i>	<i>29.791.493</i>
Одливи по основу камата	(7.476.838)	(3.423.862)
Одливи по основу накнада	(1.737.404)	(302.911)
Одливи по основу трошкова пословања	(11.400.200)	(10.936.624)
<i>Одливи готовине из пословних активности</i>	<i>(20.614.442)</i>	<i>(14.663.397)</i>
Нето прилив по основу узетих депозита	385.010.711	241.361.688
Нето (одлив)/прилив по основу кредита и пласмана	(181.401.444)	115.428.608
Нето одлив по основу хартија од вредности и осталих финансијских средстава која нису намењена инвестирању	(197.967.669)	(39.162.758)
<i>Нето прилив из пословних активности пре пореза на добит</i>	<i>19.698.650</i>	<i>332.755.634</i>
Исплата распоређеног резултата - пренос буџету Републике Србије	(5.802.344)	-
Плаћени порез на добит	(478.486)	(379.091)
Нето прилив готовине из пословних активности	13.417.820	332.376.543
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ИНВЕСТИРАЊА		
Приливи од продаје нематеријалне имовине и основних средстава	-	-
Одливи за куповину нематеријалне имовине и основних средстава	(1.460.525)	(2.076.713)
Нето одлив готовине из активности инвестирања	(1.460.525)	(2.076.713)
ТОКОВИ ГОТОВИНЕ ИЗ АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАЊА		
Нето одлив по основу узетих краткорочних кредита	(23)	(451.523)
Нето одлив готовине из активности финансирања	(23)	(451.523)
Нето повећање готовине	11.957.272	329.848.307
Готовина и готовински еквиваленти на почетку периода	774.808.087	402.124.571
Курсне разлике, нето	23.215.197	42.835.209
ГОТОВИНА И ГОТОВИНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА КРАЈУ ПЕРИОДА (напомена 2h)	809.980.556	774.808.087

Напомене на наредним странама чине саставни део ових финансијских извештаја.

Ови финансијски извештаји су одобрени од стране Гувернера:


 Др Јоргованка Табаковић
 Гувернер
 17. сеп. 4494
 31. 3. 2023.

VI.6. Пословање Завода за израду новчаница и кованог новца – Топчидер

Укупни приходи остварени у Заводу у 2022. години износили су 7.096,1 млн динара, док су **укупни расходи** износили 4.174,2 млн динара. Упркос специфичним и отежаним пословним околностима, Завод је у 2022. години, посвећеношћу и тржишном оријентацијом, остварио **позитиван финансијски резултат** у износу од 2.921,9 млн динара, уз доминантно и континуирано повећање оперативних прихода на домаћем тржишту (раст од 3,2% у односу на 2021. годину).

Табела VI.6.1. **Укупни приходи и расходи Завода**
(у млн RSD)

	2021.	2022.	Индекс 2022/2021.
Укупни приходи Завода	7.166,1	7.096,1	99,0
Приходи из оперативног пословања:	7.114,9	6.959,4	97,8
Производи за НБС	814,8	489,8	60,1
Производи за домаће тржиште	6.258,2	6.455,6	103,2
Производи за извоз	41,9	14,1	33,6
Остали (финансијски) приходи	51,2	136,7	267,1
Укупни расходи Завода	4.110,3	4.174,2	101,6
Степен покривености укупних расхода приходима	174,3	170,0	-

Извор: НБС.

Ангажованост на оптимизацији процеса и усклађивању норматива и стандарда потрошње репроматеријала допринели су значајном напретку у планирању и организовању производње, уштедама у пословању, као и обезбеђивању адекватног нивоа залиха, посебно стратешких производа. Стабилност и континуитет у остваривању финансијског резултата Завода последњих година, проистекле из његове основне делатности и диверсификованог портфолија, омогућавају његов даљи технолошки развој, као и позиционирање и препознавање на тржишту.

Конвертовање обртних средстава у најликвиднији (новчани) облик постављено је као примарни циљ пословања, због чега је битно истаћи и да динамика наплате у односу на реализовану продају не бележи осцилације, као и да је на несвакидашње високом нивоу (проценат ненаплаћених потраживања ван валуте мањи је од 1%). Самим тим, **рација ефикасности пословања** (просечан обрт залиха, бруто профитна маржа и принос на активу) превазилазе просек привредних друштава у Србији.

Завод је остварио **позитиван финансијски резултат у 2022. години** у износу од 2.432 млн динара без обухвата прихода од интерне реализације производа за Народну банку Србије, који су, ради сагледавања свеобухватног пословања Завода, део интерног извештајног сегмента. При израчунавању овог резултата нису изузети трошкови њихове израде, тј. производње новчаница и оптицајног кованог новца, извештаја, каталога, плаката, визиткарти, интерних платних картица и др.

Структура прихода

Највећи приход (6.455,6 млн динара) Завод је остварио на **домаћем тржишту**, што представља 91% укупних прихода. У **структури оперативних прихода** на домаћем и иностраном тржишту доминирају приходи од израде и персонализације платних картица, као и приходи од заштићених производа.

Табела VI.6.2. Структура укупних прихода
(у млн RSD)

	2021.	2022.	Индекс 2022/2021.
Укупни приходи Завода	7.166,1	7.096,1	99,0
Приходи из оперативног пословања	7.114,9	6.959,4	97,8
Производи за НБС	814,8	489,8	60,1
Новчанице	570,6	236,4	41,4
Оптицајни ковани новац	235,6	219,5	93,2
Пригодни ковани новац	-	-	-
Остали производи и услуге за НБС	8,6	33,9	394,2
Домаће тржиште и извоз	6.300,1	6.469,7	102,7
Услуге припреме	1,4	0,2	14,3
Новчанице и други производи	5,6	0,4	7,1
Оптицајни и пригодни ковани новац	2,8	3,8	135,7
Остали ковани производи и услуге	584,6	563,2	96,3
Вредносни производи	973,2	973,2	100,0
Заштићени производи	2.183,7	2.245,8	102,8
Књиге, публикације и промотивни материјал	9,1	12,9	141,8
Остали производи	858,3	933,4	108,7
Персонализација	1.681,3	1.736,8	103,3
Остали (финансијски) приходи	51,2	136,7	267,0

Извор: НБС.

Приходи на иностраном тржишту износили су 14,1 млн динара и на њих су се одражавале турбуленције на међународном тржишту. Проценат **наплате потраживања** изузетно је висок. Ненаплаћена потраживања ван валуте представљају мање од 1% укупно фактурисане вредности у 2022. години.

Графикон VI.6.1. Структура укупних прихода ЗИН-а у 2022. години



Извор: НБС.

Структура расхода

У структури укупних расхода највеће је учешће расхода из оперативног пословања, и то: трошкова основног материјала и енергије (47,8%), бруто зарада и осталих личних расхода (25,4%) и амортизације (13,1%). Учесће наведених расхода у укупним приходима континуирано је на стабилном нивоу.

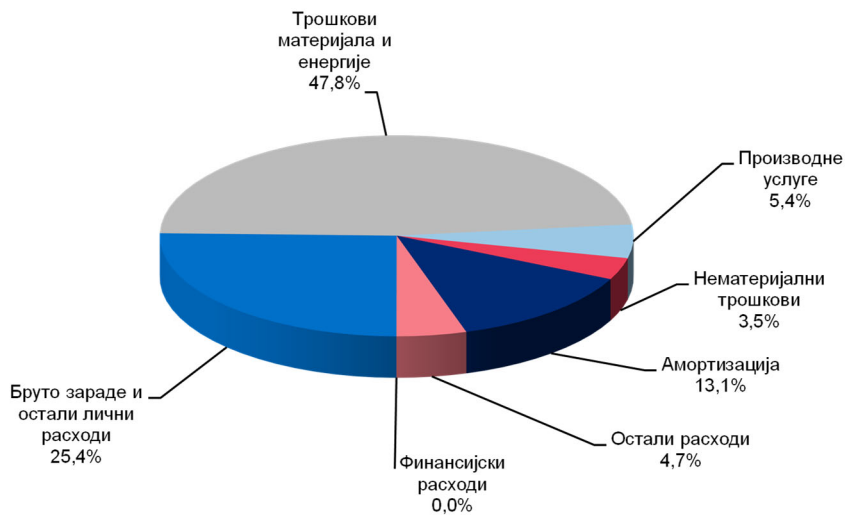
Табела VI.6.3. Структура укупних расхода

(у млн RSD)

	2021.	2022.	Индекс 2022/2021.
Укупни расходи	4.110,3	4.174,2	101,6
Финансијски расходи	0,6	0,7	116,7
Бруто зараде и остали лични расходи	1.053,0	1.059,1	100,6
Трошкови материјала и енергије	2.089,5	1.995,8	95,5
Производне услуге	122,3	225,4	184,3
Нематеријални трошкови	149,3	146,8	98,3
Амортизација	521,2	548,6	105,3
Остали расходи	174,5	197,9	113,4

Извор: НБС.

Графикон VI.6.2. Структура остварених расхода ЗИН-а у 2022. години



Извор: НБС.

VII. ПЛАНОВИ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД

Приоритет монетарне политике и у наредном периоду биће одржавање ценовне и финансијске стабилности у средњем року, уз подршку што брже расту наше привреде и даљем расту запослености и животног стандарда грађана.

Примењујући стратегију циљања инфлације и одговорно спроводећи доследну монетарну политику, Народна банка Србије планира своје активности у складу са законом дефинисаним циљевима, чијем ће испуњењу бити посвећена и у наредном периоду. Кључне принципе даљег спровођења монетарне политике, Народна банка Србије утврдила је *Програмом монетарне политике у 2023. години*.

Као и до сада, приоритет Народне банке Србије биће очување стабилности цена у средњем року, уз очување финансијске стабилности и пружање подршке привредном расту, као и даљем повећању запослености и повољном инвестиционом амбијенту. Пуна координација мера монетарне и фискалне политике биће настављена и у наредном периоду ради остварења заједничких циљева и даљег развоја наше привреде.

Кључни изазови ће и даље долазити из међународног окружења, будући да у 2023. години велика неизвесност потиче од геополитичких дешавања која утичу на глобална економска кретања. Наставак конфликта у Украјини и увођење санкција Русији од стране западних земаља знатно су повећали неизвесност у погледу изгледа глобалног привредног раста и утичу на кретање инфлације на међународном нивоу. Оптимизам који је владао почетком године због слабљења глобалних трошковних притисака, а пре свега услед обезбеђене снабдевености Европе енергентима, а тиме и повољнијих изгледа глобалног привредног раста и могућности бржег снижавања глобалне инфлације од очекивања, спласнуо је у одређеној мери након проблема у појединим банкарским групама у развијеним земљама света. То се одразило и на нешто неповољнију оцену глобалног привредног раста за ову годину у односу на очекивања с почетка године. Притом, ризици пројекције глобалног привредног раста оцењени су као израженији наниже и односе се на потенцијално додатно

погоршање глобалних финансијских услова, које је последица турбуленција у банкарском сектору развијених земаља, при чему проблеми високе задужености у условима заоштрених финансијских услова и нижег привредног раста могу постати системске природе. Поред тога, интензивирање конфликта у Украјини може поново повећати цене енергената и хране и утицати на раст инфлације, а тиме и захтевати даље заоштравање монетарних политика.

Народна банка Србије ће наставити да пажљиво прати кретања и утицај кључних фактора из домаћег и међународног окружења на инфлацију, финансијску стабилност и брзину економског опоравка и да у складу с тим прилагођава своје мере у интересу наше привреде и грађана.

Народна банка Србије ће наставити да спроводи активности које имају за циљ веће коришћење динара у финансијском систему.

У условима изразите неизвесности и изазова из међународног окружења, мере монетарне политике које је донела Народна банка Србије допринеле су очувању релативне стабилности курса динара према евр, што уз ојачану стабилност финансијског система представља главни предуслов за успостављање још већег поверења у динар у наредном периоду. Народна банка Србије ће наставити да разматра и по потреби доноси нове регулаторне и пруденцијалне мере усмерене на повећање динаризации.

Досадашњом политиком обавезне резерве (стимулативније стопе обавезне резерве за динарске изворе финансирања и већа ремунација на средства издвојене динарске обавезе), као и другим мерама макрпруденцијалне политике, Народна банка Србије је стимулисала банке да у већој мери користе динарске изворе финансирања, што ће чинити и у будућности. Такође, ради подршке даљем развоју финансијског тржишта, Народна банка Србије ће наставити да спроводи мере и активности које имају за циљ унапређење домаћег тржишта новца и капитала, а посебна пажња ће бити посвећена и даљем развоју тржишта инструмената заштите од девизног ризика.

Ради очувања адекватног нивоа девизних резерви, као и њихове високе ликвидности и сигурности, Народна банка Србије ће остати доследна опредељењу одржавања веома ниског нивоа ризика свог инвестиционог портфела.

Адекватан ниво девизних резерви, по обиму и по структури, важна је гаранција сигурности управо у кризним временима и доказ да је својим мерама и активностима Народна банка Србије допринела повећању отпорности домаће привреде на евентуалне негативне утицаје из међународног окружења. И током 2023. године, Народна банка Србије ће остати доследна у одржавању девизних резерви на адекватном нивоу, руководећи се начелима сигурности и ликвидности у управљању девизним резервама.

Народна банка Србије ће наставити да пажљиво надзире финансијски систем и по потреби доноси регулативу која има за циљ очување квалитета активе и финансијске стабилности.

У области контроле пословања банака у току 2023. године планирано је спровођење плана супервизорских активности за 2023. годину. У делу посредне контроле пословања банака планирано је и даље праћење кретања показатеља ликвидности банака, показатеља *NPL*, солвентности банака, као и профитабилности банкарског сектора. Такође, планирано је и континуирано праћење пословања банака и спровођење посредних контрола бонитета и законитости њиховог пословања.

У области надзора над пословањем давалаца финансијског лизинга, активности у 2023. години биће усмерене на: континуирано праћење и анализу пословања давалаца финансијског лизинга и предузимање одговарајућих мера ради побољшања тог пословања на начин којим ће се одржавати и унапређивати овај сегмент финансијског тржишта; посредни и непосредни надзор над пословањем давалаца финансијског лизинга; предузимање одговарајућих мера; спровођење поступака по захтеву давалаца лизинга и других лица у вези са издавањем дозвола и давањем сагласности, као и праћење увођења нових производа/услуга који имају за циљ квалитетнију понуду и остваривање повољнијих пословних резултата.

Ако се има у виду значајна улога **делатности осигурања** у обезбеђивању заштите физичких лица од ризика који могу да угрозе пре свега квалитет живота, односно који могу да угрозе континуитет и стабилност пословања правних лица, активности Народне банке Србије ће у 2023. години бити усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања (спровођењем плана непосредних контрола, континуираним посредним надзором субјеката надзора и изменом регулативе) и унапређење функције надзора, а све ради обезбеђења заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица. Уз редовне послове посредног надзора друштава за управљање и добровољних пензијских фондова и послове лиценцирања, обављаће се и непосредне контроле, у складу с планом непосредних контрола за 2023. годину. Имајући у виду све актуелне околности, Народна банка Србије ће посебну пажњу усмерити на очување стабилности сектора добровољних пензијских фондова и заштиту интереса чланова фондова.

Током 2023. године планирано је да Народна банка Србије континуирано прати начине на које финансијске институције процењују ризик информационог система и управљају тим ризицима, посредним и непосредним контролама, а према потребама и у складу с планом контрола. Народна банка Србије ће у оквиру својих надлежности наставити да прати пословање пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама. С обзиром на непрекидан развој информационих технологија, планирано је да се у складу с постојећом праксом и присутним технолошким трендовима врше измене и допуне важећих прописа у области супервизије информационих система финансијских институција.

Ради очувања и даљег јачања функције финансијске стабилности, Народна банка Србије у 2023. години планира следеће активности: преиспитивање листе системски значајних банака у Републици Србији и стопа заштитног слоја капитала за те банке; утврђивање стопе контрацикличног заштитног слоја

капитала за Републику Србију на тромесечном нивоу ради ограничења циклочног системског ризика; сарадња с Народном банком Аустрије с циљем унапређења процеса идентификације, евалуације и квантификације климатских ризика у оквиру *IPAREG* пројекта „Јачање капацитета централних банака Западног Балкана у оквиру процеса интеграција у Европски систем централних банака”; унапређење квалитета података и макропруденцијалних алата за праћење кретања на тржишту непокретности; успостављање сарадње с Републичким геодетским заводом ради међусобне размене података и докумената како би се унапредила међусобна сарадња; публикавање *Годишњег извештаја о стабилности финансијског система* ради информисања јавности о стању и ризицима у финансијском систему.

Народна банка Србије ће и током 2023. године наставити да прати примену прописа којима се уређује девизно пословање, контролише девизно и мењачко пословање ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних и мењачких послова, како би заштитила финансијски и привредни систем од противправних радњи, у оквиру своје превентивне и контролне функције.

Народна банка Србије ће и током 2023. године наставити да унапређује ефикасност праћења примене девизних прописа, као и извештавања о ефектима предузетих мера у области девизног пословања, како би се благовремено уклонили односно ублажили потенцијални ризици за макроекономску и финансијску стабилност земље, посебно у условима нестабилности међународних финансијских токова. Истовремено, Народна банка Србије наставиће да контролише девизно и мењачко пословање ради провере и утврђивања законитости и правилности обављања девизних и мењачких послова сходно прописима који уређују девизно пословање, а ради заштите финансијског и привредног система од противправних радњи, у оквиру своје превентивне и контролне функције.

Народна банка Србије ће наставити да унапређује послове у вези са издавањем и одузимањем овлашћења за обављање мењачких послова, спровођењем програма обуке и издавањем сертификата за обављање мењачких послова, као и вођењем регистара у тој области.

Поред тога, Народна банка Србије ће наставити да спроводи поступак извршења правноснажних и извршних судских одлука којима је одлучено о привремено одузетим средствима, ефективном страном новцу и чековима (налози за извршење заштитне мере одузимања односно повраћаја средстава, привремено одузетих у складу са *Законом о девизном пословању*).

У оквиру функције заштите корисника финансијских услуга унапређиваће се механизам колективне заштите.

Народна банка Србије остаје при опредељењу да, у складу са актуелним трендовима развоја функције заштите корисника финансијских услуга присутним на европском, али и ширем међународном плану, поред редовних

активности у поступцима по притужбама које су усмерене на заштиту индивидуалних права и интереса корисника финансијских услуга, у што већој могућој мери користи **механизме колективне заштите ових корисника**. Поред тога, Народна банка Србије планира да настави да подиже стандарде у области тржишног понашања банака и да у појединачним сегментима од посебног значаја са аспекта заштите корисника финансијских услуга утврђује најбољу праксу на тржишту и унапређује добре пословне обичаје инструкцијама о поступању које су дужне да примењују све банке, а тиме и појачава такмичење банака за постојеће али и нове клијенте у складу с јасним правилима.

Народна банка Србије ће наставити са одржавањем стабилног и сигурног рада платних система, њиховим даљим развојем, као и имплементацијом услуга базираних на инстант плаћањима.

Народна банка Србије ће и у наредном периоду реализовати активности у вези са обезбеђивањем стабилног и сигурног рада платних система и картичног система чији је оператор. С тим у вези, обезбедиће адекватно управљање радом наведених система, као и исправно функционисање хардверско-софтверске платформе која обезбеђује њихов рад.

За потребе даљег одржавања сигурног и стабилног рада платних система, у оквиру функције надгледања, у 2023. години Народна банка Србије ће радити на развоју процеса перманентног надзора над пословањем оператора, у делу пословања који се односи на управљање радом тих платних система, а наставиће се и континуирано праћење и одржавање сигурности и високог степена расположивости платних система чији је оператор Народна банка Србије.

Како би се унапредио постојећи правни оквир за платне системе, као и функција надгледања, Народна банка Србије ће у 2023. години наставити с регулаторним активностима у погледу унапређења прописа и интерних аката којима се уређује стабилан и сигуран рад платног система, ради свеобухватног, целовитог и транспарентног регулисања свих сегмената функционисања платних система у Републици Србији.

Ради усклађивања са одредбама Закона о платним услугама у оквиру функције надгледања, Народна банка Србије ће у 2023. години унапредити правни оквир којим се уређују платни системи, а нарочито у погледу ефикасног управљања ризицима у тим системима, и континуитет пословања, имплементирајући надзорне захтеве за системски важне платне системе утврђене подзаконским актом, уз неопходна прилагођавања нашем тржишту.

Такође, наставиће се с надгледањем даљег тока имплементације услуга заснованих на инстант плаћањима са акцентом на превентивно деловање, како би се обезбедила стабилност финансијске инфраструктуре и смањио ризик од поремећаја на тржишту плаћања.

Активности у 2023. години биће усмерене и на праћење даљег тока реализације пројекта прикључења Euroclear-а у RTGS платни систем Народне

банке Србије, као оператора система за поравнање финансијских инструмената и извршавања трансакција плаћања која су специфична (домаћа платна трансакција у динарима између нерезидената), ради клиринга и салдирања државних Хов које гласе на динаре.

И у 2023. години Народна банка Србије ће наставити активности у оквиру пројекта модернизације платних система у региону Западног Балкана које имају за циљ омогућавање трошковно ефикасних плаћања између економија унутар овог региона као и са земљама ЕУ.

У делокругу послова контроле рада платних институција, институција електронског новца и пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама, у 2023. години активности ће бити усмерене на: континуирано праћење и анализу пословања платних институција, институција електронског новца и пружалаца услуга повезаних с виртуелним валутама; наставак активности у вези с поступцима одлучивања по захтевима за добијање дозвола за пружање платних услуга и издавање електронског новца, као и у вези с поступцима одлучивања по захтевима за добијање дозвола за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама; наставак активности у вези са анализом документације достављене уз обавештења платних институција и институција електронског новца о увођењу нових пословних модела и обављањем послова које банке и пружаоци услуга повезаних с виртуелним валутама поверавају платним институцијама и институцијама електронског новца; учешће у активностима у вези с применом *Закона о дигиталној имовини* и унапређењу система за борбу против прања новца и финансирања тероризма.

У области спречавања прања новца Народна банка Србије ће деловати активно као регулатор и супервизор.

У области спречавања прања новца и финансирања тероризма, Народна банка Србије ће предузимати активности у правцу даљег унапређења супервизорских активности и благовременог праћења изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма обвезника које надзире, спровођења плана непосредних контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма за 2023. годину, као и континуираног праћења међународних стандарда у овој области.

Активности Народне банке Србије биће усмерене и на даље јачање сарадње с релевантним државним органима (посебно са Управом за спречавање прања новца) и обвезницима које надзире у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.

У наредном периоду посебна пажња ће бити усмерена на праћење спровођења активности дефинисаних акционим планом за спречавање прања новца и финансирања тероризма.

Поред наведеног, у наредном периоду планирана је израда регионалне процене ризика правних лица и лица страног права за регион Балкана, у којој треба да учествује Република Србија, при чему ће запослени Народне банке Србије дати свој допринос. Сврха те регионалне процене ризика јесте процена

правних оквира и ризика од прања новца и финансирања тероризма који се односе на прекограничне ефекте различитих форми правних лица, а на основу налаза те процене планира се израда типологија и препорука за унапређење стања у региону.

Народна банка Србије наставиће с предузимањем активности како би се благовремено утврдило неовлашћено пружање услуга у вези с виртуелним валутама на тржишту Републике Србије и предузеле одговарајуће превентивне и репресивне мере према лицима која пружају ове услуге без дозволе Народне банке Србије. Планиран је и непосредан надзор над пружаоцима услуга повезаних с виртуелним валутама који су у децембру 2022. године добили дозволе за рад, а посебно надзор у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, како би се у највећој могућој мери ублажили ризици од прања новца и финансирања тероризма, који су својствени сектору виртуелних валута.

Народна банка Србије ће наставити да прилагођава законску регулативу из своје надлежности ради ефикасног функционисања целокупног система.

Предвиђено је и предузимање одговарајућих мера ради унапређења послова израде закона и других прописа из надлежности Народне банке Србије и праћења прописа ЕУ, као и развијање послова заступања Народне банке Србије пред судовима и усклађености пословања.

Поред тога, наставиће се рад на стварању правних и других претпоставки за употребу менице у електронском облику (е-меница) у правном и пословном промету у Републици Србији, ради побољшања услова и стварања нових могућности за привредни развој.

На међународном плану очекује се наставак успешне сарадње с ММФ-ом и другим међународним финансијским институцијама, наставак активности Народне банке Србије у процесу европских интеграција, као и богата билатерална финансијска сарадња.

Очекује се да ће се током године обавити два редовна разматрања резултата спровођења договореног економског програма у оквиру стендбај аранжмана који је ММФ одобрио Републици Србији 19. децембра 2022.

Током 2023. године најважније активности у процесу европских интеграција биће усмерене на испуњавање услова за отварање кластера 2 – *Унутрашње тржиште* и кластера 3 – *Конкурентност и инклузивни раст*, у оквиру којих су најзначајнија преговарачка поглавља из надлежности Народне банке Србије.

Такође, током 2023. године контролисаће се наменско коришћење средстава кредита одобрених крајњим корисницима посредничких банака из Апекс зајма за мала и средња предузећа и друге приоритете III/A, као и кредита одобрених крајњим корисницима посредничких банака из Фонда револвинг кредита Републике Србије.

Народна банка Србије наставиће да унапређује аналитички оквир, као помоћни алат у одлучивању о монетарној и макропруденцијалној политици.

Народна банка Србије ће и у 2023. наставити да унапређује своје активности у области макроекономских и макропруденцијалних анализа и изради званичне статистике, с обзиром на значај квалитетних и правовремених података и анализа за успешно вођење економске политике.

У области статистике, планира се наставак усклађивања методологије с прописима ЕУ из области монетарне, финансијске и платнобилансне статистике.

Планиран је наставак оцене текућег нивоа цена и краткорочна прогноза њиховог кретања методом *Data scraping*-а, који је детаљније представљен у *Зборнику радова Народне банке Србије IV* из марта 2023. године. Такође, планирано је даље унапређење модела за средњорочне пројекције инфлације.

Планиран је и наставак објављивања *Зборника радова Народне банке Србије*, које је започето 2021. године с циљем да се научноистраживачки рад у нашој институцији учини доступнијим широј јавности, као и да се допринесе дискусији у оквиру академске и шире заједнице.

Да би се очувао висок степен кредибилитета и транспарентности централне банке, приоритет остаје одговорна и правовремена комуникација.

Комуникација централне банке о макроекономским кретањима и изгледима за наредни период, као и мерама и активностима које на основу тога спроводи, повећава предвидивост и разумевање улоге централне банке и остварених резултата у њеном раду. **Ефикасна комуникација с јавношћу посебно добија на значају током периода криза на међународном тржишту.** Због тога Народна банка Србије тежи јасној и активној комуникацији не само са стручном већ с целокупном јавношћу. Имајући у виду наведени циљ, наставићемо одговорно и правовремено да информишемо јавност о свом пословању и активностима сарадњом с медијима путем различитих канала комуникације – интернет странице, друштвених мрежа, одговора на питања медија и шире јавности електронским путем, учешћем представника Народне банке Србије у радијским и телевизијским емисијама и др. Као и до сада, Народна банка Србије ће редовно обавештавати јавност о одлукама монетарне политике саопштењима након седница Извршног одбора (које се одржавају једном месечно), док ће тромесечно стручној и широј јавности представљати *Извештај о инфлацији* с пројекцијама главних макроекономских варијабли у наредном периоду. Такође, јавности се представља и *Извештај о стабилности финансијског система*, ради информисања јавности о стању и ризицима у финансијском систему, као и правовременог указивања на потенцијалне системске ризике. У 2023. години предвиђа се даљи развој интернет домена и поддомена, као и

спровођење изложбених и едукативних активности Народне банке Србије у складу с током пандемије, уз поштовање прописаних епидемијских мера.

У Заводу за израду новчаница и кованог новца планиран је даљи технолошки развој производних процеса, уз оптимизацију трошкова пословања.

Завод за израду новчаница и кованог новца – Топчидер је, као и до сада, мотивисан и спреман да, изналажењем свих начина упошљавања људских и технолошких потенцијала, и даље тежи напретку и остварењу квалитетнијих и бољих резултата. Напредак Завода огледа се и у иновацијама и пословним идејама, као и способности да се адекватним планирањем, организовањем и контролом управља сложеним процесима производње.

Евидентно је постојање визије напретка Завода и јасног смера интензивног и екстензивног коришћења капацитета. Евидентно је и усвајање нових модела, технолошко и апликативно усавршавање и проналажење правилног начина подизања свести запослених.

Завод је постао модерна пословна целина која, не заостајући за великим светским тржишним учесницима из ове области, иде правцем свог даљег развоја и глобалног позиционирања.

И даље ће се обезбеђивати адекватан ниво и структура готовог новца у оптицају.

У условима кад је почео да слаби негативан утицај пандемије вируса корона, али када су наступили нови, још снажнији геополитички поремећаји изазвани сукобом у Украјини, чији негативан утицај се у 2022. години осећао у свим сферама друштвеног и економског живота, знатно је била повећана тражња за готовим новцем. Народна банка Србије предузела је активности из своје надлежности како би се обезбедило несметано обављање готовинског платног промета. У том смислу, Народна банка Србије је снабдела своје филијале у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Ужицу довољном количином и апоенском структуром новчаница и кованог новца и у сваком тренутку је могла да удовољи захтевима банака за исплату готовог новца.

Ради реализације стратешких и оперативних циљева у вези са обезбеђењем адекватног обима, квалитета и апоенске структуре готовог новца у оптицају, као и попуњавања залиха у трезорима Народне банке Србије, планирано је да се у 2023. години изради додатна количина од 100,0 млн комада новчаница (апоена од 10, 20, 1000 и 2000 динара) и 80,0 млн комада кованог новца од 1, 2 и 5 динара. На основу Оквирног споразума о сарадњи између Народне банке Србије и компаније *Mish International Monetary Inc* из фебруара 2018. године, с том компанијом је потписан појединачни уговор о изради 210.000 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле у апоену од 100 динара у 2023. години. Независно од те количине, а према идентичном идејном решењу, у 2023. години предвиђена је и израда 500 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле за потребе нумизматичког тржишта у Републици Србији. Поред

тога, биће израђена и преостала количина од по 205 комада нумизматичког новца с ликом Николе Тесле издања 2020. и 2021. године и по 250 комада издања 2022. и 2023. године, који нису реализовани у претходним годинама.

Ради унапређења и повећања ефикасности целокупних пословних процеса, запослени у Народној банци Србије константно се едукују и развијају своје компетенције.

И поред актуелних изазова и динамичности промена у финансијском сектору, те промењених околности изазваних претходном глобалном пандемијом и неизвесношћу у погледу кретања економских показатеља, Народна банка Србије, захваљујући стручности кадра, остаје гарант ценовне стабилности и здравља финансијског система.

Ради остваривања ове законом поверене улоге, Народна банка Србије наставља са улагањем у професионалне капацитете запослених сталним иновацијама и усвајањем најбољих пракси у области централног банкарства.

У наредном периоду, посвећеност очувању свеобухватног стручног искуства и култура перманентног професионалног развоја остају интегрални део стратешке оријентације политике управљања људским ресурсима, као и институционалним капацитетима у Народној банци Србије.

Народна банка Србије планира да у 2023. години у домену **информационо-комуникационих технологија**, поред редовних активности на управљању информационом системом Народне банке Србије, настави са инфраструктурним и апликативним пројектима и унапређивањем управљачких функција, а у складу с dobrим праксама и искуствима *ESCB*, између осталог и унапређењем управљања и коришћења локације за опоравак пословања од катастрофа за кључне пословне процесе. Такође, планира и наставак активности на обукама из области безбедности информационо-комуникационог система у складу са захтевима стандарда *ISO 27001*, захтевима *SWIFT*-а за обавезним сигурносним контролама, као и с другим специфичним потребама информационог система Народне банке Србије.

Као и до сада, Народна банка Србије ће бити **друштвено одговорна** и посвећена бројним активностима које доприносе добробити шире друштвене заједнице.

Списак графикана и табела

Графикони

III.1.	Раст реалног БДП-а	24
III.2.	Укупна и базна инфлација зоне евра и САД	25
III.3.	Цене одабраних енергената	26
III.4.	Доприноси мг. стопи раста БДП-а – расходна страна	26
III.5.	Показатељи тржишта рада према Анкети о радној снази	27
IV.1.2.1.	Репо продаја и стање продатих ХоВ	35
IV.1.2.2.	Обим стерилизације инструментима монетарне политике	36
IV.1.2.3.	Кретање референтне и просечне репо стопе	38
IV.1.3.1.	Инфлација у 2021. и 2022. години	40
IV.1.3.2.	Укупна и базна инфлација	41
IV.2.2.1.	Кретање укупне премије кумулативно по тромесечјима	57
IV.2.2.2.	Укупна премија према врстама осигурања	57
IV.2.3.1.	Структура имовине добровољних пензијских фондова	65
IV.2.4.1.	Структура активе давалаца финансијског лизинга	68
IV.2.4.2.	Структура пасиве давалаца финансијског лизинга	68
IV.4.2.1.	Кључни макроекономски ризици	84
IV.4.2.2.	Финансијска стабилност банкарског сектора Републике Србије у поређењу с просеком региона	84
IV.4.2.3.	Кретање показатеља системског стреса	85
V.1.1.	Покривеност увоза девизним резервама	89
V.1.2.	Индекс приноса државних обвезница у оригиналној валути	92
V.1.3.	Принос портфеља и „бенчмарка” у оригиналној валути у 2022.	93
V.1.4.	Укупан принос портфеља и „бенчмарка” прерачунат у динаре, по тромесечјима	93
V.1.5.	Структура инвестиционог портфеља	94
V.3.1.	Вредност промета у Међубанкарском и Међународном клирингу	107
V.4.2.1.	Фонд револвинг кредита РС – реализација средстава за период 2018–2022.	124

V.4.2.2.	Фонд револвинг кредита РС – класификација делатности	125
V.4.2.3.	Фонд револвинг кредита РС – територијална подела	125
V.4.2.4.	Реализација Апекс зајма III/Б – територијална подела	126
V.4.2.5.	Реализација Апекс зајма III/Б – класификација делатности	126
V.4.3.1.	Плаћене кредитне обавезе у 2022. години према иностранству, по којима је НБС агент – по кредиторима и тромесечјима	134
V.4.3.2.	Кредити одобрени у 2022. години, по којима је НБС агент – по кредиторима	136
VI.6.1.	Структура укупних прихода Завода у 2022.	171
VI.6.2.	Структура остварених расхода Завода у 2022.	172
Табеле		
IV.2.1.1.	Структура финансијског система	42
IV.2.1.2.	Власничка структура банкарског сектора у 2022.	43
IV.2.1.3.	Степен концентрације (<i>HHI</i>) и учешћа водећих банака у билансној суми, кредитима и депозитима банкарског сектора	44
IV.2.1.4.	Структура активе банака на дан 31. децембра 2022.	45
IV.2.1.5.	Структура пасиве банака на дан 31. децембра 2022.	45
IV.2.1.6.	Структура капитала банака	46
IV.2.1.7.	Девизни ризик банака на дан 31. децембра 2022.	47
IV.2.1.8.	Структура <i>NPL</i>	47
IV.2.1.9.	Класификација активе банака	48
IV.2.1.10.	Показатељи пословања банака	49
IV.2.1.11.	Финансијски резултат банака	49
IV.2.1.12.	Показатељи профитабилности банкарског сектора	50
IV.2.1.13.	Преглед непосредних контрола извршених у 2022.	55
IV.2.6.1.	Број притужби/приговора по даваоцима финансијских услуга у 2022.	73
IV.2.6.2.	Број посредовања у 2022.	74
V.1.1.	Вредност изложена ризику (<i>VaR</i>) на дан 31. децембра 2022.	94
V.1.2.	Стрес-тест на дан 31. децембра 2022.	95
V.2.1.1.	Преглед апоенске структуре новчаница у оптицају	96
V.2.1.2.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у комадима)	97

V.2.1.3.	Преглед фалсификованих новчаница готовог новца (у хиљадама RSD)	97
V.2.2.1.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Београду	99
V.2.2.2.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Новом Саду	100
V.2.2.3.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Нишу	101
V.2.2.4.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Крагујевцу	102
V.2.2.5.	Послови управљања токовима готовине и послови са ефективним страним новцем – Филијала у Ужицу	103
V.3.1.	Вредност промета и број плаћања у <i>RTGS</i> систему	104
V.3.2.	Вредност промета и број плаћања у Клиринг систему	105
V.3.3.	Вредност промета и број плаћања у <i>IPS</i> НБС систему	106
V.3.4.	Вредност промета и број плаћања у Међубанкарском и Међународном клирингу	107
V.5.1.1.	Упоредни преглед броја запослених на неодређено време	145
V.5.1.2.	Број запослених по квалификационој структури	145
V.5.1.3.	Полна структура запослених по организационим јединицама	146
V.5.1.4.	Старосна структура запослених на неодређено време	146
V.5.1.5.	Образовање, стручно оспособљавање и усавршавање запослених	147
VI.1.1.	Биланс стања	152
VI.1.2.	Биланс успеха	154
VI.3.1.	Концентрација кредитног ризика финансијских средстава по земљама и регионима	159
VI.3.2.	Изложеност ризику ликвидности	160
VI.3.3.	Изложеност ризику од промене каматних стопа	161
VI.3.4.	Изложеност девизном ризику финансијских средстава и обавеза	162
VII.6.1.	Укупни приходи и расходи Завода у 2022.	170
VII.6.2.	Структура укупних прихода	171
VII.6.3.	Структура укупних расхода	172

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

336.71

**ГОДИШЊИ извештај о пословању и
результатима рада** / Народна банка Србије. -
2010- . - Београд (Улица краља Петра 12)
: Народна банка Србије, 2010 (Београд : Завод
за израду новчаница и кованог новца) . - 30 cm

Годишње
ISSN 2217-6284 = Годишњи извештај о
пословању и резултатима рада
COBISS.SR-ID 185196556

